Compromis financiar la RIO

La Río de Janeiro, timp de patru zile, s-a desfășurat — cu prilejul sesiunii anuale a Fondului Monetar Internațional — o nouă rundă a aprigului conflict financiar care de patru ani ține trează atenția opiniei publice mondiale și mobilizează la maximum energia și armele economico-politice aruncate în luptă de combatanți. Reprezentanții celor 107 state s-au întrunit — în reuniunea considerată ca fiind cea mai importantă de la acordurile încheiate în 1944 la Bretton-Woods — pentru a ratifica hotărîrile adoptate în august, la Londra, de principalele țări capitaliste în legătură cu mărirea eventuală a lichidităților internaționale și modificarea cîtorva prevederi ale statutului Fondului Monetar Internațional. Cu același prilej s-a adoptat și o rezoluție cerînd studierea creării unor organisme care să stabilească prețurile produselor de bază menite să asigure progresul economic al țărilor aflate în curs de dezvoltare.

ARIA CELOR 10

Acordul încheiat la Río fusese pus la punct cu prilejul reuniunii de la Londra, din august, a „clubului celor zece". Cu ocazia adunării generale anuale a F.M.I., principalele puteri capitaliste au interpretat însă într-o manieră proprie prevederile astfel încît să se audă cît mai clar glasul „celor 10" în ansamblul orchestrei și, în cadrul clubului, glasul C.E.E. separat de cel al S.U.A., iar al Franței oarecum mai distinct decît cel al C.E.E., luat în ansamblu, în dialogul cu partenerul american. Puternic, dar încă lipsit de posibilitatea de a-și impune punctul de vedere — deși susținut într-o bună măsură de Franța — s-a auzit vocea reprezentanților unor state slab dezvoltate.

Tratativele de la Londra și acordul la care s-a ajuns cu prilejul sesiunii de la Río de Janeiro s-au referit, în principal, la problema lichidităților internaționale. După cum se știe, Statele Unite condiționează de ani de zile o reformă a sistemului monetar capitalist de crearea unei noi monezi internaționale „la fel de bune ca aurul", care să permită o intensificare a schimburilor comerciale și financiare internaționale. Discuțiile în jurul lichidităților (care sînt constituite, în principal, din aur, devize și creditele acordate statelor sau firmelor) au ca punct de plecare afirmațiile, în primul rînd anglo-americane, potrivit cărora totalitatea mijloacelor internaționale de plată — adică a lichidităților — a încetat să fie suficientă pentru a face față schimburilor actuale pe plan mondial. Disputa teoretică în legătură cu existența sufientă a lichidităților sau cu lipsa lor a fost lăsată oarecum pe planul doi la Londra prin însuși compromisul la care s-a ajuns privitor la mărirea acestora — în momentul cînd se va ajunge la o constatare colectivă a penuriei de lichidități — prin instituirea unui nou mecanism de creditare a statelor-membre de către F.M.I.

Înțelegerea de la Londra, ratificată la sesiunea F.M.I., prevede o importantă reformă a modului de finanțare a statelor prin intermediul F.M.I., pentru a se pune la dispoziția comerțului internațional mijloace de plată sporite în comparație cu actualul volum al lichidităților. S-a stabilit că în afara normalelor „drepturi de tragere" (credite obținute de la F.M.I.) din rezervele valutare ale fondului, drepturi de care statele membre pot beneficia în funcție de cota lor de participare la fond, să se înființeze așa-numitele „drepturi de tragere speciale". De acest drept ar urma să beneficieze statele cu o balanță de plăți pozitivă. Țările creditoare, deci acelea care au o balanță de plăți pozitivă, ar urma să verse F.M.I. cantitatea de monedă necesară efectuării acestor „trageri speciale". Creditele obținute vor fi parțial rambursate în curs de cinci ani. Formula adoptată a permis înlăturarea propunerii S.U.A. relativă la crearea „aurului-hîrtie" dar organizează un sistem de credit deosebit de cel folosit pînă acum în cadrul F.M.I.

Crearea noilor lichidități a fost acceptată de către statele C.E.E. în schimbul sporirii dreptului lor de vot în cadrul F.M.I. După 1945, cînd a luat naștere F.M.I. în urma conferinței de la Bretton-Woods, majoritatea calificată pentru adoptarea propunerilor importante în cadrul F.M.I. era de patru cincimi. În adunarea F.M.I., Statele Unite dispuneau de 80 la sută din voturi (datorită statelor care votează „mecanic" alături de Washington), iar statele C.E.E., împreună, de 17 la sută. În urma acordului care s-a încheiat acum, statele Pieței comune au obținut sporirea majorității calificate la 85 la sută, putînd exercita astfel un drept de control analog cu cel al S.U.A. Prin sistemul adoptat, ambele părți — atît S.U.A. cît și C.E.E. — își pot bloca reciproc acțiunile în cazul în care nu le consideră avantajoase. Măsura este importantă, printre altele, întrucît s-a prevăzut ca acordarea „tragerilor speciale" să se facă prin intermediul votului.

„Cei zece" (grup compus din Franța, Italia, R.F.G., Belgia, Olanda, S.U.A., Canada, Anglia, Suedia și Japonia) au stabilit că deschiderea noilor credite „speciale" va putea fi efectuată numai în momentul lichidării deficitului balanței de plăți americane. Aceasta înseamnă că dacă Statele Unite ar dori să se folosească de dreptul de a efectua „trageri speciale" mai înainte de asanarea finanțelor lor ele se vor izbi de dreptul de veto al „celor șase".

După cum se vede, acordul la care s-a ajuns are prea puține repercusiuni asupra statelor care nu fac parte din „clubul celor 10". Este vorba, deci, după cum arăta ministrul francez al finanțelor, Michel Debré, de „un proiect al statelor bogate pentru statele bogate", întrucît principalele puteri capitaliste dispun de majoritatea voturilor în cadrul F.M.I.

ÎN SPATELE „ARMISTIȚIULUI"

De-abia încheiat, acordul de la Londra a fost interpretat în mod deosebit chiar la conferința de la Río de Janeiro și chiar după adoptarea hotărîrilor. Precizările formulate sau rezervele exprimate arată că în spatele compromisului se disting, în continuare, preparativele pentru viitoarele bătălii. De fapt, la Londra nu s-a încheiat o pace între principalele puteri capitaliste ci numai un armistițiu impus de raporturile de forțe actuale.

După cum aprecia „Les Echos", compromisul de la Londra a fost posibil datorită faptului că „principalii adversari și-au epuizat posibilitățile de acțiune". Rezervele de devize ale Franței — deși au crescut cu 78 milioane de dolari în ultimele șase luni — se găsesc la același nivel ca la începutul anului și în viitor nu se întrevăd perspective pentru preschimbarea unor noi cantități de dolari pe aur. Financiar, deci, poziția Franței nu va putea fi susținută cu noi argumente de acest ordin, ca în ultimii ani. Statele Unite, la rîndul lor, nu dispun de noi mijloace de presiune, cu excepția presiunilor politice pe care le pot exercita asupra unora dintre aliații lor. În același timp, balanța de plăți — 1,7 miliarde dolari deficit în acest an sau 3—4 miliarde potrivit unor surse neoficiale — nu are nici o perspectivă de a se îmbunătăți. Intenția Administrației americane de a suprima acoperirea în aur a dolarilor (măsură care nu are nici un fel de repercusiune practică internă asupra vieții economice americane) va elibera aproximativ 13 miliarde dolari-aur pentru a face față hemoragiei aurului. Un număr de ani de aci înainte, rezervele americane de aur vor continua deci să scadă, subrezind astfel poziția financiară a Washingtonului. De altfel, chiar în momentul sesiunii de la Río de Janeiro s-a anunțat că, în cursul lunii august, stocurile americane de aur au mai scăzut cu 61 milioane dolari. Întrucît scurgerile americane de aur au loc în același timp cu o sporire a rezervelor de dolari ale altor state capitaliste, întrucît S.U.A. au o poziție de creditor față de ansamblul lumii capitaliste dar de debitor față de statele C.E.E., nici una din părți nu are în momentul de față interesul „să forțeze nota". Aceste cîteva fapte, alături de hotărîrea „celor 10" în ansamblu de a-și păstra pozițiile dominante în raport cu restul statelor capitaliste și cu țările slab dezvoltate, explică cauzele care au făcut posibil acordul de la Londra.

Statele Unite — sprijinite de Canada, Japonia și Suedia — se situează pe poziția că noile credite care vor fi acordate în cadrul F.M.I. vor fi „tot atît de bune ca și aurul" ; prin aceasta, se urmărește acreditarea ideii că, de fapt, F.M.I. va emite o nouă monedă de rezervă, alături de aur, monedă despre care „cei șase" nici nu vor să discute în momentul de față. Oricum, încă de pe acum, cercurile financiare anglo-americane afirmă că rolul aurului, ca element fundamental al rezervelor mondiale, s-ar fi diminuat considerabil.

Franța respinge ideea creării unei noi monede internaționale. La Río de Janeiro, Michel Debré a afirmat că Franța „se va opune singură, la nevoie, unor aventuri monetare". El a negat că la Londra s-ar fi căzut de acord în privința înființării unei noi monede. „Dacă acesta ar fi conținutul acordului — a precizat Debré — este limpede că Franța nu l-ar semna". El a adăugat apoi că „Etalonul-aur de schimb (gold exchange standard) și-a trăit traiul și cu cît mai repede vom reveni la etalonul-aur (gold standard), completat printr-o bună organizare a creditului internațional, cu atît mai repede vom aduce economiei mondiale șanse de redresare".

→

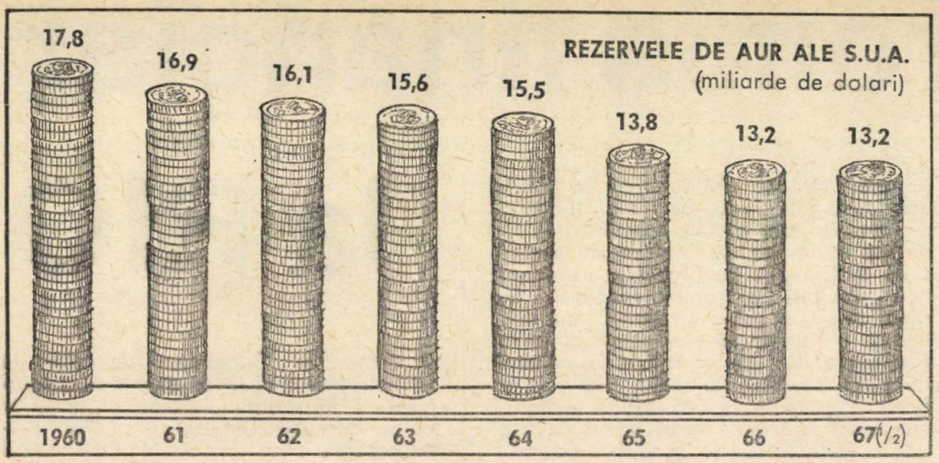

(După **Rinascita**, Roma)

După cum semnalează observatorii prezenți la conferința de la Rio de Janeiro, ministrul de finanțe al S.U.A., Fowler, a încercat să liniștească auditoriul care a fost impresionat de expunerea tezei franceze ce limitează considerabil însemnătatea planului „celor zece". Fowler a afirmat că S.U.A. vor menține convertibilitatea dolarului în aur la cursul actual și a cerut statelor creditoare să facă un efort deosebit de substanțial pentru a ajuta financiar Statele Unite atît timp cît va dăinui deficitul balanței americane de plăți.

Contradicții însemnate se manifestă și în legătură cu paralelismul cerut de statele Pieței comune între adoptarea planului de la Londra și reforma de ansamblu a sistemului monetar internațional.

Cea mai grea problemă de rezolvat ar fi cea legată de momentul intrării în vigoare a acordurilor. S-a stabilit ca noul mecanism să intre în vigoare numai după restabilirea echilibrului balanței de plăți americane. Or, atîta timp cît cheltuielile militare americane rămîn exorbitante, — războiul purtat împotriva poporului vietnamez costă contribuabilul american cîte trei milioane de dolari în fiecare ceas ! — reechilibrarea balanței de plăți ar fi practic imposibilă. Fowler a declarat la Rio de Janeiro că balanța de plăți americană va putea fi echilibrată abia la un an după încetarea războiului din Vietnam. Dar, pentru diplomația americană tocmai acoperirea acestui deficit — nu lichidarea lui — pe calea creării noilor „trageri speciale" constituie obiectul principal. De aceea — după cum sublinia „Les Echos" — „în spatele dezbaterilor cu privire la o reformă monetară, care durează de patru ani, urmărind să se pună capăt dezechilibrului plăților și insuficienței creditelor internaționale, chestiunea se pune cu mai multă urgență ca întotdeauna : Europa „celor șase", principalul creditor al lumii, va accepta să finanțeze războiul din Vietnam ? Totul se reduce, pînă la sfîrșit, la dezechilibrul permanent al balanței de plăți a S.U.A., deficitul acestora datorîndu-se în principal efortului de război suportat de economia americană".

Faptele arată că, în anumite condiții, Franța, Anglia, R. F. a Germaniei și alte state vest-europene ar fi dispuse să furnizeze creditele cerute de Statele Unite. Ele doresc ca atribuirea noilor credite — sub diferite forme — să se facă pe măsură ce s-ar pune ordine în balanța de plăți. Cu alte cuvinte, ele vor ca debitorul lor — S.U.A. — să devină solvabil. De aici, insistențele pentru ca mecanismul acordării creditelor să nu fie pus în mișcare decît în momentul lichidării deficitelor

Urmează apoi cererile de ordin politic privitoare la sistemul de vot și revizuirea întregului mecanism al Fondului Monetar Internațional. Dreptul de veto căpătat prin schimbarea majorității necesare la atribuirea creditelor — împreună cu cererea ca majoritatea de 85 la sută să opereze în toate cazurile dezbătute la F.M.I. — arată că „cei șase" vor să se consfințească în statutele fondului schimbările intervenite în raporturile de forță dintre diferitele state și zone economice ale sistemului capitalist. Din această cauză, crearea noilor lichidități — cu ajutorul cărora să se echilibreze finanțele americane și să se mascheze deficitele anuale — este condiționată de cererea ca la comanda F.M.I. să se pună capăt monopolului american și să se instituie o dualitate a puterii : Statele Unite și Piața comună.

LUPTA DINTRE AUR ȘI DOLAR VA CONTINUA

Acordurile încheiate — deocamdată în principiu, întrucît în cursul lunilor următoare statele C.E.E. și reprezentanți ai altor puteri occidentale vor discuta, în cîteva reprize, cererile privitoare la reforma F.M.I. și prevederile noului sistem de trageri speciale — nu sînt de natură să schimbe structural relațiile monetare interoccidentale. Compromisul la care s-a ajuns nu pune capăt luptei dintre aur și dolar, nu duce la încetarea încercărilor americane de a impune dolarul ca singură monedă de schimb în locul aurului, nu duce nici la o victorie a celor care încearcă detronarea dolarului și organizarea relațiilor financiare numai pe baza aurului.

Compromisul de la Londra, confirmat la Rio de Janeiro — în momentul cînd se observă o reducere a activității economice a statelor capitaliste — reprezintă doar un armistițiu în timpul căruia principalele puteri occidentale vor încerca să-și consolideze pozițiile în vederea unor proxime bătălii. Reflectare pe plan financiar a contradicțiilor generale ale sistemului capitalist, războiul monetar interoccidental nu a încetat. Chiar dacă, pentru moment, „cei zece" au făcut front comun în fața celorlalți 97 din F.M.I. între „cei șase" și Statele Unite contradicțiile nu sînt mai puțin puternice decît cele dintre „clubul bogaților" și statele aflate în curs de dezvoltare și care nu au, practic, nici un vot în cadrul F.M.I. Or, aceste țări, care n-au fost consultate în vederea reformelor proiectate, cer cu tot mai multă hotărîre ca interesele lor să fie luate în considerare. Debré, referindu-se tocmai la această problemă, declară că „hotărîrea adoptată este importantă dar limitată. Ea nu rezolvă problema esențială a raporturilor dintre țările bogate și țările sărace".

Confruntarea monetară, deci, continuă.

Eugen PHOEBUS

Schimbul

Prin recentul schimb de scrisori Stoph — Kiesinger, dialogul șefilor de guverne ai celor două state germane continuă. Aceasta este prima constatare care se impune ; nici un comentator de politică externă nu a omis-o.

Anul acesta corespondența dintre președintele Consiliului de Miniștri al R.D.G. și cancelarul federal a înregistrat : o primă etapă, la 10 mai 1967 — scrisoarea lui W. Stoph către Kiesinger, la 13 iunie 1967 — răspunsul cancelarului, și — recent — scrisoarea lui W. Stoph, din 18 septembrie 1967, și răspunsul lui Kiesinger, la 29 septembrie.

În esență, ultima scrisoare a președintelui Consiliului de Miniștri al R.D.G. conține ideea că „menținerea și consolidarea păcii în Europa și interesele elementare ale poporului din R. D. Germană și, de asemenea, din Republica Federală impun ca guvernele celor două state germane să stabilească relații normale între ele. Prin aceasta — scrie W. Stoph — ar fi promovată îndeplinirea unei condiții fundamentale pentru asigurarea securității europene, stabilirea unor relații normale între toate statele europene. Aceasta ar servi rezolvării celei mai umane dintre toate problemele — asigurarea păcii. Este de la sine înțeles că realizarea unor rezultate pozitive în cadrul acestor eforturi ar crea premise favorabile pentru rezolvarea altor probleme care interesează ambele părți. Prin aceasta s-ar influența în mod favorabil și tratativele propuse de guvernul R. D. G. în domeniul economiei și comerțului, al transporturilor, al poștelor și telecomunicațiilor".

În intenția de a „iniția acțiuni practice nemijlocite pentru normalizarea relațiilor dintre cele două state germane", primul ministru al R.D.G. a trimis, alături de scrisorii, și „proiectul unui tratat pentru stabilirea și menținerea de relații normale între R. D. Germană și R. F. a Germaniei". În legătură cu aceasta, el s-a pronunțat pentru începerea imediată a unor tratative privind renunțarea de către ambele state germane la folosirea forței în cadrul relațiilor reciproce ; pentru recunoașterea frontierelor existente la ora actuală în Europa și a statu-quoului ; pentru eforturi ale ambelor guverne în vederea stabilirii de relații normale între cele două state germane și celelalte state europene și pentru stabilirea de relații diplomatice între toate statele europene cu cele două state germane ; renunțarea la dreptul de proprietate și la acela de a dispune sau de a participa la hotărîrile privind arma nucleară, indiferent sub ce formă, precum și dorința de a participa la o zonă denuclearizată în centrul Europei ; reducerea cheltuielilor de înarmare, chiar cu 50 la sută, după împrejurări. În încheierea scrisorii sale, președintele Consiliului de Miniștri al R.D.G., Willi Stoph, se declară dispus să se întîlnească oficial cu cancelarul R.F. a Germaniei, Kurt Georg Kiesinger.

În scrisoarea de răspuns, cancelarul federal reafirmă poziția guvernului vest-german în problema germană și cu privire la căile preconizate de Republica federală pentru soluționarea acesteia (propuneri — făcute de cancelar — și cu prilejul scrisorii sale din 13 iunie). Răspunsul cancelarului — au remarcat

de scrisori Stoph-Kiesinger

observatorii — nu se referă la recentele propuneri făcute de W. Stoph, la 18 septembrie. În schimb, în încheierea scrisorii sale, Kiesinger arată că, în problema germană, „dar și în interesul destinderii și al păcii", „guvernul federal este dispus să angajeze convorbiri" cu guvernul R.D.G. și, în acest sens, secretarul de stat la cancelariat Werner Knieper „este gata să participe la astfel de convorbiri, în orice moment, la Bonn sau la Berlin". Acesta este — remarca agenția France Presse — „punctul esențial" al scrisorii pe care șeful guvernului federal a adresat-o premierului Willi Stoph. „Dacă ne amintim — remarcă însă ziarul francez «Le Monde» — că în scrisoarea sa din 18 septembrie, prim-ministrul Stoph a sugerat să se angajeze discuții la nivelul secretarilor de stat pentru a pregăti o eventuală întîlnire între cei doi șefi de guverne, fie la Bonn, fie la Berlin, și nu de a discuta asupra fondului problemei, se poate vedea că răspunsul cancelarului Kiesinger nu e lipsit de echivoc".

Aducînd la cunoștință presei textul scrisorii cancelarului R.F.G., secretarul de stat la informații, Günter von Hase, a precizat, printre altele, că temele de negociere ale lui Knieper nu sînt limitative, ordinea de zi a convorbirilor dintre secretarii de stat putînd să includă la propunerea R.D.G. și alte probleme, în afara programului Bonnului (care — se afirmă în capitala federală — ar conține, în special, „probleme tehnice" ale relațiilor dintre cele două state germane).

Mulți comentatori de politică externă au remarcat, analizînd conținutul ambelor scrisori, prioritatea propunerilor lui Willi Stoph. Și nu rare au fost articolele în presa vest-germană care au examinat necesitatea unei reevaluări — dacă nu chiar a unei renunțări — a pozițiilor tradiționale ale Bonnului în problema germană. Cu alte cuvinte : renunțarea la „pretenția de unic reprezentant" al poporului german, recunoașterea R.D.G. și a statu-quo-ului în Europa.

Astfel, pornind de la ideea că, în prezent, „Bonnului nu-i mai este permis să ocolească sarcina de a căuta reglementări inter-germane" — „Süddeutsche Zeitung" ajunge la concluzia că, în fond, tocmai „pretenția de a fi unicul reprezentant exclude acele reglementări intergermane care figurează în programul lui Kiesinger". Citîndu-l pe Willy Brandt, care a afirmat că guvernului federal nu-i este permis să facă din pretenția de a fi unicul reprezentant „frînghia prin care ne încătușăm pe noi înșine", autorul articolului e de părere că „abia după ce se va debarasa de această cătușă, Bonnul va avea mîinile libere pentru a acționa". Pornind de la aceeași necesitate, un comentator de la „Frankfurter Rundschau" caută o soluție asemănătoare : „De ce — se întreba el — nu s-ar putea înțelege și respecta reciproc, pentru o perioadă de tranziție, cele două comunități germane ca orînduiri de stat ? Prin aceasta ar fi satisfăcută și Constituția. Dacă din scrisori și din proiectul de tratat se înlătură polemica, există puncte asupra cărora se poate discuta, în problemele securității europene, renunțării la înarmarea nucleară, a reducerii reciproce a cheltuielilor militare, precum și asupra propunerii ca pe baza avantajului reciproc — și în scopul realizării unei conviețuiri amicale și reglementate — (...) să se ajungă la înțelegeri în domeniul economiei, al comerțului, al poștelor și telecomunicațiilor, al transporturilor și al altor domenii". Autorul ajungea la concluzia că „nu va fi posibilă o soluționare a problemei germane și nici o conviețuire reglementată fără colaborarea Republicii Democrate Germane".

La rîndul său, „Vorwärts", organul P.S.D., scria : „nu ar fi oare posibil un prim schimb de păreri asupra unei formule privind renunțarea la forță, considerată posibilă, de către ambele părți ? Noi sîntem de părere că un asemenea schimb de vederi ar fi posibil și sperăm că astfel de concepții vor fi incluse în reflecțiile Bonnului". Scrisoarea lui Stoph — aprecia în continuare ziarul — conține „o serie de teme asupra cărora se poate sta de vorbă. Ele ar fi asigurarea păcii în Europa, problema armelor atomice, a reducerii înarmărilor — toate teme cu caracter internațional... Dar, în proiectul de tratat al lui Stoph se găsesc și referiri la acorduri în domeniul economiei, comerțului, în domeniul sistemului poștal și al telecomunicațiilor, precum și în domeniul circulației".

Că majoritatea opiniei publice vest-germane a văzut în propunerile premierului R.D.G. o bază concretă pentru viitoare tratative la nivel înalt, între șefii celor două guverne, — pe lîngă comentariile sprijinind această idee — o dovedesc și sondajele de opinie ; unul din cele mai recente, aparținînd revistei „Quick", ajungea la concluzia că în R.F.G. 65,9 și în Berlinul occidental 69 la sută din cei anchetați sînt favorabili unui asemenea dialog.

Arătînd oportunitatea initiativelor R.D.G., recent, Max Reimann, prim-secretar al C.C. al P.C. din Germania, a adresat cancelarului federal Kiesinger o scrisoare deschisă în care subliniază că renunțarea de către guvernul vest-german la pretenția de a reprezenta întregul popor german și recunoașterea existenței R. D. Germane ar crea condiții pentru ca reprezentanții guvernelor celor două state germane să ducă tratative bazate pe egalitatea în drepturi.

Recunoașterea internațională a realităților istorice rezultate după cel de-al doilea război mondial și în primul rînd a existenței celor două state germane — a R. D. Germane și a R.F. a Germaniei — este premisa profund rațională pe care nici un stat european nu o poate neglija în opera de statornicire a unui climat politic pozitiv pe continent. Participarea pe bază egală a celor două state germane la dezvoltarea și întărirea relațiilor de colaborare intereuropeană va permite întregului popor german să-și aducă contribuția alături de celelalte națiuni europene la cauza progresului și păcii.

Radu PASCAL

ÎN BERLINUL OCCIDENTAL

NOI ORIENTĂRI POLITICE

Survenită la numai nouă luni de la alegeri, demisia primarului Heinrich Albertz și a senatului vest-berlinez a marcat — după părerea celor mai mulți observatori — punctul maxim al unei mai vechi crize politice. Retragerea lui Albertz este văzută, în general, ca o consecință a disensiunilor existente în interiorul partidului social-democrat (între aripile de stînga și de dreapta), pe de o parte, între parlamentari și mișcarea extraparlamentară, care a minat în ultimele luni autoritatea locală. Demonstrațiile studențești de stînga (soldate vara aceasta prin moartea studentului Benno Ohnesorg, ucis de un polițist) au dus la demisia secretarului cu probleme interne, Busch. Au urmat apoi încercările nereușite ale lui Albertz de a remania senatul.

În general, ca un element nou în viața politică vest-berlineză, comentatorii au înregistrat influența grupărilor de stînga în cadrul partidului social-democrat și a stîngii extraparlamentare. În primul caz ei notează ca semnificative documentele aripii de stînga a P.S.D.G. din Berlinul occidental (apărute recent în „Extra-Dienst"), afirmînd poziții noi cu privire la politica în problema germană și față de Europa răsăriteană, cererea de a se recunoaște linia Oder-Neisse și de a se stabili relații diplomatice cu toate statele est-europene. În al doilea caz, se citează influența politică a unor grupări ca „Clubul republican", apreciat îndeobște ca „un bazin de acumulare a stîngii extraparlamentare" („Neue Zürcher Zeitung").

Pentru soluționarea crizei, partidul de guvernămînt (P.S.D. — organizația din Berlinul occidental) a convocat un congres extraordinar. În cadrul acestuia se va alege noul primar, șansele cele mai mari fiind de partea lui Klaus Schütz, secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe de la Bonn și fost secretar vest-berlinez pentru problemele federale.

PROPUNERI ALE ORGANIZAȚIEI P.S.D.

La sfîrșitul săptămînii trecute, organizația P.S.D. din Berlinul occidental a dat publicității un document de lucru cu propuneri privind politica față de problema germană și Berlinul occidental. În document se spune între altele :

„Istoria postbelică a acestui oraș (Berlinul occidental) a arătat că problema Berlinului este indisolubil legată de problema germană. Problema germană este, la rîndul ei, strîns legată de interesele cele mai elementare ale marilor puteri și ale statelor europene...

Țelul unei politici germane de pace trebuie să fie realizarea unei rînduieli de pace în Europa".

„Este meritul P.S.D. că guvernul marii coaliții a renunțat la teza susținută de fostele guverne federale, după care o destindere în Europa nu ar fi posibilă înaintea unificării. Această teză contravenea atît propriilor noastre interese, cît și intereselor altor state europene. Sarcina noastră este de a aborda problema germană în cadrul politicii de asigurare a păcii și de a rezolva problemele noastre naționale pe calea destinderii în Europa. Social-democrații din Berlin trebuie să ducă o politică, privind Germania, care să țină seama de realități".

În legătură cu politica externă se spune : „O normalizare a relațiilor cu statele est-europene presupune respectarea intereselor lor vitale. Politica germană trebuie, de aceea, să scoată în evidență mai puternic decît pînă acum că o Germanie reunificată va porni de la frontierele apărute în 1945, care sînt o urmare a războiului dezlănțuit de Hitler. O politică germană de pace cu șanse de succes necesită și o clarificare a politicii noastre de apărare, în sensul de a aduce contribuții proprii la dezarmarea generală și limitarea înarmărilor. Acestea trebuie să cuprindă renunțarea la posesia în comun sau la dreptul de a dispune de armele nucleare, sprijinirea încheierii unui acord de nediseminare a armelor nucleare".

În legătură cu relațiile intergermane, se spune : „Includerea problemei germane într-o politică europeană de destindere va reuși numai dacă se va putea transforma treptat antagonismul actual dintre R.F.G. și R.D.G. într-o conviețuire reglementată. În acest scop este nevoie de voință pentru înțelegere de ambele părți".

Premise ale unui tratat eficient de neproliferare nucleară

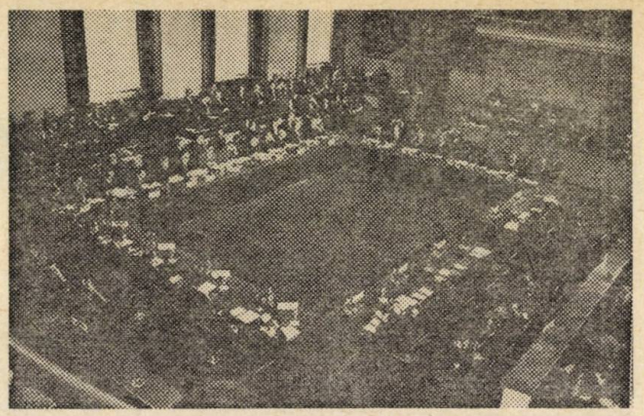

La Geneva continuă lucrările pe marginea proiectelor de tratat asupra interzicerii răspîndirii armelor nucleare, prezentate în fața Comitetului celor 18 state pentru dezarmare la 24 august în texte identice de către U.R.S.S. și S.U.A. După cum se știe, discuțiile care au urmat prezentării acestor proiecte au evidențiat o serie de rezerve sau critici din partea delegațiilor unor țări membre ale Comitetului, cum ar fi Brazilia, Italia, Nigeria, India care s-au pronunțat pentru un tratat de neproliferare menit să stabilească o repartizare echitabilă a răspunderilor și obligațiilor între puterile nucleare și nenucleare și să nu impună restricții asupra folosirii pașnice a energiei atomice.

Intervenția reprezentantului român în Comitetul pentru dezarmare

Cu mai bine de o lună în urmă, la 24 august 1967, pe masa de lucru a acestui comitet au fost depuse oficial două texte — unul de către delegația Statelor Unite ale Americii, iar altul de către delegația Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice — cuprinzînd, de fapt, unul și același „proiect de tratat cu privire la neproliferarea armelor nucleare". Proiectul în chestiune ne-a fost supus spre examinare și negociere.

După cum se știe, proiectul de care este sesizat Comitetul celor 18 state nu conține nici o prevedere referitoare la control. Este o serioasă lacună, care nu permite să se realizeze pe deplin contururile tabloului ce ne este înfățișat. Fără a cunoaște cu exactitate maniera în care este conceput controlul, scopul pe care trebuie să-l servească, volumul și întinderea acestuia, modul în care ar urma să se aplice, în condiții de egalitate, tuturor statelor, concordanța măsurilor de control preconizate cu principiile de bază ale dreptului internațional și, înainte de toate, cu principiile suveranității, egalității și neamestecului în treburile interne ale statelor, nu apare cu putință să se examineze și să se înțeleagă pe deplin toate aspectele și toate implicațiile proiectului.

Clauzele concrete ce se inserează într-un acord internațional formează acel ansamblu coerent care, studiat în întreaga sa complexitate, ținînd seama de totalitatea legăturilor de interdependență ce există între diferite prevederi, precum și de consecințele pe care acestea le generează, oferă măsura reală a drepturilor și obligațiilor decurgînd pentru participanții la acordul respectiv.

Aceasta este premisa logică de la care trebuie să se pornească și în examinarea proiectului de tratat cu privire la neproliferare. Altfel, există riscul ca imaginea ce se poate forma despre o anumită prevedere sau un anumit articol să fie complet schimbată atunci cînd ea este confruntată cu o clauză necunoscută inițial. Riscul acesta este și mai mare în cazul unei clauze care urmează să dețină un loc aparte în economia unui text.

În acest stadiu al dezbaterilor noastre, delegația română nu-și propune să facă o analiză detaliată a proiectului de tratat. Un studiu amănunțit al acestui document necesită, după părerea noastră, elucidarea prealabilă a cîtorva componente organice ale edificiului pe care vrem să-l construim. Este rațiunea pentru care intervenția noastră de astăzi se vrea o contribuție la strădaniile generale destinate să furnizeze acestui comitet toate elementele de natură să faciliteze înțelegerea cît mai completă a sensurilor și implicațiilor exacte pe care proiectul le comportă.

■

Aș dori, mai întîi, să reiterez acel pasaj din declarația delegației române din 8 august a.c., care conține o sinteză a poziției țării noastre în problema pe care o discutăm. Citez :

„Poziția României față de proiectul unui tratat de neproliferare a armelor nucleare se exprimă în cerința ca el să îndeplinească patru condiții principale :

— să fie conceput ca parte integrantă a unui sistem de măsuri menite să ducă la eliminarea armelor nucleare,

— să ofere garanții egale pentru securitatea tuturor statelor, mari sau mici, nucleare sau nenucleare,

— să nu limiteze folosirea energiei nucleare în scopuri pașnice, de către toți. Dimpotrivă, să asigure drepturi și posibilități nelimitate, pentru toate statele, pe bază de egalitate și fără nici o discriminare, de a face cercetări în acest domeniu, de a folosi cuceririle științei nucleare în scopul dezvoltării lor pașnice,

— să instituie un sistem de control precis și echitabil, bazat pe principiul egalității statelor, la care să fie supuse în aceeași măsură toate țările și care să nu deschidă porți pentru imixtiune în treburile interne ale altor state".

O chestiune de o deosebită importanță, ce se cere pe deplin clarificată, se referă la locul pe care neproliferarea trebuie să-l ocupe în cadrul complexului de măsuri tinzînd la realizarea dezarmării nucleare. Nu se poate uita nici o clipă că, în condițiile postbelice, în fața comunității internaționale s-a pus o sarcină calitativ nouă, motivată de apariția unei arme calitativ noi — bomba atomică. Sarcina aceasta, care cu trecerea anilor a devenit tot mai acută, a fost și rămîne eliminarea pericolului nuclear. Cursa înarmărilor, și în primul rînd, existența unor imense stocuri de arme nucleare, în continuă creștere, face ca deasupra civilizației umane să planeze primejdii de dimensiuni fără precedent în istorie. Tocmai această realitate, care așază pe primul plan dezarmarea generală, determină prioritatea absolută a dezarmării nucleare. Este un adevăr axiomatic, care nu poate și nu trebuie să scape acestui comitet, chemat să acționeze în permanență cu privirea ancorată în prezent și, totodată, orientată spre viitor.

Toate măsurile care au tangență cu domeniul armelor atomice, indiferent dacă este vorba de cele parțiale sau de cele de mai mare anvergură, trebuie să fie subordonate acestui imperativ major. Este întru totul logic, deoarece secundarul trebuie să corespundă întotdeauna naturii principalului. Neproliferarea armelor nucleare nu poate face nici ea excepție de la această regulă.

În Comitetul nostru, ca și la Națiunile Unite, numeroase delegații, între care și delegația română, n-au încetat să sublinieze cu vigoare și convingere legătura firească ce trebuie să existe între neproliferare și dezarmarea nucleară.

Eficacitatea, stabilitatea și puterea de atracție a unui acord menit să împiedice răspîndirea armelor termonucleare depind de gradul și măsura în care el va asigura progrese pe calea eliminării pericolului războiului atomic, va ridica o barieră de nădejde destinată să împiedice extinderea mai departe a stocurilor existente și perfecționarea armelor nucleare, va duce la lichidarea împărțirii lumii în țări nucleare și țări nenucleare, va contribui la salvgardarea păcii internaționale și la sporirea securității pentru toți, fără nici o excepție, va duce la întărirea egalității între state, la creșterea autorității și eficacității normelor de drept care trebuie să cîrmuiască relațiile dintre țări și popoare.

Cu alte cuvinte, neproliferarea armelor nucleare trebuie să constituie nu numai un punct de plecare, ci și o deschidere sigură spre ținta finală — dezarmarea nucleară.

Pentru a răspunde acestei cerințe de primordială importanță, tratatul de neproliferare trebuie să facă parte dintr-un lanț de măsuri în vederea încetării producției de arme nucleare, interzicerii experiențelor subterane în scopuri militare, reducerii și lichidării, în cele din urmă, a stocurilor de arme nucleare existente și a mijloacelor de transportare a acestora la țintă. Neînsoțită de astfel de măsuri, neprolifera-

rea nu va asigura realizarea unor progrese pe calea lichidării pericolului nuclear. Din contra, ea ar perpetua acest pericol și ar legaliza împărțirea lumii în state nucleare și nenucleare, ar permite puterilor nucleare să multiplice arsenalele atomice și să perfecționeze continuu tehnologia armelor nucleare, cu toate consecințele care decurg din aceasta. Iată de ce noi considerăm că este indispensabil ca, paralel cu obligația asumată de țările nenucleare de a renunța la arma atomică, tratatul de neproliferare să conțină obligații juridice precise pentru puterile ce dețin arme nucleare privind adoptarea de măsuri în vederea interzicerii și distrugerii acestor arme.

Inserarea unor asemenea obligații pentru puterile deținătoare de arme nucleare în însuși dispozitivul tratatului de neproliferare este dictată și de alte rațiuni ; mă refer mai ales la întinderea, la semnificația și la importanța excepțională a obligațiilor care, potrivit art. 11 al proiectului de tratat, incumbă țărilor nenucleare. Într-adevăr, în termenii acestui articol, statele ce nu dețin arme nucleare își asumă o întreagă suită de angajamente. Mai întîi, de a nu accepta, sub nici o formă și din partea nimănui, transferul de arme nucleare sau alte dispozitive nucleare explozive și nici controlul asupra unor asemenea arme sau dispozitive. Apoi, de a nu fabrica sau achiziționa într-un fel oarecare arme nucleare sau alte dispozitive nucleare explozive. În sfîrșit, de a nu solicita sau primi vreun ajutor oarecare pentru fabricarea de arme nucleare sau de alte dispozitive nucleare explozive.

Sînt obligații deopotrivă profunde și precise, pe care sînt chemate să le accepte, conform tratatului de nediseminare, toate țările nenucleare din lume, adică toate statele cu excepția cîtorva — cele care dețin arma nucleară. În asemenea condiții nu este oare logic ca majoritatea covîrșitoare a statelor ce compun comunitatea internațională să vadă angajate puterile nucleare pe calea realizării unor veritabile măsuri de dezarmare, și aceasta prin obligații tot atît de profunde și precise ?

Asumarea de către puterile care posedă arma atomică a unor obligații de dezarmare, într-un spirit de autentică reciprocitate, apare, pe de altă parte, ca o consecință cu totul firească a principiului egalității statelor — această piatră unghiulară a dreptului și relațiilor internaționale contemporane.

■

Privind proiectul tratatului de neproliferare prin prisma tuturor acestor considerațiuni, nu poți să eviți întrebarea : corespunde el sau nu nevoii de a-l vedea încadrat într-un ansamblu de măsuri a căror finalitate să fie dezarmarea nucleară ? Oferă acest text un răspuns adecvat necesității de a stabili un echilibru acceptabil de responsabilități și obligații reciproce între puterile nucleare și cele nenucleare, așa cum prevede rezoluția 2028 (XX) a Adunării Generale a O.N.U. ? Răspunsul se sugerează de la sine, din moment ce se constată că, în proiectul prezentat Comitetului, nu figurează nici o obligație fermă pentru puterile deținătoare de arme nucleare de a întreprinde măsuri efective de dezarmare.

S-a vorbit adesea aici despre meritele „declarației de intenții" conținute în preambul. Fără a intra în detalii și fără a nega virtuțile oricărei declarații de intenții, aș vrea totuși să mă opresc — și aceasta foarte succint — asupra următoarelor trei momente.

În primul rînd, declarația de intenții trebuie examinată în legătură cu acel paragraf din preambul potrivit căruia încetarea producției de arme nucleare, lichidarea stocurilor existente de asemenea arme și a mijloacelor de transportare la țintă a acestora ar urma să se efectueze „în virtutea unui tratat de dezarmare generală și totală". Nu înseamnă oare aceasta că, pînă la încheierea unui astfel de tratat, orice acord privind încetarea producției de arme nucleare, diminuarea stocurilor existente și eliminarea progresivă a armelor nucleare și a mijloacelor pentru transportarea acestora la țintă va fi blocat ?

În al doilea rînd, nu se poate scăpa din vedere o pronunțată asimetrie juridică și politică, căreia proiectul îi dă expresie. Cînd este vorba de angajamentul statelor nenucleare de a nu fabrica sau procura astfel de arme atomice, aceste state sînt chemate să acționeze în conformitate cu o serie de obligații legale de o rară preciziune. Iar noi nu contestăm aceasta. Cînd este însă vorba de măsurile de dezarmare pe care ar trebui să le efectueze puterile nucleare, prevederi preambulare sau declarații de intenții sînt considerate ca fiind suficiente. Sînt abordări cu totul diferite, bazate probabil pe considerațiuni diferite. Este evident că și efectele — efecte juridice, politice, practice — ar fi tot diferite.

În al treilea rînd, se știe că în ierarhia valorilor și efectelor juridice pe care le produc, obligațiile au întotdeauna preponderență asupra declarațiilor de intenții, oricît de meritorii ar fi acestea din urmă. Autoritatea și în general greutatea obligațiilor juridice, opozabilitatea lor în raport cu statele cărora li se adresează, mi se pare că trebuie să ne călăuzească și în privința măsurilor de dezarmare la care puterile nucleare urmează a se angaja.

Toate acestea întăresc convingerea delegației române că încorporarea în tratatul de neproliferare a unor prevederi care să consfințească obligația pentru puterile nucleare de a înceta cursa înarmărilor și a efectua măsuri efective de dezarmare ar fi de natură să deschidă o perspectivă clară pentru viitoarele acorduri în acest domeniu. S-ar crea astfel premise pentru a vedea întrunite importante elemente de ordin politic, juridic și psihologic care se întrepătrund organic și care trebuie să concure toate la reușita unor măsuri menite să asigure dezarmarea nucleară. Este vorba de hotărîrea politică a puterilor nucleare de a se angaja realmente pe calea dezarmării, de obligația juridică pentru ele de a face aceasta, de climatul psihologic favorabil pe care îl generează întotdeauna puterea exemplului.

■

În continuare doresc să expun și cu acest prilej poziția delegației române cu privire la altă problemă ce ni se pare, de asemenea, esențială în contextul discuțiilor referitoare la neproliferare. Am în vedere problema garanțiilor de securitate de care trebuie să se bucure statele nenucleare.

Dezbaterile care au avut loc în ultimii ani, atît în Comitetul nostru, cît și la Adunarea Generală și în alte organisme internaționale, au pus pregnant în evidență importanța deosebită ce se acordă acestei chestiuni, ca una din componentele fundamentale ale tratatului de neră spîndire a armelor nucleare. Acum, cînd negocierile asupra neproliferării se află într-o fază mult mai avansată decît în trecut, aspectele ce țin de domeniul garanțiilor reclamă o atenție sensibil sporită din partea acestui for. Este o datorie care decurge pentru Comitetul celor 18 state din rezoluțiile 2028 (XX) și 2153 (XXI) ale Adunării Generale. Faptul că proiectul de tratat ce ne-a fost prezentat nu conține nici o prevedere în privința garanțiilor nu poate constitui, după părerea noastră, un impediment pentru angajarea unei discuții aprofundate pe această temă.

Ajungem astfel la chestiunea care, astăzi ca și în trecut, preocupă în cel mai înalt grad omenirea : ridicarea unei veritabile bariere juridice, politice și morale în calea folosirii armelor nucleare.

România s-a pronunțat neabătut pentru interzicerea folosirii armelor nucleare și a oricăror alte arme de distrugere în masă, sprijinind cu fermitate toate inițiativele avînd o asemenea finalitate. Poziția noastră se întemeiază pe convingerea că interzicerea tuturor armelor de distrugere în masă, și înainte de toate a celor nucleare, ar avea urmări dintre cele mai favorabile asupra problemei dezarmării în ansamblul ei, ca și asupra întregii situații internaționale.

Abordînd problema neutilizării armelor nucleare în legătură cu negocierea tratatului de neproliferare, nu putem fi animați, bineînțeles, numai de considerente umanitare. Aceasta pentru că există totodată puternice rațiuni de justiție și echitate care pledează în favoarea nefolosirii armelor nucleare contra statelor ce nu dețin aceste arme.

Este un fapt că țările ce nu posedă arma nucleară sînt chemate să-și asume obligația, în conformitate cu tratatul de neproliferare, de a nu produce și de a nu-și procura, pe nici o cale și niciodată, această armă. Este, pe de altă parte, de netăgăduit că, acceptînd o asemenea obligație, țările nenucleare au nu numai dreptul, dar și datoria de a se preocupa de propria lor securitate.

Apare de aceea pe deplin îndreptățită cerința ca — pînă la lichidarea totală a armelor nucleare existente și, deci, pînă la înlăturarea completă a amenințării nucleare — aceste state să se bucure de garanții sporite de securitate. Aceasta presupune, înainte de toate, asumarea, prin tratatul de neproliferare, de către puterile nucleare, a obligației solemne, pe de o parte, de a nu utiliza niciodată și în nici o împrejurare armele nucleare împotriva statelor care nu le posedă, iar, pe de altă parte, de a nu amenința aceste state, în nici un caz și în nici o circumstanță, cu folosirea lor.

Un angajament ferm din partea puterilor nucleare în acest sens prezintă multiple aspecte pozitive.

În primul rînd, statele nenucleare ar dispune de o asigurare legală că nu vor fi victime ale folosirii armelor nucleare sau ale amenințării cu folosirea acestora.

În al doilea rînd, comandamentul autoreținerii în relațiile internaționale ar fi întărit printr-un însemnat instrument juridic. Aceasta ar echivala cu o viguroasă afirmare a primatului normelor și principiilor de drept, în detrimentul politicii de forță promovată de unele cercuri agresive.

În al treilea rînd, omenirii i s-ar oferi o substanțială dovadă a intenției puterilor nucleare de a proceda la efectuarea unor măsuri de dezarmare și, mai ales, de dezarmare nucleară

În al patrulea rînd, efectele unui asemenea angajament din partea puterilor nucleare s-ar răsfrînge pozitiv asupra ansamblului relațiilor internaționale, favorizînd puternic destinderea și dezvoltarea cooperării între state.

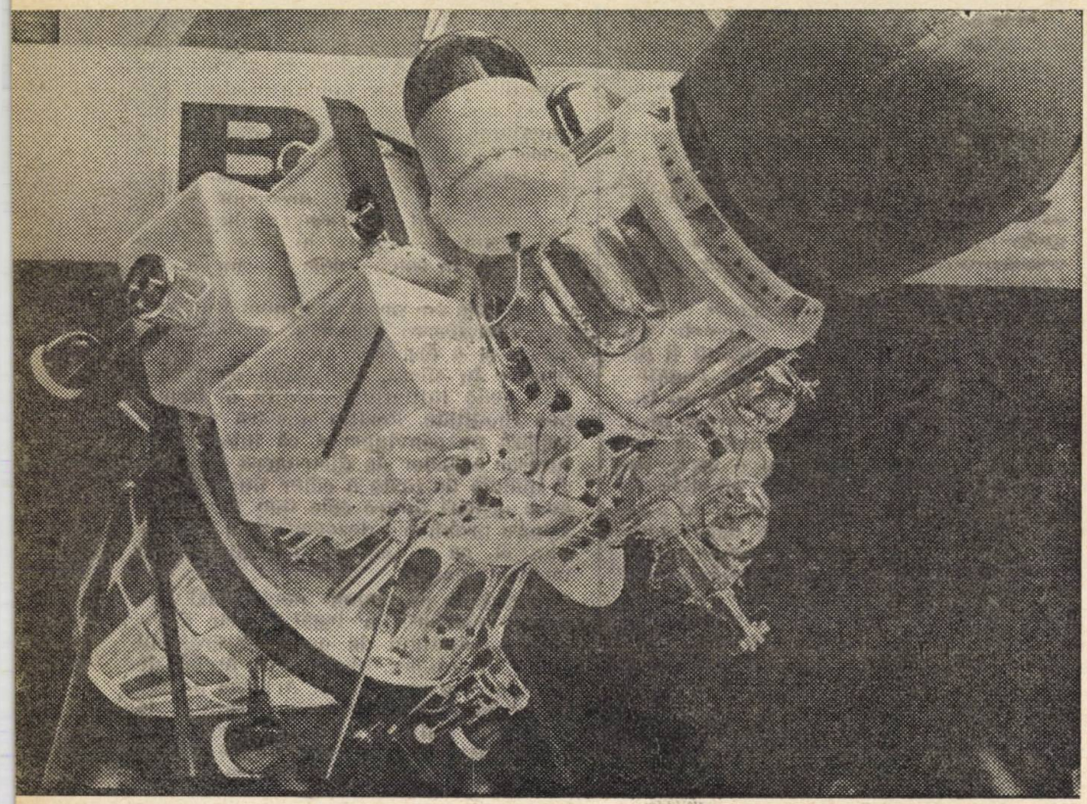

Stația automată sovietică „Luna—9"

PRIMUL DECENIU AL EREI COSMICE

Articol scris pentru „Lumea" de acad. Anatoli Blagonravov

președintele Comisiei pentru cercetarea și folosirea spațiului cosmic a Academiei de Științe a U.R.S.S.

Acum zece ani, în memorabila zi de 4 octombrie 1957, în Uniunea Sovietică a fost lansat pe orbită întîiul satelit artificial al Pămîntului. Pentru prima oară în istoria civilizației terestre, unui aparat creat de mîna omului i s-a imprimat o viteză de ordinul a 8 km pe secundă, suficientă pentru a-i asigura rotația pe o orbită cosmică periterestră fără consum de combustibil.

Lansarea primului „Sputnik" — a cărei aniversare are loc în preajma gloriosului semicentenar al Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — ca și succesele ulterioare ale Uniunii Sovietice în domeniul cuceririi Cosmosului ilustrează concludent înaltul nivel al dezvoltării științei și tehnicii sovietice, capacitatea lor de a soluționa problemele cele mai complexe ale progresului tehnico-științific contemporan.

Era cosmică este o etapă firească în dezvoltarea civilizației terestre. Apariția ei a fost pregătită nu numai de o multitudine de cuceriri științifice și tehnice — care au asigurat posibilitatea creării unor aparate cosmice și a unor rachete purtătoare — dar și de cerințele științelor naturale moderne. Știința și tehnica zilelor noastre nu se poate mulțumi cu informația pe care o culege în condițiile terestre. Ea reclamă o extindere permanentă a acelui domeniu de unde se poate obține un mare bagaj de informații, inclusiv știri din Cosmos.

S-a calculat că, în epoca noastră, volumul informației științifice pusă la dispoziția omenirii se dublează la fiecare zece ani. Acesta nu este un simplu element statistic, ci o lege a dezvoltării permanente a omenirii. Or, pentru a satisface necesitățile apărute, știința și tehnica trebuie să se dezvolte cu o viteză asemănătoare. Așa se și explică de ce cadrul terestru devine tot mai strîmt pentru științele naturii și că spațiul cosmic se transformă tot mai mult într-un important laborator al științelor moderne.

In Cosmos putem observa fenomene și procese care nu pot fi încă reproduse în laboratoarele terestre. Marele diapazon de presiuni, temperaturi, densități și energii uriașe poate fi studiat în infinita multitudine a „laboratoarelor naturale" ale Cosmosului. Și un asemenea studiu se întreprinde nu numai pentru a extinde și a aprofunda cunoștințele noastre cu privire la legile naturii, ci și pentru a le folosi în vederea soluționării sarcinilor practice ale științei și tehnicii terestre.

Remarcabil este și faptul că, la trei ani și jumătate după lansarea pe orbită a unui aparat automat de felul primului satelit artificial sovietic al Pămîntului, în Cosmos a pășit și omul. Aceasta s-a petrecut, după cum se știe, la 12 aprilie 1961, cînd astronava sovietică „Vostok", pilotată de Iuri Gagarin, a fost lansată pe orbită de satelit al Pămîntului și, zburînd în jurul planetei, a aterizat în regiunea stabilită după 108 minute.

Participarea directă a omului la zborurile cosmice este dictată în primul rînd de caracterul sarcinilor cercetării științifice legate de explorarea spațiului. Oricît de mari ar fi posibilitățile instalațiilor automate și cibernetice, ele sînt încă foarte departe de capacitățile multilaterale și în primul rînd creatoare ale omului. Cele mai „inteligente" dintre instalațiile automate moderne pot acționa doar în conformitate cu programul stabilit sau pot, în procesul muncii, să-și perfecționeze acest program. Dar crearea programelor pentru mașinile cibernetice presupune existența unor date de pornire precise privitoare la studierea fenomenului respectiv.

Or, pe măsură ce pătrundem în Cosmos, întîlnim și vom întîlni fenomene despre care n-am știut niciodată nimic. Pretutindeni vor apărea probleme care nu pot fi formulate a priori. De aceea ivirea unor probleme principial noi, imprevizibile, vor asigura în ultimă instanță acele salturi calitative care lărgesc de fapt cunoștințele noastre despre legile naturii. Nici un automat nu poate studia ceea ce în principiu nu este cunoscut. El poate studia doar procese și fenomene care, în linii mari, sînt cunoscute omului. Deci numai omul e capabil să cerceteze în mod eficient necunoscutul, să adopte hotărîrile cele mai juste în condiții neprevizibile, să folosească pe deplin posibilitățile oferite de studierea lumii înconjurătoare.

Capacitatea de cercetare științifică în cadrul zborurilor spațiale s-a extins în mod considerabil după ce savanții sovietici au creat nava cosmică „Voshod" cu mai multe locuri. Posibilitatea de a instala la bordul astronavei un echipaj format din cîțiva oameni prezintă o importanță deosebită. Au fost create condiții reale pentru zborul în Cosmos al unor savanți — astronomi, fizicieni, biologi, medici, ingineri — și pentru efectuarea, în condițiile zborurilor cosmice, de observații multilaterale și de cercetări permanente. Nu încape nici o îndoială că, încă în viitorul relativ apropiat, vom fi martorii multor descoperiri științifice efectuate în condițiile spațiului cosmic.

Expedițiile astronautice au o însemnătate deosebită și din alt punct de vedere. Sarcinile pe care cercetătorii Cosmosului vor trebui să le rezolve sînt mult prea complexe pentru a fi rezolvate de unul singur. Numai eforturi colective, numai acțiuni concertate și care se completează reciproc din partea diferiților specialiști vor putea duce la scopul urmărit. În momentul de față, zborurile spațiale ale omului urmăresc în mod special țeluri de cercetare științifică ; ele sînt etape pregătitoare pentru operațiuni cosmice mai complexe. Dar nu este chiar atît de departe vre-

mea cînd oamenii vor efectua în Cosmos cercetări științifice după un plan dinainte stabilit.

Participarea directă a omului la zborurile cosmice este dictată nu numai de sarcinile cercetării științifice. Pătrunderea omului în spațiul sideral constituie începutul unei noi etape, cosmice, în existența civilizației terestre, începutul activității extraterestre a omului. Putem presupune de pe acum că omul în Cosmos nu se va limita doar la cercetări științifice. Spațiul interplanetar poate deveni pentru omenire o bază energetică și de materii prime. În condițiile specifice ale Cosmosului și ale corpurilor cerești pot fi organizate cu o înaltă eficiență numeroase procese de producție. De asemenea, nu este exclusă posibilitatea plasării în Cosmos a numeroase instalații energetice. Lucrul acesta poate deveni cîndva necesar, întrucît de obicei activitatea acestor instalații implică degajarea de căldură în mediul înconjurător, ceea ce poate avea drept urmare creșteri nedorite ale temperaturii pe Pămînt. În sfîrșit, dacă ne referim la un viitor ceva mai îndepărtat, nu este deloc exclusă posibilitatea ca omul să populeze alte planete. Bineînțeles, această cale va fi legată de biruirea unor dificultăți considerabile. Organismul uman s-a format în condiții terestre. Dar una din principalele caracteristici ale omului ca ființă rațională constă în capacitatea sa de a transforma mediul înconjurător în așa fel încît să obțină cea mai deplină concordanță între condițiile externe și organismul său.

Asemenea realizări pot fi concepute numai în condițiile unui nivel corespunzător al tehnicii zborurilor cosmice. Premise favorabile pentru explorarea Cosmosului de către om sînt create. Un pas important înainte l-a constituit zborul astronavei sovietice „Voshod-2". În timpul acestui zbor, cosmonautul Alexei Leonov a părăsit pentru prima oară în istorie cabina navei în spațiul cosmic, fiind apărat doar de costumul de scafandru. Realizările echipajului de pe „Voshod-2" pot fi puse pe același plan cu marile cuceriri ale științei și tehnicii. Pentru a efectua cu succes diferite operații legate de explorarea Cosmosului, omul trebuie să dispună de o evidentă libertate de mișcare. Cabina navei îi limitează activitatea. Zborul lui Pavel Beliaev și Alexei Leonov a demonstrat pentru prima oară că această piedică poate fi înlăturată. Folosind un costum ermetic, cu un sistem independent de asigurare a funcțiilor vitale, cosmonautul poate părăsi nava, se poate deplasa liber în spațiul cosmic și chiar poate lucra. Ieșirea omului în Cosmos ușurează considerabil și apropie termenul realizării unor sarcini importante ca asamblarea pe orbită a unor stațiuni științifice și aterizarea unor expediții pe suprafața altor corpuri cerești.

O importanță la fel de mare prezintă zborurile stațiilor lunare. Savanții sovietici au reușit să soluționeze cu succes o însemnată problemă pentru viitoarele cercetări științifice și anume : aterizarea lină a unui aparat cosmic sau transformarea lui într-un satelit artificial al altei planete. Putem aminti că toate cele cinci zboruri succesive ale stațiilor lunare sovietice, începînd cu „Luna-9", s-au încheiat cu succes : două dintre ele — „Luna-9 și „Luna-13" — au aselenizat, iar celelalte trei au devenit sateliți artificiali ai Lunii.

Omenirea păşeşte în al doilea deceniu al erei cosmice. E neîndoielnic că vom fi în curînd martorii unor noi victorii cosmice, care vor avea o influență tot mai mare asupra vieții oamenilor.

Corespondenţă din Belgrad

Prezentul şi viitorul astronauticii

Nicolae Plopeanu

Între 25 și 29 septembrie a avut loc la Belgrad al 18-lea Congres internațional de astronautică, la care au participat numeroși fizicieni, chimiști, biologi, astronomi, juriști, medici din 26 de țări. Congresul a avut anul acesta și un caracter festiv deoarece s-au împlinit 10 ani de la data de 4 octombrie 1957 — cînd a fost lansat în U.R.S.S. primul satelit artificial al Pămîntului — dată care marchează începutul „erei cosmice". Ne-am adresat acad ELIE CARAFOLI, conducătorul delegației române, ales în cadrul lucrărilor vicepreședinte al Federației internaționale de astronautică, solicitîndu-l să ne vorbească despre principalele probleme dezbătute la Congres.

Congresul internațional de astronautică, ne-a spus domnia sa, a întrunit și în acest an un mare număr de participanți — peste o mie — care și-au împărtășit rezultatele activității lor în domeniul spațial. Congresul a fost deschis prin două importante expuneri tratînd despre cei zece ani de activitate spațială în Uniunea Sovietică (acad. Leonid Sedov) și în S.U.A. (M.W.H. Piekering), ambii personalități bine cunoscute în lumea astronauticii.

În ce privește comunicările, ele au depășit cifra de 600, însă au fost reduse la jumătate pentru ca în Congres să fie luate în considerare numai acele aspecte care dezvoltă din punct de vedere științific tot ce s-a descoperit pînă în prezent și care reclamă o analiză aprofundată pentru realizările viitoare. Aceste comunicări s-au referit la problemele de propulsie, la sistemele de construcție a sateliților, stațiunilor și laboratoarelor spațiale, la comenzi, la problemele privind reintrarea în atmosferă sau aselenizarea lină etc.

O importantă tendință net conturată în cadrul comunicărilor a fost aceea de a aborda toate aspectele legate de viitoarea călătorie a omului pe Lună, călătorie foarte apropiată în timp. Ea ridică numeroase probleme foarte complicate ce trebuie elucidate pentru ca această mare explorare să se desfășoare în condiții optime, fără tributul de sînge pe care îl reclamă de obicei marile descoperiri.

O altă tendință a fost aceea de a se aplica și în alte ramuri — ca de exemplu în meteorologie — rezultatele obținute în domeniul spațial. Problemele de geofizică au aplicații în telecomunicații, în special în transmiterea imaginilor de televiziune prin sateliți sincroni, care gravitează încă de pe acum în jurul Pămîntului.

Prezintă o mare importanță și problemele de bioastronautică, ne-a declarat, în continuare, interlocutorul nostru. Omul nu se mai limitează la spațiul terestru ; el a început să se elibereze de atracția Pămîntului și, nu peste mult timp, va ajunge să pună piciorul pe alte planete.

Rugat să se refere la contribuția delegației române la lucrările Congresului, acad. Elie Carafoli ne-a spus :

Au fost prezentate cîteva lucrări dintre care menționez în mod deosebit pe cea a conf. univ. Mihail Niță, privitoare la sateliții staționari pentru comunicațiile spațiale. A constituit o prezență pozitivă și lucrarea lui V. Ceaușu și a colaboratorilor săi asupra unor probleme psiho-fiziologice ale personalului navigant în timpul zborurilor. Și această lucrare a fost bine primită.

Aș mai dori să remarc că în rîndurile participanților s-a subliniat în mod deosebit necesitatea lărgirii colaborării între țări în domeniul problemelor spațiale. Încă înainte de a fi ajuns pe Lună, omul proiectează ca în următorii zece ani să viziteze planeta Marte. Pentru progresul continuu al acestor acțiuni se impune o largă cooperare între savanții tuturor țărilor.

O serie de savanți participanți la Congres au expus ziariștilor considerațiile lor privind unele probleme de perspectivă ale astronauticii. Cunoscutul savant sovietic LEONID SEDOV, vicepreședinte al Federației internaționale de astronautică, a arătat că printre problemele cele mai importante, cărora trebuie să li se găsească rezolvarea, se numără înapoierea pe pămînt a navelor cosmice din cea de-a doua viteză cosmică (11 km pe secundă) și protejarea cosmonauților de efectul radiațiilor. Acad. Sedov a precizat că, pentru viitoarele zboruri cosmice, vor trebui create nave de mai multe mii de tone și a subliniat necesitatea de a se descoperi noi surse de energie pentru rachetele cosmice.

GEORGE MILLER (S.U.A.), director adjunct al programului american de explorare a spațiului cosmic cu nave cu echipaj la bord, a declarat că, după părerea sa, există posibilitatea ca omul să pună piciorul pe Lună înainte de sfîrșitul anului 1969. El a menționat că specialiștii S.U.A. se așteaptă ca, spre mijlocul anului viitor, un om să fie lansat în spațiu cu o rachetă americană de tip „Saturn".

Potrivit părerilor exprimate de HERMANN KÖLLE, vicepreședinte al Federației internaționale de astronautică, în 1975, la lucrările de explorare a spațiului cosmic în cadrul proiectelor internaționale vor fi angajați circa 900 000 de specialiști, iar la sfîrșitul secolului — peste două milioane. Roadele acestei colaborări ar putea să fie : lansarea pe orbită a unui laborator cu un echipaj de zece oameni (1977) ; lansarea unei stații de cercetare în spațiul cosmic cu 25 de membri (1980) ; lansarea unei stații cu 100 de oameni pe Lună (prin 1990).

Belgrad, 2 octombrie

Corespondenţă din Havana

Aniversarea „beretelor roşii“

La 28 septembrie, poporul cubanez a sărbătorit cea de-a 7-a aniversare a creării Comitetelor de apărare a revoluţiei — cele mai largi organizaţii de masă din Cuba. Comitetele de apărare a revoluţiei au fost create ca organe de vigilenţă împotriva sabotorilor şi duşmanilor ei. În anii din urmă, aceste organizaţii — care numără azi în rîndurile lor 2 200 000 de membri — au participat intens la numeroase activităţi economice şi sociale, devenind un puternic detaşament în lupta pentru înfăptuirea marilor obiective ale construcţiei socialiste.

„Beretele roşii“ (semnul distinctiv al membrilor Comitetelor de apărare a revoluţiei) au fost prezente în toate campaniile anuale pentru recoltarea trestiei de zahăr, în acţiunile obşteşti pentru lichidarea neştiinţei de carte, ca şi în cele de ocrotire a sănătăţii. Prin intensa activitate desfăşurată în mod voluntar de membrii lor, Comitetele de apărare a revoluţiei au adus o importantă contribuţie la formarea unei noi conştiinţe, la întărirea şi consolidarea legăturii dintre popor şi puterea revoluţionară.

În cadrul adunărilor electorale care au avut loc recent, în întreaga ţară, peste 15 000 de membri ai Comitetelor de apărare a revoluţiei au fost aleşi ca delegaţi în organele locale ale puterii de stat. Este o nouă dovadă nu numai a încrederii de care se bucură „beretele roşii“ în rîndul maselor, ci şi a rolului crescînd al acestor organizaţii în viaţa politică, economică şi socială a Cubei.

Cu prilejul celei de-a 7-a aniversări a constituirii Comitetelor de apărare a revoluţiei, în marea Piaţă a revoluţiei din Havana a avut loc o impresionantă adunare. În faţa celor 500 000 de oameni care au participat la adunare, Fidel Castro, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist din Cuba şi prim-ministru al guvernului revoluţionar, a rostit o amplă cuvîntare. Trecînd în revistă succesele înregistrate de Comitetele de apărare a revoluţiei, de la crearea lor pînă în prezent, el a relevat capacitatea acestor organizaţii de a răspunde la multiplele sarcini ale revoluţiei, prestigiul de care ele se bucură în faţa maselor.

Referindu-se la obiectivele actuale ale construcţiei socialiste, vorbitorul a pus un accent deosebit pe necesitatea dezvoltării unei agriculturi intensive. Fidel Castro s-a oprit pe larg asupra măsurilor pe care guvernul le preconizează în direcţia îmbunătăţirii comerţului interior, precum şi în domeniul învăţămîntului secundar, al creării de noi cadre de tehnicieni. În cadrul cuvîntării sale, Fidel Castro a anunţat că în 1969 va fi elaborată prima constituţie a Cubei socialiste.

În încheiere, vorbitorul s-a referit la recenta întrunire de la Washington a miniştrilor de externe ai O.S.A., pe care a calificat-o drept o ridicolă reuniune pusă la cale de S.U.A. şi cercurile subordonate lor, împotriva Cubei. Referindu-se la scopurile urmărite prin reuniunea O.S.A., Fidel Castro a spus că încercarea O.S.A. de a judeca şi de a sancţiona Cuba este un act imoral, o violare a legilor internaţionale. Vorbitorul a avertizat pe amatorii de aventuri militare că poporul cuban, întărindu-şi economia şi capacitatea de apărare a ţării, este pregătit să înfrunte şi să respingă orice atac.

Fidel Castro a cerut Comitetelor de apărare a revoluţiei să dezvolte şi pe viitor un înalt spirit de vigilenţă, disciplină, combativitate şi conştiinţă revoluţionară.

Victor STAMATE

Havana, 2 octombrie

reportaj pe glob

Navele Rostockului

Constantin Florea

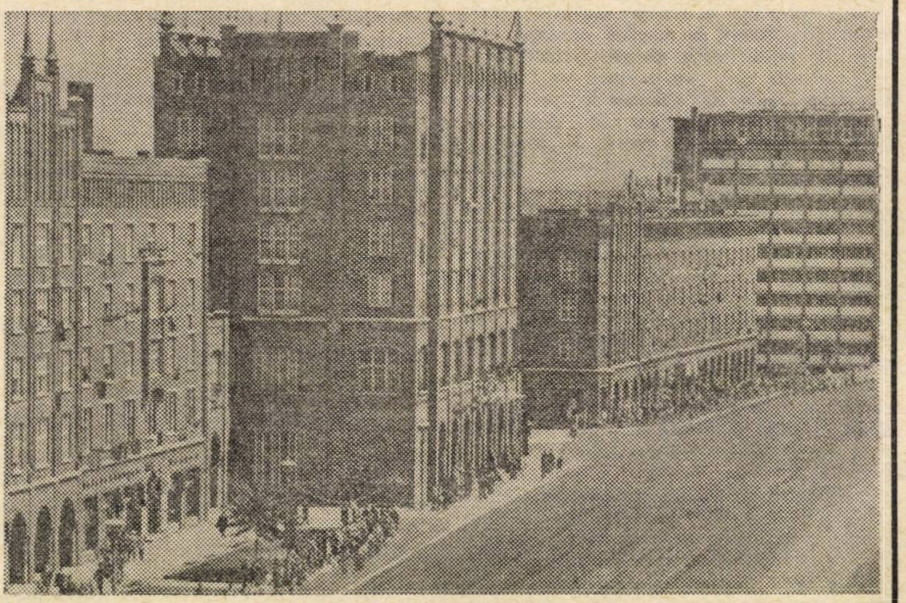

Centrul oraşului Rostock

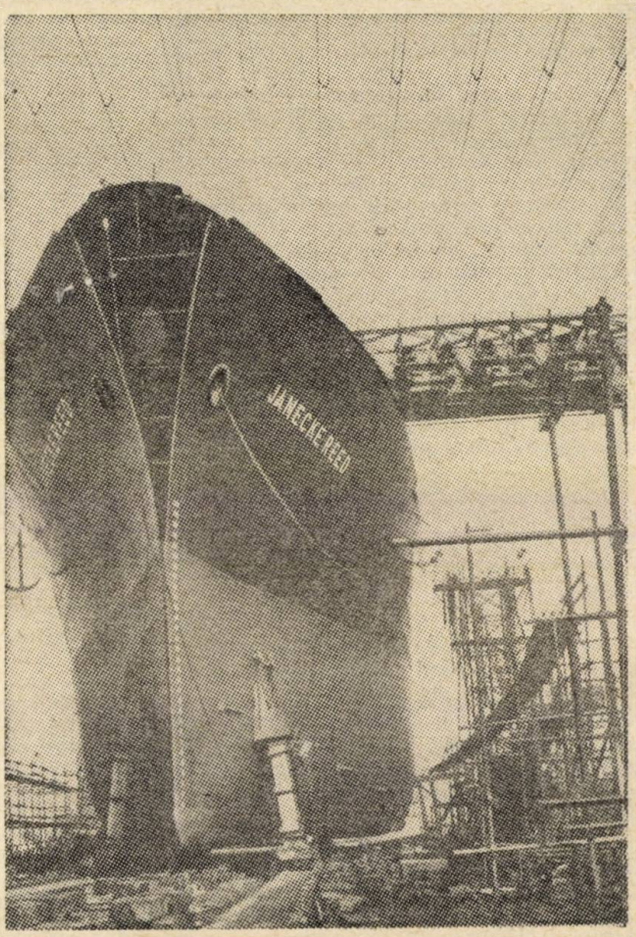

Un nou cargobot de 12 300 de tone părăseşte şantierele navale Warnow

După o călătorie de cîteva ore pe magistrala care leagă Berlinul de extremitatea nordică a Republicii Democrate Germane, în fața ochilor îți apare panorama, de un pitoresc aparte, a țărmurilor scăldate de apele albastre-cenușii ale Mării Baltice. Ne aflăm la Rostock, centrul economic și administrativ al regiunii cu același nume, inima industriei constructoare de nave din R. D. Germană și, în același timp, unul din cele mai mari porturi de pe coasta Balticei.

Pe urmele orașului hanseatic

Străbatem ore de-a rîndul străzile orașului, căutînd parcă să descifrăm pretutindeni istoria lui mai veche și mai nouă ; de altfel, peste numai un an, Rostockul va sărbători jubileul a 750 de ani de la întemeierea sa. Într-adevăr, documentele atestă faptul că în anul 1218, așezarea de comercianți și meșteșugari germani, formată cu 18 ani mai înainte și așezată lîngă apa Warnow-ului („rostocu" — partea unde o apă își lărgește albia, înainte de a se vărsa în mare), obținea dreptul de a se chema oraș. Secolele următoare au constituit o epocă de înflorire economică și culturală a tînărului membru al Uniunii orașelor hanseatice. Din acea epocă de avînt al meșteșugurilor și comerțului, întreruptă doar în prima jumătate a secolului al XVII-lea ca urmare a decăderii Hansei și a războiului de 30 de ani, datează numeroase biserici și clădiri de interes public, construite în vechiul stil gotic.

Partea veche a orașului mai păstrează și în prezent relicvele perioadei hanseatice. Dacă din Piața Thälmann — care în decurs de secole a fost principala piață a Rostockului — mergi pe strada Apei (străbătută în trecut de conducta ce aproviziona orașul), poți vedea urmele vechiului zid al așezării medievale de altădată.

Vechea arhitectură gotică se îmbină armonios cu linia modernă a clădirilor construite în ultimii 20 de ani. Harnicii locuitori ai Rostockului au înlăturat în cea mai mare parte rănile pricinuite de război (în timpul căruia circa 40 la sută din clădirile orașului au fost distruse de bombardamente), dîndu-i astăzi o nouă înfățișare. Semnele prefacerilor pot fi întîlnite la fiecare pas. Noilor cartiere de locuințe, Reutershagen I (construit în 1950) și Reutershagen II (construit în anii 1960—1965) li se vor adăuga în curînd altele, în special în partea de sud — cea mai tînără a orașului. Aici au și fost terminate numeroase noi clădiri, printre care patru blocuri-turn de cîte 13 etaje fiecare, un spital modern din beton și sticlă de 8 etaje și cu o capacitate de 600 paturi, cămine studențești. În general, în ultimii ani, locuitorii Rostockului au primit în folosință peste 15 000 de apartamente noi, ceea ce a contribuit la îmbunătățirea condițiilor de locuit. Creșterea rapidă a populației (180 000 de locuitori, în prezent, față de 100 000 în 1945) ridică însă desigur noi probleme care — se prevede — vor fi rezolvate în anii următori.

De-a lungul secolelor, așezarea geografică a Rostockului și-a pus o puternică amprentă asupra economiei, asupra întregii vieți a orașului, ca și în general a regiunii. Timp de multe generații, oamenii de pe aceste meleaguri s-au îndeletnicit cu pescuitul sau cu agricultura. Se știe că Mecklenburgul — din care face parte regiunea Rostock — a fost în trecut cea mai înapoiată provincie a Germaniei, în care persistența anacronică a unor puternice relații semifeudale se împletea cu lipsa oricărei industrii (cu excepția unor mici întreprinderi pentru prelucrarea produselor agricole), cu exploatarea nemiloasă a maselor muncitoare și cu înapoierea culturală. După război, și în special în cei 18 ani care au trecut de la proclamarea Republicii Democrate Germane, în această regiune a țării — ca și în celelalte de altfel — au avut loc profunde transformări social-economice și politice care au modificat din temelii viața regiunii și a locuitorilor săi. Rezultatele dezvoltării rapide se văd pretutindeni, atît în orașele cît și în satele regiunii, atît în industrie cît și în agricultură, dar poate că ele se oglindesc cel mai pregnant în succesele obținute în crearea și dezvoltarea industriei constructoare de nave, în transformarea Rostockului într-un modern port maritim.

Warnow din Warnemünde

Ne aflăm în incinta șantierelor navale Warnow din Warnemünde, un mic orășel și în același timp o frumoasă stațiune balneo-climaterică, la numai cîțiva kilometri de Rostock. Tovarășul Jenser, adjunctul directorului economic al șantierelor, care ne însoțește în vizita pe care le-o facem constructorilor de nave, ne furnizează cu amabilitate informațiile necesare privind dezvoltarea Warnow-ului și în general a industriei constructoare de nave din R. D. Germană. Crearea acestei importante ramuri a industriei moderne a răspuns necesităților — subliniate la Congresul al III-lea al P.S.U.G., din 1950 — de făurire a unei puternice flote comerciale oceanice. Desigur, nu a fost ușor de transpus în practică această sarcină : cadrele tehnice calificate erau într-un număr redus, industria de mașini și instalații pentru construcțiile navale rămăsese în cea mai mare parte în R.F.G. S-a pornit aproape de la nimic. Dar, într-un răstimp scurt, au fost pregătite cadrele necesare, s-a creat o industrie pentru producția de motoare Diesel, de aparataj electric, de instalații necesare șantierelor de construcții. În mai puțin de 15 ani, R. D. Germană a reușit să-și făurească o industrie proprie constructoare de nave.

Warnow-ul este cel mai mare dintre cele cinci șantiere de construcții navale ale țării aflate la Marea Baltică, fiecare fiind specializat în producția anumitor tipuri de nave. Două șantiere sînt chiar în Rostock : Warnow (specializat mai ales în construcția cargourilor oceanice) și Neptun (unde se construiesc nave hidrografice, nave de expediții și nave-școală) ; celelalte trei se află la Wismar — șantierele „Mathias Thesen" — (nave de pasageri și de cercetări în domeniul pescuitului), Stralsund (traulere pentru pescuit) și Wolgast (nave de coastă, cu un tonaj mai redus). În afara acestor șantiere de proporții mai mari, ramura industriei constructoare de nave mai include șapte șantiere, de dimensiuni mai mici, în interiorul țării, șase întreprinderi producătoare de motoare și instalații precum și două institute de cercetări științifice — toate avînd un personal de peste 40 000 de oameni.

Pe toate mările lumii

Gazdele noastre ne vorbesc cu mîndrie despre succesele repurtate de colectivul șantierului Warnow în anii care au trecut de la înființarea sa. Principalele clădiri ale șantierului au fost ridicate pe teritoriul fostelor uzine de avioane ARADO în anii 1946—1953, iar în 1954 constructorii lansau la apă primele vase. De-a lungul anilor, producția s-a extins, a crescut numărul muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor (care în prezent depășește 7 000 de oameni), pe lîngă șantier s-a înființat un adevărat combinat de pregătire a viitorilor lucrători (600 de elevi). În prezent, constructorii de nave din Warnemünde livrează anual statului 16 vase cu o capacitate de 10—15 000 t.d.v. fiecare. În acest an, ei au reușit să lanseze la apă cele dintîi cargouri semiautomatizate ; primul dintre acestea, „Rostock", a fost dat în exploatare în primăvara acestui an, în cinstea Congresului al VII-lea al P.S.U.G. În ultimii trei ani, prețul de cost al producției a scăzut pe șantier cu 33 la sută, iar productivitatea muncii a cunoscut o creștere medie anuală de 8—12 la sută. Pentru a spori și mai mult productivitatea muncii — ne spunea tovarășul Jenser — ne străduim, în prezent, să trecem pe o scară tot mai largă la executarea vaselor numai din prefabricate, astfel ca pe șantier să fie efectuate doar lucrările de montaj.

O atenție deosebită este acordată dezvoltării cercetărilor științifice în domeniul construcțiilor navale. Eforturile colectivelor de pe șantierele navale, din institutele de cercetări și din întreprinderile producătoare se îndreaptă în prezent spre o aplicare cuprinzătoare a tehnicii de calculat, îmbunătățirea condițiilor de livrare a materialelor necesare, studierea cerințelor pieței și, mai ales, spre continua ridicare a gradului de automatizare a șantierelor și a vaselor precum și spre introducerea în producție în anii următori a unor noi tipuri de vase, mai perfecționate. Începînd din luna iunie a acestui an, la Rostock, funcționează un birou de ingineri care se ocupă cu cercetările de raționalizare și experimentare științifică, avînd drept scop, printre altele, reducerea prețului de cost al producției.

Un indice de bază al dezvoltării construcțiilor navale îl constituie creșterea tonajului brut livrat anual de șantierele R. D. Germane. De la un tonaj brut de 10 000 tone în 1949, producția acestei ramuri industriale a crescut la un tonaj brut de 257 808 tone în anul 1966 (circa 110 nave lansate la apă). În prima jumătate a anului 1967, constructorii germani de nave au îndeplinit planul de producție în proporție de 102 la sută, livrînd beneficiarilor încă 55 de vase cu un tonaj total brut de 119 775 tone. După statisticile Ployd's Register of Shiping, în anul 1965, R. D. G. ocupa locul 9 în privința producției anuale totale (tonaj brut) și locul 4 în privința producției de traulere pentru pescuit. Aproape 50 la sută din producție este destinată exportului, R.D.G. fiind la ora actuală al 7-lea exportator de nave din lume.

Paralel, și în strînsă legătură cu dezvoltarea construcțiilor navale, a sporit continuu flota comercială a țării. Nu cu mult timp în urmă, vasul „Vorwärts" (construit în 1903) — singurul vas comercial al R.D.G. — efectua, sub comanda căpitanului său, Beykirch, prima călătorie în Marea Nordului. De atunci a fost străbătută o distanță mare. Astăzi, flota comercială a R.D.G. dispune de 153 de cargouri, cu o capacitate totală de 937 272 t.d.v., care străbat toate mările lumii, acostînd în 400 de porturi din 80 de țări.

Vechiul vas „Vorwärts" a fost de mult predat pionierilor și transformat în navă-școală. Dacă Beykirch, căpitanul acestuia, era cu 12 ani mai mare decît vasul, astăzi căpitanii navelor comerciale ale R.D.G. au în medie vîrsta de 35 de ani... O comparație, poate, cu valoare de simbol.

Sistemul A.B.M.

și cursa înarmărilor nucleare

Acum aproximativ două săptămîni, într-un discurs rostit la adunarea redactorilor și directorilor agenției U.P.I., la San Francisco, ministrul apărării, McNamara, a făcut o serie de declarații privitoare la construirea de către Statele Unite a unui sistem de rachetă-antirachetă. Deși faptul în sine n-a constituit o surpriză — presa americană anunța iminența acestei hotărîri — declarațiile titularului Pentagonului au provocat o puternică emoție atît în Statele Unite cît și în străinătate. „Cursa înarmărilor — comenta hotărîrea S.U.A. «New York Times» — va reîncepe cu și mai multă forță".

În esență, McNamara a anunțat un nou program de exacerbare a cursei înarmărilor prin instalarea unui sistem complex de rachete-antirachete în valoare de 5 miliarde de dolari, care, după cum se afirmă în cercurile militare americane, constituie, de fapt, doar o parte componentă a unui plan mai vast care necesită cheltuieli de circa 40 de miliarde de dolari. „Vom începe producția acestui sistem — a declarat el — la sfîrșitul anului curent".

Această măsură a fost adoptată la capătul unor puternice presiuni din partea cercurilor militare, a unor cercuri industriale interesate în construirea de rachete și a reprezentanților acestora în Congres. Mai de mult timp încă, elementele extremiste din S.U.A. lansaseră un atac concentric împotriva menținerii ritmului actual — și așa înalt — al cursei înarmărilor. În fruntea cercurilor militare, care cereau punerea urgentă pe picioare a unei rețele americane de rachete antibalistice, se afla generalul Wheeler, președintele Comitetului mixt al șefilor de state majore. În primăvara acestui an, o Comisie senatorială s-a adresat guvernului cu o cerere pentru luarea de măsuri urgente în vederea realizării unui sistem de rachete-antirachetă. Comisia mixtă a Congresului S.U.A. pentru energia atomică și Comisia senatorială de alocații au solicitat președintelui Johnson același lucru. Atacul a fost dezlănțuit și în presă. „U. S. News and World Report" a publicat o serie de articole pe această temă. O publicație catolică de la Washington, „Triumph", scria, de pildă : „Efectul desfășurării unui sistem de rachete antibalistice asupra capacității Americii de descurajare a războiului nuclear, în absența unui asemenea sistem defensiv, este spectaculos și profund..."

„Anti Balistic Missiles"

Prescurtat — A.B.M. Aceste inițiale indică în limbajul oficial sistemul rachetă-antirachetă, asupra căruia oamenii de știință americani lucrează de mai multă vreme. Este vorba de două tipuri de rachetă — *Spartan Zeus*, destinat interceptării pe rază mare a rachetelor care se apropie, și *Sprint* — pentru interceptarea pe rază mică a acelor rachete care reușesc să treacă prima linie de apărare.

Operațiunea în sine cuprinde mai multe etape : detectarea rachetei care se apropie printr-un sistem special de radar (este vorba de două rețele — P.A.R. — Parimeter Arquisita Radar și M.S.R. — Missile Site Radar — de lungă și scurtă acțiune) ; identificarea acelor obiecte care sînt focoase nucleare adevărate, spre deosebire de focoasele false incluse deseori în rachetă pentru a deruta sistemele de apărare și, în sfîrșit, interceptarea propriu-zisă care se bazează pe o rachetă-antirachetă înzestrată cu un carburant de mare putere, capabil să-i dea o accelerație uriașă în fracțiuni de secundă.

Se înțelege că din toate acestea, acțiunea interceptării are o importanță extremă. Aceasta se poate face pe baza unei explozii de mare precizie în apropierea rachetei. Încă la începutul anului trecut, în revista americană „Technology Week" se arăta că singura explozie care poate corespunde acestui scop este cea nucleară, întrucît razele X pe care le eliberează au un efect anihilant asupra unei încărcături nucleare. Fenomenul a fost numit „efectul de raze X". Ocupîndu-se de această chestiune, revista „U.S. News and World Report" scria (6. II. 1967) că oamenii de știință au stabilit că razele X, declanșate de o explozie nucleară, transportă energii uriașe, „suficiente pentru a paraliza sau dezintegra rachetele ofensive înainte ca acestea să reintre în atmosferă și în timp ce sînt la sute de mile distanță de obiectivele lor". Efectul razelor X se obține nu în atmosferă, care le poate absorbi, ci la peste 100 de mile înălțime, acolo unde atmosfera este puternic rarefiată. Pătrunzînd în focosul rachetei, razele X pot anihila unele fire de legătură și „pot orbi" sistemul de ghidare. În afară de aceasta, impulsul de raze X produce o violentă „fierbere" în materialele rachetei, ceea ce poate duce la o dezintegrare a altor părți vitale ale focosului și chiar la o ardere totală a acestuia.

Reținem de aici ca o idee esențială, ale cărei consecințe depășesc considerabil implicațiile pur științifice, că acțiunea rachetei-antirachetă *se bazează pe o explozie nucleară la mare altitudine*. Savanții americani care lucrează în domeniul sistemului A.B.M. nu sînt de loc satisfăcuți de ceea ce cunosc pînă în prezent în legătură cu exploziile nucleare la altitudini. Aceeași revistă — „U.S. News and World Report" — citează următoarea declarație a unui savant american : „Sîntem angajați în experimentarea intensivă a noii modalități de reducere la minimum a pagubelor provocate de razele X. Nu există încă instalații care să simuleze razele X, comparabile cu cele provenite dintr-o explozie spațială. Nu sîntem siguri în ce stadiu ne găsim, cît de eficiente pot fi cu adevărat contramăsurile noastre". Suficient pentru a sugera portița pe care o deschide construirea sistemului A.B.M.

Anunțarea știrii a fost urmată de o serie de declarații menite să contracareze efectul pe care noile măsuri de intensificare a cursei înarmărilor l-au avut și continuă să-l aibă în opinia publică americană și internațională. Așa se explică ceea ce am putea numi valul de acțiuni „liniștitoare".

Astfel, la cîteva zile după discursul de la San Francisco, revista „Life" a publicat un interviu al lui McNamara, consacrat problemelor multiple legate de construirea sistemului rachetă-antirachetă. În partea finală, ministrul american al apărării spunea : „Noul nostru sistem de proiectile balistice nu ar trebui să aibă nici un efect dăunător asupra tratativelor cu privire la tratatul pentru neräspîndirea armelor nucleare..." Cam în același timp, la conferința de dezarmare de la Geneva, delegatul american Adrian Fisher dădea explicații privind crearea sistemului A.B.M., declarînd că hotărîrea S.U.A. nu ar însemna „o accelerare a cursei înarmărilor strategice..." O scurtă relatare a corespondentului din Geneva al agenției France Presse prezenta însă astfel reacția înregistrată : „Mulți delegați înțeleg preocupările Pentagonului și grija de a se justifica a conducătorilor americani, dar ei nu văd foarte bine ce căutau aceste declarații la o conferință consacrată în principiu dezarmării, neräspîndirii armei nucleare și limitării experiențelor atomice..."

Într-adevăr, anunțarea unui nou și masiv program de înarmare *contravine în mod direct și pregnant obiectivului dezarmării*. Opinia publică a reacționat sensibil și prompt. Să notăm cîteva fapte.

— La Londra, Ministerul de Externe britanic a anunțat, într-o declarație oficială, că acțiunea S.U.A. „va adăuga o nouă dimensiune la cursa înarmărilor și ar putea avea repercusiuni periculoase pentru întreaga lume și nu în cea mai mică măsură în domeniul controlului armamentelor și al dezarmării" ;

— La O.N.U., știrea a provocat, după cum relatează corespondenții, neliniște. „Este evident că înființarea acestei rețele constituie o adevărată escaladare în cursa înarmărilor nucleare". („France Presse") ;

— La Washington, observatorii politici vorbesc deschis despre o nouă spirală a cursei înarmărilor.

Această reacție este întru totul firească, întrucît argumente multiple dovedesc că „Anti Balistic Missiles" dă o serioasă lovitură speranțelor într-un acord de dezarmare sau de acțiuni limitate în acest domeniu, eforturilor pentru încetarea cursei înarmărilor nucleare. Departe de a aduce chiar și cea mai elementară contribuție la încetarea producției de arme nucleare, la încetarea experiențelor subterane în scopuri militare, sau la reducerea și în cele din urmă lichidarea stocurilor de arme nucleare existente și a mijloacelor de transportare a acestora la țintă, noile măsuri militare ale S.U.A. creează dimpotrivă noi obstacole și mai mari în calea unor acorduri de dezarmare.

În primul rînd, Statele Unite inițiază o nouă extindere a cursei înarmărilor. Nu cu mult timp în urmă, presa americană anunța aprobarea unui program de construire a unor noi tipuri de rachetă — „Minuteman-3", care să completeze și să înlocuiască treptat arsenalul de rachete

intercontinentale și de rachete „Poseidon" — substitut pentru rachetele „Polaris". Or, pe lîngă acest vast și intens program de înarmare racheto-nucleară, i se alocă noi miliarde de dolari pentru executarea unui sistem *de natură să sporească arsenalul nuclear al S.U.A.* De altminteri, în baza proiectului A.B.M., Congresul a alocat anul trecut 167 de milioane de dolari și, ulterior, alte 442 de milioane ; nu de mult, președintele a fost autorizat să cheltuiască anual încă 375 de milioane de dolari. Deci, aproape un miliard de dolari, care nu se includ în cifra de 5 miliarde anunțată ca fiind costul proiectului.

■ „Teoria balansoarului"

Se vor opri oare lucrurile la crearea sistemului A.B.M. ? Oficialități americane, printre care cele care se ocupă de problemele militare, cer ca noul sistem să fie doar o „primă etapă" dintr-un proiect mai vast. Astfel, senatorul John Pastore își exprima „speranța" că sistemul de rachetă-antirachetă va fi doar un „preambul" în acest domeniu.

Un alt așa-zis argument, expus de adepții cursei înarmărilor, este acela al „garanției de superioritate", în virtutea căruia numai o supremație militară a S.U.A. ar putea fi acceptabilă Statelor Unite și intereselor păcii... Printre altele, este enunțată „teoria balansoarului". Autorul ei este Harold Agnew, unul dintre savanții americani, conducătorul marelui laborator de arme atomice din Los Alamos al Comisiei pentru energia atomică. Teoria sa denunță orice pauză sau încetinire în înarmarea nucleară americană, de teama unui „echilibru nuclear". În baza acestei „teorii", singura soluție pentru pacea mondială, pentru așa-zisa „stabilitate", menționată de autorul ei, ar fi o nestăvilită cursă a înarmărilor, o acumulare fără limite a armamentului.

Crearea sistemului rachetă-antirachetă a provocat o dispută și într-un alt domeniu. Constituie oare el acea faimoasă „armă absolută" împotriva unui atac nuclear ? Istoria modernă cunoaște numeroase momente în care noile arme descoperite erau prezentate drept arme absolute, arme fără posibilitate de contracarare. Așa s-a întîmplat cînd a fost descoperită mitraliera, nemaivorbind de folosirea aviației în scopuri militare. În al doilea război mondial, o serie de arme au fost considerate de către comandamentul hitlerist ca „arme totale". Întîlnim același fenomen și în cursa racheto-nucleară și după cît se pare și în ce privește crearea armei rachetă-antirachetă. Savanții se îndoiesc că sistemul rachetă-antirachetă poate asigura, chiar în actuala etapă a dezvoltării tehnicii racheto-nucleare, un mijloc de apărare împotriva unui atac nuclear. La Londra, experții britanici „au fost în permanență sceptici cu privire la posibilitățile de apărare împotriva unui atac nuclear cu ajutorul rachetelor antibalistice și continuă să se îndoiască de eficiența lor..." (U.P.I.). Argumentul lor este că există de pe acum sisteme rachetă noi, cu focoase nucleare multiple, înzestrate cu sisteme proprii de ghidare care pot depăși barajul antirachetă.

De altminteri, Statele Unite proiectează să construiască și să dezvolte în cursul următorilor ani un asemenea tip de proiectil capabil să lanseze simultan mai multe focoase. Numele acestuia este M.I.R.V. (Multiple independent re-entry vehicles) și în acest scop, de altminteri, a fost aprobată construirea noilor rachete „Minuteman-3".

În al doilea rînd, crearea sistemului A.B.M. face să planeze spectrul reluării experiențelor nucleare în atmosferă. Am văzut mai înainte că operațiunea de interceptare presupune o explozie nucleară la mare altitudine. Firește, experții americani ezită încă să spună lucrurilor pe nume, făcînd recomandări în doi peri. Iată de pildă un dialog al revistei „U.S. News and World Report" (29.V.1967) cu savantul atomist american Edward Teller : „Întrebare : Oare nu ar fi necesar să experimentăm racheta noastră antibalistică în atmosferă ? Răspuns : Noi putem experimenta părți ale proiectilului și anume racheta. O explozie în atmosferă sau în spațiu este exclusă datorită tratatului de interzicere a experiențelor nucleare. Acesta reprezintă un adevărat handicap, dar în același timp ceea ce putem face este incomparabil mai bun decît să nu facem nimic".

Dacă savanții din școala lui Teller, partizan declarat al unei curse a înarmărilor nucleare, se limitează deocamdată la sugestii indirecte împotriva „handicapului", surse științifice de autoritate din străinătate pun punctul pe i. Experții britanici în problemele de apărare au declarat, după discursul lui McNamara, că „Statele Unite ar putea fi nevoite să-și reia experiențele nucleare în atmosferă pentru a experimenta proiectatul lor sistem de rachete antibalistice. Pentru a se stabili cu certitudine efectul interceptării — afirmă aceștia — „ar fi nevoie de experiențe nucleare în atmosferă".

Aceeași idee o susțin doi comentatori occidentali de autoritate în problemele militare : Adelbert Weinstein („calitatea focoaselor atomice speciale din antirachetă nu a fost experimentată și pentru a o experimenta ar fi necesară o violare a acordului de neexperimentare a armelor atomice..." — „Frankfurter Allgemeine") și Charles Douglas Home („în aceste împrejurări pare cît se poate de probabil că S.U.A. vor trebui să reia mai curînd sau mai tîrziu experiențele nucleare în atmosferă dacă Administrația dorește să aibă deplină încredere în capacitatea sistemului A.B.M." — „Times").

Nu mai menționăm faptul că în virtutea sistemului antibalistic există de pe acum un program de extindere a experiențelor nucleare subterane de către S.U.A.

Așa stînd lucrurile, este evidentă lovitura pe care hotărîrea americană o dă discuțiilor și proiectelor asupra dezarmării. Se observă o dată în plus că, paralel cu declarații făcute la Geneva sau la O.N.U. în favoarea dezarmării de către delegații americani, sînt adoptate măsuri de ocolire, blocare și violare a tuturor elementelor care ar putea concura spre un asemenea acord. În fetul acesta este intensificată cursa înarmărilor racheto-nucleare, ceea ce nu face decît să aducă noi elemente de încordare a relațiilor internaționale.

Planul american survine într-un moment complex. Eforturile depuse pe plan mondial pentru un dialog constructiv și pentru acțiuni ferme pe planul însănătoșirii atmosferei internaționale, ale dezarmării se văd subminate de noua dimensiune dată cursei înarmărilor de S.U.A. Toate aceste măsuri acționează direct împotriva păcii și securității mondiale.

Sergiu VERONA

● contrapunct

Art Buchwald

Dacă aș avea un miliard

Interesant în guvernul american din zilele noastre este faptul că nimeni nu acordă atenție unui program decît dacă el costă cel puțin un miliard de dolari.

A fost un timp cînd, dacă cineva din ramura executivă pronunța cuvîntul „miliard", trebuia s-o facă în surdină sau să-l șoptească într-o cameră dosnică a Casei Albe deoarece un asemenea cuvînt nu putea să provoace decît dificultăți Administrației. Acum situația s-a schimbat. Cînd cineva menționează astăzi o cifră magică de peste 1 miliard, toată lumea se ridică în picioare și aplaudă.

Nu m-am gîndit la toate acestea pînă de curînd, cînd am luat masa cu prietenul meu Oberdorfer.

— L-ai văzut pe McNamara la televiziune, zilele trecute ? a întrebat el.

I-am răspuns că da.

— Nu a fost splendid cînd a declarat că vom construi un sistem de proiectile antibalistice care va costa 5 miliarde de dolari ?

— Nu mi s-a părut a fi ceva splendid...

— Înseamnă atunci că n-ai înțeles despre ce-i vorba. A rostit cifra de 5 miliarde de dolari fără să facă vreo grimasă sau să zîmbească. Mie îmi impune un om care poate să spună despre un lucru că va costa 5 miliarde de dolari fără ca măcar să clipească.

— E ceva adevărat în ceea ce spui.

— Nenorocirea este că Administrația nu are destui oameni care să vadă lucrurile în mare, a spus mai departe Oberdorfer. Americanii s-au obișnuit, din punct de vedere psihologic, să primească știrile proaste sub forma unor cifre de miliarde și se indispun cînd cineva începe să vorbească de cheltuieli de numai zeci sau sute de milioane. Să luăm de exemplu pe ministrul poștelor, Lawrence O'Brien. E un băiat de treabă, dar cum poate el interesa pe cineva în privința activității sale cînd ministerul său înregistrează o pierdere de numai 589 milioane de dolari pe an ?

— Să știi că ai dreptate.

— Pricepi de ce programele interne ale președintelui înregistrează dificultăți atît de mari ? Nu pentru că a cerut prea mulți bani pentru ele, ci pentru că a cerut prea puțin. Congresul are și el mîndria lui.

— Nu înțeleg.

— Să luăm de pildă legea pentru combaterea șobolanilor. Președintele a cerut pentru ea doar 40 de milioane de dolari. Această cifră ridicol de mică a fost ca o insultă pentru Camera Reprezentanților. La început, membrii ei n-au vrut nici măcar s-o ia în considerație, pe urmă au început s-o examineze și au scos-o rizînd de pe ordinea de zi. Pînă la urmă au votat-o în silă. De ce ? Pentru că ceva care costă numai 40 de milioane de dolari nu poate avea la noi o valoare reală. Dacă președintele ar fi cerut un miliard de dolari, te asigur că nimeni nu și-ar fi permis să-și bată joc de legea pentru combaterea șobolanilor. Programul de înfrumusețare a țării s-a înnămolit și el tot fiindcă în privința asta se vorbește numai de sume cu totul neînsemnate. Dacă ministrul de interne Udall ar fi cerut milioane de dolari, mulți ar fi început imediat să planteze pomi.

— Pe baza celor ce mi-ai spus, pe cine anume din guvern admiri cel mai mult ? — l-am întrebat.

— Pe ministrul trezoreriei, Henry Powler, mi-a răspuns Oberdorfer. Stima pe care i-o port s-a întreit de cînd l-am auzit spunînd noaptea trecută la televiziune că, dacă nu se aplică o majorare a impozitelor, deficitul bugetar al S.U.A. s-ar putea ridica la 29 miliarde dolari. O oficialitate guvernamentală care poate prezenta o asemenea cifră este un om pe gustul meu.

(Din International Herald Tribune)

VO NGUYEN GIAP

ministrul apărării naționale al R. D. Vietnam

EȘECURILE STRATEGIEI AMERICANE ÎN VIETNAM

După cum transmite agenția V.N.A., în ultimele sale numere ziarul „Nhan Dan" a publicat un articol semnat de ministrul apărării naționale al R. D. Vietnam, generalul Vo Nguyen Giap, în care sînt analizate unele probleme ale luptei eroice duse de poporul vietnamez împotriva agresiunii americane.

Făcînd la început un bilanț al rezistenței poporului vietnamez în ultimii doi ani, generalul Giap scrie : „Deoarece strategia «războiului special» a eșuat, imperialiștii americani au trebuit, contrar voinței lor, să-și schimbe strategia, trecînd la cea a «războiului local» în Vietnamul de sud. De cînd războiul de agresiune a intrat în faza «războiului local», S.U.A. au suferit un eșec după altul în cele două zone ale Vietnamului. Aspectul războiului evoluează încontinuu în dezavantajul imperialiștilor americani și al lacheilor lor. În Vietnamul de sud, trupele expediționare americane au suferit eșecuri încă din momentul introducerii lor și au fost serios înfrînte în timpul celor două «contraofensive strategice» de mare anvergură în perioada anotimpurilor secetoase din 1965—1966 și din 1966—1967. În Vietnamul de nord războiul de distrugere a eșuat în ce privește obiectivele sale fundamentale (...). În fața schimbării strategiei americane, forțele armate și populația din Vietnamul de sud continuă să-și dezvolte inițiativa, fiind în ofensivă împotriva dușmanului pe toate teatrele de operațiuni, dezvoltînd acțiunile militare, inițiind metode operaționale adecvate, ridicînd puternic nivelul războiului popular... În Vietnamul de nord, am doborît circa 2 300 avioane și am capturat sau ucis aproximativ 1 000 de piloți americani. De la victoria obținută în iarna anului 1966 și în primăvara anului 1967, forțele armate și populația din cele două zone, animate de entuziasm și de încredere, pășesc înainte spre victorii tot mai mari".

■

În continuare, generalul Giap analizează punctele de vedere americane referitoare la strategia „războiului local", dezvăluind contradicțiile acestei strategii și eșecurile suferite de S.U.A. pe cîmpul de bătălie din Vietnamul de sud.

„«Războiul local», scrie autorul articolului, reprezintă una din formele de război așa cum este ea concepută în cadrul strategiei «ripostei suple» preconizată de imperialismul american. Trăsătura caracteristică a strategiei «războiului local» o constituie folosirea de trupe americane pentru ducerea directă a războiului ; efectivele folosite nu depășesc însă o anumită limită, obiectivele strategice sînt și ele limitate, ca și perimetrul războiului". Strategia S.U.A. în ce privește „războiul local" abundă în contradicții și slăbiciuni fundamentale de neînvins, inerente unui război de agresiune, unui război nedrept. „Atunci cînd și-au introdus trupele în Vietnam, imperialiștii americani își propuneau să zdrobească forțele armate de eliberare și să reia inițiativa cu ajutorul unei nete superiorități militare, prin concentrări de trupe și trecerea la ofensivă. Dar, în ciuda faptului că dispun de peste un milion de soldați, ei nu au reușit pînă azi să-și realizeze acest plan strategic (...). Imperialiștii americani n-au putut nici să «pacifice» regiunile rurale și nici să «stabilizeze» situația la orașe ; ei au suferit astfel un grav eșec".

„Teza imperialismului american potrivit căreia efectivele numeroase aruncate în bătălie constituie elementul hotărîtor pentru obținerea victoriei nu mai stă în picioare. Au fost reduse la zero tezele sale potrivit cărora hotărîrea pentru rezultatul bătăliei ar fi echipamentul și armele. Au dat de asemenea, faliment, teoriile în legătură cu rolul aviației în dobîndirea victoriei pe cîmpul de bătălie". „Adevărul este că armatele americane suferă actualmente înfrîngeri grele în cursul războiului popular pe care-l duce poporul vietnamez — poporul unei țări nu prea mari și cu o populație nu prea numeroasă, dar care știe să se bizuie în primul rînd pe propriile sale forțe și care este hotărît să lupte pentru independența și libertatea sa".

Referindu-se la strategia războiului popular dus de poporul vietnamez, generalul Giap scrie că această strategie a înregistrat succese mari și s-a dovedit superioară strategiei «războiului local». „Strategia rezistenței întregului popor față de agresiunea americană, pentru salvarea națională, a făcut ca peste un milion de soldați americani și din țările satelite să devină insuficienți și slabi, în ciuda marelui lor număr. «Rezistența îndelungată» a fost mai puternică decît «războiul rapid» (...). În Vietnamul de sud, populația noastră a inițiat variate metode de luptă, de o foarte mare eficacitate, folosite de partizani : acțiuni cu o mare concentrare de unități regulate pentru lichidarea totală a forțelor dușmane, atacuri ingenioase lansate împotriva pozițiilor și bazelor logistice dușmane, atacuri curajoase împotriva pozițiilor inamice în centrele urbane, atacuri asupra căilor de comunicație militare, luptă politică împletită cu luptă armată, mișcări în regiunile rurale". „Este evident că metodele de luptă ale forțelor armatei de eliberare și ale populației din Vietnamul de sud au fost superioare metodelor folosite de trupele americane și de trupele marionete, satelite".

■

„În cursul ultimilor doi ani — scrie în continuare generalul Giap — dacă forțele armate de eliberare și populația din Vietnamul de sud au repurtat mari victorii, cele din R. D. Vietnam au dat peste cap «războiul de distrugere» dus de imperialismul american, făcînd să eșueze obiectivele sale fundamentale și continuînd, în același timp, construcția socialistă în Vietnamul de nord. Am știut să mobilizăm și să organizăm întreaga populație pentru a lupta în mod activ împotriva «războiului de distrugere» atît în ceea ce privește riposta, cît și în ce privește apărarea civilă. În plus, am modificat la timp orientarea construcției și dezvoltării economice, am apărat activ și am dezvoltat comunicațiile și transporturile pe toate căile. Imperialiștii americani au suferit înfrîngeri grele în războiul lor de distrugere împotriva Vietnamului de nord. Toate concepțiile lor strategice au dat faliment. Este clar că numai activitățile forțelor aeriene, fie ele ale imperialiștilor americani, nu pot fi hotărîtoare în dobîndirea victoriei pe cîmpul de luptă".

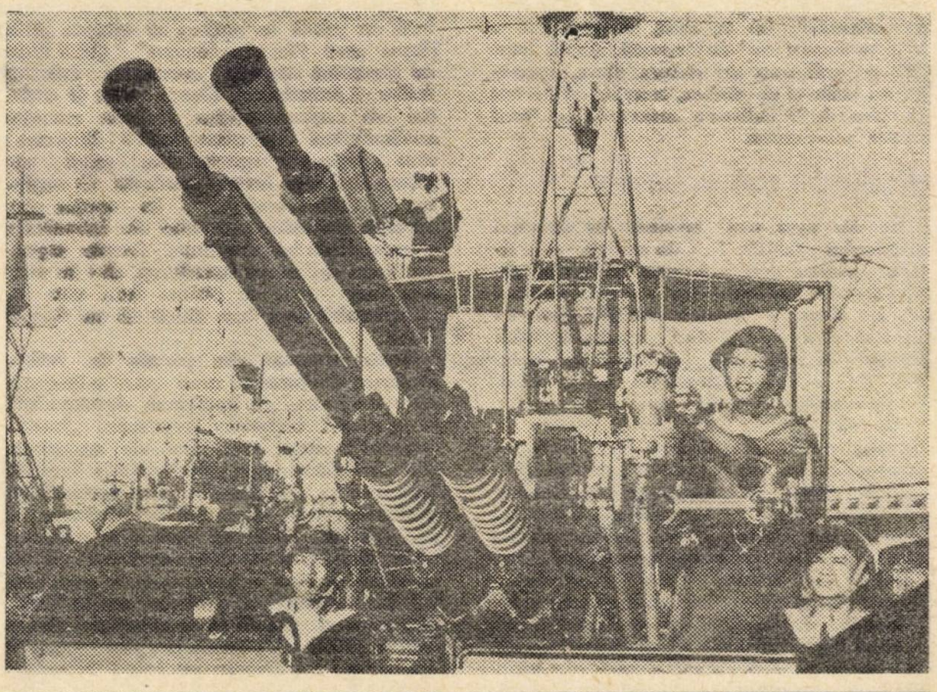

Baterie antiaeriană la Haifong

Pornind de la aspectul războiului în cursul ultimilor doi ani, generalul Vo Nguyen Giap formulează următoarele concluzii : „1. Poporul vietnamez a înregistrat mari victorii într-o etapă foarte importantă a «războiului local». Posibilitatea de a învinge complet, pe plan militar, peste un milion de soldați americani, din țările satelite și ai guvernului marionetă, este pe cale de a trece în domeniul realității".

„2. Victoriile poporului nostru sînt, în primul rînd, victoriile strategiei și tacticii războiului popular, victoriile liniei noastre de luptă împotriva imperialiștilor americani, pentru salvarea națională. Strategia și tactica războiului popular nu au mobilizat numai voința de a lupta și de a învinge și posibilitățile latente ale poporului vietnamez ; în același timp, ele au permis inteligenței și abilității acestuia să se dezvăluie în întregime pentru a învinge inamicul (...). Cu toate că războiul nu a luat încă sfîrșit, se poate totuși afirma că strategia și tactica războiului nostru popular au învins pe acelea ale «războiului local» al americanilor".

„3. Cu cît luptăm mai mult, cu atît forța noastră sporește ; cu cît inamicul se bate mai mult, cu atît slăbește mai mult forța sa". Izvorul forței poporului vietnamez rezidă în dreptatea cauzei sale, „în marea unitate a întregului popor, însuflețit de dorința fermă de a lupta și de a învinge, în linia justă a rezistenței împotriva agresorilor americani, pentru salvarea națională, în strategia și tactica războiului popular de neînvins, în tradiția de luptă energică, dîrză și perseverentă, în capacitățile latente și experiențele poporului nostru, în rezistența împotriva invaziilor străine, în neta superioritate a regimului socialist al Vietnamului de nord, în simpatia și puternicul sprijin din partea țărilor socialiste frățești și a forțelor progresiste din întreaga lume".

„4. Marile victorii pe care le-am înregistrat constituie o bază solidă pentru ca poporul nostru să înainteze neîntrerupt și să obțină victoria finală ; înfrîngerile grele ale inamicului îl vor împinge în mod categoric spre o înfrîngere totală".

În ultima parte a articolului, Vo Nguyen Giap se referă la sarcinile viitoare ale luptei poporului vietnamez : Imperialismul

american — scrie autorul articolului — se află în prezent într-o situație extrem de grea. S.U.A. „se află în fața alternativei : să limiteze sau să lărgească războiul, și în această ultimă eventualitate pînă unde să-l lărgească ? Esențialul va consta oare în intensificarea războiului de agresiune în Vietnamul de sud și în căutarea unui moment de cotitură în războiul de distrugere împotriva nordului ? Cum să se intensifice eficacitatea în luptă a trupelor americane ? Se va găsi oare un mijloc oarecare pentru întărirea armatei marionetă a cărei prăbușire se accentuează ? Este posibil ca trupele americane și satelite să iasă din poziția pasivă, de dispersare și defensivă, și să realizeze strategia de contraofensivă etc. ? Toate aceste probleme strategice constituie tot atîtea chestiuni încîlcite pentru S.U.A.

■

Pe plan politic, imperialiștii americani se află, de asemenea, în luptă cu nenumărate dificultăți datorită faptului că puterea marionetă de la Saigon devine pe zi ce trece mai neputincioasă. Pe plan internațional, ei nu întîmpină mai puține dificultăți. Chiar în Statele Unite, Administrația Johnson are de făcut față, în prezent, unor contradicții, care se manifestă în rîndurile cercurilor conducătoare de la Washington, precum și protestelor tot mai energice din partea poporului american".

„Imperialiștii americani — scrie generalul Giap — s-ar putea aventura să extindă războiul local în întreaga noastră țară. Noi ne-am pregătit pentru această eventualitate, sîntem gata să-i distrugem dacă vor încerca vreodată să-și trimită infanteria în nord. În eventualitatea unui asemenea război lărgit, imperialiștii americani vor cunoaște consecințe grave, pe care nici nu și le pot închipui, deoarece războiul nu se desfășoară cîtuși de puțin după dorința lor subiectivă dar depinde și de intențiile și de acțiunile adversarilor.

Rezistența poporului nostru împotriva agresorilor americani, pentru salvarea națională, ne impune noi sarcini și noi imperative de cea mai mare importanță și de primă urgență. În Vietnamul de sud, programul politic al F.N.E., adoptat recent, a prevăzut sarcini și obiective pentru salvarea națională, și anume unirea întregii populații sud-vietnameze, zădărnicirea agresiunii imperialiștilor americani, răsturnarea puterii marionetă aflată în solda lor, crearea unei administrații de uniune națională și de largă democrație, construirea unui Vietnam de sud independent, democratic, pașnic, neutru și prosper și îndreptîndu-se spre o reunificare pașnică a patriei".

„În Vietnam, sarcina grea și glorioasă a poporului nostru rămîne aceea de a înfăptui revoluția, luptînd în același timp. Trebuie să intensificăm războiul popular, să luptăm cu hotărîre și să învingem în războiul de distrugere dus de imperialiștii americani împotriva nordului țării noastre (...). Nu ne facem niciodată nici o iluzie în ce privește dorința de pace a imperialiștilor americani. Numai dînd lovituri fulgerătoare și neîntrerupte aviației, marinei și artileriei lor, provocîndu-le pierderi grele, slăbindu-le forțele și zdrobindu-le voința de agresiune se va putea opri mîna criminală (...). Luptînd activ împotriva războiului de distrugere al imperialiștilor americani, forțele armate și populația din nord stau gata să învingă trupele agresoare dacă ele vor îndrăzni vreodată să extindă «războiul local» în Vietnamul de nord. În ce privește producția, populația nord-vietnameză este hotărîtă să traducă în viață diferitele planuri și proiecte elaborate de partid și de stat cu privire la noua orientare, să asigure dezvoltarea economiei și continuarea construirii bazei materiale și tehnice pentru socialism. Sîntem hotărîți să înfăptuim planurile statului pentru a răspunde cît mai bine necesităților războiului, atît acelora impuse de sarcina construirii socialismului, cît și acelora impuse de necesitățile vieții de zi cu zi a populației".

Cine a fost „regele chibriturilor"

În ziua de 2 aprilie, din anul acesta, cel de al doilea studio al televiziunii vest-germane se pregătea să treacă pe antenă un nou episod, intitulat „Regele chibriturilor", din serialul de mare succes „Scandal în lumea banilor".

Dar, cu numai patru ore înaintea emisiunii, directorul studioului a primit o somație radiotelegrafiată din partea tribunalului hanseatic al orașului Hamburg, care-i cerea, sub amenințarea unor daune foarte mari, retragerea scenariului despre „regele chibriturilor" și trimiterea autorului în fața judecății, ca urmare a petițiunii civile semnate de Torsten Kreuger.

Hotărîrea trebuia luată pe loc. Întrebat prin telefon, autorul scenariului, ziaristul Robert Stemmle, aflat la Viena, a declarat că nu cunoaște pe reclamant, nu vede nimic de retractat din textul său, însă nu are o senzație foarte agreabilă cînd i se cer cîteva sute de mii de mărci despăgubiri civile. După o scurtă ezitare, chibriturile au fost scoase din program, cu regele lor cu tot.

Suspendarea emisiunii era numai primul act. Al doilea trebuia să se desfășoare în fața tribunalului „hanseatic", depozitar al unor impunătoare tradiții în materie de drept maritim și, pe deasupra, competent în rezolvarea anumitor litigii civile cu caracter internațional. Era limpede că semnatarul reclamației avea dreptul să ceară prin justiție examinarea prealabilă a scenariului deoarece el, Torsten, era fratele bun al lui Ivar Kreuger, eroul emisiunii, fost mare industriaș, fost mare financiar, supranumit „regele chibriturilor" și considerat de toată presa și literatura vremii sale drept cel mai mare escroc al veacului.

Se înțelege că reactualizarea acestei reputații nu putea să convină unui frate dornic, la 83 de ani, să trăiască liniștit și respectat, în vila lui confortabilă din Elveția, discret așezată la umbra unui parc de pe malul lacului Leman. Ridicîndu-se împotriva credinței generale, Torsten vroia să obțină, după 35 de ani de la moartea lui Ivar, o sentință de reabilitare, deosebit de prețioasă mai ales pentru o veche familie de bogătași suedezi.

Procesul s-a desfășurat în forme mai originale ca de obicei și a început cu o proiecție telerecording, oferită de televiziunea din Mainz. Din jilțurile lor, judecătorii au urmărit pe un ecran anume instalat secvențele scenariului. Ziaristul Stemmle povestea ultimii ani din viața lui Ivar Kreuger după documente incontestabile. Personajul, întruchipat de actorul Peter van Eyck, era convingător, sincer, poate cu o nuanță mai elegant, mai snob decît autenticul Ivar Kreuger. Societățile fictive, creditele imaginare, bilanțurile false și polițele fără acoperire, toate aceste ornamente speciale formau coroana celui ce a fost, timp de vreo zece ani, în deceniul al treilea al secolului nostru, „rege" al chibriturilor.

Este inutil să ne amintim glumele care au circulat — și mai circulă — pe seama chibriturilor suedeze, cele mai vestite din nenumăratele sorturi de bețișoare cu fosfor la unul din capete. Cu chibriturile nu se glumește. Aceasta a fost și convingerea tînărului Ivar Kreuger cînd a pornit să cucerească lumea, în calitate de președinte al Fabricilor-Unite de Chibrituri Suedeze. Născut în 1880, fiu al unui mare antreprenor de construcții, Ivar Kreuger a crescut cu obsesia poftei de bani. Jucăriile lui preferate erau niște registre vechi de contabilitate, în care scria interminabile rînduri de cifre. A făcut studii serioase în domeniul economiei financiare. Tatăl lui l-a considerat un talent remarcabil și l-a încurajat, i-a infiltrat cu bună știință tehnica riguroasă a marii finanțe și industrii. Vrînd să-i desăvîrșească educația de specialitate, l-a încredințat unor prieteni suedezi care aveau un comptuar la New York, pe Wall Street, la un pas de cea mai mare bursă a vremurilor. Ivar putea să vadă, de aproape, sarabanda milioanelor și să prindă gustul jocului la bursă, cel mai rafinat dar și cel mai periculos dintre toate născocirile omenești bazate pe risc. Pentru biografii de mai tîrziu, ucenicia din Wall Street explică înclinația lui Ivar Kreuger către improvizațiile financiare și lipsa lui de respect față de angajamente, procedee familiare pe atunci în mediul bursier de peste ocean, dar cu totul neobișnuite în cercurile de afaceri suedeze, care-și impuseseră creditul în toată lumea datorită sobrietății și prudenței lor proverbiale.

De la New York, Ivar Kreuger s-a înapoiat în Suedia cu excelente scrisori de recomandare. Era considerat un maestru al bursei și cariera lui la oricare bancă din Stockholm era dinainte asigurată. De aceea, a produs surpriză faptul că tînărul financiar a preferat să se retragă la adăpostul întreprinderii tatălui său și să opteze pentru munca, mai severă, din micile fabrici de provincie.

Credincios unui sistem al lui de a se înconjura numai de prieteni intimi, Ivar

→

În stînga: Ivar Kreuger; în dreapta: fratele său Torsten, care luptă pentru reabilitarea lui; la mijloc: actorul Peter van Eyck, care a jucat la televiziune rolul „regelui chibriturilor"

s-a asociat cu un coleg de școală, Peter Toll, un băiat sărac în care știa că se poate încrede. A fost un bun plasament psihologic, așa cum se va dovedi mai tîrziu, în amurgul carierei lui Kreuger, cînd Toll va acoperi cu creditul propriu cîteva operațiuni de bursă incorecte și va încerca să-și salveze prietenul de la dezastrul financiar. Deocamdată, cu banii împrumutați de tatăl său, Ivar întemeiază în 1908 o firmă de construcții imobiliare și obține prima lui mare comandă: un stadion olimpic la Stockholm. Întreprinderea de construcții era prosperă dar pentru imaginația înflăcărată a lui Kreuger aceasta nu însemna nimic. Îl stăpînea setea de mari afaceri în care să-și manifeste „genîul" lui financiar, amestecat cu o neobișnuită dorință de influență politică. Ivar avea un plan. El aflase, dintr-un studiu atent al pieții, că printre mărfurile banale, de foarte larg consum, chibriturile ofereau o perspectivă extrem de bună: puteau să aducă imense cîștiguri repartizate, pe nesimțite, în doze minuscule, pe fiecare din miliardele de cutii puse în vînzare.

„FABRICILE UNITE"

În Suedia existau cîteva fabrici de chibrituri, cu bun renume. Exista mai cu seamă, lemnul cu fibră dreaptă și fără noduri din care se confecționau bețișoarele și cutiile de chibrituri. Ivar știa că poate pătrunde ușor pe anumite piețe străine unde remarcase o cerere foarte activă a acestei mărfi.

A lăsat în grija lui Peter Toll construcțiile și stadionul olimpic iar el s-a consacrat chibriturilor. În 1913 a întemeiat o societate anonimă pe care a botezat-o, expresie tipică a grandomaniei sale, „Fabricile Unite de chibrituri suedeze", cu toate că nu avea decît o singură uzină cu instalații demodate și mașini vechi. Bizuindu-se pe o așa-zisă organizare tehnică a muncii — de fapt aceeași veche exploatare a muncitorilor — Kreuger a reușit, într-un timp uimitor de scurt, să treacă în primele rînduri ale fabricanților de chibrituri, să înghită, una după alta, cîteva întreprinderi concurente și să ajungă, în 1917, „președinte-director-general" la o nouă societate, „Svenska Tändsticks AB", care monopolizează, practic, producția suedeză de chibrituri.

În aceste condiții, el forțează producția, peste posibilitățile de consum ale țării sale, creează stocuri mari și se lansează, cu ajutorul lor, oferindu-le la prețuri joase, în cîteva țări străine. Face o publicitate întemeiată pe un slogan adevărat, în care el nu avea nici un merit personal: „cumpărați chibriturile noastre, sînt cele mai bune pentru că obsesia lucrătorului suedez este calitatea!" În același timp, lansează o idee comercială ingenioasă: închiriază altor firme, pentru reclame, micile etichete de pe cutiile sale de chibrituri, obținînd un venit foarte mare, cu ajutorul căruia poate concura, un timp, pe fabricanții rivali.

Un nou gînd îl stăpînea, acum, pe Kreuger. El urmărise în anii lungi ai războiului, felul cum se măcina economia mondială, și — din informațiile care parvin în cabinetele marilor bancheri — aflase ce anume țări au mai mare nevoie de bani. Din fondurile lui și mai ales din creditele pe care le putea obține de la marile bănci unde se bucura de o reputație bună, Kreuger s-a lansat în politica financiară de anvergură. A început să ofere guvernelor străine împrumuturi pe termene lungi și cu dobîndă mică, pentru care cerea, în schimb monopolul fabricării și vînzării de chibrituri în țara respectivă.

Primele atacuri le-a dat în două țări deodată, situate aproape la antipozi: Peru și Polonia. Ivar studiase în amănunt situația politică a acestor state. S-a prezentat la Lima și la Varșovia fără zgomot, sobru, intrînd în scenă exact cu înfățișarea pe care o va conserva pînă la sfîrșitul carierei: un bărbat înalt, blond, cu părul rînduit de fixativ, cu ochii atît de puțin albaștri încît aveau sclipiri îngrijorătoare, de transparență și de vid. În permanență, arbora un zîmbet egal, indiferent, lipsit de bucurie. După vreo cîteva dineuri copioase, Ivar Kreuger a semnat, între două cupe de șampanie, primul său succes internațional: concesia fabricării de chibrituri în Peru pe baza unui împrumut de cîteva milioane de dolari acordat guvernului. Se părea că vor urma construcții, instalații, mașini moderne și chiar proliferarea cunoscutei „calități suedeze". Dar în loc să se ocupe de uzinele astfel imaginate, Ivar Kreuger lasă chibriturile peruviene în starea în care se aflau și pornește imediat spre alte țări..

Din 1920 pînă în 1930, Ivar Kreuger preia monopolul fabricării chibriturilor în Peru, Polonia, Grecia, Ecuador, Franța, Ungaria și Germania. Face și o tentativă la București, dar eșuează din cauza rivalității care se stîrnește între politicienii de pe atunci, pe chestiunea comisioanelor.

Ziarele îl numesc „regele cu soldăței de lemn", descriu „cordonul de cutii de chibrituri Kreuger" care poate să înconjoare Pămîntul, ba să mai și lase o coadă în urma lui. Vechea sa firmă din Suedia plătește puținilor săi acționari — recoltați numai dintre intimi — dividende neobișnuit de mari.

El profită de aureola pe care i-o creează zvonul că ar fi beneficiarul unor cîștiguri uriașe și lasă, cu plăcere, să se scrie în revistele ilustrate că fiecare chibrit aprins arde puțin și pentru gloria lui Ivar. Este foarte mulțumit cînd se află despre el că nu-și mai poate socoti averea, că numeroși contabili n-au altă treabă decît să-i adune veniturile și să acumuleze rezerve la băncile din Stockholm. Adaugă, în mod voit, la portretul lui public, un mic portret intim: „regele chibriturilor" este nu numai cel mai bogat dar și cel mai virtuos om din Europa. El dă să bea altora, și nu gustă băutura. Mănîncă frugal, nu fumează, face gimnastică în fiecare dimineață și doarme singur. În viața lui nu sînt femei. Această indiscreție, insistent repetată, pentru a fixa o anumită siluetă morală a marelui financiar, nu este nici de deplin exactă, nici departe de adevăr. Într-o lume fără rigori, într-o atmosferă de libertinaj, în Parisul și Berlinul celor mai ciudate cabarete, în care cohorte de milionari parveniți cheltuiau banii altora în aventuri extra-conjugale, Kreuger pozează în ascet.

În curînd el devine „bancherul Europei", rivalizînd cu cei mai mari financiari ai lumii. Se părea că este printre puținii oameni de afaceri care au reușit să evite ruina în timpul crahului american din 1929, deznodămînt dramatic al crizei care a zdruncinat profund economia capitalistă.

„EUROPA, SOCIETATE ANONIMĂ"

În 1930, Ilya Ehrenburg îl face principalul erou al romanului său „Europa, societate anonimă", sub numele, transparent, de Sven Olson și-l intitulează, poate printre cei dintîi în publicistică, „regele chibriturilor".

Toată lumea pare a se afla sub vraja acestei formidabile reputații. Kreuger își înmulțește participările, adoptă procedeul de a înființa, mereu, o societate după alta, simulînd o prosperitate rapidă. În realitate, însă, creditele ieftine și pe termen lung pe care le dăduse el diferitelor guverne, îi măcinau întregul activ al fabricilor de chibrituri. Scadențele erau din ce în ce mai grele, pe măsură ce așa-zisele „afaceri" i se înmulțeau. Atinsese culmea posibilităților sale — și începea declinul. În disperare de cauză, nemaigăsind resurse, Ivar Kreuger a început să facă ceea ce s-a dovedit a fi operația lui de predilecție: să măsluiască bilanțurile vechilor sale firme, așa-zisele societăți-matcă. Nădăjduia — în felul lui — că într-o zi va fi salvat, își va putea acoperi datoriile. În ajutor îi veneau cei doi-trei prieteni, în frunte cu Peter Toll, care-l urmau cu credință de la începutul carierei sale.

Unul din ei era contabilul-șef al tuturor afacerilor Kreuger. La el veneau bilanțurile în ultimă analiză. Nimeni, afară de el, nu știe că întregul monopol Kreuger, cuprinzînd 270 de fabrici și case de comerț din toată lumea, este de fapt o vastă construcție din chibrituri goale, un „bluff-trust" mai fragil chiar decît un castel din cărți de joc.

Ivar Kreuger nu mai avea bani. Cele cîteva milioane adunate pe chibriturile de-acasă se volatilizaseră de mult. Față de un activ total de 387 de milioane de dolari datoriile erau tot atît de mari. Întregul edificiu Kreuger devenea un miracol de echilibristică financiară. În fața tribunalului hanseatic, după 35 de ani de la prăbușirea acestei improvizații, fratele Torsten a susținut că operațiile lui Ivar nu erau prin nimic incorecte deoarece el, împrumutîndu-se din țările cu bani mulți și împrumutînd, la rîndul lui, în schimbul anumitor concesii, țări mai puțin bogate, ar fi vrut să aplice, ca un adevărat premergător, exact procedeul care se va numi peste 25 de ani „planul Marshall"...

KREUGER — MORGAN

Ce l-a îndemnat pe Ivar Kreuger să recurgă la expediente financiare și la cele mai patente escrocherii ? Nu încape îndoială că el s-ar fi putut redresa, și-ar fi putut reechilibra portofoliul dacă nu l-ar fi împins înainte o forță irațională, o arghirofilie stupidă, pofta de a ști că manevrează zilnic milioane de dolari, că este admirat și invidiat de toți magnații, la fel de maniaci ca și el. Kreuger se temea de marii bancheri europeni, nu făcea tranzacții nici cu ei nici împotriva lor, pentru că-i știa circumspecți, prudenți, bănuitori. Sursa lui de credite era la băncile din Stockholm și de acolo, pe ocolite, la băncile din New York. Creditele astfel procurate erau scumpe, cu dobînzi mari, în timp ce el continua să plaseze, în mod aberant, împrumuturi de stat cu dobînzi din ce în ce mai mici. La un moment dat, s-a hotărît să joace la bursă o carte supremă. A renunțat la chibrituri și a trecut la telefoane. Și-a imaginat o combinație complicată între societatea suedeză Ericsson și compania americană International Telephone and Telegraph. A negociat 600 000 de acțiuni de la telefoanele suedeze contra 400 000 de la cele americane. Din această tranzacție precipitată a rezultat o diferență, mai mult sau mai puțin normală, de 11 milioane de dolari, pe care Ivar Kreuger a operat-o cu seninătate în registrele lui, crezîndu-se salvat de faliment.

Telefoanele i-au fost, însă, fatale. Interesele companiei americane erau girate de o bancă în care trona un membru al dinastiei Pierpont Morgan. Era un bancher extrem de dur și, spre deosebire de Kreuger, nu zîmbea niciodată. De multă vreme el se întreba de unde își procură Ivar banii și însărcinase un detectiv specializat în afaceri bancare să-l supravegheze în toate operațiile. Rapoartele acestuia erau precise : fabricile lui Kreuger abia se țineau pe picioare. Bilanțurile erau suspecte, dar nimeni nu putea pătrunde pînă la resortul intim al afacerilor Kreuger, care rămînea ascuns în casa de bani a patronului.

Morgan îl ura — sau îl invidia. Operația celor 11 milioane de dolari se făcuse pe contul băncii sale. Într-un moment de mînie, poate un simplu act reflex în procedeele acestor pirați ai finanțelor, Morgan a „stornat" comisionul, și i-a cerut lui Kreuger banii pe masă. Ivar se afla pe atunci, în februarie 1932, în America. Domnea de zece ani peste aproape toate chibriturile din lume. Știa că stă pe un tron putred, dar nu mai vedea în jurul lui decît vîrtejul zecilor de milioane. Zîmbea mereu, dar în colțul gurii zîmbetul era din ce în ce mai amar. Lovitura lui Morgan l-a speriat. S-a îmbarcat la New York, discret, pe vaporul „Ile de France", pentru a-și regăsi calmul în Europa. Detectivul lui Morgan era cu el, pe bord. La Paris, Ivar s-a retras în cochetul lui apartament din Avenue Victor Emmanuel. A început noi tratative, pentru alte aventuri bancare. Dar un contabil fără fantezie, trimis tot de banca Morgan, l-a vizitat la 11 martie 1932 la el acasă și i-a așezat în față mai multe bilanțuri ale unor firme din trustul Kreuger. Erau echilibrate toate, însă anumite conturi așanumite tranzitorii — treceau rînd pe rînd aceleași sume dintr-un bilanț într-altul, simulînd, fără nici o substanță, profituri imaginare. Kreuger era învins. A negat, totuși, falsurile și a cerut o conferință cu creditorii săi, pentru a doua zi...

A doua zi, la Paris, a fost înmormîntat Briand, la bursă s-au produs niște fluctuații neașteptate, bancherii convocați de Kreuger l-au așteptat la Hotel du Rhin timp de o oră — fapt fără precedent în cariera lor. Abia seara s-a aflat că Ivar Kreuger era mort, în patul lui, împușcat în inimă. Stupefacția a fost de nedescris. Se prăbușea cel mai mare lanț de interese financiare făurit vreodată în Europa. 39 de întreprinderi, cu zeci de mii de salariați, erau în stare de faliment, toate în același moment. Descoperirea bilanțurilor false, publicate o dată cu știrea sinuciderii, a declanșat un scandal dramatic. Ziarele au publicat reportaje interminabile. Amestecul de interese și de pasiuni din lumea banilor ridica multe semne de întrebare. Kreuger s-a sinucis — sau poate că a fost asasinat ? Unde era și ce făcuse detectivul lui Morgan, în ziua fatală ? Cine a fost ultima persoană care-l văzuse pe Kreuger în viață ? O tînără finlandeză, cea din urmă prietenă a lui. Îl vizitase — a declarat ea — dar nu remarcase nimic deosebit în comportarea lui Ivar. Era amabil, calm, tot atît de meticulos și de ordonat ca de obicei. Poliția nu s-a resemnat. De unde provenea arma ? Un revolver nou, cu care se trăsese un singur glonte. A fost găsit armurierul. Vînduse, într-adevăr, această armă în ziua morții lui Kreuger, unui bărbat înalt, blond, elegant, dar cînd i s-a arătat, spre verificare, fotografia lui Ivar, a negat ferm că acela ar fi fost omul care a cumpărat revolverul. Se urzea un mister. Se vorbea de o substituire de persoană. În timp ce polițiștii anchetau fără nici un rezultat, cadavrul „regelui chibriturilor" a stat opt zile la morga prefecturii din Paris. Apoi a fost expediat la Stockholm, într-un sicriu de plumb, sigilat, cu o mică fereastră deasupra feței crispate. Un zîmbet dăinuia, rece, dar s-a spus că Ivar nu mai era de recunoscut.

Procurorul care s-a ocupat de lichidarea afacerii Kreuger a avut o nouă surpriză cînd a deschis casa lui de bani : a găsit un mare pachet de titluri ale unui împrumut de stat încheiat cu guvernul italian. Vreo 10 milioane de dolari — sumă care l-ar fi salvat pe Ivar de orice dificultate. Faptul că titlurile erau tipărite la Stockholm și redactate într-o englezească aproximativă, a dat de gîndit procurorului. El a controlat semnătura. Era a ministrului de finanțe al Italiei, Antonio Mosconi, dar era pusă cu stiloul și cu mîna lui Ivar Kreuger — fără știrea nimănui. Ultimul său fals.

În fața tribunalului din Hamburg, Torsten, fratele sensibil al fostului „rege", a susținut că Ivar tipărise titlurile și le iscălise ca să le expedieze la Roma, drept model. Tribunalul n-a reținut argumentul acesta ca serios. N-a reținut, de altfel, nimic din reclamația lui Torsten, nimic din ce ar fi putut reabilita pe cel ce a fost „rege al chibriturilor".

După mai multe săptămîni de discuții și dezbateri, scenariul lui Stemmle a intrat în emisiune, fără modificări.

Mircea GRIGORESCU

reflector

ROMA : PRIMUL SINOD EPISCOPAL DUPĂ „VATICAN II"

În septembrie 1965, la ultima sesiune a conciliului „Vatican II", papa anunțase înființarea sinoadelor episcopale. Prima reuniune de acest fel s-a deschis la Roma la 29 septembrie și urmează să-și desfășoare lucrările pînă la 24 octombrie. Evenimentul va aduce iar în atenția observatorilor tendințele de „aggiornamento", de adaptare la actualitate, a bisericii catolice — pe care le manifestaseră și în timpul conciliului numeroși participanți. Într-adevăr, sinodul traduce preocuparea de a asocia pe episcopi, aflați în contact direct cu masa credincioșilor, la conducerea treburilor bisericii catolice, alături de ceea ce un comentator numește „guvernul central al bisericii, această monarhie atît de rigureasă și autoritară". Din cei aproape 200 de înalți prelați întruniți săptămîna trecută la Roma, 135 au fost aleși în conferințe episcopale, 10 de către șefii principalelor ordine călugărești — și numai 25 au fost numiți de papă. Acestora li se adaugă însă 13 șefi ai bisericilor catolice orientale și 13 titulari de „ministere" ale Curiei romane. Se poate remarca deci că influența „guvernului central" rămîne importantă chiar în noua structură.

Observatorii se întreabă în ce măsură sinodul, adunare consultativă, va izbuti să influențeze în fapt orientarea Vaticanului în diferitele probleme la ordinea zilei, în ce măsură va fi un pas către acea „răspundere colegială" despre care s-a vorbit atît în cadrul și pe marginea conciliului.

NOI POLEMICI IN JURUL EUTHANASIEI

Recent, dintr-o emisiune a postului de televiziune B.B.C., opinia publică britanică afla că, la spitalul Neasden din nordul Londrei, există dispoziția ca bolnavii foarte bătrîni sau cei atinși de boli incurabile să nu fie reanimați. Relatarea a dezlănțuit o violentă polemică în presă și în cercurile medicale. Personalul spitalului a recunoscut că dispoziția există, semnată de medicul șef al spitalului și afișată la avizierul cu instrucțiuni generale, că un cartonaș galben cu inițialele N.T.B.R. (not to be resuscitated) a fost anexat la fișele bolnavilor din categoriile vizate — dar, față de amploarea discuțiilor dezlănțuite, a ținut să precizeze că dispoziția n-a fost respectată decît în cazuri din cele mai disperate. Avalanșa de articole și declarații a depășit repede cazul propriu-zis al spitalului Neasden pentru a relua vechea controversă între partizanii și adversarii euthanasiei. Primii susțin că este mult mai uman să nu menții cu orice preț în viață un bolnav pentru care nu există altă perspectivă decît aceea a unor prelungite suferințe. Cei din urmă invocă principiul respectului pentru viața omului. Profesorul Glanville Williams, membru al Societății britanice pentru euthanasie, consideră că în asemenea cazuri bolnavul este cel care trebuie să decidă.

Pe plan practic, se subliniază că reanimările sînt extrem de costisitoare și că un spital mijlociu cum este cel încriminat ar putea dispune cu greu de toate cele necesare pentru asemenea intervenții. În orice caz, o anchetă este în curs și se prevede că, la reluarea activității parlamentare, Camera Comunelor va avea o problemă delicată în plus de discutat.

SUBMARIN DE BUZUNAR PENTRU PESCUIT

În Anglia va fi construit un submarin de buzunar pentru pescuit. Submarinul va putea acționa pînă la o adîncime de 180 metri și se va deplasa cu o viteză de 10 km pe oră, urmărind năvodul scufundat al vasului de pescuit, în timp ce doi membri ai echipajului vor observa cum se prind peștii în plasă. Se consideră că aceste cercetări vor permite perfecționarea tehnicii pescuitului.

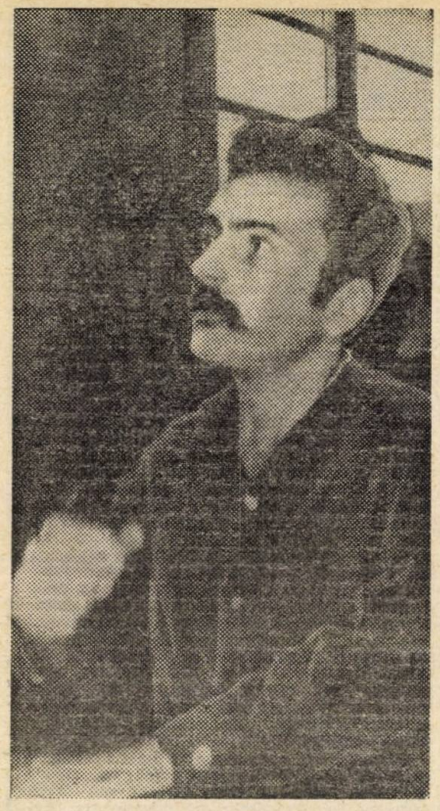

Régis Debray în sala procesului

ÎN PROCESUL DEBRAY SE MAI CAUTĂ „PROBE"

În urmă cu două luni, pe zidurile clădirilor din centrul capitalei La Paz se lipeau afișe bine imprimate, special editate de autoritățile boliviene : „Régis Debray trebuie condamnat la moarte !" Simultan, în cartierele mărginașe, în acele „barriadas" compuse din cuburi de pămînt uscat, acoperite cu tablă, a apărut o altă inscripție : „Viva Debray !"

În luna februarie 1967, Régis Debray, tînăr ziarist francez, în vîrstă de 26 de ani, sosește în La Paz ca trimis al editurii Maspéro și al revistei mexicane „Siempre". O face din dorința de a scrie un reportaj despre viața și lupta partizanilor bolivieni. „La 6 martie — avea să declare el mai tîrziu — am ajuns la partizanii din Nancahuazu".

În acest început de martie, nici un semn făţiș de revoltă nu neliniștea dictatura militară a generalului Barrientos, instaurată printr-o lovitură de stat cu doi ani în urmă. Sîngerosul masacru din 1965 părea că înăbușise, cel puțin pentru o vreme, orice mișcare a minerilor.

Régis Debray își îndeplinea așadar misiunea de ziarist, în timp de pace, cu un pașaport în regulă, acreditat pe lîngă serviciile de presă din La Paz.

■

La 23 martie, la Nancahuazu, în sud-estul Boliviei, o patrulă militară cade într-o ambuscadă. Un ofițer, sublocotenentul Amezaga, șase soldați și un civil, un oarecare Vargas, sînt uciși într-o ciocnire cu partizanii ascunși în junglă, de o parte și de alta a rîului Nancahuazu. Deși știrea nu ajunge în capitală decît la 27 martie, iar autoritățile preferă să păstreze un timp cea mai deplină tăcere, opinia publică boliviană, întreaga lume aveau să afle curînd că, la 23 martie, se dăduse semnalul unuia din cele mai puternice conflicte de pe continentul latino-american. „În cursul operațiunilor n-am avut posibilitatea să ies din zona de gueriIă. Am putut s-o fac de-abia la 28 aprilie, împreună cu argentinianul Bustos (ziarist — n.n.), care sosise o dată cu mine la Nancahuazu și cu fotograful englez George Roth, ajuns din întîmplare în ajun în tabăra partizanilor". Astfel, zece ore după sosirea lui Roth, cei trei corespondenți părăsesc tabăra și coboară spre Muyupampa.

În aceeași zi — 20 aprilie — D.I.C. (Direcția de investigații criminale) îi arestează în timp ce rătăceau prin împrejurimile satului Muyupampa. „La 8 dimineața mă arestau. La 8 seara mă torturau". „O zi întreagă am fost în stare de inconștiență, credeam că mă voi prăpădi. Dacă acum sînt în viață, dacă vorbesc, aceasta se datorează unui ofițer bolivian, fost prizonier la partizani unde a fost foarte bine tratat".

Două luni după arestarea sa, la ambasada franceză din La Paz parvine știrea că Régis Debray s-ar afla la Camiri, sediul Comandamentului militar de antigueriIă. Ambasadorul Franței cere imediat audiență la președintele republicii. Este anunțat să se prezinte a doua zi, la ora zece. După jumătate de oră de anticameră, secretarul generalului Barrientos își cere, în termeni reverențioși, scuze : „Domnul președinte este ocupat. Vă așteaptă după-amiază, la ora 6". După-amiază, întîlnirea este amînată „sine die".

Generalul de Gaulle intervine personal. Comitetul pentru apărarea lui Régis Debray, înființat la Paris din inițiativa lui François Mauriac și Jean-Paul Sartre, trimite în capitala Boliviei o comisie de anchetă pentru a cere aplicarea garanțiilor juridice internaționale. Președintele Senatului chilian, Salvador Allende, trimite un mesaj. Monseniorul Paolo Bertoli, nunțiu apostolic la Paris, scrie la La Paz după ce consultase în prealabil Roma. 71 de personalități franceze semnează o petiție. Crucea Roșie internațională cere eliberarea lui Régis Debray.

Guvernul din La Paz trimite un singur răspuns : „Cariera lui Debray se va opri aici".

■

La Camiri, capitala petrolieră a Boliviei, Régis Debray așteaptă pronunțarea sentinței. Soarta lui depinde de un proces al cărui rezultat poate fi prevăzut dinainte. Fixat inițial pentru 28 august, apoi pentru 7 septembrie, din nou amînat pentru 23 septembrie, procesul a început la 26 septembrie. Tergiversările justiției boliviene — afirmă corespondenții de presă — au avut un singur scop : adunarea de probe. „Se încearcă o legalizare a lucrurilor căutîndu-se probe contra mea. Probele, cînd nu le ai, le inventezi. Cînd nu le inventezi, le cumperi. Și ei le-au cumpărat".

O atmosferă confuză și derutantă plutește deasupra Tribunalului militar din Camiri. În dimineața zilei de 26 septembrie, spre surprinderea avocaților apărării, procurorul Emberto Iriarte Paz, încorsetat în șingeria uniformă de gală a forțelor armate boliviene s-a urcat la tribună și a rostit solemnul „Acuz !", cerînd tribunalului pedepsirea exemplară a lui Régis Debray. După rechizitoriul dur și alambicat, Jaime Mendizabal, avocatul ziaristului argentinian Ciro Bustos, adresîndu-se președintelui, a remarcat că „legile boliviene suferă un ciudat tratament în fața Tribunalului din Camiri". „Pasiunea cu care a fost rostit rechizitoriul — a adăugat el — nu este demnă de o justiție care se vrea imparțială. Cer judecătorilor militari să-și dea jos uniforma pentru a îmbrăca toga magistraților. Cer totodată să se respecte procedura care prevede întîi dezbaterile și apoi pronunțarea rechizitoriului".

Cîteva fotografii înfățișîndu-l pe Debray înarmat, în mijlocul partizanilor, au fost prezentate juraților. Detaliu curios : în nici una din fotografiile arătate presei la sfîrșitul ședinței, ziaristul francez nu era înarmat. Iar cum aceste documente nu figurau în dosarul de instrucție, avocatul lui Régis Debray a cerut o expertiză. „După ridicarea ședinței — își încheia reportajul despre prima zi a procesului corespondentul agenției France Presse, Ireneu Guimaraes, expulzat din Camiri la 1 octombrie pentru «indiscreție» — cei șase deținuți s-au înapoiat la închisoare într-un imens furgon al forțelor armate boliviene, primit în cadrul programului de ajutor american".

■

Atmosfera de la Camiri se încadrează într-un context mai larg de confuzie totală, de dezmințiri încrucișate, de știri necontrolate : în aprilie se anunțase că Régis Debray este mort ; apoi că trăiește, dar că se află în închisoare pentru „încercarea de a cumpăra hărți militare" ; apoi că a fost arestat pentru „posesie ilegală de arme", pentru ca imediat după aceea să se nege existența unei asemenea acuzații etc., etc. Autorităților boliviene nu le-a fost prea simplu să întocmească un veritabil „dosar" și nici să-și explice în fața opiniei publice internaționale atitudinea în acest proces.

Régis Debray a intrat în Bolivia ca ziarist. A fost arestat în exercițiul funcțiunii și transferat Tribunalului militar după o instrucție făcută în condiții arbitrare, „contrare declarației drepturilor omului" (Jean-Paul Sartre) și constituției boliviene, care proclamă siguranța persoanei și dreptul de apărare. Celor care îl acuză „de a fi intrat ilegal în Bolivia pentru a organiza o revoltă armată" și deci de a fi guerrillero, Régis Debray le răspunde : „Singurul lucru pe care vi-l pot spune este că dacă aș fi, nu m-aș afla aici. Nu m-aș fi lăsat prins într-un sat, prezentîndu-mă eu însumi, fără arme, fără nici un mijloc de apărare".

Să-l condamne pentru opiniile sale (scria corespondentul „France Presse" din La Paz) — acest lucru nu-l poate face nici chiar justiția boliviană. Cu toate acestea, Régis Debray nu este optimist : „Sentința va fi dură. Maximum : 30 de ani. Dar aceasta nu mă împiedică să vă spun încă o dată că sînt nevinovat. Campania politică a fost însă atît de perfectă, încît a nu mi se da pedeapsa maximă este echivalent cu a dejuca această campanie, atît de necesară guvernului din La Paz". „Căci — remarca editorul François Maspéro — în spatele «afacerii Debray» se află întreaga «afacere boliviană»".

Rodica DUMITRESCU

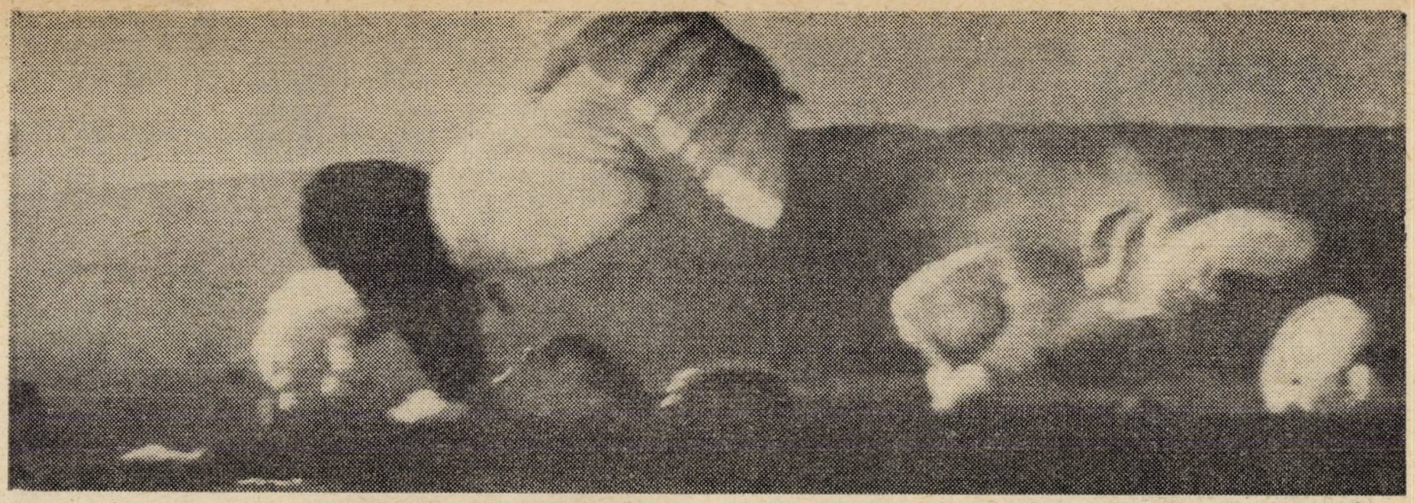

14 iulie 1944 : containere parașutate aprovizionează mișcarea de rezistență cu arme și muniții.

5 arde Parisul?

Dominique Lapierre și Larry Collins

- **Cine va fi primul?**
- **„Se pregătește ceva la închisoarea Fresnes"**
- **Blumentritt expune planul „Pămînt pîrjolit"**
- **Domnul profesor Albert Bayer, originar din Essen**
- **„Nu mai era loc nici măcar pentru propria noastră sudoare"**
- **„Opriți cu orice preț trenul acela!"**

În ciuda uniformei lor, cei trei francezi și americanul care goleau în noaptea aceea o sticlă cu calvados în unicul hotel din satul breton Montaudin nu erau militari. Făceau parte din nerăbdătoarea armată a celor 500 de ziariști acreditați pe lîngă comandamentul aliat. Și în noaptea aceea, ca și în toate nopțile precedente, își puneau aceeași întrebare. Care dintre ei va reuși isprava la care năzuiau cu toții : să fie primul care va relata marele eveniment : eliberarea Parisului.

Americanul declară cu un glas hotărît că el va fi acela. Parisul, spunea el, îi evoca atîtea amintiri încît nu va întîrzia pentru nimic în lume la această întîlnire. La naiba cu Eisenhower ! Chiar în noaptea aceea va încerca să treacă liniile germane și să se strecoare în Paris deghizat într-un fel oarecare. Cu o licărire malițioasă în ochi, le șopti tovarășilor săi că-i va aștepta la obișnuitul său cartier general : barul de la Hotel Ritz.

Fernand Moulier, André Rabache și Pierre Gosset îl ascultau cu multă luare aminte. Îl cunoșteau de multă vreme pe tipul acesta ciufulit și hazliu și știau că nu arunca niciodată o sfidare în mod ușuratic. Dar onoarea lor de francezi îi obliga să primească această sfidare. Moulier pariase cu Larry Leseur, trimisul special al postului de radio C.B.S., că el va sosi primul la Paris. Nu se va lăsa tras pe sfoară. Împreună cu tovarășii săi, hotărî să plece și el în noaptea aceea.

Pe șemineul din sufragerie, lîngă cele două lămpi care luminau slab încăperea, orologiul bătu ora patru fără un sfert cînd cei trei francezi se ridicară și ieșiră tiptil din cameră. Cu capul pe masă, strîngînd cu amîndouă mîinile gîtul sticlei cu calvados, americanul adormise. Îl chema Ernest Hemingway.

■

Sunetul prelung al telefonului răsună brusc în apartamentul din bulevardul Saint-Germain. Trezită din somn, soția deținutului din închisoarea Fresnes, Pierre Lefaucheux, tresări. Întinse mîna spre noptieră în căutarea unui chibrit. La licărirea flăcării, văzu că era ora patru. Marie-Hélene Lefaucheux ridică receptorul și recunoscu glasul unui tovarăș din Rezistență : „Se pregătește ceva la Fresnes", anunța glasul.

■

Cînd Pierre Lefaucheux auzi scîrțîitul metalic al căruciorului, avu impresia că „o unghie îi sfîșia trupul". Cu cinci etaje sub celula lui, „rulanta" cu cafea a închisorii Fresnes își începea ultima rundă pe coridoare. Pierre auzi trîntindu-se una după alta porțile celulelor. I se părea că niciodată nu se deschiseseră atîtea uși. Scîrțîitul metalic deveni apoi mai puternic. Deținutul auzi căruciorul înaintînd pe culoarul cu igrasie în care se afla propria lui celulă. Zgomotul se apropie și mai mult, apoi încetă brusc. Pierre Lefaucheux auzi scîrțîind broasca. În ușă observă silueta gardianului care aducea cafeaua. Pentru prima oară în dimineața aceea, Pierre Lefaucheux auzi glasul tovarășului său de celulă.

„Vezi, am cîștigat", spuse acesta.

În sectorul femeilor din închisoarea Fresnes, ziua începuse cu mult înainte de ivirea zorilor prin vizita unui ofițer german. Studenta Jeannie Rousseau, în vîrstă de 20 de ani, cea mai frumoasă fată din închisoare, scoase un țipăt cînd îl văzu pe ofițer intrînd în celula ei. Desluși însă în întuneric crucifixul de pe tunica ofițerului și îl recunoscu astfel pe abatele Hans Steinert, preotul militar al închisorii.

„Domnișoarelor — spuse el cu un glas scăzut celor cinci tinere fete care împărțeau cu Jeannie celula strîmtă și fără ferestre — am venit să vă aduc sfînta împărtășanie pentru ca ea să vă întărească în vederea încercării care vă așteaptă peste cîteva ore".

Era patru dimineața.

Dincolo de zidurile închisorii Fresnes, pentru milioanele de parizieni care dormeau în orașul tăcut, ziua care începea avea să fie ultima zi de vacanță dintr-o epocă denumită „ocupația". Pentru Pierre Lefaucheux, pentru tovarășul lui de celulă, pentru cei 2 800 de bărbați și femei deținuți în închisorile din Paris și din împrejurimi, această zi avea să însemne sfîrșitul speranțelor. La Fresnes, la Drancy, la Romainville, în acel revărsat de zori începea un lung calvar.

În bucătăria fortului Romainville, Yvonne de Bignolles se pregătea să pună la încălzit „cafeaua" pentru micul dejun cînd auzi „un lătrat gutural care venea din curte". Fugi la fereastră. Locotenentul SS, avînd în mînă caietul lui de școlar, începea să citească cele 175 de nume de pe o listă scrisă de mînă. Era cea mai lungă listă de nume pe care o auzise Yvonne de Bignolles de la sosirea ei la Romainville. Cînd locotenentul închise caietul și se îndepărtă, Yvonne își făcu cruce în tăcere. Numele ei nu era pe listă.

În clădirea III a lagărului Drancy, Paul Appel și soția lui se jucau cu Babichou, fiul lor adoptiv în vîrstă de 10

arde Parisul?

luni [1]. Toată noaptea, gardienii lagărului, beți-morți, se distrară aruncînd grenade în barăcile deținuților. Soții Appel și ceilalți deținuți din barăci și clădiri petrecuseră toată noapica ghemuiți pe jos, unii lîngă alții, în timp ce schijele zburau în jurul lor.

Afară, Paul auzea acum răcnetele gardienilor. Se ridică pînă la marginea ferestrei și privi. Brunner, comandantul lagărului, îl observă. Cu un gest brutal îi ordonă lui Appel să coboare. Nemții se învîrteau în jurul autobuzelor vopsite în galben și verde care trebuiau să transporte la gară pe Appel și pe tovarășii săi. Brunner era palid de furie. Nici un singur autobuz nu vroia să pornească. Cineva demontase și scosese carburatoarele tuturor vehiculelor.

Din păcate, nimeni nu procedase la fel cu autobuzele de la Fresnes și de la Romainville.

Pe lista celor 175 de deținuți din fortul Romainville ce urmau să fie deportați, fuseseră adăugate în ultimul moment 125 de nume suplimentare. De la fereastra bucătăriei ei, Yvonne de Bignolles privea coloana îndreptîndu-se spre autobuze. Printre ultimele deținute se afla o tînără femeie plăpîndă. Era Nora, cîntăreața poloneză bolnavă de tuberculoză, cea mai bună prietenă a ei. Yvonne auzi zgomotul motoarelor ; curînd cele trei autobuze porniră. Din ultimul autobuz răsună o voce clară și puternică. Era Nora care cînta :

„Așteaptă-mă în Franța,
Mă voi întoarce în curînd, ai încredere".

La Fresnes, cei 2 000 de bărbați din convoi fuseseră scoși din celule îndată după plecarea autobuzelor încărcate cu femei. Căpitanul Philippe Keun, șeful adjunct al Intelligence Service-ului în Franța, mulțumi lui Dumnezeu că făcea parte din convoi. Pentru el, torturile luau sfîrșit. Oriunde îl vor duce nemții, va porni cu conștiința împăcată. Nu vorbise.

[1] Copilașul fusese încredințat de părinții săi administratorului unui hotel din Sappey, în apropiere de Grenoble, în cursul unei razii pentru ridicarea evreilor, care avusese loc în regiune în martie 1944. Un S.S. descoperi copilașul, îi smulse scutecele și constatînd că era circumcis, îl trimise în lagărul Drancy. Cînd Appel îl văzu sosind, reuși să convingă pe șeful lagărului, Brunner, să încredințeze copilul soției lui. El scoase fișa copilului din lista evreilor destinați să fie deportați. La menționea „Motivul arestării", Appel văzu că S.S.-istul scrisese „terorist".

Germanii adunaseră pe prizonieri în ordine alfabetică. În primul grup, cel cu litera „A", se afla inginerul Louis Armand. Niciodată nu păruse Armand mai bucuros. În sfîrșit pleca. Și pleca încălțat cu frumoasele ghete pe care le primise. În grupul celor cu litera „A", Armand descoperise pe vechiul său coleg, inginerul Pierre Angot. Acesta era disperat că pleacă. „Peste cîteva zile aș fi fost eliberat", îi spunea lui Armand. Gaston Bichelonne, ministrul producției industriale al guvernului de la Vichy, era prieten cu el. Îi promisese că-l va scoate de la Fresnes. Acum, Bichelonne nu va mai putea să facă nimic pentru dînsul...

Armand căută să-l încurajeze pe deznădăjduitul său coleg. Arătînd spre sutele de bărbați care umpleau curtea închisorii, îl asigură pe Pierre Angot că „se vor descurca, deoarece nu vor fi doborîți ca niște cîini cu cîteva ore înainte de sosirea aliaților". Armand vorbea cu atîta convingere încît nu-l auzise pe gardianul care-i striga numele. Vecinul lui îl împinse cu cotul. „Te cheamă", șopti el.

Dar singura călătorie pe care Louis Armand avea s-o facă în ziua aceea era din curtea închisorii Fresnes pînă la celula pe care o părăsise cu o oră înainte. În ultima clipă, germanii șterseseră numele său de pe lista convoiului. Escortat de doi soldați, înnebunit de disperare și de teamă, inginerul fu readus în celulă.

Cînd pătrunse în încăperea întunecoasă, bretonul care împărțise celula cu el îl privi și îi spuse : „Totdeauna ai avut noroc. Eu nu am avut niciodată. De data asta, nu mai există speranță : ne vor lichida aici pe amîndoi..." Abia rostise aceste cuvinte și pașii gardianului răsunară pe culoar. Poarta celulei se deschise și un soldat îi făcu semn bretonului să iasă. Îl anunță că va lua locul lui Armand în convoi. „Îmi pare rău", murmură bretonul. Apoi poarta se închise cu zgomot. Inginerul Louis Armand rămînea singur cu disperarea lui.

Printre deținuții de la Fresnes se afla unul pentru care spectacolul plecării acestor francezi apărea deosebit de dureros. Era un german pe nume Willy Wagenknecht, caporal șef la centrala telefonică a O. B. West. De două luni ispășea aici o pedeapsă de șase luni închisoare pentru că pălmuise un ofițer. Wagenknecht nu reușea să înțeleagă de ce nemții cărau francezi în Germania în timp ce el rămînea în această sinistră închisoare pariziană.

Afară, în fața închisorii, mîinile dnei Marie-Hélène Lefaucheux se crispară nervos pe ghidonul bicicletei cînd văzu în sfîrșit porțile deschizîndu-se. Privi cu groază pe fiecare deținut cînd aceștia trecură prin fața gardienilor SS-iști înarmați cu puști-mitraliere.

Deodată, își văzu soțul. La început îi păru atît de slab și de epuizat încît nu-și putu stăpîni un țipăt. Dar imediat se simți cuprinsă de o bucurie sălbatică. „Era în viață". Pierre fusese bătut, torturat, zdrobit. DAR TRĂIA. Această idee îi părea atît de încurajatoare încît îi trebuiră cîteva secunde pentru a-și da seama de tragismul scenei care continua să se desfășoare sub ochii ei. Înțelese brusc că Pierre era acum deportat. Împingîndu-i pe soldați, încercă să se apropie de el. În momentul în care Pierre se sui în autobuz, îl văzu schițînd un zîmbet și făcînd un semn cu capul în direcția ei. O văzuse ! O recunoscuse. Și își luase rămas bun. Marie-Hélène nu-și putu stăpîni lacrimile. Se năpusti spre preotul german Steinert, care binecuvînta cu un gest discret nesfîrșita coloană a deținuților.

„Doamnă — murmură preotul — nu vă necăjiți, e o binecuvîntare că pleacă... Mă tem de un masacru în închisoare".

Motoarele autobuzelor începură să uruie și lungul șir de vehicule vopsite în galben și verde porni. Marie-Hélène fugi să-și ia bicicleta și, fără să știe de ce, începu să pedaleze în spatele convoiului.

■

În dimineața aceea, clopotele bisericii din Saint-Germain-en-Laye vesteau slujba de la ora 9, cînd automobilul negru „Horch" al generalului von Choltitz se opri pe bulevardul Victor Hugo, în fața cartierului general al O. B. West. Pentru a doua oară, în decurs de 48 de ore, mareșalul von Kluge convoca pe comandații Marelui Paris.

Conferința începu printr-o expunere a șefului de stat major, generalul Gunther Blumentritt. Cu glas aspru și hotărît, Blumentritt propunea pentru regiunea pariziană ceea ce numea el „o politică limitată a pămîntului pîrjolit" [2]. Ca orice proiect elaborat de Biroul 3 al înaltului comandament din Vest, documentul dactilografiat pe 16 pagini pe care îl citea Blumentritt era un plan metodic și precis. Blumentritt își însoțea demonstrația cu referiri frecvente la harta pe scara 1/10 000 desfășurată pe masa de conferință. Pe hartă fuseseră desenate cu creionul zeci de pătrățele roșii. Ele indicau amplasarea uzinelor de gaze, a centralelor electrice și a rezervoarelor care alimentau cu apă pe cei cinci milioane de locuitori ai regiunii pariziene.

Executarea planului era împărțită în două faze. Blumentritt era de părere că prima fază trebuia să fie pusă în aplicare imediat. Era vorba de distrugerea sistematică a instalațiilor de gaze, apă și electricitate ale orașului. [3] A doua se referea la „sabotarea selectivă" a instalațiilor industriale ale orașului.

La mijlocul lunii august 1944, germanii știau că nu mai aveau nici răgazul nici mîna de lucru necesare pentru a distruge toate uzinele din regiunea pariziană. Dar suprimînd sursele de energie care alimentau această regiune, ei le puteau face inutilizabile de către aliați. Această „politică limitată a pămîntului pîrjolit", declară Blumentritt, era „un compromis logic". Din punct de vedere strategic, ea se impunea dacă Germania voia să împiedice ca industria pariziană să se întoarcă împotriva ei îndată după sosirea aliaților. Semănînd panică în rîndul populației, paralizînd orașul, aceste distrugeri ar fi avut, de asemenea, drept consecință să încetinească înaintarea armatelor inamice, obligîndu-le să folosească o parte a resurselor lor militare pentru a veni în ajutorul parizienilor.

După părerea lui Blumentritt, prima fază a acestui plan trebuia să fie executată imediat. El întinse lui Choltitz o foaie de hîrtie pe care comandantul Marelui Paris trebuia să găsească o listă a depozitelor flotei militare și armatei susceptibile să furnizeze explozibilele necesare [4].

Planul pe care îl propunea generalul Blumentritt nu-l surprindea de loc pe comandantul Marelui Paris. În ajun sosise de la O.K.W. primul ordin direct care-i parvenea de cînd preluase funcția de comandant al Parisului. Acest ordin prevedea „distrugerea sau paralizarea totală a întregului complex industrial parizian". El știa că O. B. West primise o copie a acestui ordin și se așteptase să fie convocat la Saint-Germain.

Așa cum avea să recunoască mai tîrziu, acest ordin nu-l șocase. Într-o perioadă cînd avioanele inamice bombardau

[2] Germanii nu aplicaseră încă în Franța tactica pămîntului pîrjolit. Nu din simpatie pentru francezi. În sudul Italiei, țară aliată cu Germania, germanii, aminteste Eisenhower, „au omorît toate vacile, toate găinile pe care nu le puteau lua cu ei". Dar în Franța, de la strămpungerea de la Avranches, ei se retrăgeau prea repede pentru a avea timp să lase în urmă asemenea amintiri...

[3] În privința apei, germanii intenționau să arunce în aer cele trei apeducte care furnizau 97 la sută din consumul parizian. Contrar zvonurilor care circulau pe atunci la Paris, germanii nu au intenționat niciodată să otrăvească apa din rezervoare. În privința centralelor electrice, germanii ezitau între două tactici : ori să foreze camere de mine chiar în turbinele celor mai importante centrale ale regiunii pariziene și să le arunce în aer, ori să distrugă instalațiile de distribuire a curentului. Potrivit inginerului-șef al uzinelor „Siemens" instalate la Paris, „folosirea primei tactici ar fi lipsit Parisul de energie industrială timp de 2 ani". Limitînd distrugerile la instalațiile de distribuire, germanii, potrivit aceluiași expert, „lipseau Parisul de energie electrică pentru cel puțin șase luni".

[4] Blumentritt, își aminteste Choltitz, folosi la un moment dat expresia : „aruncarea în aer a Parisului". Generalul-maior Hans Speidel, șef de stat major al grupului de armată B, care asista la conferință, dădu din umeri și replică cu glas tare : „Aruncarea în aer a Parisului ? Ce înseamnă asta ? S-a descoperit oare o centrală electrică în catedrala Notre-Dame ?"

noapte de noapte orașe germane, lui Choltitz și celorlalți ofițeri întruniți în jurul acestei mese de conferință, li se părea firesc ca înaltul comandament să împiedice ca industria pariziană să poată lucra vreodată împotriva Germaniei.

Dar în privința unui punct, guvernatorul Parisului nu era de acord cu șeful de stat major al comandantului-șef din Vest. Acest dezacord se referea la momentul în care urma să înceapă executarea planului „Pămînt pîrjolit". Pentru moment, ceea ce îl preocupa pe Choltitz era întărirea sistemului de apărare a Parisului și nu distrugerea lui. Or, declanșarea prematură a planului lui Blumentritt, explică el, ar arunca în brațele Rezistenței alte mii de muncitori și ar provoca o rebeliune fățișă a populației împotriva propriilor sale trupe. În plus, adăugă el — nu fără o umbră de ironie — soldații germani beau și ei apă.

Aceste argumente nu părură lipsite de temei calmului mareșal von Kluge. Arbitrînd discuția dintre înfocatul său șef de stat major și comandantul Marelui Paris, el declară că, firește, trebuiau luate toate măsurile pentru aplicarea planului „Pămînt pîrjolit". Von Kluge adăuga însă că își rezervă dreptul să aprecieze momentul în care trebuia să înceapă acțiunea. În consecință, va da ordine ulterioare.

Dar peste 56 de ore — aflînd brusc că va fi înlocuit de către unul din mareșalii cei mai energici și mai aspri ai armatei germane — micul mareșal cu monoclu va ordona lui Choltitz să declanșeze groaznicul plan de distrugere propus în dimineața aceea de Blumentritt. Apoi se va sinucide.

Cînd guvernatorul Parisului se înapoie de la Saint-Germain-en-Laye, în anticamera lui din Paris se aflau patru civili. Pe ordinul colectiv de misiune pe care îl prezentaseră ei colonelului von Unger, Choltitz citi însăși semnătura generalului-colonel Jodl. Toți cei patru erau ingineri și purtau titlul de consilieri tehnici. Obiectul misiunii lor era de a „supraveghea pregătirea și executarea distrugerii instalațiilor industriale din regiunea pariziană". Acești tehnicieni veniseră cu instrumentele lor de muncă : vreo 10 tuburi din carton conținînd planurile principalelor uzine. Conducătorul grupului, un anume profesor Albert Bayer, originar din Essen, îl asigură pe generalul von Choltitz că folosirea unui număr suficient de șarje explozive avea să „dezorganizeze complet Parisul pe timp de cel puțin șase luni".

Comandantul Marelui Paris îi instală pe vizitatori într-un apartament de la etajul 4 al imobilului pe care îl ocupa el și puse la dispoziția lor mai multe automobile.

Cînd veni să-i viziteze în cursul după-amiezii, „înotau într-o mare de planuri și hărți", își amintește Choltitz. Unul

Membru al corpului corespondenților de război, Ernest Hemingway (cu cască pe cap) reușește, lîngă Rambouillet, să facă prizonieri cîțiva soldați din divizia generalului german von Aulock

Marie-Hélène Lefaucheux, membră a Comitetului parizian de eliberare

dintre ei îi dădu următoarea asigurare : „Dacă anglo-americanii ocupă într-o zi Parisul, nu vor găsi nici o singură uzină în stare de funcționare".

■

Soarele torid de august se revărsa pe acoperișurile de tablă ale vagoanelor de vite care așteptau pe o linie de triaj a gării Pantin. În fiecare vagon, mai înghesuiți decît în metro în orele de aglomerație, deținuții aleși de SS-iști pentru a fi deportați în Germania se sufocau de căldură. 2 200 de bărbați și 400 de femei, din opt zecimi din totalul deținuților de la Fresnes și Romainville, o parte din elita Rezistenței franceze, așteptau cu disperare plecarea trenului.

În vagonul în care se afla Jeannie Rousseau erau înțesate 92 de femei. „Nu mai era loc nici măcar pentru propria noastră sudoare", își amintește tînăra femeie. Singura ferăstruică, astupată cu scînduri și sîrmă ghimpată, se afla prea sus pentru a se putea vedea ce se întîmplă afară. Niciodată nu va uita Jeannie Rousseau senzația de asfixie lentă pe care o încercase de-a lungul primelor ceasuri petrecute în vagon. Una cîte una, femeile începură să se dezbrace, păstrîndu-și doar lenjeria. Într-un colț al vagonului, în apropierea recipientului de tablă care le servea drept closet, femeile degajară o bucățică de podea pe care trei prizoniere ghemuite puteau să se odihnească. Celelalte, în picioare, își așteptau rîndul ore întregi.

În vagonul vecin, în care se afla Yvonne Pagniez, prizonierele erau mai puțin numeroase. Ziarista bretonă își amintește că femeile puteau să se ghemuiască pe jos „cu genunchii sub bărbie". Dar, una după alta, leșinau de căldură. La căderea nopții, prima din cele șase femei care urmau să moară în acest vagon, începu să delireze.

Deodată, ușa se deschise. Yvonne Pagniez recunoscu pe peron silueta masivă a SS-istului care conducea ședințele de tortură la cartierul general al Gestapoului din Avenue Foch. Venise să ureze prizonierelor „drum bun". Observînd că sînt pe jumătate goale, începu să rîdă și amintirea acestui rîs sinistru avea s-o obsedeze luni de zile pe Yvonne Pagniez. Acest om, își spunea ea, venise să vadă cum pleacă spre abator „cireada de vite pe care el însuși o însemnase cu fierul roșu".

Pentru bărbați, condițiile erau încă și mai rele. Pe jumătate goi, îngrămădiți peste 100 în fiecare vagon, ei îi implorau într-una pe paznici să „dea drumul acestui tren blestemat".

În vagonul lui, sfîrșit de foame, de sete și de căldură, Pierre Lefaucheux, omul care sperase atît de mult să evite această călătorie, se ruga și el ca trenul să pornească în sfîrșit. În spatele lui, un prizonier cu buzele uscate încerca să lingă sudoarea care curgea pe spatele lui Lefaucheux.

■

Cu capul plecat, cu spinarea încovoiată, un bărbat ieșea din gara Pantin. Emile Bender, zis „Bobby", agentul Abwehrului, încercase să împiedice plecarea trenului. Eșuase. SS-iștii îndreptaseră asupra lui țevile puștilor mitralieră și îl goniseră. Bender intră într-o cafenea, ceru o fișă de telefon și formă numărul consulatului Suediei. „Domnule consul, mă întreb cum vom putea să oprim vreodată acest tren", murmură el la telefon.

De două zile, consulul Nordling și Emile Bender făceau tot ce le sta în putință pentru a obține ca închisorile pariziene să fie puse sub protecția Crucii Roșii. Nordling intervenise personal pe lîngă Laval, pe lîngă ambasadorul Germaniei, Otto Abetz, pe lîngă șeful SS-iștilor, Karl Oberg, dar fără succes. Generalul von Choltitz declarase că era prea ocupat pentru a-l primi pe consul.

În dimineața aceea, și alți oameni încercau să-i scape pe deținuții din gara Pantin de cumplita călătorie care îi aștepta. În timp ce SS-iștii își închideau prizonierii în vagoanele de vite, un tînăr pedala disperat spre sătulețul Nanteuil-Saacy. Ducea șefului Rezistenței din sat un mesaj verbal urgent adresat de F.F.I. din Paris. Acest mesaj era un ordin. „Cu orice preț, cu orice mijloace, tăiați calea ferată Paris-Nancy. Pe această cale va trece peste cîteva ore un tren cu deportați spre Germania".

În aceeași zi, spre ora prînzului, un post de emisie ascuns într-o mansardă pariziană transmitea spre Londra un mesaj cifrat : „Spre comunicare imediată tuturor șefilor F.F.I. — se arăta în mesaj. Germanii au organizat deportarea deținuților din închisorile pariziene cu un tren care va trece prin Metz-Nancy. Ne temem de un masacru general în cursul călătoriei. Luați toate măsurile pentru sabotarea transportului".

În lagărul Drancy, unde, cu cîteva ore mai devreme, deținuții reușiseră să scape datorită sabotării autobuzelor, ei erau amenințați acum de noi pericole. Comandantul lagărului, hauptsturmführerul Brunner, hotărîse să organizeze propriul lui convoi spre Germania, care urma să plece din gara vecină, Bobigny. El ordonă lui Appel să-l însoțească la gară pentru a-i servi drept interpret deoarece plănuia ca în aceeași zi să fie format un tren de 40 de vagoane.

(Va urma)

Le Monde

PARIS

„PLANUL MORTON" ȘI IMPASUL POLITICII S.U.A. ÎN VIETNAM

PRINTRE DEMOCRAȚI, ca și printre republicani, nu lipsesc oamenii politici care condamnă, în mare sau în amănunt, politica vietnameză a Casei Albe. În ambele tabere, un număr din acești critici au fost la început adepți ai războiului. A fost necesar sîngerosul impas în care se împotmolește el astăzi pentru a le da de gîndit. Unii încearcă acum să arunce asupra președintelui Johnson povara care le apasă conștiința. Argumentul este totdeauna același : credeau că procedează bine ; s-a abuzat de buna lor credință. Ei sînt aceia care, în Senat, redeschid neobosit dezbaterea zadarnică cu privire la „intenția legiuitorului" ce ar fi inspirat, chipurile, rezoluția votată în august 1964 pentru a-l sprijini pe Johnson, în mod aproape necondiționat, după incidentele din Golful Tonkin ; tot ei sînt cei ce se plîng că au fost supuși unei „spălări a creierului" în ce privește evoluția conflictului.

Nu se auzise încă la Washington, cel puțin nu rostită cu glas atît de ridicat, declarația că omul e supus greșelii, așa cum proclamă acum de pildă senatorul republican Thruston Morton (Kentucky) : „Președintele Johnson s-a înșelat — a afirmat el recent — și eu m-am înșelat împreună cu el. La începutul anului 1965, cînd președintele a început să intensifice războiul, l-am aprobat. Ei bine, greșeam". Ceea ce nu-l împiedică, de altfel, să reia teza potrivit căreia în 1964 Johnson și-ar fi dus campania pe baza unui program de pace, deși știa perfect de bine că după realegerea sa va practica „escaladarea".

Cel puțin, senatorul nu revendică pentru el însuși circumstanțe atenuante. Și nici nu se oprește la răfuieli personale sau cu caracter de partid. Pentru el, războiul din Vietnam constituie un obstacol în calea adevăratei vocații a S.U.A. El este contrar intereselor lor reale, intereselor vietnamezilor și ale omenirii. În consecință, trebuie să i se pună capăt cît mai repede posibil. Senatorul știe că, dat fiind punctul la care au ajuns lucrurile, nu va exista o soluție fără dureri și fără riscuri, dar el scoate în evidență „prilejurile pierdute din trecut, considerate în momentul respectiv prea costisitoare și care ar părea azi afaceri de aur dacă s-ar putea prezenta din nou". Căci, așa cum mărturisea acum cîteva zile unuia din confrații noștri fratele mai mic al senatorului, Rogers Morton, membru al Camerei Reprezentanților din partea statului Maryland : „Acum timpul lucrează împotriva noastră".

Pentru a se pregăti terenul unei negocieri, senatorul de Kentucky preconizează încetarea imediată a bombardamentelor, încetinirea operațiunilor ofensive, regruparea treptată a contingentului american în jurul centrelor urbane precum și de-a lungul litoralului și presiuni energice asupra guvernului de la Saigon pentru a-l determina să înceapă tratative cu F.N.E.

Care ar fi rolul americanilor înainte, în cursul și după deznodămîntul luat în considerare ? „Planul Morton" nu face decît să atingă problema, calificînd politica pe care o recomandă drept „degajare unilaterală". Dar nu este o degajare chiar atît de unilaterală, deoarece planul său ar implica de asemenea o propunere adresată Hanoiului și care ar trebui să fie „onorată în modul cuvenit".

Două împrejurări conferă o anumită importanță acestui discurs. Prima este că a fost rostit în fața Adunării Constitutive a unei ligi de oameni de afaceri și directori de societăți adversari ai războiului din Vietnam. Această nouă asociație a fost creată în cîteva săptămîni și intenționează să se ramifice rapid. Deși printre inițiatorii ei se află un fost președinte al Fondului Federal de Rezervă, ea nu cuprinde încă nume mari ale industriei și finanței. Primii care au răspuns la apelul fondatorilor sînt în majoritate conducători de întreprinderi mici sau mijlocii, precum și administratori mai degrabă decît proprietari. Totuși, faptul că într-un asemenea mediu poate apărea o mișcare în mod practic spontană împotriva războiului, atît în numele bunului simț cît și al moralei, este un semn al vremurilor.

A doua împrejurare care trebuie luată în considerare este că, după cum se pare, senatorul Morton și-a redactat discursul după ce s-a sfătuit cu generalul Gavin, fost ambasador la Paris și directorul unei mari firme specializate în organizarea muncii. Se știe că generalul a rupt recent legăturile pe care le avea cu partidul democrat din statul Massachusetts, după ce a ajuns la convingerea că înfrîngerea lui Johnson în 1968 a devenit un imperativ național. Gavin pretinde că nu aspiră la succesiunea lui Johnson și, de altfel, nici nu are pentru moment mijloacele politice necesare unui asemenea scop. Dar, de la plecarea sa din partidul democrat, el călătorește mult și cultivă legăturile sale cu republicanii moderați. Senatorul Morton, de 20 de ani membru al Congresului, este unul din „înțelepții" partidului republican. Este cert că el nu a luat cu ușurință hotărîrea să renunțe la neangajantele desfășurări oratorice practicate de colegii săi, reclamînd lichidarea onorabilă a „angajamentului" american în Vietnam.

Alain CLÉMENT

— Ajunge ! Pînă unde ne duci ?

(Din The Chronicle, San Francisco)

TRIBUNE

LONDRA

CE AR TREBUI SĂ FACĂ MAREA BRITANIE

„Grupul prietenilor păcii", din cadrul partidului laburist, a publicat recent în coloanele revistei „Tribune" o declarație cu privire la politica de apărare a guvernului britanic și la relațiile anglo-americane. Declarația a primit adeziunea a 56 de deputați laburiști (printre care Frank Allaun, Tom Driberg, Michael Foot, Emerys Hugues, Ian Mikardo) și a nouă lideri ai Uniunii Sindicatelor. Reproducem din această declarație.

Politica asiatică a S.U.A. Politica asiatică a S.U.A. a devenit cea mai mare amenințare la adresa păcii în lume. În loc să sprijine această politică prin menținerea unei prezențe britanice simbolice în Asia de sud-est pînă în 1975, Anglia trebuie să ceară lichidarea bazelor americane din Tailanda și retragerea lor din Asia. Trebuie să insistăm mai energic să se ofere guvernului de la Pekin locul Chinei la O.N.U. De asemenea, nu ne putem solidariza în continuare cu politica S.U.A. în celelalte părți ale globului atît timp cît S.U.A. își mențin actuala orientare periculoasă.

Europa și N.A.T.O. N.A.T.O. și Tratatul de la Varșovia sînt depășite. Modul de a rezolva problemele europene este de a lua în serios politica proclamată anterior de partidul laburist : de a crea o zonă denuclearizată și, în cele din urmă, de

dezangajare în Europa Centrală, de a recunoaște ambele Germanii și de a acționa în vederea unui sistem de securitate pan-european sub egida O.N.U.

Tratatul N.A.T.O., care urmează să fie reexaminat în 1969, nu trebuie reînnoit. Înlocuirea lui cu un sistem nuclear vest-european nu ar servi decît la accentuarea diviziirii Europei, făcînd mai posibil un conflict final. Nu trebuie să se permită ca Piața comună să devină o asemenea grupare. Armele nucleare proprii ale Marii Britanii nu trebuie folosite ca mijloace de tocmeală pentru a obține intrarea noastră în C.E.E.

În loc de aceasta, Marea Britanie trebuie să ceară aliaților ei să urmărească tratative cu Uniunea Sovietică și cu statele est-europene în vederea înființării unui sistem de securitate europeană. Anglia trebuie să arate clar că, în orice caz în 1969, va anunța hotărîrea sa de a se retrage peste un an din Organizația Tratatului Atlanticului de Nord.

Armele nucleare. Același lucru este valabil în ce privește construirea și stocarea de arme nucleare de către Marea Britanie. Ele nu constituie un mijloc de apărare ci încurajează răspîndirea armelor nucleare în celelalte țări. Dacă renunțăm la ele, așa cum a afirmat că va face partidul laburist, avem posibilitatea să insistăm mai energic asupra unui acord de neräspîndire a armelor nucleare, legat de primii pași în vederea dezarmării mondiale.

Dar în loc să renunțăm la armele nucleare sau să le distrugem, sporim numărul lor. A fost construită în secret o nouă bombă britanică cu cădere liberă. Bombardierele nucleare „V" și avioanele „Buccaneer" urmează să fie înlocuite de bombardiere de vînătoare „F. 111" și „Phantome". Continuăm să lucrăm la programul „Polaris". Baza britanică de la Faslane a costat 47 milioane lire sterline. America a propus să răscumpere submarinele „Polaris" dar a fost refuzată în mod ferm. La tratativele de dezarmare de la Geneva puterile nenucleare insistă ca puterile nucleare să renunțe la ceva. Noi am putea face aceasta. Dar guvernul laburist insistă să conducă cursa înarmărilor a „mini-puterilor".

O altă consecință dăunătoare provocată de actualul ritm ridicat al cheltuielilor militare britanice este că absoarbe resurse care ar trebui consacrate războiului împotriva sărăciei în lume. Între timp decalajul dintre țările bogate și țările sărace se lărgește.

Prioritate pentru O.N.U., nu pentru N.A.T.O. Simpatiile Marii Britanii laburiste trebuie să se îndrepte spre popoarele de pretutindeni care luptă să se debaraseze de regimurile reacționare, ce reprezintă obstacole în calea schimbărilor sociale radicale. A elibera resurse printr-o dezarmare pe scară mare înseamnă a renunța la poziția față de problemele internaționale adoptate de Marea Britanie începînd de la sfîrșitul anilor '40. În toate problemele majore ne-am identificat cu politica militară americană, am sprijinit N.A.T.O., S.E.A.T.O. și C.E.N.T.O., grupări militare care au constituit obstacole atît în calea dezarmării cît și a dezangajării și împiedică O.N.U. să devină o autoritate mondială.

Dezarmarea oferă lumii mult mai multă securitate și prosperitate decît o continuare a cursei înarmărilor. Marea Britanie trebuie să ducă o politică de natură să răstoarne cursa înarmărilor. Aceasta înseamnă să eliberăm resurse pentru sarcini urgente pe plan intern și extern ; să facem din sprijinirea O.N.U. un obiectiv primordial al politicii noastre externe și să întărim rolul O.N.U. în menținerea păcii.

În 1950—1951, guvernul Attlee efectuase un program pe cinci ani de bunăstare socială, naționalizări și redresare postbelică. Acest guvern a pierdut ulterior sprijinul poporului britanic deoarece a îmbrățișat un paralizant program de reînarmare. Progresul social al țării a fost sacrificat „războiului rece".

Greșelile din 1951 se repetă azi. Dacă partidul laburist aflat la putere vrea să realizeze marile speranțe apărute în alegerile din 1964 și 1966 și să călăuzească Marea Britanie spre un viitor socialist, el trebuie să-și stabilească în mod just prioritățile. Și aceasta înseamnă o nouă poziție față de problemele internaționale și o reducere masivă a cheltuielilor de înarmare.

Peste 12 000 de docheri din portul Londrei au declarat grevă, cerînd sporirea salariilor și asigurarea continuității lucrului

reflector

NEMULȚUMIRE ȘI DEZORIENTARE

Din timpul celui de-al doilea război mondial, nici un an nu a fost atît de furtunos în viața politică a Statelor Unite ca anul 1967. Se întîmpla într-adevăr să apară diverse focare de nemulțumire, așa cum s-a petrecut la Little Rock ; se întîmpla ca pe scena politică să apară figuri sumbre de tipul lui McCarthy. Dar din toți acești ani nu ne putem aminti de vreun caz în care poporul american să simtă o depresiune atît de profundă ca în momentul de față. Nemulțumirea și dezorientarea au devenit o parte componentă a modului de viață american și pot fi observate pretutindeni — din cartierele însalubre pînă în orașele universitare. Degradarea unor mari orașe a provocat o criză serioasă. În Capitoliu, proiectul de lege privind distrugerea slums-urilor a fost primit cu ostilitate. Ca răspuns la revoltele din orașe, președintele a numit un grup care să studieze cauzele acestor dezordini dar acest grup urmează să prezinte un raport abia în iulie, anul viitor. Președintele Johnson simte că din zi în zi devine mai greu să explice poporului de ce țara se află în impasul vietnamez. Opiniei publice i se prezintă versiuni oficiale contradictorii.

Făcînd bilanțul, ajungi la o concluzie ironică. Panorama vieții politice americane arată la fel de prost ca și pretențiile S.U.A. în alte țări ale lumii. Poate oare o țară care nu rezolvă problemele din propriile sale orașe să se laude că dispune de puterea necesară pentru pacificarea satelor din delta Mekongului ?

(Din Newsweek)

UN CANDIDAT NUMIT WINSTON CHURCHILL

Exact la vîrsta la care bunicul său intra pentru prima oară în Camera Comunelor, Winston Churchill jr., în vîrstă de 26 de ani, se lansează la rîndul său în cariera politică. Este candidat al partidului conservator în alegerile legislative parțiale din Gorton, un cartier popular din Manchester, fief laburist începînd din 1955, și vacant de la moartea lui Konni Zilliacus.

Sir Winston debutase în ziaristică relatînd războiul cu burii. Winston jr. a fost trimisul special al cotidianului londonez „Evening News" în Orientul Mijlociu, în tot cursul conflictului izraeliano-arab. Această misiune i-a furnizat material pentru o carte, „Războiul de șase zile", scrisă în colaborare cu tatăl său, Randolph Churchill.

Dacă continuă să reproducă în totul cariera bunicului său, va avea o viață politică plină. Ar urma ca la prima sa încercare, anul acesta, să fie înfrînt, dar ar intra în Camera Comunelor anul viitor. Ar fi laburist în 1972, secretar de stat în 1977, ministru în 1984. Prim-ministru în 2007, ar cîștiga un război în jurul anului 2012, dar ar pierde puterea în anul următor. Ar reveni la putere în 2018, ar obține premiul Nobel în 2020, apoi s-ar consacra definitiv picturii. În 2030...

(Din L'Express)

DUPĂ ALEGERILE MUNICIPALE DIN NORVEGIA

Rezultatele definitive ale alegerilor municipale din Norvegia confirmă faptul că scrutinul nu a modificat decît în foarte mică măsură pozițiile partidelor politice, cele patru partide ale coaliției guvernamentale nefiind de loc amenințate de opoziția social-democrată. E adevărat că aceasta din urmă a reușit să înregistreze un spor ușor de voturi, dar nu a putut obține succesul care, în 1963, îi permisese să împiedice o primă tentativă de coaliție a partidelor burgheze. Pierderile celor patru partide guvernamentale sînt însă mai sensibile decît cîștigurile social-democraților. Cît despre socialiștii populari — disidenți ai social-democrației norvegiene — se pare că aceștia sînt în pierdere de viteză.

De partea partidelor burgheze, conservatorii — cea mai importantă formațiune din coaliție — au înregistrat pierderile cele mai mari, în timp ce partidele de centru și-au menținut mai mult sau mai puțin vechile poziții.

(După Le Monde)

ПРАВДА

MOSCOVA

EUROPA ȘI PACTUL ATLANTIC

RECENT, ziarul nostru a menționat că Louis Vallon, o importantă personalitate a partidului gaullist, a propus să se tragă concluziile logice din ruptura Franței, cu organizația militară a Pactului N.A.T.O. El a declarat, în săptămînalul „Notre Republique", că ar fi firesc dacă Franța, în 1969, ar duce pînă la capăt lupta sa împotriva hegemoniei americane care „exercită în permanență o presiune asupra libertății și independenței Franței ca și asupra altor țări care refuză să li se supună". Aceasta s-ar putea face, după părerea lui, declarîndu-se că Franța iese din Pactul nord-atlantic. În legătură cu aceasta, Vallon a propus ca, în primăvara viitoare, președintele de Gaulle să supună acest lucru unui referendum popular.

Au trecut cîteva zile de atunci și în paginile aceluiași săptămînal „Notre Republique", o altă personalitate de frunte a partidului gaullist, René Capitant, a semnat un editorial intitulat „Să ne opunem". Subliniind că în toată lumea se intensifică opoziția față de eforturile S.U.A. de a-și instaura dominația mondială, el scrie că în prezent „problema constă în a ști dacă Europa, care și-a decolonizat imperiile, se va lansa din nou într-o aventură a imperiilor de dragul intereselor Statelor Unite sau, dimpotrivă, va continua să păşească pe calea sa actuală. De Gaulle a ales. Trebuie ca poporul francez să fie chemat de îndată să răspundă dacă va ratifica sau nu această alegere".

Întrucît aceste declarații au fost făcute de personalități ale partidului francez de guvernămînt, ele au atras atenția generală. Săptămînalul american „Newsweek" a dat alarma : „La Paris, scrie revista, se desfășoară o campanie pentru pregătirea opiniei publice în vederea ieșirii definitive a Franței din alianța atlantică în 1969..."

S-au alarmat și cercurile conducătoare ale alianței atlantice. Ziarul „Le Monde" anunța că la începutul săptămînii trecute, Manlio Brosio, secretarul general al organizației Pactului Atlantic, „a decis să lămurească intențiile guvernului francez în această problemă". El a primit un răspuns evaziv.

Într-un fel sau altul, Brosio — primind explicațiile lui Couve de Murville — s-a grăbit să declare, la 19 septembrie, reprezentanților presei anglo-americane că, după părerea sa, „în 1969 alianța va număra tot 15 membri". Operativitatea pe care a manifestat-o nu este greu de înțeles dacă ne gîndim că atît acasă (Brosio este italian) cît și în Franța se aud voci tot mai puternice care cer lichidarea Pactului Atlantic. Oricum, „Le Monde" scria că declarațiile optimiste ale personalităților oficiale, conform cărora Pactul Atlantic va supraviețui cu bine anului 1969, nu au convins pe toată lumea. Acest ziar bine informat, apropiat de Ministerul de Externe francez, afirmă : „Pornind de la informațiile de care dispunem, sîntem gata să credem că nici un fel de hotărîri n-au fost adoptate, dar că această posibilitate nu poate fi de loc exclusă". În ce privește poziția conducătorilor de la Washington față de „o asemenea posibilitate", continuă «Le Monde», probabil că ei sînt înclinați să prevadă posibilitatea ieșirii totale a Franței, ceea ce nu ar aduce nici un fel de modificări actualei situații. De pe acum este absolut evident, scrie ziarul, că Franța va soluționa în mod independent, în fiecare caz în parte, dacă trebuie sau nu să participe într-un conflict în care membrii N.A.T.O. s-ar vedea amestecați".

Trebuie să subliniem că și la Roma discuția privitoare la soarta Pactului Atlantic capătă un caracter tot mai ascuțit. În legătură cu recenta vizită a președintelui Saragat și a ministrului de externe Fanfani la Washington, la Roma se discută intens dacă nu ar fi oare timpul de a supune dezbaterii parlamentare problema „partnership"-ului cu S.U.A. Partidul Comunist Italian a propus ca o asemenea discuție să aibă loc în parlament. Organul partidului republican, „Voce Republicana", s-a grăbit să scrie că această propunere este „nefondată". Dar unul din membrii conducerii partidului democrat-creștin, Fiorentino Sullo, a declarat că discuția este necesară datorită „îndoielilor și nehotărîrilor" opiniei publice. „Țările Europei (occidentale — n.n.) — afirmă el — sînt alarmate de două aspecte ale acestui partnership : ele pot fi atrase în conflicte străine Europei ; ele pot fi silite să se supună hotărîrii finale a unui aliat puternic dacă în Europa s-ar întîmpla ceva serios..."

Astfel, fie că Washingtonului îi place sau nu, în Europa se pune tot mai mult sub semnul întrebării oportunitatea menținerii faimosului „partnership" atlantic care, după cum se înțelege în sfîrșit astăzi, se reduce la dominația americană.

Firește, procesul revizuirii „valorilor atlantice" în Europa occidentală de-abia începe. Dar sînt cu atît mai valoroase aceste tendințe în continuă creștere și acuitatea cu care dezbaterea se desfășoară.

Iuri JUKOV

Turnul de televiziune din München, ridicat în vederea Jocurilor Olimpice din 1972, atinge înălțimea de 290 m.

The Economist

LONDRA

DOUĂ TABERE LA SANTO DOMINGO

RĂSCOALA din aprilie 1965 și suprimarea ei prin intervenția militară americană dăinuie încă în amintirile care obsedează această națiune epuizată de dezastre. Santo Domingo continuă să fie divizat în două tabere inamice : colibele din fosta zonă rebelă, unde noi țărani emigranți au ridicat numărul populației la aproape de patru ori nivelul din 1950, și cartierele de locuințe liniștite care înconjoară ambasada americană, unde clasele superioare și mijlocii duc o existență precară, situați fiind la o distanță foarte mică de haosul și disperarea săracilor.

Șapte guverne diferite au condus țara de la uciderea lui Rafael Trujillo în 1961 (numărul ar fi de aproape două ori mai mare dacă s-ar socoti regimurile care au durat mai puțin de o săptămînă sau care au instituit controlul numai asupra unei părți a republicii). În această perioadă, misiunea americană s-a dezvoltat dintr-un mic consulat în a doua mare ambasadă americană din America Latină, după Brazilia ; cei 900 de salariați constituie dublul numărului existent în perioada revoluției din 1965. În ultimii cinci ani s-au cheltuit peste 320 milioane dolari sub formă de fonduri americane de ajutor, majoritatea în operații politice și economice de salvare. Proiecte de dezvoltare de anvergură au fost necontenit întrerupte de dezordini politice. Ambasadorul american conduce echivalentul unui guvern în miniatură, cu zeci de consilieri americani care instruiesc serviciile armate și care participă la afacerile aproape tuturor agențiilor guvernamentale cheie. Președintele Joaquin Balaguer, care și-a sărbătorit prima aniversare de la preluarea puterii la 1 iulie, a dat dovadă de abilitate politică în folosirea acestui vast sprijin american. Mai mult încă : președintele Balaguer și principalii săi consilieri dominicani (dintre care majoritatea erau funcționari superiori sub regimul lui Trujillo) au încălzit inima consilierilor lor americani insistînd asupra faptului că nu mai trebuie acordat nici un ajutor suplimentar pentru susținerea bugetului ; în schimb, ei au cerut fonduri de investiții din belșug și cît mai curînd posibil.

Președintele Balaguer s-a dovedit a fi abil în manevrarea opoziției. El a scindat efectiv mișcarea „constituționalistă", mai cu seamă Partidul revoluționar dominican (P.R.D.), principalul partid de opoziție, numind cîțiva din liderii săi în guvern sau în posturi diplomatice. A modificat legile fiscale astfel încît veniturile municipalității controlate de P.R.D. din Santo Domingo au fost reduse la jumătate. Timp de trei luni, municipalitatea nu și-a putut plăti cei 4 000 de funcționari, care alcătuiesc majoritatea membrilor de rînd ai partidului.

Foamea și șomajul sînt tot atît de grave la Santo Domingo ca în orice alt oraș latino-american. În linii mari, jumătate din populația adultă din capitală este fără lucru, proporția atingînd 90 la sută în unele din centrele mai sărace. Iată de ce locuitorii din colibe, care au înfrînt cu doi ani în urmă unitățile de tancuri și de infanterie dominicane, vorbesc acum de o reluare a mișcării din 1965.

THE CHRISTIAN SCIENCE MONITOR
BOSTON

EȘECUL DE LA ASUNCION

CREAREA unei piețe comune a emisferei latino-americane se dovedește a fi un obiectiv mult mai vag decît se prevăzuse la ultima reuniune la nivel prezidențial din luna aprilie. În realitate, faptul că, la recenta sa reuniune de la Asuncion (Paraguay), „Asociația latino-americană a liberului schimb" (LAFTA) nu a reușit să adopte măsurile preliminare în vederea creării pieței comune, a dat întregul proiect cu un pas înapoi. Mai mult : aceasta a însemnat o lovitură dată „Alianței pentru progres", care situase proiectul pieței comune pe primul loc în lista sa de priorități.

Eșecul de la Asuncion s-a produs după cele șase zile de negocieri din luna septembrie între cei 11 membri ai „Asociației latino-americane a liberului schimb".

Pentru mulți observatori ai problemelor emisferei, faptul că nu s-a adoptat nici o hotărîre vine în contradicție directă cu obiectivul stabilit de președinții țărilor din emisferă. Cu mai puțin de șase luni în urmă, aceștia semnaseră un document la Punta del Este (Uruguay), care preconiza crearea grabnică a unei piețe comune bazată pe ideea integrării economice a emisferei.

Eforturile în direcția integrării s-au lovit de o serie de obstacole :

— țările mici (Bolivia, Ecuador, Paraguay și, în oarecare măsură, Uruguay), care sînt îngrijorate de efectul unei piețe comune asupra economiilor lor ;

— țările mari (Argentina, Brazilia și Mexic), care privesc cu îngrijorare piața comună, temîndu-se de competiția pe care ar trebui s-o înfrunte una din partea celeilalte.

Nu există motive de entuziasm nici în legătură cu activitatea care se desfășoară în rîndurile țărilor din regiunea Anzilor — Chile, Columbia, Ecuador, Peru și Venezuela — în direcția unei piețe comune regionale. Aceste țări au format o grupare regională în august 1966 și de atunci încoace au realizat progrese în eliminarea barierelor vamale într-un ritm mai rapid decît s-au gîndit vreodată să facă țările mai mari, membre ale „Asociației latino-americane a liberului schimb". S-au încheiat și o serie de „acorduri complementare" între aceste cinci țări, care se referă la producția de substanțe chimice, lemn, hîrtie, piese auto etc. Dar gruparea regională nu reprezintă decît o parte din ansamblul tabloului emisferei, care este mult mai puțin promițător astăzi decît cu șase luni în urmă.

Întreaga perspectivă a „Asociației latino-americane a liberului schimb" aruncă o umbră asupra Alianței pentru progres. „Nu am înregistrat progrese cu care să ne lăudăm în raport cu zarva iscată în jurul acestui proiect, afirma recent la Washington o oficialitate a emisferei. Nu prea avem ce arăta în schimbul eforturilor noastre". Acest sentiment este împărtășit, mai mult sau mai puțin, de o serie de diplomați ai emisferei și de observatori de la Washington. Ritmul dezvoltării latino-americane în ce privește producția pe cap de locuitor nu a ținut pasul cu procentul anual de 2,5 la sută fixat pe baza obiectivului inițial al „Alianței". După cum a recunoscut la Washington o personalitate a „Alianței pentru progres", progresele așteptate în diverse domenii „pur și simplu nu se văd".

Din cînd în cînd, observatorii emisferei revin la eșecul de la Asuncion al „Asociației latino-americane a liberului schimb", eșec care „ar putea da cu cel puțin doi ani înapoi întreaga concepție a pieței comune", după cum declara un ministru de externe latino-american.

James Nelson GOODSELL

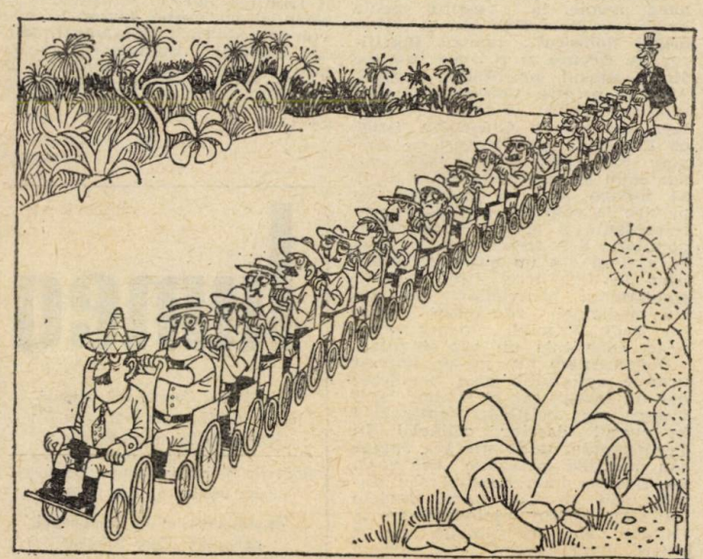

Piața comună latino-americană în viziunea Washingtonului

(Din **Suddeutsche Zeitung**, München)

ANTONIO CARRILLO FLORES

ministrul afacerilor externe al Mexicului

Portofoliul afacerilor externe al Mexicului a fost preluat de Antonio Carrillo Flores la 1 decembrie 1964, dată care a coincis și cu instalarea actualului președinte al țării, Porfirio Diaz Ordaz. Ca și președintele Ordaz, ministrul de externe mexican este membru al Partidului Instituțional Revoluționar, partid de guvernămînt.

Născut la 23 iunie 1909 în localitatea mexicană Coyoacán, ca fiu al compozitorului Julián Carrillo, Antonio Carrillo Flores studiază în S.U.A. și în Mexic. După ce absolvă, în 1929, Facultatea de drept a Universității Naționale din Mexic, se consacră carierei juridice, funcționînd și ca profesor în învățămîntul superior de științe juridice. Desfășoară concomitent o bogată activitate în domeniul economic și financiar.

Activitatea profesorală a lui Antonio Carrillo Flores se coordonează în acest timp cu cea pe tărîm public : este secretar al Curții Supreme de Justiție în 1933, apoi director general pentru probleme de credit în Ministerul Finanțelor între 1941—1945, cînd preia, pe o lungă perioadă, postul de director al Băncii Naționale (pînă în 1958).

Continuînd să se afirme ca specialist în domeniul economic-financiar, Antonio Carillo Flores primește în 1952 portofoliul finanțelor, pe care îl va deține pînă în 1958, cînd este numit ambasador al Mexicului la Washington (1959—1964). Data nu marchează începutul carierei diplomatice a lui Carrillo Flores. Mexicul a avut, în persoana actualului ministru de externe, reprezentantul său la O.N.U. (1947—1951) ca și la unele organizații internaționale specializate, ca Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Fondul Monetar Internațional.

Activitatea juridică și economică a lui Carrillo Flores s-a concretizat și prin publicarea unor lucrări și monografii ca : „Sistemul monetar în Mexic" (1946) ; „Economia și drepturile omului în Constituția mexicană" (1952) ; „Ideile dezvoltării economice și procesul revoluției mexicane" (1960) ; „Curtea Supremă în S.U.A. și Mexic" (1964). Ministrului de externe mexican i-a fost conferit în 1950 titlul de doctor în drept, iar în 1964 a fost declarat doctor honoris causa a trei universități americane.

În calitatea sa de ministru de externe, Antonio Carrillo Flores declara în 1965, la conferința miniștrilor de externe de la Rio de Janeiro, că „la baza politicii internaționale a Mexicului se află respectarea strictă a principiului neintervenției în treburile interne ale altor țări". Pronunțîndu-se pentru căutarea de posibilități în vederea dezvoltării relațiilor între state, ministrul de externe mexican, într-un interviu acordat revistei „Visión", și-a exprimat convingerea că diferențele între sistemele economice și politice „nu trebuie să constituie un obstacol pentru relații de colaborare dacă, bineînțeles, există voința fermă și constantă a respectului reciproc".

A. V.

poșta redacției

PALATUL CULTURII DIN IAȘI

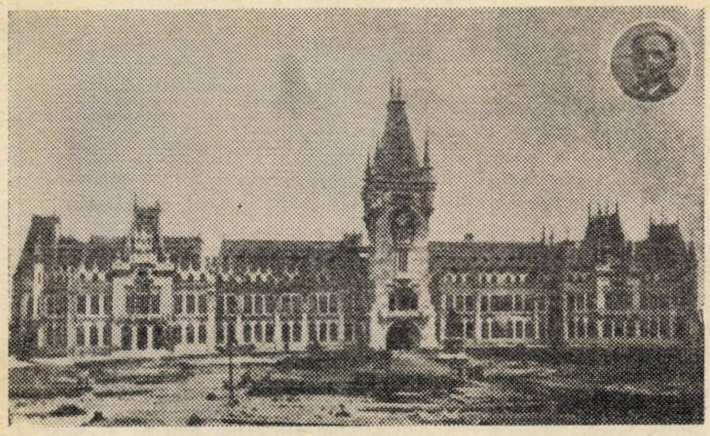

I. Scurtu, Iași. **Frumosul Palat al Culturii din orașul dv. a fost construit între anii 1907—1925, după planurile arhitectului Ion Berindei. Acest impozant edificiu conceput în stil neogotic este socotit a fi unul dintre cele mai monumentale din țara noastră. Pe locul unde a fost ridicat se afla inițial curtea domnească, apoi Palatul Administrativ, distrus de incendiul din 1880, refăcut în 1883 și demolat complet în 1904. În timpul primului război mondial, cînd nu era încă terminat, palatul a fost folosit de unitățile corpului IV armată (spital, serviciul telegrafic, serviciul geografic și aviația). După război au fost reluate lucrările de construcție și, la 11 octombrie 1925, imobilul a fost inaugurat și dat în folosință sub denumirea de Palatul de Justiție și Administrativ.**

În fotografie — aspectul edificiului în ziua inaugurării (în medalion, profesorul arhitect I. D. Berindei). De pe urma acestui fruntaș al arhitecturii românești au mai rămas în București palatul din Calea Victoriei care adăpostește astăzi Muzeul George Enescu și numeroase imobile de locuit.

ÎNTR-UN SECOL — 2000

Ing. D. Grigoriu, Hunedoara. **Primele organizații internaționale cu caracter tehnic au fost înființate în secolul trecut : în 1863 — Comitetul internațional al Crucii Roșii, la Geneva ; în 1865 — Uniunea Internațională a Telecomunicațiilor, de asemenea la Geneva ; în 1873 — Asociația de drept internațional, la Bruxelles ; în 1874 — Uniunea Poștală Universală, la Berna ; în 1875 — Biroul internațional de măsuri și greutăți, la Sèvres ; în 1889 — Uniunea interparlamentară (din care fac parte astăzi 73 de grupuri parlamentare din diferite state) ; în 1890 — Biroul internațional pentru publicare a tarifelor vamale, la Bruxelles ; în 1893 — Oficiul central al transporturilor internaționale pe căile ferate ; în 1895 — Alianța cooperatistă internațională, la care sînt afiliate în prezent 540 000 de cooperative, din 53 de țări, printre care și România. În prezent există aproape 2 000 de organizații internaționale.**

„GAUDEAMUS IGITUR"

Marin Toader, Cluj. **În anul 1898 (28 octombrie-13 noiembrie) a fost organizat la Torino primul congres internațional studențesc. La lucrările acestui congres care a avut ca temă principală „realizarea legăturilor de frăție între studenții din toată lumea" — au participat și cinci studenți români : Lucian Balcaș din Oradea, Popescu-Pion, Velicu, Iorgala și Demetrescu din București. Președinte al congresului a fost ales italianul Giglio Tossi, iar vicepreședinte, românul Lucian Balcaș. La acest congres a fost ales ca imn al studenților din toate țările, cunoscutul „Gaudeamus-igitur".**

ACCESUL FEMEILOR LA ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR

Minodora Turcuș, Iași. **România a fost printre primele țări din lume care au acordat femeilor accesul la învățămîntul superior și posibilitatea necondiționată de a practica profesiile intelectuale. Aceasta a făcut ca prima avocată din Europa și în același timp prima femeie doctor în drept din lume să fie o româncă, Sarmiza Bilcescu, din București. Ea a obținut doctoratul la Paris, în anul 1890, fiind primă studentă admisă în facultatea de drept din Franța. Înaintea ei, la 1884, o altă româncă, Maria Cuțarida, își lua doctoratul în medicină la Paris, devenind astfel una dintre primele femei medic din Europa și prima din România. Facultățile din București au eliberat primele diplome de licență următoarelor studente : Maria Zaharescu, 1883, litere și filozofie ; Cristina Cristescu, 1887, fizică ; Hermina Valch, 1890, medicină ; Paulina Davidescu, 1891, farmacie ; Natalia Văleanu, 1892, matematică ; Olimpia Sterian, 1894, științele naturale ; Sabina Eliade, 1894, fizico-chimice. Prima româncă profesor universitar a fost Elena Densușianu-Pușcariu, numită în anul 1910.**

STRĂMOȘUL AUTOSTRĂZILOR

Constantin Vasiliu, Brașov. **Primul drum asfaltat din lume a aparținut automobiliștilor din New York. A fost construit în anul 1909. Avea 100 de mile în linie dreaptă și era folosit numai pentru plimbări și antrenamente cu automobilul. Societatea „Parkway Motor Corporation", care a construit acest strămoș al autostrăzilor moderne de azi, percepea o taxă de doi dolari pe zi de la automobiliștii dornici „să zboare" cu 70 de km pe oră fără a întîlni obstacole în cale. Banda cimentată și asfaltată avea numai 7 metri lățime, dar intersecțiile erau construite ca și astăzi, cu suprapuneri de poduri, astfel încît, la vremea lui, „drumul automobiliștilor" din New York deținea și un record : era cel mai drept și mai neîntrerupt pod-drum din lume.**

UN MEDIC-DIPLOMAT ROMÂN

Istoria diplomației românești va trebui să cuprindă într-un capitol anume pe acei medici domnești care, în calitatea lor de oameni de mare încredere ai voievozilor, erau însărcinați cu diferite misiuni cu caracter diplomatic. A fost, între altele, cazul unui Giovanni Mascellini, „fizic" și secretar domnesc al lui Matei Basarab și Constantin Șerban, sau al lui Iacob Pylarino, sol al lui Constantin Brîncoveanu pe lîngă cei doi împărați, al Austriei și al Rusiei, întruniți la Viena. Era firesc ca domnitorii să încredințeze misiunile cele mai delicate, care-i puteau costa tronul și chiar viața, unor oameni de încredere cum trebuiau să fie, prin definiție, medicii.

Acești medici-diplomați erau mai totdeauna străini, pregătiți la vreuna dintre faimoasele școli ale Apusului. Ei erau angajați pe temeiul unor recomandări foarte scrupuloase, provenind de la persoane proeminente, ca de pildă patriarhii Răsăritului.

În cele ce urmează va fi vorba de un medic, de astă dată român, care, pentru talentul și iscusința sa, a fost boierit și folosit în misiuni diplomatice. În afara faptului în sine, nerelevat încă pînă acum, împrejurările în care a activat sînt dintre cele mai interesante, meritînd cu prisosință a fi cunoscute.

La începutul veacului al XVI-lea, veac agitat de lupte și comploturi, domnitorii trebuiau să aibă totdeauna lîngă ei cîte un medic capabil să-i apere de primejdia de a fi otrăviți în vreme de pace și să le vindece rănile în vreme de război. Pentru îngrijiri medicale mai deosebite se recurgea însă la medicii cu reputație bine stabilită din orașele săsești de dincolo de munți. Se știe, bunăoară, că Radu cel Mare, om bolnăvicios de felul lui, chinuit o viață întreagă de podagră, se lăsa purtat în rădvan peste tot unde-l chemau îndatoririle sale voievodale. Cînd îl copleșeau însă suferințele, chema de la Sibiu pe „fizicul" Franciscus. Vlad-Vintilă obișnuia să trimită deseori după „băiașul" de la Brașov ca să-i ia sînge și să-i pună ventuze.

Radu Paisie recurgea și el, cînd avea nevoie, la vestitul medic brașovean Paul Kyr sau la „Gheorghe dohtoru" ; pentru îngrijirea de fiecare zi îl avea însă pe lîngă dînsul pe Radu Vraciul. Așadar, printre vindecătorii vremii, care erau medici ca Paul Kyr, dohtori ca Gheorghe, fizici ca Franciscus, balneatori ca Grigore bărbierul, trebuie să-i mai adăugăm și pe vraci. Nu e locul să intrăm aici în amănunte cu privire la rolul și originea foarte interesantă a acestor vindecători populari, dar trebuie să spunem că vraciul era un chirurg specializat în îngrijirea rănilor și în combaterea otrăvirilor. În istoria medicinei românești, figura lui Radu Vraciul, chirurg domnesc, constituie un caz singular.

Documentele nu ne-au păstrat urmele activității sale medicale dar au înregistrat în schimb activitatea sa politică, desfășurată în cursul deselor călătorii în Transilvania, unde mergea singur sau însoțind persoane de vază. De fiecare dată, drumul său ducea prin Brașov, unde gazdele nu s-au abătut niciodată de la datoria lor tradițională de a cinsti, după cuviință, un oaspete atît de important cum era omul de încredere al voievodului de dincolo de munți. Registrele de socoteli ne-au păstrat amintirea meselor îmbelșugate pe care se întindeau fripturile de pui și de porc, potîrnichile, peștele proaspăt și sărat, berbecii, colacii („coliridas") și „urnele" de vin ! În anumite împrejurări, pe lîngă atenta găzduire și bogatul tain, se mai adăuga și cîte un dar, spre aducere aminte, cum a fost cupa de argint căpătată în 1545. Asemenea gesturi erau comandate de politica vremii de atunci, care urmărea păstrarea de bune raporturi între vecini.

Regatul maghiar se prăbușise în catastrofa de la Mohács (1526) și succesiunea suveranului pierit în luptă era revendicată de doi regi reprezentînd cele două partide : al imperialilor, în persoana lui Ferdinand al III-lea, fratele lui Carol Quintul, și al turcilor, care-l susținea pe Ioan Zapolya. Voievodul Transilvaniei, Ștefan Mailath, scuturase jugul otoman, încercînd să redobîndească independența ; dar inițiativa lui fusese lipsită de succes. Mailath a fost prins de trupele turcești. În împrejurări ca acestea, brașovenii aveau nețăgăduită nevoie de prietenia domnitorilor români.

Activitatea diplomatică a lui Radu Vraciul Portarul, intensă în anii din urmă ai domniei stăpînului său, a încetat brusc, odată cu căderea din domnie a acestuia. Timp de zece ani, de cînd părăsise egumenia de la Argeș ca să ia tronul Țării Românești, Radu Paisie se dovedise un domnitor grijuliu să nu supere cîrmuirea de la Constantinopol. Cînd însă impetuosul Soliman, înaintînd biruitor în Ungaria a ocupat Buda, amenințînd și alte țări, în cugetul prea prudentului Radu Paisie a încolțit sentimentul de revoltă și de solidaritate cu cei atît de greu primejduiți. Dar taina noii orientări a lui Radu Paisie, nu destul de bine păstrată, a ajuns la urechile turcilor. Fără să lase a se bănui că i se cunoșteau îndrăznețele năzuințe, voievodul fu chemat la Poartă. S-a dus încrezător, dar a fost mazilit și pornit pe calea fără de întoarcere a surghiunului în Egipt.

Îl va fi urmat credincios vraci pe stăpînul său ? Greu de răspuns, pentru că nici o știre nu ne mai vorbește de Radu Vraciul Portarul, scufundat brusc în capcana unei politici pline de primejdii. În locul lui apare, în lumina documentelor, celălalt vraci sau dohtor brașovean, Gheorghe. Îl trimitea județul Brașovului „cu carte și cu vorbe bune" la noul voievod al Țării Românești, Mircea Ciobanul. Domnitorul mulțumea pentru solie, asigurînd că „de toate, pe rînd, am înțeles domnia mea" și își arăta bucuria că este păzit dinspre vrăjmași.

Dr. N. VĂTĂMANU
București

lumea

Săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1, Tel. 17.60.10

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

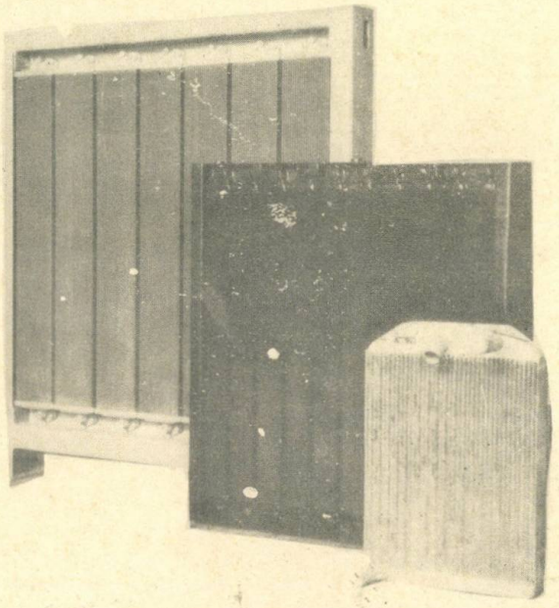

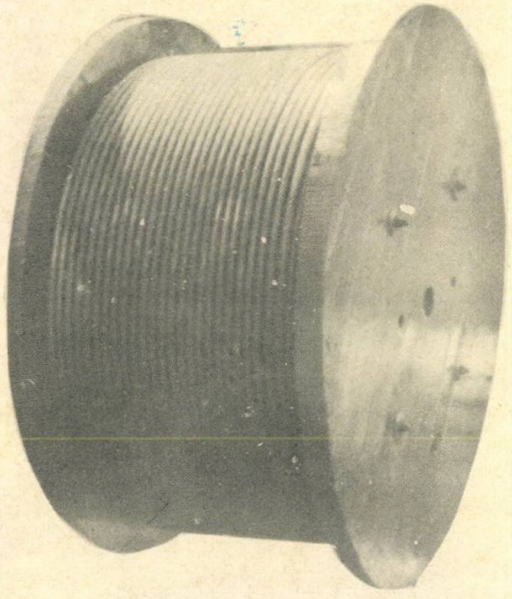

Fabrica de radiatoare şi cabluri Braşov

execută :

Cabluri de tracţiune din oţel
Conductori de oţel-aluminiu
Conductori funie de aluminiu

Radiatoare de apă, ulei şi încălzire pentru : tractoare, autocamioane, autobuze, autoutilitare, locomotive Diesel electrice, motoare staţionare.

ÎNTREPRINDEREA DE MATERIALE IZOLATOARE ȘI DE FINISAJ TURDA

livrează fără repartiție
Tapete semi-lavabile
în diverse culori și desene,
care înlocuiesc zugrăvitul.
Bandă de izolații
pentru conducte magistrale
pe bază de P.C.V.
Comenzile se vor adresa
la sediul întreprinderii,
Orașul Turda

Lei 2

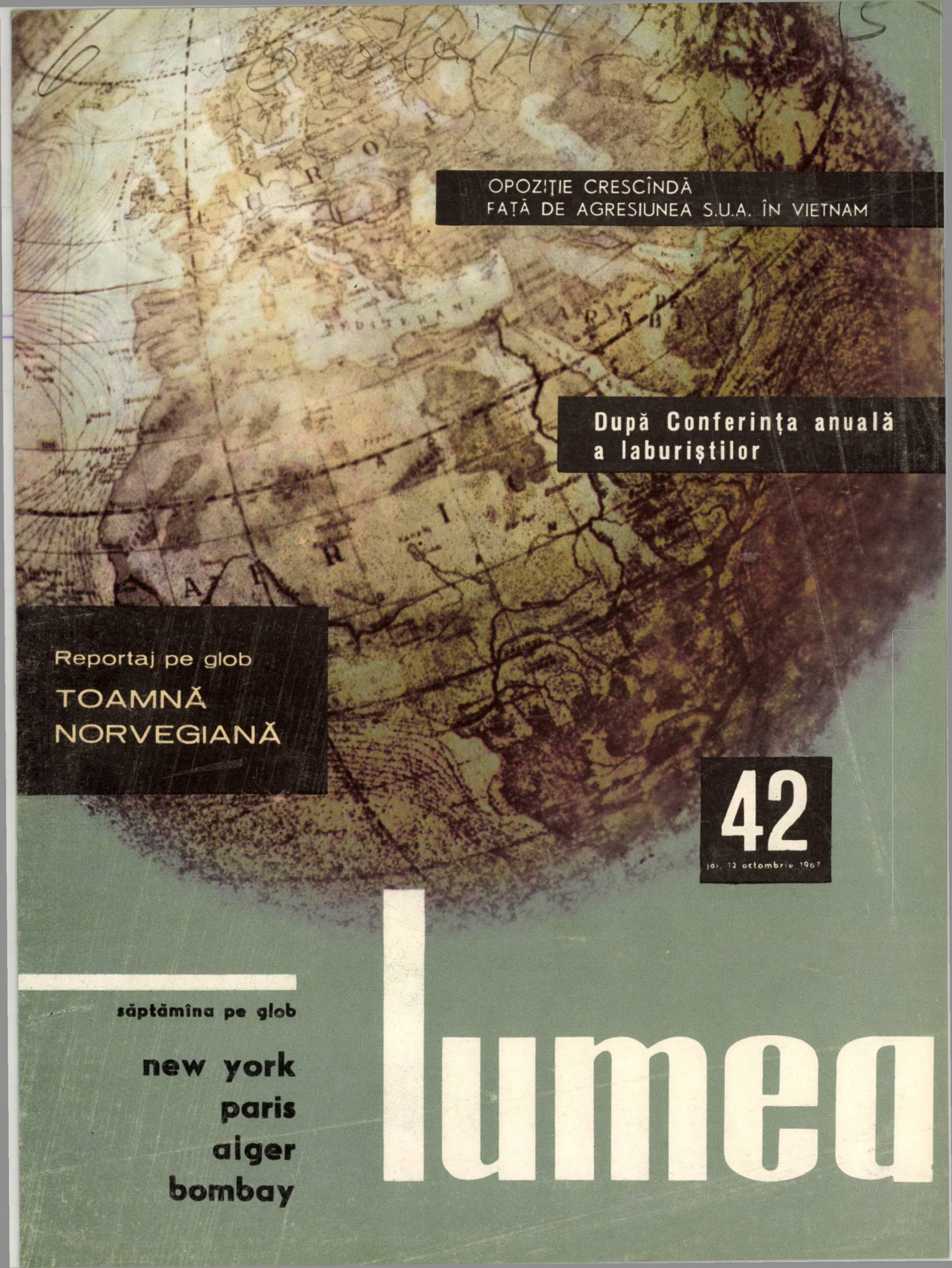

OPOZIȚIE CRESCÎNDĂ
FAȚĂ DE AGRESIUNEA S.U.A. ÎN VIETNAM

După Conferința anuală a laburiștilor

Reportaj pe glob
TOAMNĂ NORVEGIANĂ

42
joi, 12 octombrie 1967

săptămîna pe glob

new york
paris
alger
bombay

lumea

Alexei Kosîghin, Ayub Khan și Nikolai Podgornii în timpul recentei vizite a președintelui Pakistanului la Moscova.

Conferința de presă a delegației culturale din U.R.S.S. la Uniunea Ziariștilor.

Delegația parlamentară italiană care ne vizitează țara întîmpinată de deputați ai Marii Adunări Naționale.

Întrevedere între primul-ministru al Indiei, Indira Gandhi, și președintele Consiliului de Miniștri al R. P. Polone, Jozef Cyrankiewicz.

lumea

Nr. 42 (207) - 12 OCTOMBRIE 1967

sumar

MERSUL EVENIMENTELOR

2 Vietnam : noi eșecuri ale escaladării. — Indira Gandhi în Polonia. — Călătoria asiatică a premierului japonez. — Reluarea procesului Debray. — *Rodica Georgescu.*

3—4 Discursul rostit de Mircea Malița, șeful delegației Republicii Socialiste România, la cea de a XXII-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U.

DE LA TRIMISUL NOSTRU LA O.N.U.

5 Noi argumente și idei constructive. *Ion Cârje*

DE LA CORESPONDENȚII ȘI TRIMIȘII NOȘTRI

6 ALGER — Conferința „celor 77". *Ahmed Guermouche*
7 ROMA — Dezvoltarea schimburilor economice româno-italiene. *Nicolae Puicea*
10 SCARBOROUGH — Bilanțul controverselor. *Mihai Matei*

ARTICOLE ȘI REPORTAJE

8 Reversul politicii de escaladare. *George Serafin*
14 „Poarta Indiei". *Constantin Dincu*
15 Moțiunea de cenzură. *Florica Șelmaru.*
18 Africa — De la trib la națiune. *Ileana Nicolaescu*
21 Confluențe culturale. *Valentin Silvestru*

SEMICENTENARUL MARELUI OCTOMBRIE

12 Expoziția economiei U.R.S.S. Convorbire cu VLADLEN MIHAILOVICI LEPIOȘKIN, directorul Expoziției de la București. *Sergiu Verona*

REPORTAJ PE GLOB

16—17 Toamnă norvegiană. *Romulus Căplescu*

CONTRAPUNCT

22 *Art Buchwald* : Nu voi candida la președinție

LUMEA ÎN CĂRȚI ȘI REVISTE

23 Discursurile lui Nicolae Titulescu. *Cristian Popișteanu*

■ 24—25—26 „Arde Parisul ?" *de Dominique Lapierre și Larry Collins*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

27—31 Le Monde, *Paris.* — The Christian Science Monitor, *Boston.* — Izvestia, *Moscova.* — Morning Star, *Londra.* — Die Presse, *Viena.* — Jornal do Brasil, *Rio de Janeiro.*

BREVIAR (2) • **POȘTA REDACȚIEI** (32)

5 — 11 octombrie

VIETNAM: NOI EȘECURI ALE ESCALADĂRII. În timp ce atacurile aviației S.U.A. asupra Haifongului și a altor localități nord-vietnameze continuă și se intensifică (în ultimele cinci săptămîni aviația americană a efectuat aproape zilnic, uneori de două sau de trei ori pe zi, incursiuni asupra Haifongului, bombardînd și mitraliind întreprinderi industriale, școli, spitale și cartiere cu populație densă), în Vietnamul de sud comandamentul american de la Saigon este tot mai mult preocupat de problemele ce se ridică în legătură cu apropierea sezonului uscat, perioadă considerată favorabilă pentru acțiuni în vederea preluării inițiativei. Această perioadă găsește forțele intervenționiste într-o situație defavorabilă. De aceea, scopul operațiunilor întreprinse după perioada ploilor abundente este degajarea de sub presiunea trupelor F.N.L. a bazelor și drumurilor de comunicație, precum și experimentarea tacticii atacurilor de-a lungul rîurilor pentru pătrunderea în adîncimea dispozitivului unităților patriotice cu ajutorul navelor fluviale. Rezultatele acestor acțiuni sînt însă apreciate de agențiile de presă străine ca extrem de descurajatoare, fapt de altfel semnalat și de comunicatele militare. Potrivit unui asemenea comunicat publicat la Saigon, bilanțul pierderilor de săptămîna trecută se ridică la 150 morți, 1 758 de răniți de partea americanilor și 114 morți și 46 de răniți de partea trupelor saigoneze.

Noile acțiuni în escaladarea războiului au fost însoțite de noi manifestări ale opoziției crescînde față de politica de forță și intervenție a S.U.A. în această parte a lumii. Se știe că o serie de personalități civile și-au manifestat deschis nemulțumirea față de noua conducere militară de la Saigon, iar budiștii și-au făcut din nou apariția în stradă.

În același timp, la Washington, alături de ofensiva șefilor militari pentru intensificarea intervenției și a atacurilor împotriva R. D. Vietnam, mai mulți senatori au criticat din nou politica asiatică a Administrației Johnson. *(O prezentare a actualului peisaj politic american o oferă articolul de la pag. 8)*

INDIRA GANDHI ÎN POLONIA. Timp de aproape două săptămîni, primul ministru al Indiei va întreprinde o călătorie prin cinci țări — Polonia, Iugoslavia, Bulgaria România și R.A.U. — primul turneu după realegerea sa în funcția de premier. Duminică, Indira Gandhi a sosit la Varșovia pentru o vizită oficială de 3 zile, în timpul căreia a avut convorbiri cu conducătorii guvernului polonez cu privire la problemele stadiului actual al relațiilor reciproce, precum și în legătură cu o serie de probleme importante ale situației internaționale.

Presa poloneză salută în persoana Indirei Gandhi pe reprezentantul unei țări care, prin politica sa de angajare activă în toate problemele lumii, și-a cîștigat o mare autoritate și stimă pe arena internațională. Se subliniază, de asemenea, dezvoltarea serioasă pe care a cunoscut-o în ultimii ani colaborarea economică dintre cele două țări începută în 1949, ca și extinderea cooperării pe plan cultural și științific.

În drum spre Varșovia, premierul indian a făcut o scurtă escală la Moscova, unde a avut un schimb de păreri cu Alexei Kosîghin, președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., asupra problemelor referitoare la relațiile sovieto-indiene și cu privire la unele probleme internaționale interesînd ambele țări.

CĂLĂTORIA ASIATICĂ A PREMIERULUI JAPONEZ. Începută duminică, noua călătorie a primului ministru al Japoniei, Eisaku Sato, în Asia de sud-est cuprinde vizite în Indonezia, Australia, Noua Zeelandă, Filipine și Vietnamul de sud. (La sfîrșitul lunii septembrie premierul Sato a vizitat Birmania, Malayezia, Singapore, Tailanda și Laos). Actualul turneu este apreciat de observatori ca reflectînd acea „tendință de activizare a diplomației economice" — manifestată în ultima vreme de Japonia — scopul lui fiind dezvoltarea comerțului japonez și găsirea de noi debușeuri. Se subliniază, în legătură cu aceasta, că pentru prima oară exporturile japoneze spre sud-estul asiatic au depășit în cursul ultimelor șase luni exporturile spre S.U.A. „Japonia dorește să accentueze această tendință" — scrie ziarul „Le Monde". „Diplomația japoneză — nota în continuare același ziar — devenită mai activă, după o perioadă de oarecare ezitare cînd lăsase impresia că nu ar dori să se angajeze pe spații mai vaste, a găsit un teren de acțiune inclus de ministrul de externe T. Miki, în denumirea de «Zona Asia-Pacific»". Actualul turneu este considerat și ca pregătind convorbirile pe care, la mijlocul lunii noiembrie, premierul Sato le va avea cu președintele Johnson la Washington. Știrea că primul ministru japonez va vizita Saigonul a fost primită cu vii proteste de opinia publică din Japonia. Demonstrațiile organizate duminică la aeroportul internațional din Tokio au fost cele mai violente din 1960, subliniază agenția „France Presse" cînd studenții au manifestat împotriva tratatului de securitate americano-japonez.

RELUAREA PROCESULUI DEBRAY. După o întrerupere de 12 zile, procesul, intentat ziaristului francez Régis Debray și altor cinci coacuzați, a fost reluat marți la Camiri. Audierile fuseseră suspendate la 27 septembrie în urma unei contestații a avocatului apărării care nu recunoaște competența Consiliului de război în judecarea unor civili. Vinerea trecută, tribunalul suprem al Boliviei a respins însă contestația. (De notat că hotărîrea tribunalului a fost adoptată doar cu majoritate și nu cu unanimitate de voturi.)

Se știe acum, anunță agenția „France Presse", că o serie de piese importante, între care pașaportul și legitimația de ziarist al lui Régis Debray, au dispărut din dosarul acestuia. De aceea, scrisorile trimise de Jean-Paul Sartre și de directorul revistei mexicane „Sucessos Para Todos", certificînd că Debray a plecat în America Latină în calitate de ziarist capătă o deosebită importanță. Gustavo Alatriste, directorul revistei sus-amintite atestă că Régis Debray se afla în Bolivia ca trimis al revistei sale, citînd în sprijinul acestei afirmații patru articole scrise de ziaristul Debray în cursul anului 1967. Jean-Paul Sartre a trimis scrisoarea în calitate de director al revistei „Temps Modernes". Iată un pasaj din această scrisoare: „Certific că ați fost trimis în America Latină în 1963 de revista «Temps Modernes». În prezent, v-am însărcinat personal să-mi găsiți la fața locului colaboratori eventuali pentru revista noastră care ne-ar fi putut trimite articole obiective. Îmi amintesc că v-am înmînat o legitimație semnată de mine personal care v-ar fi acreditat pe lîngă personalități și partide pe care urma să le contactați ca reprezentant al revistei «Temps Modernes»".

Se pare că de-acum încolo nu vor mai avea loc alte suspendări, procesul urmînd să dureze circa trei săptămîni.

Rodica GEORGESCU

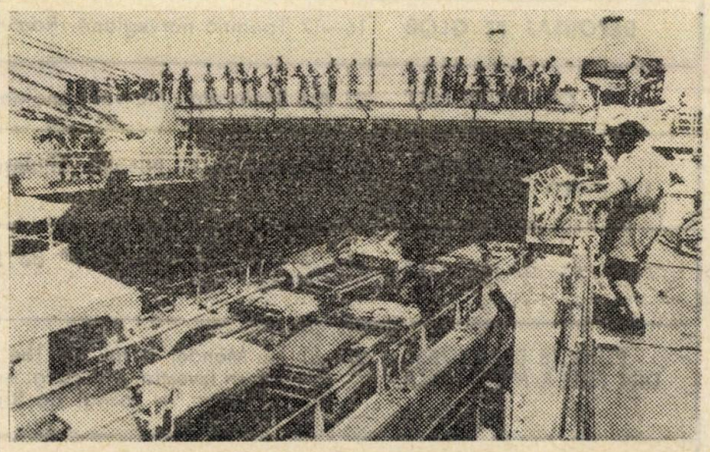

Evacuarea convoaielor motorizate ale forțelor coloniale britanice din portul Aden

breviar

9 octombrie

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, a primit în audiență de prezentare pe ambasadorul extraordinar și plenipotențiar al Indiei la București, Amrik Singh Mehta.

Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, a primit pe Eliezer Doron, trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Israelului la București, la cererea acestuia.

A sosit în Capitală tovarășul Lelio Basso, președintele Partidului Socialist Italian al Unității Proletare (P.S.I.U.P.), care face o vizită în țara noastră, la invitația Comitetului Central al Partidului Comunist Român.

10 octombrie

Tovarășul Maxim Berghianu, președintele Comitetului de Stat al Planificării, a părăsit Capitala, plecînd la Sofia, pentru a avea convorbiri cu tovarășul Apostol Pașev, președintele Comitetului de Stat al Planificării al R.P. Bulgaria.

LUCRĂRILE ADUNĂRII GENERALE A O.N.U.

Discursul rostit de Mircea Malița, șeful delegației Republicii Socialiste România

Conducătorul delegației române la sesiunea Adunării Generale a O.N.U. și-a început cuvîntarea arătînd că în lumea contemporană în care fenomenele se repercutează rapid asupra ansamblului raporturilor internaționale, toate țările sînt vecine. Orice progres pe calea colaborării și destinderii, ca și orice moment de criză în relațiile internaționale se răsfrînge inevitabil asupra vieții fiecăruia și de aceea nimeni nu poate să-și separe soarta sa de a altora.

La sesiunea extraordinară din iulie a.c. a Marii Adunări Naționale, consacrată activității internaționale a României, Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, arăta : „Politica externă a Republicii Socialiste România dă glas aspirațiilor profunde ale poporului român, care, consacrîndu-și forța și energia uriașei opere creatoare, pașnice, de edificare a noii orînduiri, manifestă, în același timp, un înalt spirit de responsabilitate pentru cauza socialismului și progresului social în lume, pentru soarta întregii omeniri". Participarea țării noastre la viața internațională este animată de convingerea că în societatea contemporană acționează forțe în măsură să stăvilească primejdiile la adresa păcii și să imprime evenimentelor un curs rațional și pozitiv. O cerință fundamentală pentru crearea unor asemenea condiții, care să îngăduie omenirii înfăptuirea marilor sale năzuințe spre progres și civilizație, constă în respectarea strictă a dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, fără amestec din afară, a suveranității și independenței fiecărui stat.

O trăsătură caracteristică a epocii pe care o trăim, de natură a întări încrederea în capacitatea comunității internaționale de a-și rezolva problemele — a declarat Mircea Malița — este participarea tot mai intensă a tuturor țărilor, mari sau mici, la soluționarea acestora. Noile condiții ale dezvoltării sociale fac necorespunzătoare concepția conform căreia destinul omenirii depinde de un număr restrîns de puteri privilegiate. Accesul la independență al unui număr mare de state, ca urmare a prăbușirii sistemului colonial, consolidarea independenței altor țări afirmă, în zilele noastre, o nouă realitate, consacră caracterul universal al relațiilor între state. Astfel, principiul egalității în drepturi capătă o vigoare sporită, deschizînd noi orizonturi și posibilități pentru afirmarea rolului tuturor statelor în domeniul politic.

Subliniind că marilor puteri le revine și astăzi o răspundere însemnată față de soarta păcii, datorită potențialului și influenței lor, iar Carta le conferă o poziție deosebită în problemele legate de securitatea internațională, vorbitorul a arătat că țările mici și mijlocii pot juca un rol important în promovarea unei atmosfere de înțelegere și bună vecinătate, în promovarea justiției și dreptului internațional. Astfel, în Europa — a spus el — depășind momentele critice ale războiului rece, țările mici și mijlocii, indiferent de apartenența lor militară, politică sau filozofică, își înmulțesc contactele, definind împreună o vastă arie de cooperare rămasă ani de zile nedefrișată.

O analiză atentă a dinamicii vieții politice permite constatarea că astăzi, în Europa, există tendințe care prevalează asupra unor elemente reacționare, tendințe care acționează în favoarea creării condițiilor propice realizării securității. Profund convins că progresul spre înfăptuirea securității europene poate fi asigurat, în primul rînd, prin normalizarea și consolidarea relațiilor bilaterale între toate statele europene, guvernul român, continuînd dezvoltarea relațiilor sale, a avut, în acest an, contacte fructuoase cu Austria, Belgia, Danemarca, Finlanda, Franța, Italia, R. F. a Germaniei, Olanda, Suedia și cu alte țări, care au încurajat atmosfera de destindere și înțelegere ce se dezvoltă în Europa.

Viața — a declarat șeful delegației române — impune desființarea barierelor artificiale, înlăturarea scindării lumii în blocuri militare opuse, care au împiedicat circulația valorilor materiale și de idei. Blocurile militare trebuie înlocuite printr-un climat de colaborare între toate țările continentului, condiție sine qua non a soluționării problemelor mari ale păcii și securității. După părerea noastră, procesul normalizării depline a raporturilor intereuropene, pe baza egalității în drepturi a tuturor statelor, impune retragerea din Europa a trupelor neeuropene, retragerea tuturor trupelor de pe teritoriul altor state în limitele frontierelor naționale, lichidarea bazelor militare străine și desființarea blocurilor.

Abordarea rațională a securității europene face necesară o atitudine realistă, lucidă, față de realitățile postbelice și, în primul rînd, față de existența celor două state germane și presupune crearea condițiilor ca ambele state germane să poată participa activ, pe bază de egalitate, la viața internațională.

Indivizibilitatea păcii și securității mondiale face ca în Europa, ca de altfel pretutindeni în lume, să se resimtă acea gravă încălcare a normelor de conduită internațională, care este războiul agresiv purtat de S.U.A. în Vietnam — a continuat vorbitorul, subliniind că în această țară, una din cele mai mari puteri ale lumii își mobilizează capacitatea de distrugere pentru a înfrînge voința unui popor care își apără patria și ființa națională, pentru a înăbuși aspirațiile sale fundamentale de independență, suveranitate și unitate națională. Războiul din Vietnam a devenit un caz de conștiință pentru societatea contemporană.

Vorbitorul s-a referit la luările de atitudine din partea a numeroase țări, printre care aliați și prieteni ai S.U.A., care subliniază că este imposibil ca Statele Unite să continue bombardarea unui stat suveran — Republica Democrată Vietnam — fără să nu anuleze șansele unei soluții politice și fără a umbri ansamblul relațiilor internaționale.

Reafirmînd și cu acest prilej solidaritatea și sprijinul nostru deplin față de cauza dreaptă a poporului vietnamez — a declarat Mircea Malița — considerăm imperios necesară încetarea imediată și necondiționată a bombardamentelor S.U.A. asupra R. D. Vietnam, curmarea agresiunii, asigurarea dreptului poporului vietnamez de a-și hotărî singur soarta. Ne exprimăm convingerea că oprirea războiului din Vietnam — problemă centrală a vieții internaționale — ar avea repercusiuni favorabile asupra explorării unor soluții și pentru alte probleme internaționale în suspensie.

Referindu-se la problema Orientului Apropiat, vorbitorul a spus : Diferende îndelung acumulate în Orientul Apropiat au dus la o nouă izbucnire de violență care, departe de a fi soluționat, a complicat și mai mult moștenirea grea a chestiunilor în litigiu, agravînd pericolul pe care acestea îl reprezintă pentru pacea generală. Poziția guvernului român, exprimată atît înainte cît și după izbucnirea ostilităților, potrivit căreia singura modalitate de rezolvare a crizei este calea soluției politice, a fost confirmată de desfășurarea ulterioară a evenimentelor. Guvernul român își reafirmă punctul de vedere că lucrul cel mai important și urgent este în momentul de față retragerea trupelor izraeliene din teritoriile ocupate pe linia dinaintea începerii ostilităților. Considerăm, de asemenea, nejuste măsurile anexioniste luate de autoritățile izraeliene în legătură cu Ierusalimul, ca și orice alte pretenții de a obține avantaje teritoriale ca urmare a folosirii forței. În același timp, în concordanță cu principiile Cartei O.N.U., la care am subscris cu toții, trebuie recunoscut dreptul fiecărui stat din regiune de a-și vedea asigurate existența independentă și suverană, dreptul la securitate și la o dezvoltare pașnică nestînjenită.

Subliniind că singurele care cîștigă de pe urma războiului sînt interesele imperialiste străine, Mircea Malița a declarat că guvernul român consideră că reglementarea diferendelor dintre țările Orientului Apropiat trebuie să aibă loc nu pe calea ciocnirilor militare, ci pe calea înțelegerii și unor soluții în conformitate cu interesele tuturor popoarelor care trăiesc în această regiune. În prezent principala răspundere pentru rezolvarea problemelor din Orientul Mijlociu de care depinde soarta dezvoltării economico-sociale și a păcii țărilor respective revine guvernelor și popoarelor care trăiesc în această parte a lumii. După părerea noastră — a spus el — este posibilă obținerea unei soluții politice eficiente și durabile în Orientul Apropiat.

Abordînd problema dezarmării, șeful delegației române a spus că asigurarea dreptului egal al statelor la pace și securitate îl oferă dezarmarea generală și, în primul rînd, dezarmarea nucleară.

Militînd cu consecvență în favoarea dezarmării generale, România se pronunță, în același timp, pentru înfăptuirea unor măsuri parțiale în domeniul dezarmării, menite să contribuie la destinderea încordării, la micșora-

→

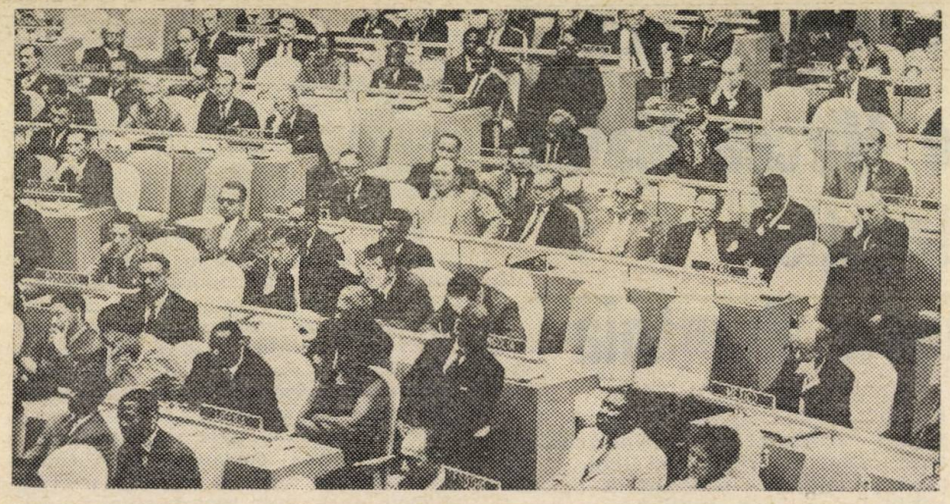

Sala Adunării Generale a O.N.U. în timpul dezbaterilor din actuala sesiune

rea pericolului unui război nuclear. Un pas de o incontestabilă importanţă spre eliminarea armelor nucleare l-ar constitui interzicerea folosirii acestor arme. Delegaţia română, care s-a pronunţat întotdeauna în favoarea unei asemenea măsuri, sprijină şi la această sesiune eforturile îndreptate spre încheierea unei convenţii de interzicere a folosirii armelor nucleare. O asemenea convenţie ar avea implicaţii pozitive asupra ansamblului problemelor dezarmării şi influenţe favorabile asupra eforturilor îndreptate spre prevenirea unui nou război. Un efect binefăcător ar avea şi crearea de zone denuclearizate în diferite regiuni ale lumii.

În ceea ce priveşte problema nediseminării armelor nucleare, delegaţia română consideră că un tratat de nediseminare trebuie să fie conceput ca parte integrantă a unui sistem de măsuri menite să ducă la eliminarea armelor nucleare ; să ofere garanţii egale pentru securitatea tuturor statelor, mari sau mici, nucleare sau nenucleare ; să nu limiteze folosirea energiei nucleare în scopuri paşnice, de către toţi, ci, dimpotrivă, să asigure drepturi şi posibilităţi nelimitate pentru toate statele, pe bază de egalitate şi fără nici o discriminare, de a face cercetări în acest domeniu, de a folosi cuceririle ştiinţei nucleare în scopul dezvoltării lor paşnice ; să instituie un sistem de control precis şi echitabil, bazat pe principiul egalităţii statelor, la care să fie supuse în aceeaşi măsură toate ţările şi care să nu deschidă porţi pentru imixtiune în treburile interne ale altor state. El trebuie să conducă la lichidarea împărţirii lumii în ţări nucleare şi nenucleare, la întărirea egalităţii între state, la micşorarea reală a pericolului de război. Tratatul astfel conceput ar constitui un pas important pe calea spre dezarmarea generală, care ar avea drept rezultat eliberarea unor imense resurse materiale şi energii intelectuale, atît de necesare înfăptuirii progresului economic şi social în lume.

Situaţia economică mondială ne oferă astăzi un alt exemplu grăitor al măsurii în care principiul egalităţii se loveşte de realitatea unor discrepanţe crescînde între nivelele de dezvoltare ale ţărilor — a continuat vorbitorul. Unul din aceste aspecte, de stringentă actualitate, este decalajul în ştiinţă şi tehnică, decalaj care ameninţă ca în societatea de mîine diferenţele stadiilor de dezvoltare între ţări să fie uriaşe. An de an aceste dezbateri au identificat un fenomen cu grave repercusiuni pentru situaţia mondială — prăpastia crescîndă între economiile diferitelor ţări, urmare a perioadei îndelungate de dominaţie colonială, de relaţii întemeiate pe exploatarea ţărilor mai slabe de către cele mai puternice. Adîncirea decalajului economic înlesneşte forme noi de dependenţă pe arena internaţională, favorizează practicile neocolonialiste, ştirbind principiul egalităţii în drepturi a statelor.

Referindu-se la răspunderile importante ce revin O.N.U., vorbitorul a spus că prima problemă care se pune este înfăptuirea principiului universalităţii. Viaţa însăşi demonstrează că problemele internaţionale majore nu pot fi rezolvate ignorîndu-se Republica Populară Chineză şi alte state menţionate în afara organismelor internaţionale. De aceea, împreună cu alte ţări, România a cerut să se înscrie pe ordinea de zi a actualei sesiuni problema restabilirii drepturilor legitime ale R. P. Chineze în O.N.U. şi înlăturarea ciankaişiştilor din organizaţie. România sprijină, de asemenea, cererea Republicii Democrate Germane de a deveni membru al O.N.U. După părerea noastră, primirea în organizaţie a celor două state germane ar contribui la realizarea universalităţii ei şi s-ar înscrie pe linia întăririi păcii şi securităţii internaţionale. În aceeaşi dorinţă, de a vedea întărită organizaţia, subliniem din nou necesitatea desfiinţării Comisiei Naţiunilor Unite pentru unificarea şi refacerea Coreei şi reafirmăm caracterul urgent al retragerii trupelor străine staţionate sub steagul O.N.U. în Coreea de sud. Considerăm, de asemenea, că O.N.U. trebuie să exercite un rol mai eficace în lichidarea ultimelor vestigii ale sistemului colonial, în eliminarea practicilor de discriminare rasială, pentru aplicarea neîntîrziată a Declaraţiei cu privire la acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale. Şeful delegaţiei române s-a referit apoi la necesitatea codificării principiilor dreptului internaţional.

În încheiere, Mircea Malița a subliniat că în societatea contemporană cînd omenirea este legată prin interese multiple, Organizaţia Naţiunilor Unite a fost şi rămîne un teren de încercare şi permanentă exercitare a principiilor internaţionale, unanim recunoscute, în folosul păcii şi securităţii, în care popoarele sînt în mod egal interesate.

reflector

DECLARAŢIA PREMIERULUI KRAG ÎN FOLKETING

Săptămîna trecută s-a deschis la Copenhaga sesiunea de toamnă a parlamentului danez. În cuvîntul inaugural, premierul Jens Otto Krag a făcut o expunere asupra liniilor principale ale politicii externe daneze. El a enumerat acţiunile întreprinse de guvernul său pe plan extern, referindu-se, printre altele, la faptul că Danemarca a acţionat în cadrul O.N.U. în sensul unei destinderi ; pronunţîndu-se, în continuare, împotriva răspîndirii armelor nucleare, Krag s-a arătat dispus să semneze un tratat cu privire la neproliferare. De asemenea, guvernul său — a subliniat el — nu va renunţa la tradiţionala sa politică ostilă staţionării de arme nucleare pe teritoriul danez. Abordînd problema vietnameză, Krag s-a pronunţat pentru încetarea necondiţionată a bombardamentelor americane asupra R. D. Vietnam, ca o primă condiţie a unor tratative între părţile interesate. Apoi, în cadrul unui mai larg tur de orizont al problemelor internaţionale, şeful diplomaţiei daneze a insistat asupra situaţiei din Grecia şi din Republica Sud-Africană, condamnînd dictatura militară de la Atena şi politica rasistă a guvernului de la Pretoria.

În încheiere, premierul a precizat atitudinea guvernului său faţă de Piaţa comună : Danemarca — a spus el — doreşte aderarea la organismul comunitar concomitent cu Marea Britanie, însă cu condiţia ca, prin aceasta, facilităţile vamale între ţările nordice să nu fie lezate.

BONN : DESCHIDEREA SESIUNII PARLAMENTARE

După vacanţa de vară — întreruptă doar, acum o lună, de o şedinţă extraordinară consacrată problemelor financiare urgente — parlamentarii vest-germani şi-au reluat, săptămîna trecută, obişnuitele locuri în Bundestag. Întrînd în a doua jumătate a celei de-a cincea perioade legislative, deputaţilor le mai rămîne, practic, doar un an de activitate parlamentară nestînjenită, pentru că — aşa cum tradiţia politică a arătat-o — ultimul an dinaintea alegerilor stă sub semnul campaniei electorale. De aceea — se apreciază în capitala federală — marea coaliţie, chiar şi pentru a-şi realiza un program minimal, e supusă unei adevărate crize de timp. Proiectul guvernamental al legislaţiei de urgenţă şi recentul contraproiect al opoziţiei liber-democrate (destul de diferite între ele, ultimul referindu-se numai la „cazuri de război") pare să treacă pe primul plan al preocupărilor deputaţilor, cu toată împotrivirea crescîndă a sindicatelor şi, în general, a opiniei publice vest-germane. Votarea mult discutatei reforme a legislaţiei financiare, problemele industriei carbonifere şi ale energiei, precum şi aşa-numitul „plan Leber" (după numele ministrului federal al transporturilor) preconizînd o reformă a sistemului de circulaţie, prin deplasarea parţială a transportului de pe căile rutiere pe cele ferate — sînt numai cîteva din punctele principale de pe ordinea de zi a Bundestagului.

PREFERINŢELE ACTUALE ALE ALEGĂTORILOR AMERICANI

La ultimul sondaj de opinie Gallup, membrii de rînd ai partidului democrat întrebaţi pe cine ar dori drept candidat prezidenţial în alegerile din 1968 au indicat următoarea ordine de preferinţă :

Robert Kennedy	39%
Lyndon Johnson	37%
Arthur Goldberg	8%
Hubert Humphrey	6%
Robert McNamara	5%
Nehotărîţi	5%

Alt sondaj, în cadrul căruia au fost interogaţi nu numai democraţi ci şi alegători republicani şi independenţi, a cerut să se opteze între preşedintele Johnson şi Robert Kennedy. Rezultatul :

Robert Kennedy	51%
Lyndon Johnson	39%
Nehotărîţi	10%

Un sondaj similar a dat, în luna iulie, 45 la sută din voturi preşedintelui Johnson şi 39 la sută senatorului Kennedy (16 la sută nehotărîţi).

Corespondenţă de la trimisul nostru la O.N.U., Ion Cârje

Noi argumente şi idei constructive

În curentul de opinie dominant al sesiunii, confirmat şi în a treia săptămînă a dezbaterii generale, pot fi înscrise adeziunile tot mai decise ale majorităţii cuvîntărilor la înfăptuirea principiilor consacrate de Cartă ca o condiţie sine qua non a oricărui progres în opera de destindere şi cooperare internaţională. Construirea unor raporturi fructuoase, pe planul african, dar şi al întregii comunităţi internaţionale, presupune, în aprecierea preşedintelui Republicii Niger, Hamani Diori, aplicarea principiilor neintervenţiei în afacerile interne ale altui stat şi excluderea recurgerii la forţă în reglementarea oricărui diferend. Ministrul afacerilor externe al Finlandei, Ahti Karjalainen, invocînd autoritatea experienţei ţării sale în relaţiile internaţionale, sublinia că „orice naţiune trebuie să fie liberă să-şi rezolve propriile treburi fără intervenţie ori presiune dinafară, orice stat are dreptul la pace şi securitate, orice stat trebuie să respecte integritatea teritorială şi independenţa politică a celorlalte state". Argumentările accentuează că, departe de a fi perimate, asemenea principii oferă soluţia fundamentală a convieţuirii ţărilor, a colaborării lor normale şi eficace, ca şi cheia activizării reţelelor instituţionale ale comunităţii internaţionale, dintre care cea mai importantă rămîne Organizaţia Naţiunilor Unite. Se subliniază, astfel, că, aşa cum evoluţia pozitivă a raporturilor interstatale, acolo şi cînd ea se manifestă, este rodul aplicării stricte a principiilor de legalitate şi etică internaţională, în analizarea surselor de tensiune ori de criză sînt identificate nesocotirea şi mutilarea acestor principii, gradul încălcării lor dînd şi dimensiunile stării conflictuale.

Ca un exemplu încurajator al înfăptuirii cu succes a principiilor de egalitate şi stimă reciprocă a fost prezentată — şi săptămîna aceasta — evoluţia pozitivă a climatului european, care constă, în formularea ministrului afacerilor externe al Austriei, Lujo Toncic-Sorinj, în „destinderea care în sfîrşit a înlocuit vestigiile războiului rece şi starea de tensiune în Europa, şi care a permis să se stabilească într-o măsură mereu crescîndă relaţii normale între ţările europene cu structuri sociale şi politice diferite". Această tendinţă, care suscită un real optimism, sublinia ministrul afacerilor externe al Turciei, Caglayangil, este dorită de marea majoritate a comunităţii internaţionale şi constituie un important factor de stabilitate a relaţiilor internaţionale. Exprimîndu-şi convingerea că evoluţia favorabilă a cooperării intereuropene se va desfăşura cu succes, ministrul afacerilor externe al Iugoslaviei, Marko Nikezici, opina că aceasta „corespunde intereselor politice şi economice ale naţiunilor europene", adăugînd : „Noi vedem în aceasta şi cea mai bună cale pentru a ajunge la soluţionarea unor mari probleme în suspensie de două decenii, ca securitatea europeană şi problema germană". Nikezici a evocat, de asemenea, activitatea celor nouă ţări europene care „oferă un exemplu modest, dar semnificativ, al acestei noi înţelegeri şi al acestor noi legături".

Ca elemente dintre cele mai semnificative ale curentului de opinie manifestat la actuala sesiune sînt interpretate gradul de condamnare a agresiunii americane împotriva Vietnamului şi cererea cvasiunanimă ca S.U.A. să pună capăt, imediat şi fără condiţii, bombardamentelor asupra R. D. Vietnam. S-au pronunţat în acest sens delegaţiile ţărilor socialiste, delegaţii ale tinerelor state independente, dar şi aliaţi şi prieteni ai Administraţiei americane, ceea ce a determinat observatorii şi comentatorii de presă să reliefeze izolarea aproape totală a Statelor Unite în problema vietnameză. La suita de declaraţii „surprinzătoare pentru cercurile oficiale americane" s-a adăugat apelul ministrului afacerilor externe al Olandei, Luns, de a se curma necondiţionat bombardamentele asupra R. D. Vietnam. „Guvernul meu — a spus Luns — împărtăşeşte grava îngrijorare manifestată de parlamentul nostru şi este, ca şi acesta, de părere că problema Vietnamului reclamă o soluţie politică mai curînd decît una militară. Camera a adoptat o moţiune prin care cere, între altele, încetarea bombardamentelor asupra Vietnamului de nord în vederea măririi posibilităţilor de negociere a păcii. Deputatul care a prezentat moţiunea a explicat că încetarea bombardamentelor nu trebuie însoţită de nici o condiţie".

În consensul aproape general al cererii de încetare a bombardamentelor asupra R. D. Vietnam s-a înscris cu autoritate cuvîntarea lui Swaran Singh, şeful delegaţiei Indiei — ţară aparţinînd aceleiaşi regiuni geografice din care face parte Vietnamul, membru şi preşedinte al comisiei internaţionale de control. „Noi sîntem convinşi — a spus Singh — că poporul Vietnamului poate hotărî singur asupra soartei sale, fără intervenţie dinafară. Problema cea mai urgentă constă în crearea unei atmosfere propice unei soluţii paşnice. Prima măsură indispensabilă, în această privinţă, ni se pare a fi încetarea fără condiţii a bombardării Vietnamului de nord". Intervenţiile atrag atenţia asupra riscurilor grave pe care şi le asumă autorii escaladării, schiţînd, totodată, perspectivele favorabile ale soluţionării problemei vietnameze asupra tuturor marilor probleme internaţionale, unele blocate, altele afectate de acest război.

În problemele Orientului Apropiat, nu puţine intervenţii au subliniat că, fără a subestima dificultăţile elaborării unei soluţii acceptabile tuturor părţilor, o reglementare este posibilă în respectul unor principii fundamentale dintre care se degajă ca prioritare integritatea teritorială a tuturor statelor din regiune, dreptul fiecăruia de a trăi în condiţii de pace şi securitate, excluderea forţei, sub orice formă, în raporturile dintre părţi. „Un lucru trebuie să fie perfect clar — sublinia ministrul afacerilor externe al Etiopiei, Ketema Yifru, — şi anume că nici o soluţie durabilă nu poate fi întemeiată pe forţă. Una din părţi poate dobîndi prin forţă avantaje de scurtă durată, dar aceste avantaje se vor dovedi iluzorii din clipa în care cealaltă parte se va declara gata pentru manşa următoare". Principiile, instanţele, instituţiile prevăzute în Cartă sînt, într-adevăr, suficiente pentru reglementarea problemelor Orientului Apropiat, sublinia Caglayangil, cerînd folosirea lor cu curaj şi perseverenţă, în interesul restabilirii păcii în această regiune, al prestigiului Naţiunilor Unite. În abordarea problemelor conflictuale din Orientul Apropiat sînt tot mai nete luările de poziţie în favoarea unei soluţii trainice, amintindu-se în acest sens experienţa unor măsuri-paleative care au readus pe agenda O.N.U. de cîteva ori situaţia acestei regiuni.

Sînt unanime aprecierile asupra importanţei decisive pe care rezolvarea problemelor dezarmării le-ar avea asupra păcii şi securităţii generale. În acest cadru, sînt apreciate şi acele măsuri parţiale care pot constitui contribuţii la înfăptuirea acestui deziderat vital al întregii omeniri. Au fost evocate astfel, în acest spirit, implicaţiile pozitive ale tratatului de la Tlatelolco privind denuclearizarea Americii Latine : unii oratori africani au subliniat valoarea de exemplu a acestui tratat, iar şeful delegaţiei etiopiene a anunţat că „în Africa, am făcut un mare progres în punerea la punct a unei zone denuclearizate pe continent în cadrul Organizaţiei Unităţii Africane : ne orientăm spre un tratat de acelaşi gen şi sperăm ca în curînd să ne vedem eforturile încununate de un succes asemănător". Atenţia principală a fost însă reţinută de propunerile făcute de delegaţii în vederea perfectării proiectului de tratat de nediseminare a armelor nucleare. Însemnătatea lui a fost evaluată în complexul de măsuri vizînd dezarmarea generală, tratatul neputînd fi, cum spunea Karjalainen, un scop în sine, ci un pas în procesul constant al acţiunilor de dezarmare. „Noi considerăm — declara Toncic — că tratatul va fi conceput ca o măsură concretă nu numai în vederea limitării armamentelor nucleare, dar şi în vederea dezarmării nucleare. Obiectivul său nu poate consta în a asigura unor puteri monopolul nuclear, ci mai degrabă într-un veritabil punct de pornire a reducerii, apoi a eliminării armelor nucleare. Noi înţelegem, de asemenea, că unele ţări nenucleare doresc ca tratatul să nu limiteze folosirea şi aplicaţiile paşnice ale energiei atomice şi se arată dornice de a-şi vedea asigurată securitatea lor naţională dacă, potrivit tratatului, ele renunţă la dreptul de a-şi procura arme nucleare". În acelaşi spirit s-a înscris şi opinia şefului delegaţiei italiene, Attilio Piccioni, care propunea ca puterile nucleare să-şi asume, într-o manieră precisă, angajamentele şi durata acestora în legătură cu dezarmarea lor ulterioară, şi asigurarea folosirii paşnice a energiei atomice de către ţările nenucleare, care, altfel, s-ar găsi într-o permanentă stare de inferioritate. Numeroşi delegaţi au apreciat ca legitime observaţiile la tratat şi au subliniat necesitatea luării lor în consideraţie pentru ca acest instrument internaţional să corespundă raţiunii lui de a fi.

■

Cele trei săptămîni de dezbateri generale au evidenţiat un sentiment de îngrijorare faţă de primejdiile care ameninţă pacea lumii, dar şi un climat de

→

explorare a soluțiilor, de abordare a problemelor în substanța lor, în preocuparea de a stimula elementele pozitive ale vieții internaționale și a dezamorsa la timp stările explozive.

Cuvîntarea rostită marți de șeful delegației române este considerată în cercurile O.N.U. ca integrîndu-se în acest curs al dezbaterii generale, prin tonul său încurajator, dar mai ales prin spiritul său de realism și constructivitate, reflectare a atenției și răspunderii manifestate de România față de problemele internaționale.

Ideea centrală a cuvîntării — principiul egalității în drepturi a statelor — este considerată ca o contribuție la eforturile majorității delegațiilor de a valorifica experiențele consacrate ale comunității internaționale. Se știe ce tribut greu au plătit popoarele acestui principiu. Apărarea egalității în drepturi a națiunilor, în virtutea căreia fiecare țară, mare sau mică, poartă răspunderea pentru problemele păcii generale, trezește un profund ecou la Organizația care a fost martora accesului la independență al unui mare număr de state, a rolului crescînd pe care țările mici și mijlocii și-l asumă pe arena internațională. Egalitatea în drepturi constituie, de altfel, însăși rațiunea de a fi a Națiunilor Unite.

Încălcarea principiilor egalității în drepturi, a dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, constituie sursa fundamentală a problemelor ce frămîntă astăzi omenirea. În Vietnam o mare putere își mobilizează capacitatea de distrugere pentru a înfrînge voința unui popor care își apără patria și ființa națională, năzuințe pentru care fiecare membru al comunității internaționale „ar lupta cu prețul sacrificiului suprem". În Orientul Mijlociu orice soluție durabilă reclamă recunoașterea egalității în drepturi, integritatea teritorială, existența în condiții de pace și securitate.

Cu viu interes a fost urmărită reafirmarea poziției României în principalele probleme aflate în dezbatere — problemele securității europene, încetarea agresiunii Statelor Unite în Vietnam, soluția politică a crizei Orientului Apropiat, problemele dezarmării și ale neproliferării armelor nucleare, lichidarea vestigiilor coloniale, încurajarea programelor de dezvoltare, universalitatea O.N.U.

Punctele de vedere ale țării noastre, expuse în cuvîntarea conducătorului delegației române, sînt apreciate ca o contribuție efectivă la soluționarea problemelor evocate în majoritatea intervențiilor de la tribuna Adunării Generale, ca fiind „în sprijinul acelor forțe în stare să amelioreze continuu climatul politic internațional".

Corespondenții agențiilor de presă au transmis pe larg pasaje din cuvîntare, relevînd poziția României în problemele Vietnamului, Orientului Apropiat și ale securității europene. În cercurile O.N.U., reacțiile imediate interpretează cuvîntarea română ca o manifestare de încredere în rolul Organizației. După cum s-a subliniat aici, poziția românească reafirmată de la tribuna Adunării Generale e de natură să adauge elementul său stimulator pozițiilor constructive ale altor delegații la prezenta sesiune.

■

Dezbaterile generale vor fi încheiate vineri, 13 octombrie. Pe lista vorbitorilor au fost înscriși 114 conducători de delegații. După epuizarea punctului 9, Adunarea Generală va continua dezbaterea celorlalte puncte prevăzute în sesiunea plenară, iar toate cele șapte comisii speciale vor aborda temele repartizate.

New York, 10 octombrie

Corespondență din Alger

Conferința „celor 77"

Ahmed Guermouche

redactor al Agenției algeriene de presă

La 10 octombrie s-a deschis la Alger Conferința „grupului celor 77 de țări", care reunește la nivel ministerial pe reprezentanții țărilor din Asia, Africa și America Latină membre ale O.N.U. Conferința, una din cele mai importante întîlniri ale lumii a treia după cea din 1955 și cea a țărilor nealiniate de la Cairo din 1962, și-a stabilit ca obiectiv coordonarea acțiunilor și stabilirea unei poziții comune față de țările dezvoltate, în vederea Conferinței Mondiale pentru Comerț și Dezvoltare ce va avea loc la New Delhi între 1 februarie și 25 martie 1968.

Actuala Conferință de la Alger își propune ca principală sarcină examinarea situației economice în lume, întocmirea bilanțului aplicării recomandărilor de la Geneva și stabilirea soluțiilor la o serie de probleme vitale pentru țările în curs de dezvoltare. În esență ea își va consacra lucrările elaborării unei platforme comune, unei Carte a țărilor în curs de dezvoltare, mult mai amănunțită decît toate documentele precedente.

Toate țările „lumii a treia" s-au convins că era necesar să prezinte un front unit pentru a schimba ordinea economică existentă și a stabili o nouă diviziune a muncii în lume. Spre a-și procura devizele necesare în vederea realizării programelor lor de dezvoltare, ele „trebuie să schimbe tendința din ultimii ani, în cursul cărora partea țărilor slab dezvoltate în ansamblul schimburilor mondiale a scăzut, încasările lor de pe urma exporturilor crescînd mai încet decît cheltuielile lor pentru produsele importate". Conferința ministerială a celor 77 de state va avea ca obiectiv să studieze tendințele și problemele comerțului mondial și ale dezvoltării, problemele politicii în ce privește produsele de bază, extinderea și diversificarea exporturilor de produse fabricate și semifabricate ale țărilor în curs de dezvoltare. Ea va încerca să găsească soluții pentru creșterea economică și pentru finanțarea dezvoltării, precum și pentru probleme ca transporturile maritime, dezvoltarea schimburilor, integrarea economică ; în sfîrșit, se va ocupa de măsurile urmînd a fi luate în favoarea țărilor celor mai puțin avansate și a țărilor în curs de dezvoltare.

Deși sprijină orice măsură de natură să permită țărilor din lumea a treia să iasă din situația de subdezvoltare, Algeria, care nu și-a despărțit niciodată soarta de cea a lumii a treia, consideră că principiul de bază pentru a ieși din această situație este de a te bizui în primul rînd pe resursele proprii. Într-adevăr, ea consideră că inegalitatea schimburilor a fost creată de dominația colonialistă și menținută de structurile neocolonialiste, pe care independența politică nu le-a lichidat încă pretutindeni. Principalele resurse ale țărilor slab dezvoltate se află în mîinile marilor monopoluri internaționale. Monopolurile sînt acelea care, în esență, efectuează schimburile, iau hotărîri privitoare la producție, la cantitățile exportate, la prețuri, la destinația exporturilor și la transferul încasărilor.

În aceste condiții, obiectivul urmărit este de a scoate comerțul exterior de sub influența monopolurilor. În acest scop, situația politică națională joacă un rol esențial, în măsura în care dezvoltarea schimburilor comerciale va fi degajată de sub influența monopolurilor străine instalate sub forma filialelor de societăți în țările în curs de dezvoltare. Este vorba să se obțină ca, prin mecanismul unui nou tip de relații economice internaționale, condițiile create pînă în prezent pentru țările exploatate să se schimbe radical.

Există, desigur, un domeniu în care „grupul celor 77" are foarte mari posibilități de a acționa, exclusiv prin voința membrilor săi : cel al colaborării între țările în curs de dezvoltare — întărirea schimburilor comerciale, proiecte industriale comune, colaborare științifică și tehnică, armonizarea planurilor de dezvoltare. Reuniunea ministerială de la Alger va trebui să definească soluțiile comune pentru ansamblul acestor probleme și să găsească mijloacele practice — aspect deosebit de important al lucrărilor Conferinței — pentru a le aplica.

În sfîrșit, în momentul de față solidaritatea între țările slab dezvoltate are o importanță capitală. Ea trebuie să se exercite în două direcții : lupta pe piețele mondiale și extinderea relațiilor economice dintre ele. Actuala Conferință va marca o etapă hotărîtoare în lupta țărilor slab dezvoltate : conștienți de identitatea intereselor lor, de gravitatea problemelor care se pun fiecărei țări slab dezvoltate, participanții vor ști cu acest prilej să-și întărească considerabil mijloacele de acțiune. Rezultatele Conferinței de la Alger ne vor arăta în mod limpede cum se va concretiza acest deziderat.

Alger, 10 octombrie

Corespondenţă din Roma

Dezvoltarea schimburilor economice româno- italiene

Nicolae Puicea

Ministrul comerţului exterior al României la uzinele Fiat

Diversificarea şi dezvoltarea relaţiilor economice româno-italiene, o mai bună informare reciprocă asupra posibilităţilor de intensificare a acestora, a constituit obiectivul principal al vizitei oficiale în Italia pe care ministrul comerţului exterior, Gheorghe Cioară, a încheiat-o la sfîrşitul săptămînii trecute. Convorbirile care au avut loc cu acest prilej, rezultatele vizitei, sînt pozitive, avantajoase ambelor părţi. În final, s-a semnat un protocol comercial pentru anul 1968. S-a putut ajunge la astfel de concluzii, ca urmare a unei serii de contacte foarte utile, stabilite în timpul vizitelor reciproce făcute în ultimii ani de membri ai guvernelor celor două ţări, reprezentanţi ai unor societăţi, întreprinderi şi firme comerciale. Ele confirmă încă o dată că diferenţa de sisteme politice nu constituie o piedică în calea unor relaţii de colaborare multilaterală, mai ales în domeniul economic, atunci cînd acestea se bazează pe principiile respectării suveranităţii şi independenţei naţionale, neamestecului în treburile interne, egalităţii în drepturi şi avantajului reciproc.

Vizita ministrului nostru al comerţului exterior a permis contacte importante cu şase membri ai guvernului italian, cu reprezentanţi de seamă ai cercurilor de afaceri industriale, comerciale şi financiare, ca de pildă grupurile cu capital de stat ENI şi IRI, societăţile Pirelli, Fiat, Innochenti, Marelli, Snia-Viscosa, Montecatini-Edison şi altele. În cadrul acestor contacte şi discuţii au fost analizate şi evidenţiate atît dezvoltarea pozitivă a schimburilor româno-italiene, cît şi posibilităţile concrete de extindere a acestora, utilizîndu-se îndeosebi formele moderne în relaţiile comerciale internaţionale.

O primă indicaţie asupra perspectivelor ce se deschid o reprezintă principalele prevederi ale protocolului pe anul 1968, care consemnează o substanţială creştere cantitativă — 55 la sută faţă de 1967 — a schimburilor italo-române. Este o prevedere cu totul realistă ; în primele opt luni ale anului curent schimburile au depăşit uşor volumul realizat pe întregul an 1966. Nu trebuie uitat că există, de asemenea, mari resurse încă nefolosite. Stimulînd în continuare interesul părţii italiene faţă de mărfurile româneşti, se vor crea posibilităţi şi pentru creşterea importurilor noastre din Italia.

Relaţiile de pînă acum au dovedit că România găseşte pe piaţa italiană procese tehnologice şi echipament modern care o interesează şi care sînt utile economiei noastre. La rîndul ei, piaţa italiană este o piaţă bună pentru numeroase mărfuri româneşti. Nomenclaturii din sectorul agro-alimentar i se adaugă cantităţi sporite ale industriei chimice, ale celei constructoare de maşini etc.

Creşterii cantitative a schimburilor comerciale italo-române i se adaugă încă un element de mare importanţă : se schimbă treptat şi structura exportului nostru, crescînd ponderea produselor industriale. Se înregistrează fenomenul creşterii interesului societăţilor italiene faţă de mărfurile industriale cu înalt grad de prelucrare care pot fi importate din România. În acest context capătă o importanţă deosebită realizarea unei cooperări între industriile celor două ţări.

În numeroasele discuţii avute s-a subliniat de multe ori de către partea română că de regulă, în prezent, se valorifică posibilităţile existente care dintr-o serie de motive determinate de condiţii obiective, vor înceta să acţioneze în viitor. Ca atare, în viitor trebuie acţionat în vederea creării de noi posibilităţi şi perspective pentru lărgirea schimburilor, realizîndu-se un contact strîns între întreprinderile noastre şi firmele italiene, care să permită o mai bună circulaţie a valorilor materiale şi tehnice şi realizarea de produse în comun, cooperarea pe terţe pieţe etc. Lărgirea în acest sens a relaţiilor economice româno-italiene pune la ordinea zilei depăşirea formelor simple de import-export. Este necesar să se treacă la forme mai complexe, ca de pildă cooperarea între întreprinderi pentru producerea în comun a unor produse ; desfacerea de mărfuri pe terţe pieţe, în care întreprinderile româneşti să fie furnizorul principal, sau subfurnizor ; utilizarea în comun a relaţiilor şi poziţiilor favorabile deţinute de una dintre părţi în anumite regiuni geografice sau ţări etc.

Firmele italiene cu care a avut discuţii detaliate ministrul comerţului exterior al României au fost receptive la propunerile făcute. Unele dintre ele, ca de exemplu ENI de la San Donato Milanese, au şi prezentat un proiect de înţelegere privind cooperarea cu întreprinderile româneşti în domeniul industriei petrochimice, cuprinzînd cercetări comune tehnico-ştiinţifice, acţiuni de prospectări, organizarea de reţele de distribuire a produselor. „Urmărind succesele obţinute de economia românească — declara inginerul Franco Salinbeni, directorul general al complexului ENI menţionat — am înregistrat cu atenţie succesul produselor dv. pe pieţele străine. Ele au calităţile necesare, tehnice şi competitive, pentru a învinge concurenţa internaţională. Putem realiza împreună o cooperare fructuoasă, reciproc profitabilă".

Pentru România cooperarea economică înseamnă, între altele, un acces mai rapid al întreprinderilor noastre la tehnica modernă, realizarea unor produse destinate exportului, perspectiva de specializare a unor secţii în producţia destinată exclusiv exportului şi folosirea resurselor de materii prime de care dispunem, în vederea producerii unor astfel de mărfuri, folosirea posibilităţilor de comercializare în comun a unor produse pe terţe pieţe, valorificînd relaţiile bune pe care ambele părţi le au cu diferite state.

Acest sentiment este împărtăşit şi de către semnatarii protocolului comercial româno-italian pe anul 1968, pe care i-am rugat să-şi exprime părerea. „Protocolul semnat la încheierea convorbirilor italo-române — mi-a declarat Mario Vetrone, subsecretar de stat la Ministerul Comerţului cu Străinătatea, este indiscutabil de mare importanţă nu numai pentru schimburile dintre cele două ţări, dar şi pentru aşezarea pe baze solide a perspectivelor relaţiilor economice dintre Italia şi România, a colaborării noastre şi mai intense. Din 1961 şi pînă în 1966 schimburile noastre s-au dublat aproape şi doresc să menţionez că pe baza acestei serioase dezvoltări a fost posibil de a se prevedea pentru anul viitor un schimb în valoare de 170 miliarde lire italiene. Important este, de asemenea, faptul că schimburile comerciale consolidează relaţiile mai ample de prietenie şi colaborare existente între popoarele noastre".

Ministrul român al comerţului exterior, Gheorghe Cioară, apreciază : „Vizita s-a dovedit utilă, atingîndu-se scopul propus. Am avut ocazia să stabilim contacte bune cu reprezentanţi de seamă ai autorităţilor, cu o serie de firme importante cu capital de stat şi privat, cărora le-am prezentat o imagine mai detaliată a dezvoltării economiei ţării noastre şi a pieţei pe care o reprezintă România. Partenerii italieni au manifestat interes deosebit faţă de schimburile cu noi, care sînt reciproc avantajoase. Realizările economiei noastre devin mai cunoscute şi apreciate în perspectiva dezvoltării cooperării, pentru producerea unor mărfuri importante. Protocolul pe care l-am semnat reprezintă o bază serioasă pentru aceasta. În timpul vizitei am întîlnit de asemenea sentimente de prietenie şi stimă faţă de poporul român, precum şi dorinţa de a se intensifica relaţiile noastre într-un cadru mai larg, corespunzător intereselor generale economice şi politice ale României şi Italiei".

Roma, 9 octombrie

Reversul politicii de escaladare

Evoluția situației militare din Vietnam aduce în scena vieții publice americane o efervescență rar întîlnită în climatul politic al țării. Într-un context internațional caracteristic în ultimii ani prin tendințele de apropiere și colaborare pașnică între toate țările lumii, Statele Unite s-au situat pe o poziție aparte, neinvidiată de nimeni, reprobată de foarte mulți și condamnată de majoritate. În interior, ca și în afară. Agresiunea americană împotriva poporului vietnamez, implicațiile sale pe scară mondială reprezintă astăzi principalul obstacol în calea stabilirii unui climat de înțelegere și destindere. Nu este surprinzător în aceste condiții că atenția opiniei publice este atît de stăruitor atrasă de această problemă care afectează cel mai profund atmosfera politică internațională și produce uriașe deplasări de opinie în însăși societatea americană.

„Dacă există un atașament de care aș vrea să vă conving mai mult decît oricare altul, acesta este atașamentul meu de neclintit față de menținerea și întărirea păcii".

Această declarație, cuprinsă în cuvîntarea pe care președintele Johnson a rostit-o în fața Adunării Generale a O.N.U. în decembrie 1963, a fost primită cu satisfacție, ea trezind un interes general față de acțiunile practice pe care, implicit, le promitea.

La aproape patru ani de atunci, în cursul acestei luni, același președinte declara la San-Antonio că „nimeni nu detestă războiul și moartea la fel ca mine ; nici un american cu mintea sănătoasă nu ar putea primi știrile din Vietnam cu entuziasm. Noi nu dorim nimic mai mult decît o soluție onorabilă și grabnică a conflictului".

Între aceste două declarații, continuitatea de idei și principii pare ireproșabilă. De astă dată însă, comentariile optimiste au cedat locul unor aprecieri amare. Walter Lippmann, la puțin timp după declarația din Texas, se considera îndreptățit să afirme că „există o stare de spirit crescîndă în sensul că America lui Johnson a încetat să mai fie America așa cum o cunoaștem din cărțile de istorie, că a devenit un imperiu crud, care se bizuie pe forța sa superioară pentru a-și atinge scopurile... Există sentimentul că promisiunea americană a fost trădată și abandonată". Aprecierea, dramatică în esența ei, este însă importantă poate nu atît prin faptul că este făcută de cel mai prestigios publicist american, ci prin aceea că ea pare încă suficient de atenuată în contextul adevăratului șuvoi de critici, provenite din toate straturile societății americane.

Cînd institutul de opinie publică „Harris" anunță că din sondajele făcute reiese că 70 la sută din cei consultați dezaprobă războiul din Vietnam, aceasta înseamnă implicit că majoritatea populației țării refuză să recunoască necesară și îndreptățită pierderea — pînă acum — a peste 100 000 de vieți americane, dezaprobă fantasticul buget de apărare de 69,9 miliarde dolari, respinge sentimentul de umilire generat nu atît de incapacitatea celui mai puternic stat capitalist de a învinge în luptă un mic popor aflat la mii de kilometri depărtare, cît mai ales de oprobriul de dimensiuni mondiale pe care-l atrage asupra țării sale un război total străin de interesele reale ale acesteia.

Nici eșecul realizării programului „Marii Societăți", nici chiar atît de exploziva problemă a segregației rasiale nu afectează astăzi atît de profund societatea americană ca războiul din Vietnam. Stadiul simplelor controverse în problema intervenției sau al manifestărilor de dezaprobare mai mult sau mai puțin izolate este astăzi amplu depășit. Faimosul slogan al „consensului național", ales de președinte ca stindard al programului său politic este pe cale de realizare abia acum, dar într-un sens exact invers celui dorit de șeful Casei Albe. Căci, indiferent de unde ar porni criticile și de rațiunea lor de fond, obiectivul și concluzia lor se întîlnesc în același unic punct : politica față de Vietnam este o politică dezastruoasă.

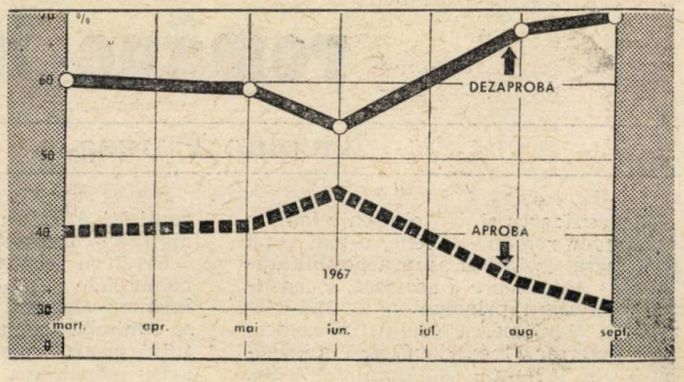

Evoluția atitudinii opiniei publice americane față de politica Administrației în Vietnam. (Grafic întocmit de ziarul „The Christian Science Monitor", după sondajele „Harris")

Recentele dezbateri din Senat sînt pe acest plan revelatoare și ele dezvăluie amploarea nu numai a lipsei de popularitate a acestei politici ci și respingerea, negarea categorică a însuși sensului războiului purtat din ce în ce mai înverșunat împotriva poporului vietnamez. Numeroși senatori au reafirmat cu vigoare sporită poziții deja cunoscute ; nu mai puțini au fost însă și aceia care, revenind asupra unor atitudini anterioare, au făcut front comun cu cei mai hotărîți adversari ai actualei orientări a Administrației. Fenomenul se repetă la nivelul conducerii celor două partide, democrat și republican, unde, deși pînă la viitoarele alegeri prezidențiale mai este un an de zile, problema vietnameză a devenit nucleul central al preocupărilor, ambele grupări încercînd încă de pe acum să-și stabilească strategia și tactica electorală în funcție de starea de spirit a alegătorilor, fără echivoc partizană a modificării politicii oficiale.

Supraviețuirea la viitoarea încercare electorală ridică în mod cert democraților probleme mult mai spinoase decît republicanilor. Prin actualul președinte, ei se află la putere. Dar viitorul lor candidat trebuie să vină în fața alegătorilor cu o altă politică decît aceea care astăzi întrunește o dezavuare din ce în ce mai largă din partea propriilor lor susținători. Soluția cea mai valabilă și cea mai eficientă a dilemei în care se află nu poate fi găsită decît într-o modificare de fond a însești politicii actuale a Administrației. Iar actul cel mai semnificativ care s-ar putea produce, cel care întrunește o largă opțiune, este încetarea bombardamentelor asupra Republicii Democrate Vietnam. Democrații apreciază pe bună dreptate că aceste bombardamente împotriva unui stat suveran și independent, față de care nici nu există o declarație formală de război, și față de care nu pot fi invocate nici un fel de pretexte menite a justifica agresiunea, reprezintă actul cel mai demascator al politicii S.U.A., cel care le împinge cel mai puternic spre izolarea crescîndă în care se află astăzi.

„Care sînt obiectivele politicii americane în Vietnam ? — se adresează William Fulbright, președintele Comisiei de afaceri externe, «uliului» Dirksen din Illinois. Ați citat autodeterminarea. V-ați felicitat pentru progresul reprezentat de alegerile din 3 septembrie (din Vietnamul de sud). Dar dacă vietnamezii din sud au în sfîrșit un regim pe gustul lor, de ce nu ne retragem noi de acolo ?"

Împreună cu Fulbright, o întreagă echipă de senatori democrați reclamă schimbarea actualului curs al politicii președintelui. Dacă Mike Mansfield din Montana, Wayne Morse din Oregon, Frank Church din Idaho au reafirmat cu hotărîre sporită atitudini similare cunoscute și în trecut, Ernest Gruening din Alaska, George McGovern din Dakota de sud și Stuart Symington din Missouri au adus în intervențiile lor din Senat surpriza unor poziții fie mai puțin cunoscute în trecut, fie cu totul noi. În special ultimul din cei citați a produs o puternică impresie. Fost secretar pentru forțele aeriene pe timpul președintelui Truman, după ce pînă nu de mult se declarase partizan al intensificării bombardamentelor, Symington a preconizat acum cîteva zile o încetare „imediată și unilaterală a tuturor luptelor".

În tabăra republicanilor, apropierea campaniei electorale stîrnește o agitație și reconsiderări de poziții de pe acum de rău augur pentru „politica de uniune națională" de care președintele Johnson s-a declarat atît de atașat. Dincolo de disensiunile, oscilațiile sau confuzia ce pare să domine în rîndul partidului republican, se conturează cu certitudine tendința liderilor acestuia de a folosi în propriul lor beneficiu dezacordul alegătorilor față de politica Administrației.

Senatorii Melvin Laird din Wisconsin, Thruston Morton din Kentucky sau Clifford Case din New Jersey, care nu și-au precupețit pînă acum sprijinul acordat președintelui au făcut brusc o întorsătură de 80 de grade, lărgind cercul, deja atît de numeros, al congresmenilor ostili politicii în curs.

Disputele din Senat și din rîndurile celor două partide nu sînt însă decît un prim plan al unei scene politice domi-

— Mă întreb de ce opinia publică nu vede inițiativele noastre de pace...
(Din **The Courier Journal**)

nate de masiva participare publică la dezbaterea problemei numărul 1 a Americii — războiul de agresiune din Vietnam.

Într-un editorial tratînd despre „îndoielile crescînde cu privire la războiul din Vietnam", săptămînalul „Time" dezvăluie extinderea, necunoscută încă, pe care o ia în Statele Unite mișcarea denumită „Renunțați la Johnson". Militînd din ce în ce mai organizat în principalele state ale Uniunii, partizanii acestei mișcări, deosebit de activi mai ales în California, „doresc să se pună capăt războiului din Vietnam și nu mai au încredere în politica Administrației Johnson". O altă grupare, „Americanii pentru o acțiune democratică", declară că va sprijini în viitoarele alegeri pe acela „care va deschide cele mai bune perspective pentru o reglementare în conflictul vietnamez".

În aceste zile, la Washington a avut loc congresul organizației „Negocieri încă de pe acum". Un ecou prelungit l-a avut în întreaga țară discursul rostit aici de istoricul Arthur Schlesinger, fost consilier al Casei Albe.

„Noi toți, a spus el, trebuie să acționăm pentru desemnarea la convențiile partidelor noastre a unor delegați angajați față de sprijinirea unei platforme opuse escaladării războiului... Dacă actuala noastră conducere nu se poate gîndi la nimic mai bun decît la continuarea unei politici care, după ce a fost experimentată pe deplin timp de 32 de luni amarnice, s-a dovedit un faliment îngrozitor, atunci țara are nevoie pentru a se salva de o nouă conducere. Dacă actuala Administrație nu are curajul moral sau intelectual de a concepe posibilitatea că a greșit, poporul american — sper și cred — își va îndrepta la anul privirile spre o conducere hotărîtă să facă față acestei probleme tragice..."

Dezbaterile actuale din Statele Unite prezintă particularitatea de a avea aerul unui conflict deschis între politica oficială a țării într-o problemă de interes vital și concepția față de această problemă a majorității populației. S-a vorbit la început de o „criză de încredere" în conducerea țării, argumentată prin lipsa de informare a publicului sau, mai grav, de inducerea sa în eroare cu privire la adevăratele intenții, proporții și tendințe în politica vietnameză a Administrației. Evoluția firească a crizei, pe care continuitatea politicii incriminate nu a putut-o dezminți, a dus la ceea ce se petrece în aceste zile : respingerea tot mai largă a acestei politici pe plan intern, izolarea ei crescîndă pe plan extern. Era de așteptat o clarificare, o luare de poziție oficială față de această extinsă reclamare a unei noi politici. Discursul de la San-Antonio era destinat acestui scop. Dar ce a adus el nou ? În esență, escaladarea va continua. Vagile promisiuni de pace, de negocieri, în care nimeni nu a crezut cu adevărat, veneau în dezacord direct și brutal cu alte declarații conținute în aceeași cuvîntare. Reacțiile au fost firești : ele demonstrau, în presă și în Senat, iritarea pe care a provocat-o absența totală a oricărui indiciu că s-ar intenționa într-adevăr o acțiune de natură a modifica actuala linie rigidă. A urmat în schimb o nouă intensificare a bombardamentelor asupra Haifongului și altor centre din R. D. Vietnam, nefiind ocolită nici zona din extremitatea nordică a țării.

Pentru numeroși „ulii", nici aceste acțiuni nu ajung, ei militînd zgomotos pentru „un război fără nici un fel de bariere în Vietnam" (senatorul Russell Long).

În sprijinul unei asemenea orientări a fost relansată teoria, împărtășită de cercuri influente și în primul rînd de Pentagon, potrivit căreia un efort militar general suplimentar, o nouă intensificare a bombardamentelor în nord, noi trupe, noi armamente și chiar o debarcare dincolo de zona demilitarizată (zvonurile persistente în această privință au primit, firește, dezmințirile de rigoare) ar putea înclina balanța militară în asemenea măsură în favoarea forțelor intervenționiste încît atît R. D. Vietnam cît și Frontul Național de Eliberare vor accepta o negociere în condițiile impuse de S.U.A. Nedumerirea manifestată de observatorii cei mai competenți față de posibilitatea însușirii unei asemenea teorii apare pe deplin justificată. În primul rînd, pentru că escaladările succesive de pînă acum n-au schimbat cu nimic situația militară. Trupele invadatoare suferă pierderi care au impresionat profund America, iar eficiența potențialului de luptă și a dîrzeniei populației vietnameze sînt recunoscute chiar în tabăra celor mai îndîrjiți generali de la Pentagon. Pentru stadiul actual al luptelor, este semnificativă aprecierea lui Lippmann făcută în „Newsweek" și anume că „situația din Vietnam ar constitui un scandal militar dacă nu ar fi o demonstrație, de o uriașă semnificație istorică, a faptului că puterea de foc a armelor moderne poate da lovituri grave unui adversar sau îl poate neutraliza, dar nu-i poate înfrînge voința". În asemenea condiții, mizarea în continuare pe o victorie militară nu poate avea în vedere decît extinderea intervenției la o asemenea proporție încît va fi pusă în joc, la cel mai periculos mod cu putință, însăși pacea mondială.

Își asumă președintele S.U.A. acest risc ? Avertismentele nu s-au lăsat așteptate, lansîndu-se chiar, după cum nota agenția France Presse, „un baraj preventiv pentru președintele Johnson".

Asupra stării de spirit din Statele Unite exercită o puternică influență pierderea de prestigiu a țării în lume, ca urmare directă a agresiunii. America nu poate asista impasibilă la repetatele declarații ale secretarului general al O.N.U., U Thant, că bombardamentele asupra R. D. Vietnam trebuie să înceteze, nu poate ignora apelurile la încetarea necondiționată a bombardamentelor făcute în fața Adunării Generale a O.N.U. de ministrul indian al apărării, Sardar Swaran Singh, sau de reprezentanții unor țări membre ale N.A.T.O. ca Olanda, Danemarca, Norvegia, Franța, cărora li se adaugă pozițiile similare exprimate de delegațiile Canadei, Indoneziei, Suediei, Etiopiei.

America nu poate trece peste solidaritatea manifestată de țările socialiste în sprijinirea poporului vietnamez și peste marea putere de pătrundere pe care o are în toate țările lumii viguroasa demascare a țelurilor politicii promovată de Washington.

„Actuala sesiune a Adunării Generale, scrie «Le Monde», a pus mai puternic în lumină izolarea aproape totală în care a adus Statele Unite politica lor vietnameză". Această realitate atît de frapantă nu a putut fi ocolită cu vederea nici de principalul ziar american „New York Times". La 5 octombrie, deci după discursul de la San-Antonio și cu mult înaintea încheierii dezbaterilor generale de la O.N.U., ziarul scria : „Apelurile unei jumătăți de duzină de miniștri de externe, în cadrul Adunării Generale a O.N.U., pentru a se pune capăt bombardamentelor aeriene împotriva Vietnamului de nord reflectă un consens general al Organizației internaționale, pe care președintele Johnson aproape că nu l-a putut ignora în declarația sa în legătură cu această problemă".

„Nu toate țările sînt, firește, dispuse, continuă «New York Times», să critice politica americană în public. Dar pe coridoare, în rîndurile aliaților celor mai apropiați ai S.U.A. — și chiar printre țările care sprijină obiectivele politicii americane în Vietnam — prinde contururi, în mod tot mai accentuat, părerea că bombardamentele constituie o acțiune care a dat greș, că ele blochează sondajele de pace și că o încetare a acestor bombardamente, fără impunerea unei limite de timp, va fi în interesul Americii și în interesul lumii".

Nu poate rămîne fără ecou peste Atlantic nici rezoluția grupului laburist condamnînd bombardamentele asupra R. D. Vietnam, nici atitudinea unui om politic de asemenea prestigiu ca Pierre Mendès-France, care a declarat la Paris că „avem tot dreptul de a condamna politica Statelor Unite în Vietnam" și a calificat „de nejustificat" raidurile împotriva R. D. Vietnam.

Dezaprobarea intervenției S.U.A. în Vietnam a crescut în raport direct cu succesiunea escaladărilor. Și nu există nici un temei să se presupună că s-ar putea produce un reviriment invers. Dacă în opinia publică americană este pe cale de a se închega un consens, aceasta se face exclusiv în jurul ideii încetării războiului de către S.U.A. și în primul rînd a încetării bombardamentelor asupra R. D. Vietnam. Iar acest proces se dezvoltă în cadrul a ceea ce reprezintă unul din fenomenele cele mai semnificative ale vieții politice contemporane : consensul are dimensiuni mondiale.

Agresiunea — oricît s-a bazat pe superioritatea militară a S.U.A. — nu a adus rezultatele scontate. Nu le va aduce nici în viitor. Pacea nu poate fi impusă prin intensificarea escaladărilor. Rămîne o singură cale, cea reclamată de toate mințile lucide din America și din restul lumii — încetarea agresiunii, încetarea bombardamentelor asupra R. D. Vietnam și recunoașterea dreptului poporului vietnamez de a se ocupa singur de propriile sale destine.

George SERAFIN

Corespondență din Scarborough

Bilanțul controverselor

Mihai Matei

Conferința laburistă de anul acesta a luat sfîrșit vineri și guvernul laburist are motive să considere că a marcat puncte importante, politica sa fiind evident mai puțin contestată decît indicau majoritatea pronosticurilor.

Guvernul a apreciat că a cîștigat înfruntarea decisivă marțea trecută, și este adevărat că stînga laburistă a acordat o importanță majoră dezbaterii privind politica prețurilor și a veniturilor. Un vot nefavorabil actualei politici economice ar fi avut semnificația unei acuzații grave — aceea că guvernul acționează în mod direct împotriva intereselor celor pe care afirmă că-i reprezintă. În timp ce criticii noii orientări au folosit ca element de comparație programul electoral laburist, susținătorii politicii urmate în prezent au căutat — și au reușit într-o anumită măsură — să o pună într-o lumină favorabilă, comparînd-o cu aceea pe care au urmat-o în trecut (și ar fi urmat-o în prezent) conservatorii. În anumite momente, această tactică a dat rezultate : singura alternativă la Harold Wilson — a spus Frank Cousins, lider sindical și fost ministru — este Ted Heath și n-aș putea spune că este o alternativă favorabilă. Deși Cousins a votat împotriva guvernului și cu toate că cele mai recente sondaje de opinie, efectuate chiar în săptămîna Conferinței, arătau că majoritatea laburiștilor sînt nemulțumiți de acțiunile guvernului în problema creșterii prețurilor, Conferința nu s-a putut hotărî să dea un vot de blam atît de categoric conducerii laburiste. În consecință, delegații de la Scarborough au acordat guvernului lor un nou termen pentru a redresa situația economică, iar o măsurătoare a intensității aplauzelor pentru fiecare orator îl situează în fruntea listei chiar pe ministrul Callaghan. E adevărat că Michael Foot, unul din principalii critici ai politicii economice de pînă acum, a fost și el unul dintre cei mai aplaudați vorbitori.

Același test al decibelilor, efectuat de o echipă de la „Sunday Times", se dovedește adecvat și semnificativ pentru multe aspecte ale Conferinței. De exemplu, declarațiile de intenții ale reprezentanților guvernului nu s-au numărat printre cele mai bine primite fraze : cel mai aplaudat fragment al vreunei cuvîntări aparține, e drept, premierului Wilson, dar e vorba despre o ironie la adresa conservatorilor. În rest, au cucerit aplauze un avertisment privind situația dificilă a minerilor — formulat de liderul sindicatului minerilor — și o condamnare a prezenței americane în Vietnam. De asemenea a obținut o ovație zgomotoasă (zece secunde, 84 decibeli) octogenarul deputat Emmanuel Shinwell, cunoscut adversar al C.E.E., care, somat de prezidiu să părăsească tribuna întrucît depășise cele cinci minute alocate fiecărui vorbitor, și-a încheiat discursul cu strigătul de succes : „La naiba cu Piața comună !"

Dar și în privința Pieței comune guvernul a obținut un vot favorabil, cu toate că în acele zile, la Bruxelles, rezervei franceze față de candidatura britanică i se adăuga scepticismul celorlalți cinci față de perspectivele economiei Angliei și cu toate că la Scarborough pledoaria împotriva aderării la C.E.E. a beneficiat nu numai de temperamentul lui Shinwell, dar și de competența fostului ministru al comerțului, Douglas Jay.

O desfășurare oarecum similară a avut-o și discutarea unei rezoluții care cerea reduceri drastice ale cheltuielilor militare, subliniind avantajele unei asemenea măsuri pentru îmbunătățirea climatului în Europa și în lume. Cu toată argumentarea judicioasă a lui Frank Allaun — al cărui discurs a fost apreciat ca unul din cele mai importante ale celei de-a treia zi a Conferinței — rezoluția a fost respinsă cu o majoritate relativ redusă.

O listă a succeselor guvernului s-ar opri aici. S-ar adăuga, poate, evitarea unei dezbateri consacrate problemei rhodesiene — cu perspectivele unei dezavuări a orientării urmate pînă în prezent. S-au depus însă toate eforturile pentru a împiedica o asemenea dezbatere, tocmai pentru că se pregătea, în linia aceleiași orientări, o reluare a contactelor cu regimul Smith, pe care, destul de recent, purtători de cuvînt autorizați ai guvernului îl condamnau în termeni severi, considerîndu-l un interlocutor inacceptabil. S-a considerat probabil că această inițiativă ar fi periclitată de o eventuală rezoluție antirasistă a Conferinței și acest punct de vedere a fost apărat cu abilitate.

Conducerea laburistă nu poate însă afirma că a repurtat succese pe toată linia. Împotriva recomandării prezidiului Conferinței, a fost adoptată o rezoluție criticînd regimul militar din Grecia și cerînd guvernului să adopte o atitudine mai categorică în acest sens.

Marea înfrîngere a guvernului a fost considerată dezbaterea cu privire la Vietnam, în care pledoaria ministrului Brown n-a putut împiedica majoritatea să se pronunțe împotriva intervenției Statelor Unite în Vietnam și a politicii proamericane a guvernului.

În cadrul Conferinței și în afara ei, situația din Asia de sud-est a fost obiectul unei preocupări constante.

După expunerea lui Lawrence Daly, lider al minerilor scoțieni și membru al Comisiei de anchetă a Tribunalului Russell, despre bombardamentele americane asupra R. D. Vietnam, congresmanul american G. Brown, invitat la o reuniune organizată de săptămînalul „Tribune", spunea : „Se vorbește de mine ca despre unul din cei mai severi critici ai politicii Administrației în Vietnam. Dar aici am constatat că sînt întrucîtva depășit" (și menționăm că discursul lui Brown — celălalt George Brown, cum i se spunea la Scarborough — a fost totuși o remarcabilă expunere a argumentelor împotriva intervenției, primită cu interesul cuvenit).

A fost evident, în special după votul Conferinței, că în problema vietnameză majoritatea laburiștilor dorește o disociere categorică a guvernului de politica Statelor Unite. Această orientare va fi tot mai greu de trecut cu vederea în viitor ; este unul din elementele constitutive ale bilanțului Conferinței, un bilanț care formează de altfel obiectul unei controverse ce era de așteptat. Evident, guvernul subliniază aprobarea obținută pentru multe capitole ale politicii sale, apreciind — mai ales în problemele în care această politică a fost contestată — că, oricum, hotărîrile de zi cu zi revin miniștrilor și nu Conferinței. Pe de altă parte, criticii de stînga citează votul cu privire la Vietnam, precum și alegerea în Comitetul Executiv național a unora dintre reprezentanții lor, ca indicii că opinia laburistă a devenit mai militantă. În plus, ei consideră că vor avea dreptul să repună în discuție mandatul obținut de guvern în privința politicii economice de îndată ce se va putea demonstra cu cifre noi că agravarea șomajului continuă sau că reînviorarea economică întîrzie să apară la orizont.

Conferința de la Scarborough n-a dat un cîștig de cauză net și de durată nici uneia din părți ; de aceea un pronostic fără risc îl reprezintă reluarea apropiată a controverselor.

Scarborough, 10 octombrie

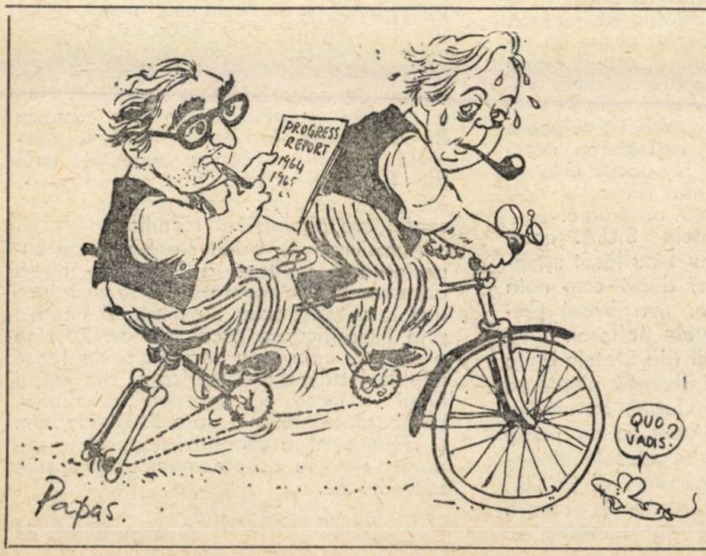

— Și ce-i dacă n-a mers ca pe roate la Scarborough ? Pedalăm înainte...
(Din **The Guardian**)

„Bogata experiență economică a României ne este foarte utilă"

O declarație a lui Philip GUNNAWARDENE,

ministrul industriei și pescuitului din Ceylon

La invitația Ministerului Comerțului Exterior, Philip Gunnawardene, ministrul industriei și pescuitului din Ceylon, ne-a vizitat țara la începutul acestei luni. Înainte de plecare, oaspetele ceylonez a făcut unui colaborator al revistei noastre următoarea declarație :

„Vizita noastră a fost pe cît de interesantă, pe atît de utilă. Am avut întrevederi cu prietenii români din conducerea Ministerului Comerțului Exterior pe tema dezvoltării și lărgirii schimburilor de mărfuri dintre cele două țări. Discuțiile s-au desfășurat într-o deplină înțelegere reciprocă. Relațiile dintre Ceylon și România au fost întotdeauna foarte bune, prietenești, între cele două țări neexistînd nici un fel de probleme. Desigur, este normal ca și relațiile comerciale să se desfășoare pe aceeași cale.

Ne-am convins că România și-a dezvoltat multilateral industria, că posedă o experiență bogată în multe sectoare de activitate economică. Ea este în măsură să transmită din această experiență și altor țări. Printre ele se află și Ceylonul, care ar dori să colaboreze cu România prietenă în dezvoltarea economiei sale.

Am purtat discuții foarte încurajatoare și prietenești cu conducerile Ministerului Petrolului și Ministerului Economiei Forestiere, domenii în care noi dorim să cooperăm cu partenerii români. Sîntem direct interesați să ne dezvoltăm industria petrolieră, precum și cea a lemnului. Am dori să folosim experiența țării dv, nu numai în exploatarea masei lemnoase, ci și în valorificarea acestei importante bogății la un nivel superior și complex. Două zile din vizita în România le-am consacrat cunoașterii realizărilor dv, în aceste domenii. Am fost oaspetele combinatelor de industrializare a lemnului de la Pitești și Pipera și al altor mari și moderne unități industriale. Sînt complet edificat asupra potențialului actual al țării dv. în această ramură. Utilajele cu care sînt dotate întreprinderile, de concepție tehnică avansată, îl găsesc foarte indicat și pentru economia ceyloneză. În ce mă privește, pot să vă spun că, în proiectele pe care le-am fixat pentru viitorul economiei Ceylonului, experiența României va fi cît se poate de utilă.

Sînt convins că relațiile dintre cele două țări se vor îmbunătăți și mai mult, spre avantajul și folosul popoarelor noastre".

T. NIȚESCU

Impotriva represiunilor antidemocratice din Indonezia

Prof. dr. Stanciu Stoian

secretar general al Ligii române de prietenie cu popoarele din Asia și Africa

În rîndurile oamenilor muncii din țara noastră, ale opiniei publice progresiste mondiale stîrnește o legitimă revoltă continuarea represiunilor antidemocratice din Indonezia. O profundă indignare a stîrnit vestea condamnării lui A. Njono, membru al Biroului Politic al C.C. al P.C. din Indonezia, președintele Consiliului Central al Sindicatelor din această țară, patriot înflăcărat, fiu devotat al clasei muncitoare indoneziene. Njono, ca și tovarășii săi de luptă, se numără printre aceia care au fost în primele rînduri ale luptei pentru libertatea și independența Indoneziei, care nu și-au precupețit viața pentru ca poporul indonezian să devină suveran pe ființa și destinul său.

Forțele iubitoare de dreptate, de progres și pace din întreaga lume au salutat din toată inima apariția Indoneziei independente pe arena internațională în anii ce au urmat celui de-al doilea război mondial. Acest eveniment a constituit o expresie a afirmării năzuințelor de libertate, independență națională și progres social ale popoarelor, a hotărîrii lor de luptă împotriva imperialismului și neocolonialismului. Opinia publică internațională a urmărit cu sentimente de simpatie și solidaritate eforturile poporului indonezian îndreptate spre lichidarea urmărilor dominației coloniale, spre dezvoltarea economică, politică și socială de sine stătătoare.

După cum se știe, din toamna anului 1965 în Indonezia se desfășoară o campanie de prigoană și teroare, căreia i-au căzut victime sute de mii de comuniști, conducători și activiști ai organizațiilor de masă democratice, alte forțe progresiste și patriotice, luptători vajnici pentru cauza independenței și progresului țării. Forțele reacționare interne au aruncat în închisori sau lagăre de concentrare sute de mii de patrioți, au înscenat procese, au pronunțat în mod samavolnic noi sentințe de condamnare la moarte prin intermediul tribunalelor militare extraordinare, nesocotind cele mai elementare norme ale justiției.

Au fost devastate și incendiate sediile partidului comunist și ale organizațiilor progresiste ; publicațiile lor au fost arse în piețe publice.

Numeroși lideri ai partidului comunist, între care Sudisman, membru al Biroului Politic al C.C. al P.C. din Indonezia, au fost arestați și schingiuiți și sînt în pericol de a fi executați.

Zilele trecute, telegramele de presă au informat că zece ofițeri superiori din forțele aeriene indoneziene au fost suspendați din funcțiile lor. În Jawa centrală a fost executat, împreună cu alți trei ofițeri, maiorul de aviație Muljono, condamnat la moarte de un tribunal militar special din Djakarta sub acuzația de a fi participat la evenimentele din toamna anului 1965.

Diplomați și oameni politici, care nu au îmbrățișat orientarea politică a regimului, au fost demiși ; iar printre cei condamnați la moarte se află dr. Subandrio, fostul ministru de externe.

Opinia publică progresistă de pretutindeni urmărește cu adîncă îngrijorare și neliniște valul de prigoană și de represiune dezlănțuit pe teritoriul Indoneziei.

Viața a demonstrat în mod indubitabil că persecutarea forțelor progresiste și democratice, a comuniștilor, subminează și slăbește unitatea și capacitatea de luptă a poporului pentru înfăptuirea aspirațiilor sale arzătoare, pentru apărarea intereselor fundamentale ale țării și servește dușmanilor poporului, forțelor reacțiunii, imperialismului.

Condamnarea lui Njono, primejdia care amenință viața a numeroși alți patrioți indonezieni sînt incompatibile cu conștiința umanității. Mintea refuză să înțeleagă că cei mai buni fii ai unui popor, a căror activitate este închinată slujirii intereselor fundamentale ale oamenilor muncii, cauzei independenței patriei, democrației, păcii și progresului social, sînt astăzi supuși unui val de teroare și represiune.

Sentința pronunțată împotriva lui Njono înseamnă, după toate normele internaționale un atentat la drepturile omului, o amenințare la adresa demnității umane și aduce grave prejudicii cuceririlor democratice ale poporului indonezian, luptei sale pentru asigurarea independenței reale a țării.

Reacția față de această măsură abuzivă, ecoul care l-a suscitat printre toți cei ce, în lumea întreagă, doresc să mențină vii valorile libertății și umanității, arată în modul cel mai neechivoc că asemenea acțiuni represive nu pot fi tolerate.

Protestele pe care le ridică acum toți cei ce-și exprimă indignarea față de prigonirea forțelor patriotice indoneziene capătă astfel semnificația unui act de solidaritate cu însăși lupta eroică a poporului indonezian, — parte indisolubilă a efortului a sute de milioane de oameni care doresc să-și afirme demnitatea, să trăiască și să muncească în libertate.

Experiența istoriei demonstrează că această luptă va fi cu neputință de sîvilit și nici un fel de acțiuni represive — care nu fac altceva decît să ateste că celor care le folosesc le fuge pămîntul de sub picioare — nu vor putea întîrzia ziua cînd va fi asigurată demnitatea umană pe care o respectăm cu toții.

Opinia publică din România, laolaltă cu prietenii poporului indonezian din întreaga lume, condamnă represiunile împotriva forțelor democratice și progresiste din Indonezia și se pronunță pentru restabilirea cuceririlor democratice ale poporului indonezian, pentru respectarea drepturilor fundamentale ale omului în Indonezia.

Unindu-ne glasul cu glasul tuturor celor ce luptă pentru dreptate, omenie și progres protestăm cu indignare împotriva represiunilor antidemocratice, cerem cu hotărîre, restabilirea și respectarea libertăților democratice în Indonezia.

SEMICENTENARUL MARELUI OCTOMBRIE

Expoziția economiei U.R.S.S.

București, 21 octombrie — 12 noiembrie

La 21 octombrie se va deschide la București Expoziția Uniunii Sovietice, cea mai mare expoziție organizată anul acesta de către U.R.S.S. peste hotare. Marele pavilion de lîngă Casa Scînteii cunoaște animația caracteristică acestui eveniment. De la începutul acestei luni sosesc zilnic circa patru tone de exponate. Expoziția, organizată pe o suprafață închisă de 14 800 m² și pe o suprafață deschisă de 6 500 m², și avînd peste 12 000 de exponate, depășește — ne spune VLADLEN MIHAILOVICI LEPIOȘKIN, adjunctul șefului Direcției expozițiilor sovietice în străinătate, directorul Expoziției de la București — pavilionul sovietic la expoziția de la Montreal care se întinde pe o suprafață de 13 700 m².

— Intenționăm să organizăm expoziția noastră — *răspunde la una din întrebările puse de revista noastră directorul expoziției* — astfel încît vizitatorii să cunoască felul în care trăiește și muncește omul sovietic, succesele lui în această jumătate de secol de la instaurarea Puterii Sovietice. Fiecare din cele trei sectoare ale expoziției va fi consacrat acestei idei directoare, urmărindu-se în mod special oglindirea succeselor obținute în dezvoltarea economiei, a științei și tehnicii noastre, a culturii și artei.

INDUSTRIA ȘI TEHNICA SPAȚIALĂ

Firește, expoziția U.R.S.S. acordă o mare pondere dezvoltării industriei sovietice în semicentenarul care a trecut de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. În acest răstimp, economia națională a U.R.S.S. s-a dezvoltat într-un ritm deosebit de înalt. Creșterea medie anuală a producției industriale s-a cifrat la peste 10 la sută. În prezent, producția industrială a U.R.S.S. constituie a cincea parte din producția industrială mondială. Față de anul 1913, producția globală a industriei U.R.S.S. a sporit în 1966 de 66 de ori. Interlocutorul nostru ne prezintă următoarele cifre concludente în legătură cu dezvoltarea industrială sovietică :

	1913	1940	1966
Energie electrică (miliarde kWh)	2,0	48,3	545
Oțel (milioane tone)	4,3	18,3	96,9
Petrol (milioane tone)	10,3	31,1	265
Cărbune (milioane tone)	29,2	166	586

Un loc important în cadrul expoziției — *ne spune directorul Expoziției sovietice* — îl ocupă „secția cosmică". Un mare interes vor prezenta diferitele tipuri de nave cosmice — legate de studierea spațiului periterestru și a celui lunar — create la dimensiunile reale, din același material și cu aceeași greutate. Vizitatorii vor putea lua cunoștință de primul satelit artificial care, acum 10 ani, a depășit bariera cosmică. Vor fi de asemenea prezente navele din seria „Cosmos" și stațiile „Elektron I" și „Elektron II". Un element deosebit de interesant îl constituie stația științifică „Proton" lansată la 16 iulie 1965, cu o greutate de 12 000 de kg. Indiscutabil însă, racheta cu care Iuri Gagarin a efectuat primul său zbor — și care va domina prin dimensiunile sale pavilionul expoziției (38 m înălțime, cu un diametru, la bază, de 10 m) — va reține atenția tuturor vizitatorilor.

În „secția cosmică" va fi prezent și un „capitol lunar". Aci vor fi expuse machete la dimensiuni reale din seria „Sonda" și „Lunik", inclusiv o machetă a globului lunar, avînd înscris pe el harta necunoscută timp de milenii de către omenire, nave destinate cercetării spațiului perisolar, sateliți de comunicații, macheta navei „Vostok" etc.

Va fi, de asemenea, organizată o secțiune consacrată folosirii energiei atomice în scopuri pașnice. *Solicitînd interlocutorului nostru amănunte în legătură cu acest capitol,* d-sa a subliniat că în acest sector al expoziției se urmărește prezentarea succeselor repurtate de gîndirea științifică sovietică în domeniul folosirii energiei atomice în strînsă legătură cu succesele ei practice, cu dezvoltarea energeticii atomice etc. Astfel, printre exponate se vor număra machete ale microcentralelor atomice, ale stațiunilor atomice mobile destinate Extremului Nord al U.R.S.S., macheta spărgătorului de gheață „Lenin" etc.

— Aș dori să vorbesc în mod special — *ne declară directorul expoziției* — despre instalația de transformare, fără mașină, a energiei termice în energie electrică. Această instalație, care constituie o noutate în domeniul științei și tehnicii, se va număra printre exponatele de frunte ale expoziției noastre. Va putea fi vizionată, de asemenea, instalația pentru cercetarea plasmei, care are o mare importanță practică în economie.

Exponatele expoziției vor încerca să prezinte vizitatorului român succesele U.R.S.S. în dezvoltarea energeticii, industriei petroliere, industriei carbonifere, chimiei, metalurgiei etc. Este destul de greu să menționez în acest domeniu chiar și lucrurile cele mai interesante — *ne declară în continuare directorul expoziției.* Mă pot referi, de pildă, la un strung — unul din cele 20 de tipuri de strunguri moderne de prelucrare a metalelor care vor fi expuse, strung semiautomat cu 6 poziții, care poate efectua simultan două operațiuni în șase poziții diferite. Pentru Uniunea Sovietică, producția de strunguri, care a crescut de peste 100 de ori în comparație cu anul 1913, prezintă o mare importanță economică.

Cîteva cuvinte despre energetică : vor fi expuse machete ale centralelor de la Krasnoiarsk și Bratsk, precum și macheta unui nou tip de centrală electrică folosind energia mareelor, montată în nordul Uniunii Sovietice. Vizitatorul va putea lua cunoștință de un nou tip de linii de înaltă tensiune : transmiterea energiei electrice cu tensiuni de 500.000.

În sectorul chimiei vor fi prezentate succesele sovietice în producția de cauciuc sintetic, reactive chimice, noi tipuri de materiale plastice etc. Vizitatorul va lua, de asemenea, cunoștință de succesele obținute în industria aviatică, în industria optică, de aparate de radio și televiziune, în electronică, mașini de calcul etc.

Cred că printre cele mai interesante exponate — *ne spune Vladlen Mihailovici Lepioșkin* — vor fi cele ilustrînd succesele aviației sovietice. Nu este vorba de prezentarea exclusivă a unor machete ci de posibilitatea vizionării noilor tipuri

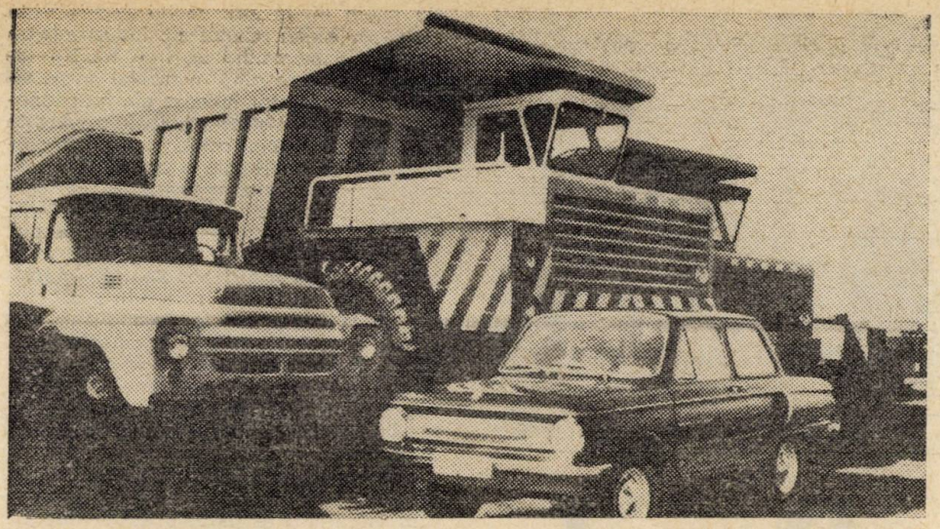

Cîteva dintre exponate: uriașa autobasculantă „Belaz" de 40 de tone, flancată de o „soră" mai mică (27 de tone) și de un camion obișnuit de 5 tone. În față, noul model al automobilului „Zaporojeț", a cărui înălțime nu atinge diametrul roților Belazului

de avioane „în natură", la aeroportul Băneasa. Astfel, biroul de construcții, de sub conducerea cunoscutului savant Tupolev, va prezenta noile sale realizări: „TU-134", „TU-144", „TU-154"; primul aflat în mărime naturală la Băneasa, iar celelalte două — în machete. „TU-154" este o navă de pasageri cu viteză supersonică, destinată zborurilor intercontinentale. Tot la Băneasa va fi expus noul tip de avion de pasageri de mare capacitate (186 de locuri) „IL-62". Numeroase tipuri va prezenta biroul condus de cunoscutul constructor de avioane Antonov, printre care m-aș referi în mod special la avionul „AN-22", „Anteu", care, după cum se știe, a stîrnit un larg interes la expoziția aeronautică organizată la Paris. Acest aparat, care va putea și el să fie „vizitat" la Băneasa, termenul este propriu întrucît acest aparat, prezentat în varianta sa de transport, poate, după cum se știe, transporta în principiu 700 de pasageri. Aparatul are 58 de metri lungime, deschiderea aripilor fiind de 67 de m.

„Sectorul aeronautic" al expoziției noastre reflectă locul din ce în ce mai important pe care îl ocupă industria de avioane în viața U.R.S.S. Liniile aviației civile se întind în prezent pe o lungime de 500 000 de km și în 1967, în baza cifrelor preliminare, ele vor deservi 53 de milioane de pasageri.

OPTICĂ, TELEVIZIUNE, LASERE

Exponatele din acest sector — *ne spune directorul expoziției* — sînt destinate nu numai cercurilor de specialiști, ci și publicului larg. Aci se vor afla numeroase tipuri de microscoape, inclusiv microscoape electronice, aparate spectrale, numeroase modele de aparate fotografice, aparate de radio și televiziune, inclusiv televizorul cu tranzistori. Cu ajutorul unui generator vor fi arătate liniile colorate pe ecranul televizorului destinat recepționării televiziunii în culori. Tot în acest sector al expoziției vor fi prezentate aparate pentru dirijarea la distanță a diverselor procese greu accesibile, lasere.

În „partea deschisă" a expoziției va fi prezentă industria de automobile sovietică cu diverse tipuri de camioane și cu noile tipuri de „Moskvici", „433" și „412" — acesta din urmă avînd un motor de 75 CP. Alături vor fi prezentate numeroase exponate din tehnica agricolă și tehnica de construcții.

Cu decenii în urmă — *ne spune interlocutorul nostru* — Lenin spera să vadă Uniunea Sovietică producînd 100 000 de tractoare anual. În prezent, în fiecare oră Uniunea Sovietică produce 40 de tractoare. În cadrul expoziției vor fi expuse șapte modele de tractoare, 20 de tipuri de mașini agricole, printre care un buldozer puternic, instalat pe un tractor cu motor Diesel etc.

— Aș vrea să mă refer în mod special — *ne-a declarat în încheierea convorbirii Vladlen Mihailovici Lepioșkin* — la acel sector al expoziției consacrate colaborării dintre U.R.S.S. și Republica Socialistă România, pe care l-aș numi standul colaborării; acest sector ilustrează dezvoltarea continuă a colaborării dintre țările noastre. Volumul comerțului dintre cele două țări a evoluat în felul următor: 1948—436,4 milioane ruble; 1960—486,6 milioane ruble; 1966—712,6 milioane ruble. În anii următori, se prevede o creștere în continuare a comerțului dintre U.R.S.S. și România.

În U.R.S.S. se bucură de o înaltă apreciere produsele industriei românești — printre care nave maritime și fluviale, instalații pentru industria petrolieră, produse ale industriei energetice, mărfuri de larg consum etc. După cum se știe, Uniunea Sovietică livrează României minereuri utile, instalații energetice complete, instalații metalurgice etc. Expoziția va reflecta, de asemenea, aspecte ale dezvoltării colaborării culturale, tehnico-științifice etc. dintre România și Uniunea Sovietică.

Sînt numai cîteva date despre Expoziția economică a U.R.S.S. și aș dori să-mi exprim speranța — *ne spune în încheiere interlocutorul nostru* — că ea va reuși să oglindească succesele Uniunii Sovietice, constituind totodată o contribuție la extinderea colaborării dintre țările noastre.

Sergiu VERONA

reflector

VIENA: PREOCUPĂRI BUGETARE ȘI TESTE ELECTORALE

Alegerile municipale de la Salzburg și Klagenfurt au fost, în general, apreciate ca un prim test important după alegerile naționale de la 6 martie 1966, în urma cărora populiștii, obținînd majoritatea absolută în parlament, au alcătuit singuri guvernul, renunțînd astfel, pentru prima oară, la tradiționala coaliție cu socialiștii. Rezultatul acestor alegeri parțiale s-a dovedit cu atît mai semnificativ cu cît în ambele localități opoziția socialistă a înregistrat o victorie remarcabilă (la Klagenfurt socialiștii au obținut majoritatea absolută, cu 54 la sută din voturi). Victoria electorală socialistă — sînt de părere majoritatea observatorilor — depășește prin amploarea ei planul local și poate fi atribuită, în parte, unor dificultăți de ordin extern (negocieri cu Piața comună, problema Tirolului de sud), dar mai ales celor de ordin intern (recesiunea economică, deficitul bugetar etc.).

Acestea din urmă au căpătat, în ultima vreme, contururi mult mai precise o dată cu încheierea discuțiilor din cadrul guvernului cu privire la bugetul pe anul viitor. (În fața fracțiunii sale, secretarul general al partidului populist, Withalm, caracteriza aceste dezbateri drept „cele mai anevoioase, din 1945 încoace"). Experții văd principala cauză a actualei conjuncturi financiare în creșterea continuă a decalajului dintre încasări și cheltuieli, fenomen generator de inflație. Detaliile cunoscute pînă în prezent, privitoare la proiectul de buget, arată că, față de cheltuieli în valoare de 84,6 miliarde șilingi, încasările nu sînt decît de 77,7 miliarde; cu alte cuvinte, este vorba de un deficit de 6,9 miliarde șilingi. (Cifrele corespunzătoare pentru anul trecut au fost de 78,6 miliarde cheltuieli și 74,9 miliarde venituri). Desigur, deficitul ar fi fost și mai mare — remarcă „Neue Zürcher Zeitung" dacă, de la început, nu s-ar fi redus cheltuielile prevăzute cu 1,3 miliarde și dacă guvernul nu s-ar fi hotărît să creeze noi surse de venituri în valoare de 2,4 milioane. Reducerile — se afirmă în cercurile financiare vieneze — ar rezulta din economii asupra cheltuielilor de salarii, din micșorarea subvențiilor pentru asigurări de boală și accidente etc.; la rîndul ei, creșterea veniturilor ar proveni din impozite pe unele produse de import, o majorare a impozitelor pe cifra de afaceri, a impozitelor pe tutun etc. — toate aceste măsuri fiind considerate, în general, ca impopulare și atacate, ca atare, de opoziție.

CLEMENT ATTLEE

Fostul prim-ministru și președinte al partidului laburist britanic Clement Attlee (decedat duminică în vîrstă de 84 de ani) a fost una din figurile proeminente ale vieții politice în prima jumătate a secolului nostru. După studii de istorie la Oxford și după o scurtă carieră de profesor la Facultatea de științe economice din Londra, Attlee s-a consacrat carierei politice, intrînd în partidul laburist. El a jucat un rol important mai ales cu începere din 1935, cînd a devenit conducătorul partidului. S-a făcut remarcat în parlament prin criticile la adresa politicii de conciliere față de Italia fascistă și de Germania nazistă înainte de izbucnirea războiului. În cabinetul de coaliție din timpul războiului, Attlee a fost adjunctul primului ministru Churchill și a participat în această calitate la diferitele conferințe internaționale din timpul ostilităților și în prima perioadă postbelică. După alegerile din 1945, Attlee a constituit guvernul laburist, care a deținut puterea și după alegerile desfășurate cu cinci ani mai tîrziu. Ca premier a prezidat la măsurile de naționalizare a unor ramuri economice în Anglia și la „decizia istorică" de a acorda independența Indiei, Pakistanului, Ceylonului și Birmaniei — această din urmă măsură fiind considerată ca un prim pas spre transformarea imperiului britanic în actualul Commonwealth. În 1955, după ce timp de patru ani condusese opoziția, Attlee a părăsit președinția partidului laburist și s-a retras din viața parlamentară activă, participînd, după ce a fost înnobilat de regină, doar la lucrările Camerei Lorzilor.

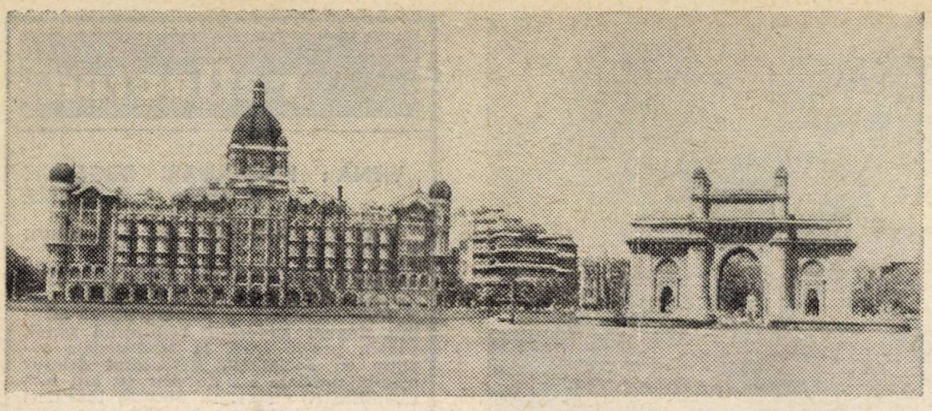

Bombay : Hotelul Taj Mahal și „Poarta Indiei"

„Poarta INDIEI"

India, țară a cărei populație crește cu peste un milion de locuitori lunar, are 107 orașe numărînd fiecare peste 100 000 de locuitori și opt — adăpostind peste un milion de oameni. Toate aceste centre par însă mărunte în comparație cu Bombay, care (încă la un recensămînt efectuat acum șapte ani) depășea cifra de 4 125 000 de locuitori. Situat pe coasta vestică a subcontinentului indian, pe o insulă scăldată de apele calde ale Mării Arabiei și separată de India propriu-zisă prin apele rîurilor Bassein și Thana, care se varsă în estuarele cu același nume, „Marele Bombay", sau „Frumosul Bombay", este unul din cele mai importante centre industrial-comerciale și porturi de tranzit ale Indiei. În existența milenară a acestei țări, cu veche și impresionantă cultură, Bombay a reprezentat, de asemenea, unul din centrele creatoare cele mai importante.

Odinioară, masivul pietros al insulei era împărțit în șapte insulițe, reunite de-a lungul vremurilor de nisipurile depuse de apele mării. Cele mai vechi situări omenești pe teritoriul de astăzi al orașului datează din epoca de piatră. Mai tîrziu, cu mult înainte de era noastră, portul avea să-și cîștige o importanță deosebită asigurînd legătura cu Marea Roșie și Africa de nord-est, cu Babilonul și Persia. Apoi s-au stabilit aici negustori sciți, greci sau perși, care au făcut cunoscut portul în întreg bazinul Oceanului Indian. Spre sfîrșitul Evului Mediu, coloniștii portughezi stabiliți în Goa au înțeles importanța condițiilor naturale deosebit de favorabile ale portului și estuarului și orașul a devenit în curînd „capitala Indiilor portugheze".

Englezii și-au făcut apariția în subcontinentul indian în secolul al XVII-lea, iar Bombay a devenit proprietatea regelui Carol II Stuart, cu prilejul căsătoriei sale cu o prințesă portugheză. El a fost curînd închiriat „Companiei Indiilor de răsărit" pentru o sumă modestă — 10 lire sterline pe an ; de aici, cu sprijinul material și militar al coroanei britanice, a început expansiunea teritorială a „Companiei" în India. După ce întreaga Indie a devenit colonie engleză, în jurul anului 1850, Bombay s-a afirmat tot mai mult ca un uriaș antrepozit și punct de tranzit al resurselor indiene spre metropolă. Construirea primei căi ferate din India a început de la Bombay și astăzi marele port este legat de restul țării printr-o largă rețea feroviară și rutieră care asigură fluxul neîntrerupt de mărfuri.

Frumusețea orașului și magnificele sale golfuri naturale, străjuite de vegetația luxuriantă, viața sa trepidantă, produc vizitatorilor o impresie de neșters. La intrarea estuarului, unde se află majoritatea instalațiilor portuare, se găsește insula Elefanta (denumită astfel după ce colonialiștii portughezi au ridicat acolo o uriașă statuie de piatră a unui elefant — statuie aflată astăzi într-una din marile și numeroasele grădini publice ale orașului). Pe insulă se află uriașe temple săpate în piatră, cuprinzînd grote acoperite de basoreliefuri enorme și nișe adăpostind statui uriașe ale zeităților hinduse.

Portul propriu-zis al orașului beneficiază de adîncimea apelor estuarului, suficiente pentru a permite acostarea vaselor de cele mai mari tonaje, și are o suprafață de 120 kmp., ceea ce îi dă posibilitatea să găzduiască sute de nave. Capacitatea imenselor sale docuri, care se întind pe o lungime de peste 6 km și pot primi și expedia 25 de milioane de tone de mărfuri anual, depășește pe aceea a porturilor Calcutta și Madras laolaltă. O suprafață enormă a acestor instalații portuare — grupate în trei mari centre — este acoperită, spre a permite protecția mărfurilor în îndelungatele anotimpuri ploioase. Aproape tot felul de mărfuri trec prin aceste instalații și, dacă este adevărat că Bombayul a fost una din porțile prin care a pătruns în subcontinentul indian civilizația europeană împreună cu exploatarea și asuprirea colonială, este la fel de exact că acest port este una din cele mai importante deschideri ale Indiei spre restul lumii și una din pîrghiile care-i asigură schimburile sale externe.

Importanța acestui oraș, în care se îmbină armonios influența arhitecturală europeană cu tradițiile străvechii arte indiene, nu se limitează însă numai la activitatea efervescentă a portului. Bombayul este, totodată, unul din puternicele centre industriale ale Indiei, aici aflîndu-se aproape 400 de mari fabrici de mașini și unelte și peste 250 de fabrici și uzine de diferite feluri. Numărul muncitorilor folosiți în toate aceste unități industriale este extrem de mare, depășind 12 la sută din totalul populației orașului ; se poate spune pe drept cuvînt că în Bombay se află peste două treimi din industria statului Maharashtra, a cărui capitală este orașul, și care are reputația unuia dintre cele mai industrializate state ale Indiei. Cartierele industriale au cuprins în momentul de față fostele suburbii rezervate pînă în secolul trecut vilelor și locuințelor luxoase ale funcționarilor din administrația colonială. Aceste cartiere constituie astăzi centrul industriei atît de ramificate a orașului (și mai ales al dezvoltatei industrii textile care a cucerit, Bombayului, o reputație binemeritată în numeroase țări ale globului) iar străzile lor sînt pline la orice oră din zi și aproape toată noaptea de marele număr de muncitori care intră și care ies de la lucru. Tot la Bombay se află unul din centrele industriei cinematografice indiene (amplasate în faimosul cartier al grădinilor de pe vremuri, studiourile cinematografice de aici produc multe din sutele de filme turnate anual în India).

Bombayul este și un vechi centru universitar — cu peste un secol în urmă au luat ființă în oraș primele universități din India — fiind astăzi sediul a numeroase institute de învățămînt superior. Centre de cercetări desfășoară aici o activitate valoroasă în diferite ramuri specializate ale medicinii (boli contagioase, producerea de vaccinuri și seruri etc.), fizicii nucleare, matematicii, chimiei etc. La Tarapur, în vecinătatea orașului, se construiește prima centrală atomo-electrică din India ; reactoarele atomice din acest oraș acoperă în mare parte necesitățile de izotopi radioactivi ale economiei indiene. Această mare centrală va fi în măsură să producă, împreună cu o alta similară de la Rajahstan, toate reactoarele de care ar avea nevoie pe viitor industria indiană și va putea asigura astfel, cum au subliniat ziarele, „independența nucleară a Indiei". Condiții în această direcție există de pe acum, date fiind resursele importante de uraniu ale Indiei și baza sa industrială în continuă dezvoltare.

Populația orașului crește într-un ritm excepțional (de la mai puțin de un milion de locuitori la începutul secolului pînă la actuala cifră) iar numărul imigranților din cele mai diferite regiuni și state indiene sporește constant, ca urmare a posibilităților pe care le oferă industria aici. Acest aflux de oameni a și generat, în mai multe perioade ale istoriei recente a orașului, numeroase probleme în domeniul locuințelor sau al remedierii supraaglomerării în unele cartiere.

Orașul modern oferă vizitatorilor un amalgam de mărturii ale trecutului zbuciumat. Monumente și temple, moschei cu minarete zvelte, statui și idoli, clădiri impozante în maniera arhitecturală a secolului trecut imprimă orașului o atmosferă aparte. O realizare importantă a edililor în ultimele decenii, după ce India a devenit independentă, sînt suburbiile actuale ale Bombayului, un șirag de orășele moderne presărate cu vile și edificii de valoare artistică. Aici se află și numeroase centre sportive sau stațiuni de odihnă. Aceste suburbii sînt legate de centrul orașului printr-o rețea de drumuri și căi ferate care le fac ușor accesibile.

Partea de vest a insulei, legată printr-o autostradă de Malabar, unde se înalță Raj Bhawan, monumentala reședință a guvernatorului statului Maharashtra, îmbrățișează într-un larg semicerc apele unui uriaș golf — Beach Bay — care încearcă parcă să pătrundă în inima marelui oraș. Privite de pe un vapor care se apropie de portul Bombay, salba luminilor marelui oraș se întinde într-un arc imens provocînd o puternică impresie.

Constantin DINCU

Moțiunea de cenzură

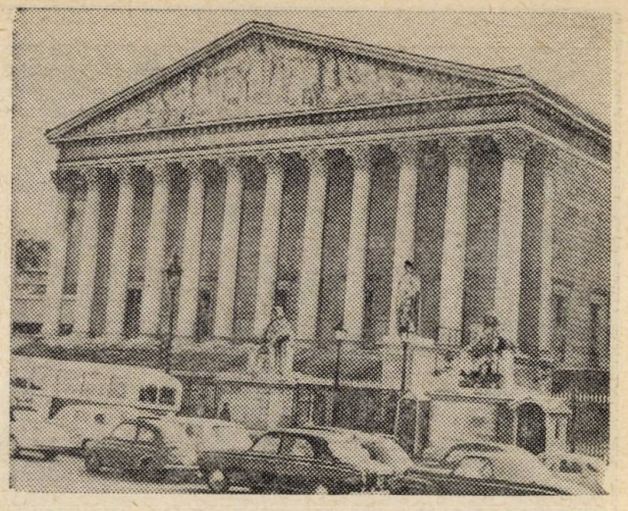

Paris. Palatul Parlamentului

Nu votul propriu-zis al Adunării Naționale Franceze asupra moțiunii de cenzură a delegației stîngii (F.S.D.S. și P.C.) a reținut îndeosebi atenția observatorilor în săptămîna care s-a scurs de la depunerea ei (3 octombrie) la examinare și votare (10 octombrie), ci semnificația și implicațiile acțiunii însăși. Autorii ei și-au propus, între altele, dar nu în ultimul rînd, să constrîngă guvernul la o dezbatere — pe care acesta preferase s-o evite, alegînd calea împuternicirilor speciale și a ordonanțelor — asupra politicii economice și sociale. În plus, intrau astfel din nou în dezbatere însăși această procedură neobișnuită și temeinicia justificărilor invocate în sprijinul ei. Moțiunea — a 15-a de la revenirea generalului de Gaulle la putere în 1958 — supunea votului deputaților un text prin care Adunarea Națională, avînd în vedere că guvernul a luat, pe calea ordonanțelor, măsuri privind folosirea brațelor de muncă, securitatea socială, întreprinderile și agricultura, „condamnă refuzul lui de a le supune ratificării Parlamentului în timpul actualei sesiuni" și apreciază că „astfel reprezentanții poporului sînt înlăturați de la hotărîri importante, care privesc viitorul națiunii și soarta fiecărui cetățean". În materie economică și socială, moțiunea imputa guvernului că „nu a oprit creșterea costului vieții, determinînd-o chiar, prin mărirea tarifelor publice (gaz, electricitate, transporturi etc.)" ; „că nu a reglementat problemele remunerării muncii, nici pe cea a șomajului" ; că „nu a stabilit o politică justă și eficace pentru a salva agricultura franceză de marasm" ; în fine, că, prin ordonanțele adoptate, „a lovit în securitatea socială, retrăgînd avantaje cucerite", „fără a prevedea totuși soluții pentru finanțarea viitoare, fără să inițieze marea politică de ocrotire a sănătății, care se impune".

Potrivit prevederilor constituționale, o moțiune de cenzură nu poate fi primită decît dacă întrunește semnăturile a cel puțin o zecime din membrii Adunării (actualmente în număr de 487). Cea privitoare la ordonanțele adoptate de guvern în baza împuternicirilor speciale a fost semnată de 20 de parlamentari comuniști și 30 ai Federației stîngii (17 din partea SFIO, cîte 6 din partea radicalilor și a Convenției cluburilor, unul din PSU, „înrudit" cu Federația), cifre care subliniază în același timp preocuparea federațiilor de a spori coeziunea interioară a formației lor și progrese pe drumul unității de acțiune cu Partidul Comunist. La aceasta au contribuit într-o bună măsură succesele înregistrate de comuniști în recentele alegeri cantonale. În „Le Nouvel Observateur", redactorul șef al acestui săptămînal de stînga (necomunist), Jean Daniel, scria : „Viața politică franceză este, așa cum prevedeam noi de trei ani, în curs de transformare. Anticomunismul nu mai e rentabil. Alegătorul, dacă a hotărît să meargă la vînătoare, nu-și deranjează programul ca să «bareze calea candidatului roșu». Iar cei din stînga necomunistă nu se sfiesc de loc să voteze pentru candidatul comunist dacă acesta are mai mulți sorți de izbîndă. Acest fenomen politic(...) pune în termeni noi problemele coaliției de stînga". Se pare, de altfel, că întîlnirile și convorbirile în vederea elaborării unui program comun se desfășoară în condițiile unei treptate apropieri — mai puțin în domeniul politicii externe unde deosebirile de puncte de vedere rămîn importante, simțitor în materie economică și socială.

Măsurile luate de guvern pe calea ordonanțelor au grăbit poate acest proces, prin nemulțumirile pe care le-au generat în diferite sectoare ale populației. Dezbaterea moțiunii de cenzură în Adunarea Națională a fost precedată de manifestațiile de protest țărănești din primele zile ale lunii, despre care numeroși comentatori au afirmat că, izvorîte din realități economice, „au căpătat aspectul unei bătălii politice", a fost însoțită de începutul unei ofensive sindicale ce pare destinată să se dezvolte, va fi urmată de noi acțiuni ale producătorilor rurali. „Tăcerea patronatului francez, notează în această ordine de idei săptămînalul de stînga mai sus citat, contrastează cu demonstrațiile lansate de sindicatele agricole și de sindicatele muncitorești. Ordonanțele n-au suscitat nici o reacție din partea CNPF (Comitetul Național al Patronatului Francez), care, nu de mult, juca rolul unui cenzor vigilent al acțiunii guvernamentale (...). E suficient să cercetezi textele promulgate. Ele reiau în mare parte sugestiile făcute de Huvelin, președintele CNPF, sau de predecesorul său Georges Villiers". Aceasta, pe plan economic. Comentatorul adaugă și un argument politic : „...e un secret pe care îl știe toată lumea, teama că patronatul ar putea miza pe Valéry Giscard d'Estaing (...). Pentru moment, patronatul rămîne prudent. Îi ajunge că poate folosi ca armă o mișcare pendulară între U. D. Republica a V-a și giscardieni".

Depunerea moțiunii de cenzură a fost de altfel pentru mulți observatori un nou prilej pentru jocul de-a pronosticul cu privire la atitudinea pe care o va adopta fostul ministru de finanțe : va vota pentru moțiune pentru a „se delimita" încă o dată față de politica oficială, sau se va abține (la moțiunile de cenzură votează propriu-zis numai cei ce le susțin) pentru că „nu trebuie creată o criză". El a optat pentru cea de a doua cale : făgăduielii conciliatoare a premierului Pompidou că U.D. Republica a V-a și Republicani Independenți vor dezbate în comun conținutul ordonanțelor pentru a le îmbunătăți, giscardienii i-au răspuns păstrînd solidaritatea guvernamentală. Pe de altă parte, premierul declarase că nu va face concesii centriștilor lui Lecanuet, care propuneau o dezbatere parlamentară pentru ratificarea ordonanțelor, și că — dacă vor într-adevăr să colaboreze — centriștii n-au decît să facă ei primul pas nevotînd cenzura. L-au făcut — și astfel moțiunea de cenzură nu a obținut, după cum se știe, decît 207 voturi (în timp ce cele trei moțiuni asemănătoare din prima sesiune a actualei legislaturi întruniseră cîte 235). Ca urmare, observatorii vorbesc despre „tendințe de lărgire a majorității".

Ceea ce dramatizează aceste dezbateri și jocul schimbător al declarațiilor, polemicilor, apropierilor sau „distanțărilor", este faptul că, dincolo de imediatul moțiunii de cenzură și chiar al sesiunii parlamentare în ansamblul ei (miercuri a început discutarea bugetului, pentru săptămîna viitoare este prevăzută deschiderea discuției asupra politicii agrare a guvernului), ele se înscriu în preocupări pe termen lung ale participanților, se înscriu în perspectiva „post-gaullismului". Ca introducere la actuala stagiune politică, „Le Monde" a publicat, eșalonate fiecare pe mai multe numere de ziar, două studii — unul de Pierre Viansson-Ponté, celălalt de André Laurens — consacrate problemelor politice fundamentale ale Franței actuale. Pornind de la faptul că mandatul președintelui de Gaulle expiră în 1972 și că el însuși a evocat în mai multe rînduri eventualitatea unei retrageri anticipate, Viansson-Ponté se întreabă : „Spre ce fel de regim merge Franța ?" La o întrebare asemănătoare ajunge André Laurens, după ce analizează ceea ce el consideră ca o rămînere în urmă a parlamentarismului tradițional francez față de realitățile societății contemporane. În esență, trei probleme frămîntă azi pe cei ce gîndesc mai departe de cotidian : dezvoltarea economică a Franței, căile de transformare a instituțiilor ei, politica ei externă.

Florica ȘELMARU

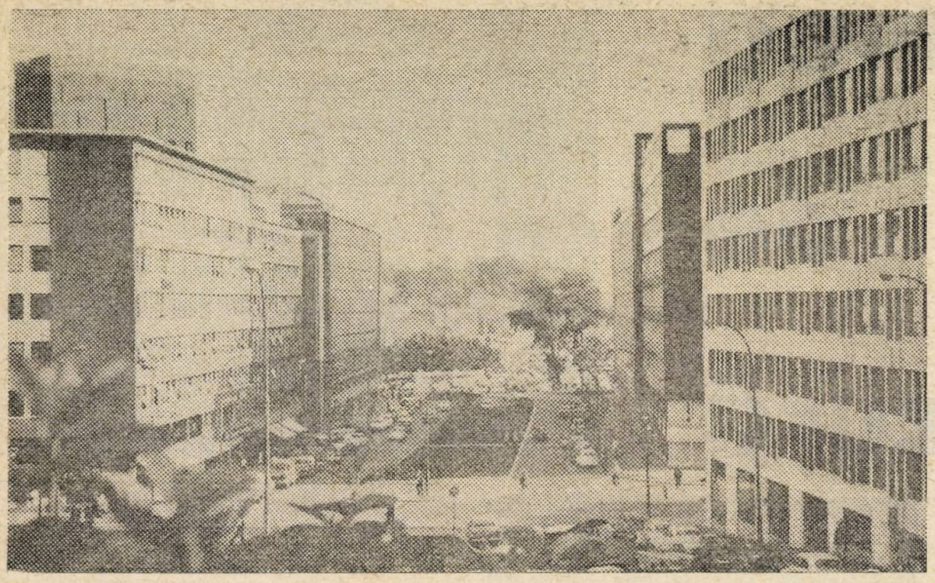

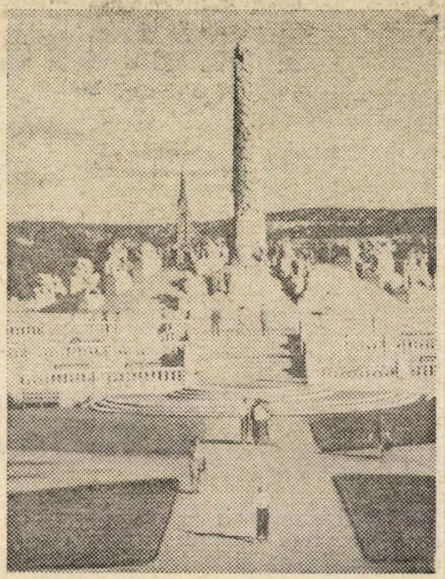

reportaj pe glob

Toamnă norvegiană

Romulus Căplescu

La începutul toamnei e foarte greu să mai găsești vreo cameră la un hotel din Oslo, și nu se poate spune că acestea sînt puține — ba chiar dimpotrivă. Dacă-ți exprimi nedumerirea, ți se explică : „Cum, nu știți ? Se apropie întrunirile colegiale ale foștilor absolvenți..." Într-adevăr, străzile Oslo-ului sînt, în aceste zile, o simfonie în alb și negru : tineri și mai puțin tineri, unii chiar vîrstnici de-a binelea, în uniforme negre de liceu, cămașă de un alb imaculat, cravată și pantofi negri ; fete și femei în rochii și sarafane a căror culoare se poate lua la întrecere cu omătul care, peste o lună și ceva, va începe să se așternă în straturi groase. Toți poartă ca semn distinctiv o șapcă neagră, cu cozoroc lucios, de care atîrnă un șnur ce se termină printr-un ciucure bogat, tot negru, prins discret de umărul hainei sau al rochiei. Femeile acestea în alb și bărbații în negru nu-i întîlnești izolat, ci numai în grup. Discută, uneori zgomotos — ca o derogare de la atitudinea flegmatică și rezervată îndeobște a nordicilor — rîd, fac glume, intonează cîte un fragment de cîntec. Cu toții sînt foști elevi și eleve, veniți din toate colțurile țării, pe unde i-a împrăștiat soarta, pentru a sărbători 5 ani, 10 ani — și mai departe 15, 20, 30 — de la absolvire. Pentru nimic în lume nu ar lăsa să le scape această ocazie solemnă. E una din frumoasele tradiții ale acestui popor sobru și demn. Aflînd despre ce este vorba, simți brusc cum îți trece necazul, faci un semn prietenesc cu mîna amabilului funcționar de la hotel și încerci să-ți cauți norocul în altă parte... Cum să te superi ?

De la vikingi la „Fram" și „Kon-Tiki"

Bineînțeles că nu aceasta este singura impresie pe care o lasă Oslo călătorului. Admiri curățenia străzilor, disciplina desăvîrșită a pietonilor, curtenia conducătorilor auto care totdeauna îți acordă ție, trecător, prioritatea absolută, silueta zveltă a femeilor, eleganța lor simplă, fără cusur. Te impresionează strictețea deplină cu care este respectat week-endul : sîmbătă după-amiază, la ora 1 fix, toate magazinele — în afară de cîteva rarisime excepții, în primul rînd chioșcurile de ziare — se închid și închise rămîn pînă luni la ora 8 dimineața. Dacă ai făcut imprudența să nu te aprovizionezi din vreme cu cele necesare pentru sfîrșitul săptămînii, vei fi nevoit să te lipsești de articolele respective ; altă soluție nu există. Te miră catargele pe care le vezi înălțîndu-se în curtea sau în grădina aproape a fiecărei locuințe. Pe multe din ele flutură un steguleț. E semn că gazda are musafiri și, ca atare, e bine să nu fie deranjați, căci pentru norvegieni ospeția e un lucru sfînt. Și mai este ceva : ai plecat din București, așteptîndu-te să dai piept cu rigorile climatului nordic și stînd în cumpănă pînă în ultima clipă dacă să-ți iei sau nu demiul cu tine. Cînd colo, surpriză totală — te întîmpină o veritabilă caniculă, demnă de meleaguri sudice. Și atunci îți revine în minte o lecție, aproape uitată, de geografie, despre efectele binefăcătoare ale Golf Streamului.

Ni se povestește că iarna vine aici de timpuriu — e și normal — pe la mijlocul lui octombrie, dar nu e cîtuși de puțin aspră. Ninge mult și des ; dar, pentru că nu bate de loc vîntul, nu se formează troiene, ci o plapumă de puf, peste tot la fel de groasă, sub care orașul doarme cuminte. Ca într-o versiune locală a mitului meșterului Manole, plapuma se destramă însă în fiecare zi : nu există cinste mai mare pentru locuitori decît aceea de a fi primii care să-și deszăpezească porțiunea de trotuar din fața casei. Cît despre partea carosabilă, aceasta este curățită cît ai bate din palme de niște pluguri ce aduc cu balaurul din poveste — și, ca rezultat, iarna se poate circula la Oslo aproape tot atît de lesnicios ca și în toiul verii.

Deocamdată, soarele strălucește cu putere și privirile se desfată cu un cadru natural de care puține orașe se bucură. Cu greu poți găsi altă capitală în care liniștea maiestuoasă a fiordurilor să se întîlnească cu foșnetul unor păduri întinse, dincolo de care se înalță spre zare munți, ale căror pante vor fi în curînd un adevărat paradis al schiorilor.

Se desprinde din Oslo o peninsulă Bygdöy — lăcaș fără rival al multor muzee clădite în mijlocul unei mări de verdeață. Oricît de grăbit ar fi turistul, trebuie să-și rezerve neapărat măcar o jumătate de zi pentru vizitarea lor. Iată, de pildă, Muzeul popular norvegian, nidoma Muzeului Satului de la noi, unde se pot vedea minunate exemplare ale arhitecturii populare din secolele trecute. Bisericuța din lemn, cu foișoare supra-

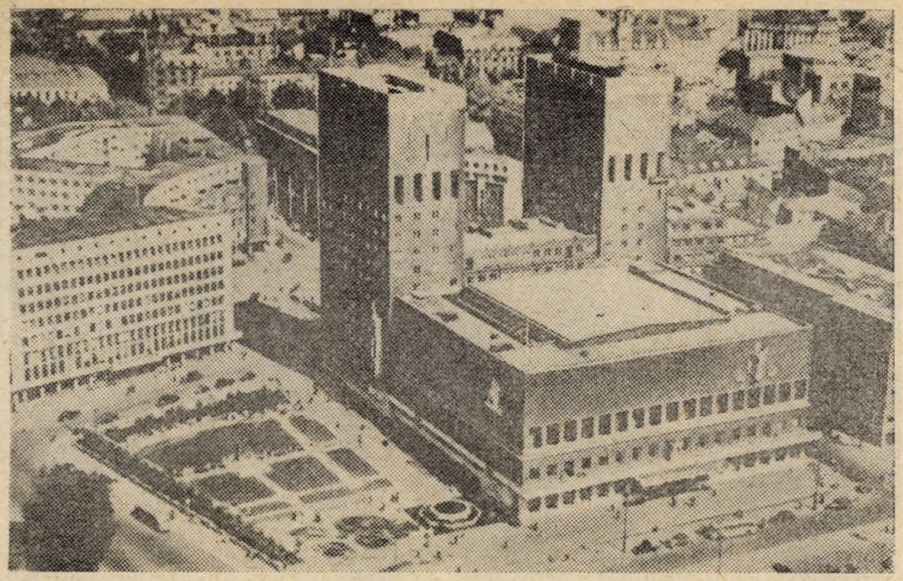

Trei imagini din Oslo: o stradă centrală; „Monolitul" din parcul-muzeu Vigeland; primăria orașului.

puse, te atrage prin armonia desăvîrșită a proporțiilor și aproape nu-ți vine să crezi că a fost construită în jurul anului 1200. Într-un alt muzeu, al corăbiilor legendarilor vikingi, strămoși ai locuitorilor de azi ai Norvegiei, ai prilejul să admiri exponate și mai vechi. Vikingii își înmormîntau morții cu corăbii cu tot, echipate, așa cum se cuvenea, pentru ultima călătorie. Una din corăbiile expuse a fost găsită aproape intactă, îngropată sub un strat de nisip, și constituie o mărturie unică asupra unei epoci despre care se știe încă prea puțin. De la corăbiile vikingilor și pînă la vestita navă „Fram", cu care exploratorii Nansen și Amundsen au cercetat regiunile polare, există un fir neîntrerupt al continuității. Astăzi, după ce a parcurs un drum glorios, „Fram" și-a găsit o odihnă binemeritată în muzeul care-i poartă numele. Cercetîndu-i cabinele și cala, îți amintești că și savantul român Emil Racoviță a participat la una din expediții și aduci un omagiu mut tuturor acestor oameni curajoși, cercetători ai necuprinsurilor albe.

Bygdöy îți mai rezervă și o altă surpriză: muzeul Kon-Tiki, unde se găsește pluta cu care etnograful norvegian Thor Heyerdahl a străbătut în derivă Pacificul pe o distanță de 8 000 km., din Peru și pînă în Insulele Tuamoto, într-o aventură ce a părut unora de o îndrăzneală nebunească, pentru a demonstra că locuitorii Polineziei nu sînt de origine asiatică, ci provin din străvechii incași.

De cutezanța norvegienilor într-un alt domeniu — cel al artei — am avut prilejul să ne convingem în fața grupurilor sculpturale în fier, bronz și granit ale marelui artist care a fost Gustav Vigeland. Situate în aer liber, în mijlocul unui parc de peste 30 ha, aceste lucrări, întruchipînd forța vitală a omului — și care, prin îndrăzneala concepției, au stîrnit și continuă să stîrnească o controversă pătimașă — alcătuiesc un ansamblu unic în lume. Ansamblul este dominat de faimosul Monolit — un obelisc de 18 m, pe care se înfășoară 121 de trupuri umane — și de roata vieții: șapte corpuri înlănțuite, turnate în bronz. Nu mai puțin îndrăzneață pentru vremea sa poate fi considerată maniera de lucru a lui Edvard Munch, deschizător de căi noi în pictură. Dintre numeroasele sale opere expuse în frumosul și modernul muzeu care-i poartă numele, te izbesc, între altele, autoportretele sale succesive, începînd din prima tinerețe și pînă în pragul morții, portretul lui Henrik Ibsen, remarcabil exemplu al expresionismului, scenele de suferință și mizerie din viața unor ființe umile.

Anotimp electoral

Popor mîndru, profund îndrăgostit de libertate, norvegienii au o lungă tradiție de luptă pentru neatîrnare, începînd cu împotrivirea față de uniunea care le-a fost impusă — mai întîi cu Danemarca, iar apoi cu Suedia — și sfîrșind cu rezistența față de ocupația nazistă. În acțiunile împotriva hitleriștilor și a uneltelor lor, strînse în jurul lui Quisling, al cărui nume avea să devină un trist simbol, locuitorii Norvegiei au dat un greu tribut de sînge. În primele rînduri ale rezistenței s-au aflat întotdeauna comuniștii. Există într-unul din cimitirele din Oslo un monument simplu, cinstind memoria celor 21 de membri ai Comitetului Central al Partidului Comunist din Norvegia, care au pierit fie cu arma în mînă în lupta împotriva ocupantului, fie în închisori. Trupurile unora dintre ei nu au putut fi găsite nici pînă astăzi. Din formațiile de luptă ale rezistenței, peste 50 000 de oameni au fost comuniști.

Toamna acestui an a fost în Norvegia un anotimp electoral datorită campaniei pentru alegerile comunale, care s-au ținut la sfîrșitul lunii septembrie. Problemele de ordin intern care preocupă opinia publică — și cărora partidele politice le-au acordat atenție în recenta campanie electorală — sînt cea a prețurilor, a locuințelor și cea a exodului de la sate la orașe. Este știut că unul din motivele pentru care Partidul Social-Democrat a pierdut alegerile generale de acum doi ani a fost creșterea prețurilor la bunurile de consum. Partidele care alcătuiesc actualul guvern de coaliție — conservatorii, liberalii, creștin-populariii și centriștii — nu au reușit însă să redreseze situația, după cum nu au reușit să pună frîu nici migrării, îngrijorătoare ca proporții, a populației rurale spre centrele urbane.

Confirmînd rezultatele unor sondaje întreprinse înaintea alegerilor, scrutinul a menținut, în linii mari, pozițiile anterioare ale diferitelor partide. Opoziția social-democrată a înregistrat un ușor cîștig de voturi, iar coaliția guvernamentală a pierdut un număr de voturi, în special pe seama partidului conservator — cea mai importantă formație a coaliției.

Probleme politice externe — cum ar fi cea a Vietnamului, a apartenenței Norvegiei la N.A.T.O. sau eventualitatea aderării la Piața comună — nu au format obiectul recentei campanii electorale, ceea ce nu înseamnă însă că ele nu preocupă opinia publică. Este semnificativ în această direcție că, deși oficial numai partidul comunist și cel socialist-popular se pronunță pentru ieșirea Norvegiei din N.A.T.O., la un recent sondaj s-au declarat în favoarea acestei acțiuni 36 la sută din persoanele întrebate, în timp ce alte 20 la sută nu și-au exprimat părerea. Rezultatele acestui sondaj confirmă o realitate pe care o consemnează presa norvegiană de toate nuanțele, și anume creșterea stării de spirit împotriva Pactului Atlantic.

În ultima vreme, relațiile de colaborare politică, economică, culturală și tehnico-științifică ale țării noastre cu Norvegia au luat un curs pozitiv, existînd largi posibilități de dezvoltare a acestor relații, ceea ce nu poate decît să contribuie la statornicirea unui climat de pace în Europa și în lume. La sfîrșitul lunii august, la invitația P.C. din Norvegia, a vizitat Norvegia o delegație a Partidului Comunist Român, condusă de tovarășul Paul Niculescu-Mizil, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent, secretar al C.C. al P.C.R.

Într-o convorbire pe care semnatarul acestor rînduri a avut-o cu unul din fruntașii Storting-ului (parlamentul norvegian), Finn Moe, deputat din partea Partidului Social-Democrat și vicepreședinte al Comisiei parlamentare pentru afacerile externe, acesta a ținut să releve poziția similară a celor două țări într-o serie de probleme ale vieții politice internaționale și să-și exprime satisfacția față de stadiul actual al relațiilor româno-norvegiene. El a arătat că și Norvegia este partizană a intensificării colaborării între statele europene cu sisteme politice diferite și și-a manifestat convingerea că, după vizita din primăvară a delegației Marii Adunări Naționale, condusă de Mia Groza, vicepreședintă a M.A.N., vizita de răspuns pe care delegația parlamentului norvegian o va face în București, în cursul anului viitor, va constitui o nouă treaptă în promovarea acestei evoluții.

Norvegia este a cincea țară europeană ca suprafață. Axul său nord-sud depășește 1 600 km. Cineva a calculat că, dacă adîncile fiorduri care crestează coasta norvegiană ar putea fi netezite, lungimea coastelor țării ar întrece jumătate din circomferința Ecuatorului. Pe pămîntul Norvegiei trăiesc ceva mai mult de 3,5 milioane locuitori. Valoarea unui popor nu se stabilește însă — ca să parafrazăm un vers celebru — după numărul locuitorilor. Armoniile răscolitoare ale lui Grieg, profundele investigații în psihologia omului modern ale lui Ibsen, cutezanța cu care Vigeland a însuflețit granitul, superbul curaj al eroilor de la Telemark, cîștigători ai crîncenei bătălii pentru apa grea, iată coordonatele care definesc valoarea urmașilor primului descoperitor al Americii, Leif cel Roșu.

AFRICA de la trib la naţiune

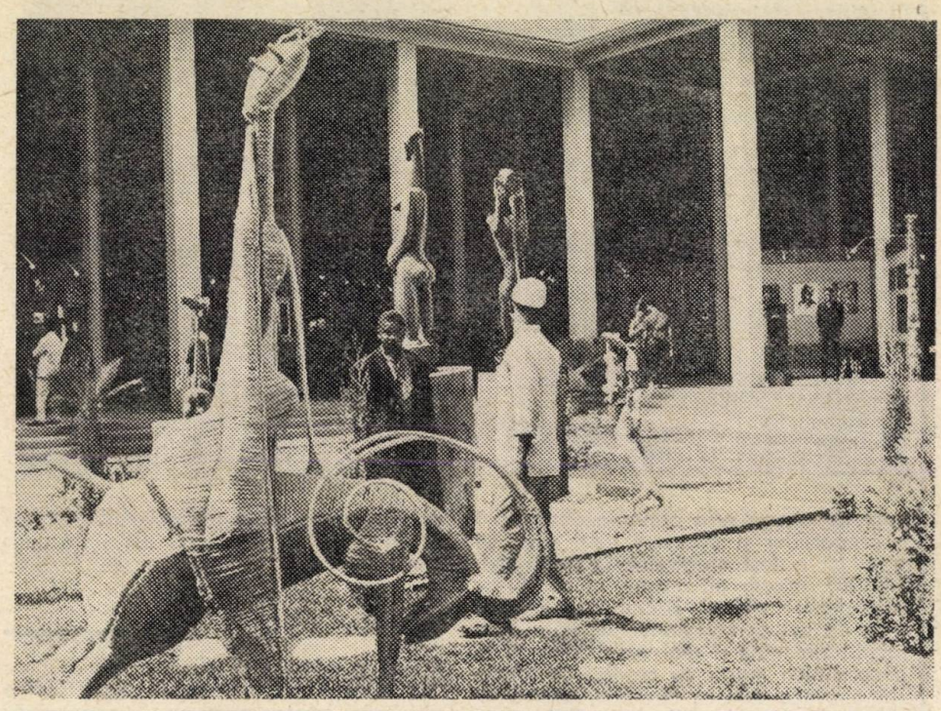

Dakar Expoziţie de artă africană

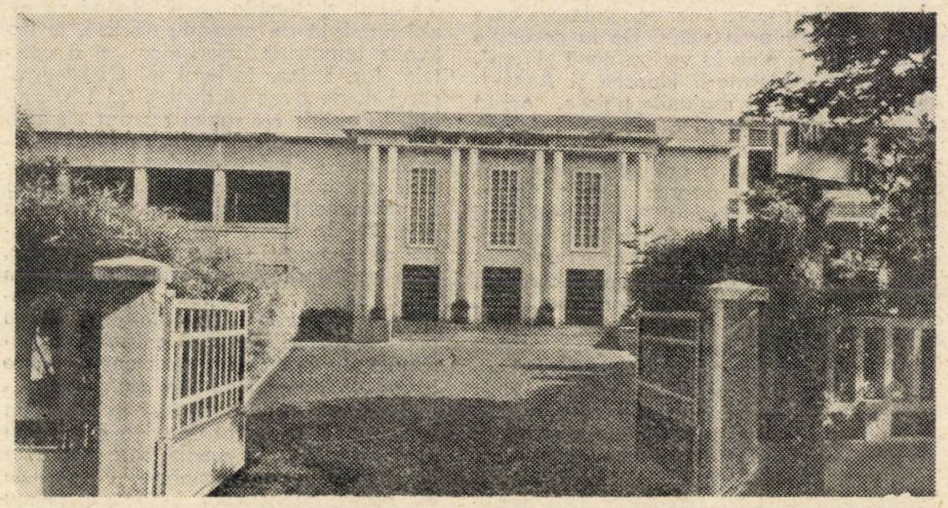

Şcoala de specialişti pentru lucrări publice din Bamako (Mali)

Încă nu se declanşase criza nigeriană, secesiunea ameninţa unitatea statului sudanez, iar soluţionarea „problemei congoleze" mai figura printre punctele nevralgice ale O.U.A., cînd preşedintele Tanzaniei, Julius Nyerere, consemna în articolul său „Viitorul Africii" : „Unul dintre obiectivele esenţiale ale noilor guverne africane este crearea naţiunilor africane. Numai prin depăşirea izolaţionalismului tribal, prin făurirea unei naţiuni puternice, prin unitatea sa, izvorîtă din conjugarea aspiraţiilor şi eforturilor întregului popor, ne vom putea cuceri independenţa reală".

Într-adevăr, naţiunea constituie o forţă motrice de seamă a dezvoltării social-politice a intregii lumi contemporane. Asigurarea independenţei şi suveranităţii naţionale, dezvoltarea continuă a fiecărei naţiuni reprezintă un factor important în dezvoltarea socială a popoarelor respective ca şi a mersului înainte al întregii societăţi omeneşti. În realitatea internaţională se înscriu astăzi naţiuni aflate pe diferite stadii ale dezvoltării lor. Acest fapt caracterizează în mod deosebit continentul african. Pe acest frămîntat continent, în care majoritatea covîrşitoare a celor 39 de state independente s-a format în ultimii 20 de ani, procesul închegării naţiunilor îşi are originalitatea, greutăţile şi complexităţile sale, desfăşurîndu-se în aspecte diferite potrivit specificului şi condiţiilor existente în fiecare din statele independente. Dacă în zona arabă a Africii se poate vorbi de naţiuni aflate într-un stadiu relativ avansat al formării lor, pe întinsa suprafaţă a Africii negre (la care ne vom referi în articolul de faţă) marea majoritate a popoarelor luptă încă pentru închegarea naţiunilor, pentru afirmarea lor de sine stătătoare în viaţa politică internaţională. Africa luptătoare, angajată în bătălia eliberării depline, îşi caută calea, se organizează, nu fără a întîmpina însă şi mari dificultăţi. Luptele intestine — şi conflictul nigerian oferă astăzi un exemplu poate din cele mai tragice — ce izbucnesc încă într-o serie de tinere state independente, speculate şi întreţinute fiind de cercurile imperialiste în propriul lor interes, plasează în stringentă actualitate africană problema complexă a unităţii naţionale, a depăşirii fărîmiţării tribale, a închegării şi dezvoltării naţiunilor.

Plecînd de la un conglomerat de structuri în care monocultura agrară creată şi în mare parte controlată încă de monopolurile străine coexistă cu rămăşiţele economiei naturale, tinerele state africane încearcă să realizeze un cadru naţional propice unei dezvoltări rapide şi independente a forţelor de producţie corespunzătoare cerinţelor vieţii economice a unui stat modern, independent. Se depun eforturi pentru a se restaura şi reabilita o cultură naţională autentică acolo unde istoriografia colonială nega pînă şi existenţa unor elemente de civilizaţie umană. În procesul creării unor naţiuni viabile, a fost şi este încă necesar să se făurească şi să se dezvolte o conştiinţă naţională acolo unde nu a existat decît un agregat de grupări etnice pe care foştii stăpîni s-au străduit — nu fără motive — să le opună una celeilalte. Popoarele Africii independente caută, într-un cuvînt, să procedeze la o reconvertire a structurilor moştenite de la regimul colonial pentru a le adapta noilor realităţi ale formării tinerelor naţiuni, la o reconvertire a metodelor şi mentalităţilor pentru a le adapta exigenţelor noii situaţii. Acestui proces, de însemnătate fundamentală pentru consolidarea independenţei politice cucerite şi care se află astăzi în plină desfăşurare în Africa, i se

opun forțele retrograde interne și externe, cercurile imperialiste și acoliții lor interesați în menținerea vrajbei tribale, a divizării popoarelor continentului negru în scopul perpetuării unei dominații anacronice.

Originalitatea societății africane

După o statistică a O.N.U., în Africa există astăzi peste 1 500 de grupări etnice, unele importante, altele mai puțin cunoscute, aproape fiecare avînd însă un trecut istoric, o organizare politică, o structură lingvistică, tradiții și obiceiuri proprii. După mărimea și vitalitatea ei, o grupare etnică însumează un număr mai mare sau mai mic de triburi și clanuri (cifra totală aproximativă este apreciată la peste 4 000). Poporul Bamileke din vestul Camerunului, de pildă, numără cinci sute de mii de membri organizați în nouăzeci de triburi. În schimb, statul Gabon, avînd în total același număr de locuitori, înglobează nu mai puțin de treizeci de entități etnice deosebite. În Tanzania conviețuiesc 120 de triburi vorbind 100 de limbi diferite, iar în Nigeria, cele 250 de organizații tribale aparțin în special popoarelor Yoruba, Hausa, Ybo și Fulani. Dintre cele patruzeci și opt de grupări etnice din Kenya, Kikuyu a devenit cunoscută după cel de-al doilea război mondial prin celebra răscoală „Mau-Mau", organizată împotriva autorităților coloniale engleze.

O particularitate specifică tribului pe continentul african o constituie dezvoltarea sa concentrică pornind de la o celulă fundamentală : familia patriarhală. Rezultat al procesului natural de creștere și divizare socială a familiei, tribul — cu faza intermediară a clanului — păstrează vechile tradiții, cultul primilor întemeietori unind pe membrii tipului evoluat de organizare prin legături sacre de rudenie. Originea comună, devenită legendară, este atestată prin credințe, simboluri și insemne distinctive. Prerogativele exercitării riturilor religioase și ale distribuirii periodice a pămîntului — proprietate comună — reveneau inițial, prin aceeași tradiție, șefului de trib, considerat descendent direct al familiei fondatoare. Acest prim stadiu de organizare tribală, puțin diferențiat social, bazat pe o economie naturală, se menține încă pe un teritoriu limitat în centura de păduri din interiorul continentului și în unele zone ale savanei, departe de marile curente ale transformărilor sociale. Este tipul de organizare socială pe care istoricul africanolog Jean Suret Canale o numește în a sa „Histoire de l'Afrique noire" drept „tribală nestatală".

În general însă, o serie de factori cu consecințe directe în dezvoltarea vieții economice și sociale au dus la o evoluție a sistemului tribal, în cadrul comunității apărînd diviziuni precis conturate. S-a născut astfel o aristocrație tribală și militară care își exercita autoritatea prin intermediul unui aparat politic și administrativ abilitat în perceperea impozitelor, organizarea armatei, supunerea unor largi pături periferice și a captivilor prinși în războaie. Este acel stadiu de organizare socială, predominant în Africa precolonialistă, indicat de africanologul francez, sub denumirea de „tip tribal-feudal". Cultul strămoșilor rămîne și în acest stadiu un factor fundamental.

Un alt element care și-a adus contribuția la specificul societății africane a fost mișcarea migratoare de mare amploare care a frămîntat secole de-a rîndul — începînd din Evul Mediu pînă la o epocă recentă — populațiile continentului negru. Așa s-au petrecut, de pildă, faptele în regiunea centrală a Africii — zona marilor lacuri : triburile războinice de păstori au încorporat populația băștinașă de agricultori Bantu și și-au impus sistemul lor de organizare pe bază căruia s-au ridicat apoi regatele Toro, Bunyoro, Buganda. Imigrația triburilor Tutsi în Ruanda și Urundi s-a efectuat în mod gradat, pașnic. Și ele au edificat la rîndul lor unități politice solide dar și-au păstrat identitatea etnică și o anumită superioritate de castă, care le-a permis să mențină puterea în ciuda minorității în care s-au aflat întotdeauna și a nemulțumirilor, ducînd pînă la ciocniri sîngeroase din partea populației băștinașe Hutsi. Dominația pe care o minoritate a Fulanilor a instaurat-o în secolul al XIX-lea asupra populației Hausa din Nigeria nordică oferă un alt exemplu de societate stratificată.

Sînt cîtiva din factorii care au generat aspectul complex al societății africane din perioada dominației coloniale — un conglomerat de grupări etnice și triburi, o multitudine de limbi, un mozaic de tradiții și obiceiuri.

Dacă această societate își are specificul, originalitatea sa în ce privește structura socială și politică, cu totul neîntemeiat susține însă sociologul belgian Ferdinand van Longenhove, în lucrarea „Consciences tribales et nationales en Afrique noire", că „pînă la venirea europenilor, populația africană nu a cunoscut decît forme extrem de rudimentare de organizare... un stadiu primitiv de evoluție socială și politică pe care nu ar fi fost niciodată în stare să o depășească". Există astăzi, de pildă, mărturii despre prezența, în veacul al IV-lea al erei noastre, a unui sistem politic și administrativ centralizat, folosit cu ingeniozitate și eficacitate în marele imperiu al Ghanei. De asemenea, în secolul XIV, cînd imperiul Mali atingea apogeul gloriei sale, orașele Gao, Dienne, Tombuctu erau considerate centre ale științei și culturii în lumea musulmană. Confederația triburilor Ashanti — din regiunea nordică a vechii Coaste de Aur — constituită la începutul secolului al XVIII-lea — a dovedit o deosebită forță în multiplele și violentele ciocniri cu armatele coloniale britanice. Cînd cercurile coloniale franceze au supus regatul Dahomey, ele au întîmpinat aceeași rezistență a unui stat temeinic organizat care își avusese epoca sa de strălucire cu numai 50 de ani înainte. Ca și Dahomevul vecin, regatul Benin și statul Yoruba au înscris epoci de civilizație citadină înfloritoare, o mare dezvoltare a artelor. Africanologia contemporană a relevat nenumărate antecedente despre unități politice solid structurate, reunind caracterele esențiale ale unui stat, și în Africa ecuatorială (regatele Congo, Lunda și Luba), în Africa orientală (Buganda, Ankole, Bunyoro, Toro, Ruanda și Urundi), în regiunea centrală a Africii (Monomatapa și Zulu). Multe dintre acestea s-au înălțat în primul mileniu al erei noastre, atingînd culmea strălucirii lor în Evul Mediu. Altele, apărute mai tîrziu, au supraviețuit pînă în secolul al XIX-lea, iar unele (Burundi, de pildă) există și astăzi. Adevărul este deci că, înaintea cuceririi coloniale, numeroase grupări sociale pe continentul african se aflau în stadii diferite de organizare precapitalistă de tip feudal. Contactul cu puterile coloniale, opresiunea de decenii și secole nu au însemnat numai traficul de sclavi, jefuirea bogățiilor Africii, subdezvoltarea economică ci, în primul rînd, frînarea evoluției firești a societății africane spre formarea statelor naționale. Mai mult chiar : prin conservarea cu îndărătnicie de către cercurile coloniale a unor forme anacronice de organizare tribală, perioada dominației străine a determinat într-o serie de cazuri o involuție a acestei societăți.

Structuri sociale destrămate

Absența unor state naționale, a unor națiuni închegate pe continentul african în momentul invaziei puterilor coloniale, le-a oferit acestora din urmă posibilitatea trasării unor frontiere arbitrare, ignorînd granițele etnice, istorice, produs al tradiției seculare și al vieții sociale proprii popoarelor Africii. Au fost astfel delimitate noi teritorii, în raport cu itinerariile primilor exploratori, cu tendința necontenită de rotunjire a posesiunilor deja obținute, cu acapararea mijloacelor naturale de comunicație. Ca urmare a împărțirii continentului între puterile occidentale (la conferința de la Berlin în 1885, din nou în 1918, după înfrîngerea Germaniei imperiale), peste 80 la sută din frontierele de stat ale Africii nu corespund diviziunilor tradiționale firești*. Forfecarea trupului viu al Africii a mers pînă la a despărți și împrăștia nu numai grupări etnice bine definite ci și triburi, ba chiar sate africane. În perioada precolonială exista, de pildă, pe cursul mijlociu al Nilului și în regiunea de est a fluviului, un sistem strîns de legături social-politice unind triburile nilotice într-o comuniune care, avînd o limbă, un teritoriu și tradiții comune, evolua spre încheierea unei națiuni. Împărțirea colonială a Africii a făcut însă ca aceste triburi unitare să se afle răspîndite în patru zone de influență diferite : Sudanul oriental sau anglo-egiptean (devenit Republica Sudan), Uganda, Kenya și Congo belgian (Republica Congo-Kinshasa). La vest de teritoriul ocupat de triburile nilotice viețuia poporul Azandé, avînd o structură și o organizare socială proprie. În 1885, poporul Azandé se afla împărțit între Anglia (Sudanul oriental), Belgia (Congo) și Franța (Oubangi — mai tîrziu Republica Africa Centrală). Pe țărmul occidental al Africii locuia, la începuturile perioadei colonialiste, poporul Ewe — unul din cele mai evoluate ca organizare socială din regiunea tropicală a continentului. La sfîrșitul secolului al XIX-lea, triburile Ewe au fost divizate între Germania (Togo) și Anglia (Coasta de Aur) pentru ca după primul război mondial Togo german să fie reîmpărțit între Franța și Anglia. Exemplele pot fi multiplicate la aproape fiecare teritoriu colonial nou creat pe continentul african. O altă consecință a acestei delimitări artificiale a fost impunerea unei situații de coabitare în limitele aceluiași stat a două sau mai multe ramuri tribale, adesea opuse prin tradiții istorico-religioase. S-a creat astfel terenul izbucnirii unor conflicte cu caracter permanent, sprijinite și exacerbate de cercurile străine interesate, conflicte care nu de puține ori s-au soldat cu masacre sîngeroase.

*) La vie internationale, nr. 3/1964, pag. 16

→

„Acțiunea deformantă a dominației coloniale a antrenat ruptura vechilor raporturi sociale care existau în ierarhia autohtonă, distrugînd echilibrul politic originar" — notează sociologul francez C. Balandier într-un studiu recent asupra evoluției societății africane. Fără a ține seama de sistemul politic-social indigen, administrația colonială a creat instituții tribale artificiale, a investit noi șefi recrutați din rîndurile agenților supuși ai regimului. Coruperea căpeteniilor a urmărit atît supunerea prin presiune morală a populației băștinașe cît și jefuirea organizată a bogățiilor de pe teritoriile ocupate. Șefii de trib au devenit funcționari guvernamentali stipendiați și împuterniciți cu drepturi administrative. A apărut astfel o nouă aristocrație tribală, ale cărei interese de clasă se împleteau strîns cu cele ale tutorilor coloniali.

Perturbările pe care dominația colonială le-a generat în activitatea economică a societății africane tradiționale nu au fost nici ele de mai mică importanță. Vechile instituții politice și sociale au fost complet golite de conținut. Comerțul de tip capitalist practicat de puterile coloniale a înlocuit schimburile în natură — trocul. Culturile tradiționale au fost înlocuite cu „plantații rentabile" pentru sectorul colonial. În mod obiectiv, însă, au început să se creeze în același timp, treptat, premisele formării națiunilor pe continentul negru. Mijloacele moderne de comunicație, introduse în scopul înlesnirii jafului colonial, au scurtat distanțele, legînd regiuni îndepărtate. Administrația centralizată, noile relații de producție, comerțul, impunerea limbii oficiale a noilor stăpînitori au favorizat cunoașterea mutuală între populații eterogene, nevoite să trăiască și să se dezvolte în limitele unor granițe stabilite. Împotriva voinței imperialiștilor, teritoriile confecționate în cancelariile vest-europene au devenit entități proprii, au dobîndit o viață proprie. În ciuda barierelor tribale, Uluf, Serer sau Kișî vor adopta numele comun de „senegalez", Akan, Mossi sau Grussi, cel de „ghanez", membrii clanului Fula sau Bama se vor numi deopotrivă „guinezi".

Aglomerările urbane au favorizat formarea unor noi raporturi sociale prin apariția categoriei salariaților. Conștiința unei situații comune de umilință, statutul rușinos și inuman de indigeni, munca forțată, violența fizică, precum și întregul sistem de exploatare a bogățiilor țării au stimulat apariția unor reacții unitare împotriva opresorilor. Și astfel, dacă jaful colonial și discriminarea rasială au accelerat crearea frontului unit al luptei de eliberare, la rîndul ei viguroasa mișcare anticolonialistă a generat sentimentul demnității naționale, conștiința apartenenței la o națiune asuprită și a întărit ideea unei națiuni africane libere, a statului național african suveran. „Ideea de naționalitate, apărută încă la sfîrșitul secolului al XIX-lea, a dobîndit după al doilea război mondial o amploare similară celei existente în Europa postfeudală, răspîndindu-se ca un foc de stepă pînă în centrul Africii" — notează Jean Suret Canale.

O etapă hotărîtoare

Sprijinirea și exacerbarea delimitărilor și instituțiilor tribale, cu rol de obstacol ridicat în mod deliberat în calea unității și închegării națiunilor, au constituit unul din factorii esențiali ai politicii coloniale în perioada mișcării de eliberare a popoarelor africane. O dată cu cucerirea independenței politice de către tinerele state ale Africii, problema tribală a dobîndit noi aspecte care îi subliniază complexitatea. Într-o serie de state, o parte din șefii tribali s-au acomodat relativ rapid introducerii instituțiilor elective, inițiindu-se în culisele electorale și creîndu-și propriul partid „tradițional", sprijinit pe o anumită grupare etnică pe care, în viitoarea luptei pentru putere, o ațiță împotriva grupării rivale. Este cazul zecilor de fracțiuni politice reacționare tribale apărute după dobîndirea independenței în Nigeria, Sudan, Congo (Kinshasa), Sierra Leone și în multe alte state africane.

În unele state africane independente s-au inițiat măsuri hotărîte pentru a dezrădăcina acest mare flagel moral și social care divizează populația. În Guineea și Mali, de pildă, șefii tribali au fost lipsiți de împuternicirile lor politice și administrative. În Senegal și Camerun administrația tribală a fost înlocuită cu organe alese ale puterii locale. Același lucru se încearcă și în Sudan. În multe din noile state africane — Mali, Guineea, Congo (Brazzaville), Tanzania, Mauritania și altele — se acordă o atenție specială unirii forțelor progresiste pe bază națională și democratică. Respectarea tradițiilor diferitelor grupări etnice, instaurarea drepturilor democratice ale maselor în aceste state, contribuie în mod real la înlăturarea animozităților și neîncrederii între diferitele comunități, la făurirea unității întregului popor în vederea realizării progresului în toate domeniile de activitate a statului. În Mauritania, de pildă, se depun eforturi pentru înlăturarea disensiunilor existente între populația arabă și populația neagră, printre altele, printr-o reprezentare a lor echitabilă la diversele eșaloane ale conducerii administrativ-politice a țării. Reorganizarea administrativ-politică și reducerea numărului provinciilor, interzicerea fracțiunilor politice tribale și acordarea dreptului de vot femeilor în Congo (Kinshasa) contribuie, de asemenea, la consolidarea unității naționale. În aceeași ordine de idei, recentele măsuri privind lărgirea drepturilor democratice, inițiată de guvernul tanzanian, oferă noi posibilități participării mai active a întregii populații a țării la dezvoltarea multilaterală a statului. Concretizarea preocupărilor existente într-o serie de state africane — Sudan, Kenya, Volta Superioară și altele — pentru lichidarea dezvoltării economice și culturale inegale a diferitelor regiuni din aceste state constituie, de asemenea, un pas important în înlăturarea periculoaselor cauze potențiale de conflicte și fricțiuni.

Dobîndirea independenței politice a oferit noilor state africane posibilitatea descătușării forțelor de producție, înmănuncherii energiilor și capacităților creatoare ale popoarelor în cadrul statului național ; crearea — pe această bază — a unei economii naționale independente se înscrie ca factor important în făurirea și dezvoltarea unei vieți economice comune, element hotărîtor în formarea națiunii. Calea sigură pentru dezvoltarea unei economii independente este, în primul rînd, intensificarea eforturilor proprii, mobilizarea întregului potențial material și uman, concentrarea și unirea tuturor forțelor înaintate progresiste ale fiecărui stat, lupta consecventă împotriva imperialismului, a tuturor formelor de colonialism vechi și nou. Eforturile depuse în majoritatea statelor africane, în vederea creării și dezvoltării unei industrii proprii, întrunesc adeziunea unanimă a întregului popor. Marele centru industrial-agricol „Oficiul Nigerului" a fost creat prin munca unită a mii de malieni veniți din diferite colțuri ale țării, aparținînd unor diferite comunități etnice și tribale. Prin aceeași unire a forțelor s-au înălțat și marele baraj guinez de la Kalé și multe alte obiective industriale din Congo (Brazzaville), Ghana, Senegal și alte țări ale Africii independente. Pe aceeași linie poate fi menționată naționalizarea unor principale obiective economice realizată în unele state africane (Mali, Guineea, recent Tanzania).

Lupta împotriva subjugării coloniale a economiei naționale vine în întîmpinarea dorințelor maselor populare de consolidare a independenței reale și depline a statului. Un ajutor prețios în această direcție îl oferă colaborarea economică a tinerelor state independente cu țările socialiste, colaborare fundamentată pe respectarea drepturilor fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, pe neamestecul în treburile interne ale altor popoare, pe promovarea neabătută a principiilor independenței și suveranității naționale.

Desigur, în acest complex proces ce se desfășoară azi pe continentul african, problemele dezvoltării culturii naționale, a unei limbi naționale își au importanța lor ca factori componenți și necesari ai unei națiuni închegate. În Republica Arabă Unită și în țările Maghrebului națiunile respective s-au format avînd la bază limba arabă. În Etiopia a fost adoptată o limbă națională, iar în Tanzania se depun eforturi pentru înscrierea limbii swahili ca limbă unică pentru întregul popor. În multe state africane, înlăturarea barierelor lingvistice se realizează însă în continuare prin intermediul limbii oficiale a fostei metropole — soluție de tranzit neprielnică dezvoltării unei culturi naționale. În același timp, Africa independentă este angajată în bătălia împotriva analfabetismului, a ignoranței, pentru dezvoltarea unei culturi naționale (bazate pe vechile tradiții) ale cărei valori, deși ignorate timp de secole de către cercurile coloniale interesate, nu au putut fi șterse din tezaurul cultural al popoarelor.

„Pentru noi — declarau participanții la Seminarul de la Cairo (24—29 octombrie 1966) privind viitorul Africii — statul național nu înseamnă numai steaguri fluturînd în vînt și trecerea puterii din mîinile albilor în cele ale negrilor. Lupta națională urmărește consolidarea independenței politice și economice a statului, lichidarea înapoierii, a foametei și privațiunii. Națiunea este legată de educație, de progres, de egalitatea în drepturi, de participarea la elaborarea și realizarea politicii țării".

Ileana NICOLAESCU

reflector

ANDRÉ MAUROIS

A murit săptămîna aceasta, la Paris, în vîrstă de 82 de ani, André Maurois. Descendent al unei familii de industriași alsacieni emigrați în Normandia, Maurois s-a născut la Elbeuf, în 1885. Licean la Rouen și elev al lui Alain, s-a numărat printre laureații concursului general de filozofie. Studiilor universitare absolvite cu strălucire, le-au urmat — întîmpinați cu regret — cei cîțiva ani petrecuți în lumea afacerilor, alături de tatăl său, industriaș specializat în textile. Vocația literară se afirmă în timpul primului război mondial — la care a participat ca ofițer de legătură pe lîngă armata britanică — găsindu-și o primă expresie în „Tăcerile colonelului Bramble" (1918), urmate curînd de „Discursurile doctorului O'Grandy". Elemente autobiografice au stat la obîrșia celor mai cunoscute romane ale sale, printre ele „Bernard Quesnay" (1926), „Cercul de familie" (1932) și mai cu seamă „Climate" (1928) — unul din marile succese literare ale epocii. Campion al „vieților romanțate", pe atunci la modă, André Maurois a devenit un maestru al genului, lăsînd posterității admirabile pagini despre Shelley, Byron, Chateaubriand, Proust, George Sand și, îndeosebi, asupra lui Hugo, a „cei trei Dumas" și a lui Balzac.

În anii ultimului război, Maurois a predat literatura în universitățile americane și a luat parte la campania din Africa de nord și la debarcarea aliaților în Corsica.

Spre sfîrșitul vieții își orientează activitatea literară spre eseul de psihologie și etică (printre altele, „Scrisoare către un tînăr").

Din 1938 membru al Academiei Franceze, André Maurois s-a dovedit, de-a lungul întregii sale activități scriitoricești, unul din spiritele cele mai vii ale literelor franceze.

PATRU REGI DETRONAȚI

Pînă nu de mult, în Uganda coexistau patru vechi regate, ceea ce făcea extrem de dificilă conducerea țării. Anul trecut, unul dintre aceste regate, și anume Buganda, a fost desființat în urma unor incidente violente. Fostul kabaka (rege) al Bugandei, sir Frederick Mutesa, care se proclamase președinte al Ugandei, a fost nevoit să fugă din țară, președinția revenind primului ministru de atunci, Obote. Celelalte trei regate au dispărut într-un mod mai puțin zgomotos. Cei trei regi — și anume omukama din Bungoro, pe numele său sir Tito Wungi, abakama din Toro (Patrick Olimi) și amugaba din Ankole (sir Charles Gasyona II) — au renunțat de bunăvoie la privilegiile lor, în schimbul promisiunii că vor primi pensii cu adevărat regești. Îndată după ce parlamentul a aprobat legea în virtutea căreia regii tradiționali au fost înlocuiți de secretari generali subordonați guvernului, foștii conducători au primit ordin să predea de îndată palatele, insemnele și tobele regale, tronurile și celelalte simboluri ale puterii lor. Sir Charles a fost nevoit să se despartă imediat de palatul său din Mbarara și de celelalte posesiuni. Celorlalți doi regi li s-a dat un termen de o lună. Ei sînt încă destul de neliniștiți pentru că n-au aflat cît de mare va fi pensia și unde vor locui. Omukama din Bungoro l-a rugat pe președintele Obote să-i permită să-și păstreze palatul de la Masindi, al doilea ca mărime după cel din Hoima, pe care îl va preda. Pentru colegul său din Toro, viitorul imediat nu reprezintă o problemă : Patrick Olimi, un tînăr absolvent al Universității din Makerrere, va pleca să-și continue studiile într-o universitate britanică.

Se afirmă că și fostul kabako al Bugandei ar putea aspira la o pensie dacă ar anunța în mod public că renunță la orice pretenții politice. Deocamdată au fost înscriși pe lista pensionabililor numai soția sa, lady Damali, care a rămas în țară, și cei 11 copii ai lor. O asemenea declarație de intenții ar avea, se crede, darul de a potoli spiritele foștilor săi supuși din Buganda, care au pus la cale în ultimul an două complоturi menite să-l readucă în țară pe „regele Freddie" și să-l proclame „împărat al Ugandei".

Oricum, președintele Obote consideră că a ajuns la capătul lungului drum spre consolidarea formei de stat republicane.

Scrisoare din Belgrad

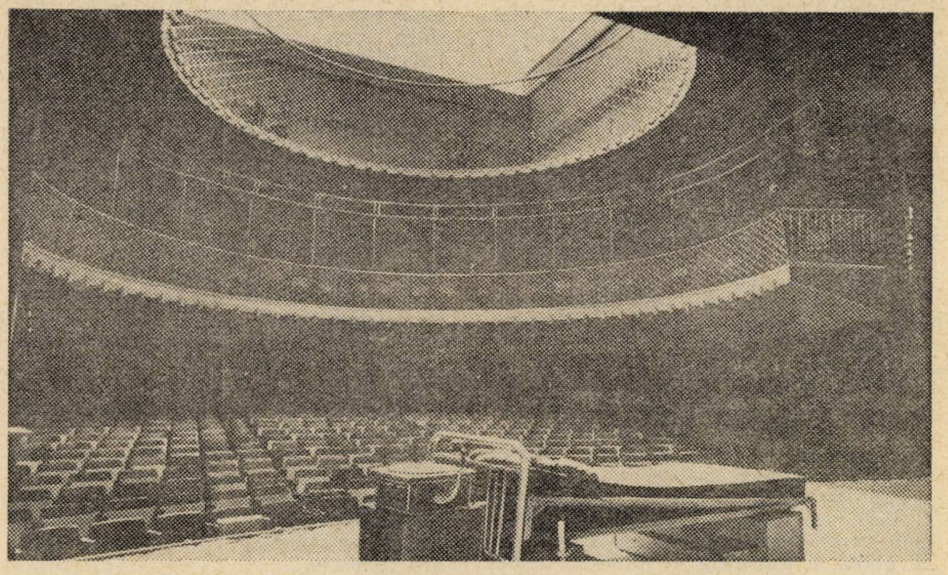

Teatrul „Atelier 212" din Belgrad, unde s-a desfășurat Festivalul internațional de teatru experimental (septembrie 1967)

Confluențe culturale

Valentin Silvestru

Jocurile de vară de la Dubrovnik, Festivalul de artă studențească și Tîrgul de mostre de la Zagreb, Tîrgul internațional de carte și Festivalul de teatru experimental de la Belgrad sînt cîteva din împrejurările prin care Iugoslavia propune ambițioase și loiale competiții, oferindu-și sieși, în același timp, tot atîtea posibilități de confruntare și afirmare. Călătorul va avea deci a-și alege anotimpul și circumstanța, încredințat fiind că oricare dintre întrecerile ce-l solicită va fi relevantă — căci pentru fiecare, organizatorii rîvnesc la participări cît mai ample, după criterii cît mai înalte și într-un cadru de desfășurare cît mai ademenitor. Problematica e și ea stabilită în funcție de ceea ce se observă a fi mai pasionant pe lume în momentul respectiv.

Anul acesta întrecerile teatrale au fost puse sub semnul tendințelor noi în arta scenică, a formelor și structurilor capabile să determine o sporită comunicare cu publicul. Zece trupe studențești (din Cracovia, Bari, Londra, Sverdlovsk etc.) au propus la Zagreb tot atîtea modalități care li s-au părut eficiente. Juriul le-a urmărit cu răbdare dar a fost de acord doar cu două-trei reprezentații și a consacrat, în adaptarea rabelaisiană a studenților de la Sorbona („Războiul lui Picrocholin"), ca și în parafraza după „Hamlet" a universitarilor din Utrecht, maniera cea mai simplă și mai promptă de a interesa spectatorii, jocul divers și nuanțat, agresiv însă perfect disciplinat, bizuit pe reprezentare, al actorilor, într-o scenă nudă și în absența oricărui argument pitoresc. În acest sens au fost evocate și succesele din anii trecuți ale trupelor românești. Un cotidian amenda organizatorii pentru că nu au asigurat prezența românească și la ediția 1967 deși, evident, culpa nu revenea diligentului și entuziastului comitet de organizare, ci mișcării teatrale studențești de la noi, care nu s-a pregătit ca în ceilalți ani. Seminarul internațional, un turnir teoretic de trei zile, a încercat să generalizeze experiența dobîndită și s-o fundamenteze în lumina celor mai recente cercetări. Sala populată de tineret a ascultat deci cu luare-aminte considerațiile delegatului sovietic asupra reevaluării moștenirii regizorilor Meyerhold, Vahtangov și Tairov, aprecierile sintetice ale delegatului britanic cu privire la liniile de forță ale dramaturgiei engleze de azi, panorama exegezelor actuale asupra teatrului brechtian — făcută de un tînăr profesor din R. D. Germană — și punctul de vedere al practicii și teoriei teatrale românești asupra relațiilor structurale dintre componentele sintezei scenice, formulat de teatrologul român. S-a putut conchide cu acest prilej că dominanta preocupărilor în centrele europene de prim-interes artistic — și Bucureștiul a fost numit printre ele — o constituie căutarea formelor noi în funcție de exigențele sociale față de actul teatral și de spiritul epocii.

Mai polemică și mai încărcată de întrebări și îndoieli a fost dezbaterea prilejuită de confruntările de pe scena Teatrului „Atelier 212" din Belgrad. Inițiativa conducerii acestui teatru — reprezentată prin energica directoare-regizor Mira Trailovici și eminentul autor-teatrolog Iovan Cirilov — e foarte pozitivă : ei au propus examinarea tendințelor avangardei teatrale dintr-o perspectivă socialistă și au însoțit ca atare fiecare spectacol-oaspete de o discuție tematică între realizatori și oamenii de

→

teatru iugoslavi. Nu toate trupele invitate au ilustrat tema. Dar expozeele reputatului regizor polonez Jerzi Grotovski intersectate de aprige întrebări cu privire la poziția teatrului din Wroclaw față de spectatori, diatribele împotriva „teatrului de șoc fizic" practicat de trupa americană Living Theater — ai cărei actori irump în sală violentînd oarecum asistența — sau disputa cu regizorul praghez Ian Grossman în jurul montării constructiviste, ca un balet al umbrelor, a piesei „Procesul" după Kafka, au fost fecunde. Spectacolul Teatrului de Comedie „Troilus și Cresida" a favorizat la rîndul său o dezbatere prelungită în care însă preponderente au fost elogiile privind această „adevărată avangardă artistică a timpului nostru", după cum s-a exprimat unul din cei mai cunoscuți shakespearologi iugoslavi. (De altfel, la încheierea Festivalului, spectacolul a și fost distins cu unicul premiu al competiției.) Există deci un teatru experimental — a afirmat în întregul său acest Festival și a confirmat combativa și prompta critică iugoslavă — problema constă în clivajul mai decis a ceea ce este exercițiu cu efect pasager și parțial de ceea ce poate fi fructificat în forme durabile și în sinteze noi, superioare.

Dezbaterea a antrenat și colective iugoslave, aflate ele însele într-o competiție nedeclarată în ce privește înnoirea formelor. Trupa macedoneană din Skoplje a prezentat o tragicomedie de Nușici într-o modalitate violent și discutabil grotescă, în timp ce teatrul din Ljubljana a oferit „Regele Lear" într-o manieră stilizată, amintind vădit de Brook. Pregătind deschiderea stagiunii, Teatrul Național montează monumental și solemn o piesă modernă de John Arden, în timp ce Teatrul Dramatic pune în scenă, într-o accepție modernă, o piesă veche a lui Shaw. În discuțiile amicale cu artiștii iugoslavi, se constată rîvna mai tuturor de a fi informați la zi asupra a ceea ce e nou în lume, dorința lăudabilă de a-și dobîndi o originalitate necontestată și receptivitatea față de înfăptuirile altora — printre care, evident, ne-a făcut plăcere să auzim des pomenite creații românești.

■

La un capăt de oraș, la Zagreb, se află orășelul-expoziție care se numește Tîrgul internațional, aglomerare pitorească de pavilioane, căsuțe și exponate, sub cerul liber — printre multe alte stindarde, drapelul românesc fluturînd și el, vizibil, pe turla unei sonde argintii ; iar la marginea Belaradului e pavilionul-expoziție în a cărui rotondă impunătoare s-a deschis Tîrgul internațional de carte. Manifestarea, de largă participare, e atît de cuprinzătoare și atît de îmbietoare încît îi este imposibil vizitatorului să se mulțumească doar cu o simplă plimbare. După ce a parcurs orbita etajului măcar de două-trei ori în măcar trei-patru ceasuri, îi rămîne să rătăcească apoi prin întreg parterul, distribuit cu iscusință editurilor și librăriilor iugoslave.

Inventivitatea titlurilor, bogăția domeniilor editoriale, fantezia poligrafică, eleganța prezentării, ispititorul colorit al coperților se întrec în atractivitate. Producția de carte se arată ca un peisaj clocotitor. În indiferent care stand te oprești, încerci un sentiment adînc de admirație pentru neostenita explorare de către mintea omenească a tuturor domeniilor cunoașterii. Vasta panoramă alătură densele dicționare franceze, știute în lumea întreagă, temeinicele cercetări germane de chimie industrială, splendidele albume italiene de artă, eleganta serie românească de literatură pentru toți, monumentala ediție rusă a operelor lui Marx și Engels, eficientele biografii americane la zi, excelente manuale școlare iugoslave, foarte solide volume de cibernetică, electronică și automatică de sorginte engleză și, în genere, o literatură informațională precum și o producție a cărții de referință cu adevărat impunătoare.

Întregul stand românesc — destul de cuprinzător (inclusiv discurile) — a fost achiziționat chiar la deschiderea Tîrgului. Urmau, firește, contractările de ordin larg comercial pentru care organizatorii noștri, reprezentînd întreprinderea „Cartimex", erau destul de optimiști. Dacă ar fi fost de față și reprezentanți ai editurilor bucureștene, fără îndoială că excursia prin expoziție le-ar fi furnizat valoroase sugestii. Un asemenea Tîrg pune în contact experiențele cele mai felurite și obligă ideea de carte să străbată mereu noi circumvoluțiuni ale gîndirii editoriale. Din acest punct de vedere, standul U.N.E.S.C.O., deocamdată modest însă substanțial, apare ca un punct de convergență al eforturilor generale menite să favorizeze schimburile de opinii și de valori culturale.

■

Ambiția iugoslavă, atît de pozitivă, de a situa mereu înfăptuirea proprie în context universal, se remarcă și în muzee care, îndeobște, sub acest raport reprezintă un moment mai static. La Muzeul național din Belgrad, unde de altfel saloane importante adăpostesc valori inestimabile ale picturii europene a veacului XX, trei săli erau destinate expoziției „Chipul Mexicului", o demonstrație subtilă a înrudirilor dintre desenele rupestre ale Zapotecilor, Toltecilor, Maiașilor, produsele de artă populară în ceramică policromă, hîrtie, pai, lemn, aramă și frescele contemporane uriașe ale vulcanicului Siqueiros sau ale lui Ribera, Orosco, Tamaia. La Muzeul de artă contemporană, situat într-un parc calm de pe țărmul Dunării, o sală era rezervată unei expoziții de plastică poloneză, după ce adăpostise o retrospectivă Picasso.

Aici, la acest muzeu, adaști îndelung în fața peisajelor tulburătoare ale lui Șumanovici și Glișci și-ți bucuri privirea în fața culorilor surprinzător alăturate din pînzele pictorului-țăran Generalici. Străbătînd itinerarul sinuos al plasticii iugoslave din veacul nostru — pînă la ultime creații de anul trecut — îți rămîne vreme să admiri și opera de artă care e muzeul însuși. Arhitecții Antici și Popovici au găsit o formulă inedită pentru interiorul acestui vast poliedru : sălile au parte, toate, de lumină directă, iar de la fiecare din cele patru nivele poți cuprinde cea mai mare parte a expoziției.

Nu departe e cetățuia din parcul Kalemegdan, cu tainice scări ce duc în adîncuri, puțuri lăcătuite și turnuri din înălțimea cărora se vede îmbrățișarea definitivă dintre Dunăre și Sava ; aici a fost cîndva sălașul pașei din Belgrad. Azi, prin cotloanele cu mușchi gros și fiare mîncate de vreme, se joacă de-a v-ați ascunselea copiii. Un drum asfaltat duce prin străduțe vechi, apoi printre capricioase coline și codri rari de zadă și fag spre înălțimea Avala, unde geniul lui Mestrovici a înălțat, pentru eroii necunoscuți, un mausoleu de granit sprijinit de cariatide ce reprezintă popoarele înfrățite pe pămîntul țării. Iar de aici se vede, departe, în lumina albastră de deasupra fluviului, locul unde se construiește neistovit Noul Belgrad.

contrapunct

Art BUCHWALD

Nu voi candida la președinție

E poate prea devreme să anunț acest lucru, dar m-am hotărît să nu candidez la președinția Statelor Unite pe lista republicană. Procedînd astfel, mă alătur lungului șir de oameni importanți care nu candidează nici ei la președinție. E vorba de guvernatorul Nelson Rockefeller, de guvernatorul Ronald Reagan, de senatorul Charles Percy, de fostul vicepreședinte Richard Nixon și de generalul James Gavin care au declarat cu toții în mod public că nu-i interesează acest post. (Guvernatorul George Romney nu a luat încă nici o hotărîre în această privință.)

La fel ca toate aceste persoane, sînt îngrozitor de stînjenit de numeroșii mei prieteni și sprijinitori binevoitori care au înființat birouri pentru campania electorală în toate orașele țării. Țin să mă disociez de entuziasmul și de elanul lor. Am făcut tot ce mi-a fost posibil pentru a-i convinge că doresc să rămîn în actuala mea situație, spre a putea aduce cele mai mari servicii poporului.

Acești sprijinitori refuză însă să ia un „nu" drept răspuns. Tot ce pot face este să dezmint și de acum înainte că aș candida la funcția de președinte ; asta pînă la Convenția republicană, unde probabil că nu voi accepta nici măcar desemnarea drept candidat.

Este adevărat că într-un sondaj de opinie organizat în Iowa am întrunit mai multe voturi decît președintele Johnson, dar la Iowa oricine îl înfrînge pe președintele Johnson. De aceea, lăsînd la o parte modestia, trebuie să spun că, deși sînt plăcut impresionat de acest succes, el nu m-a surprins.

Unii susțin că am acceptat să iau cuvîntul în toate colțurile țării cu scopul de a-i atrage pe delegați de partea mea. Este o acuzație profund nedreaptă. Singurul motiv care m-a determinat să efectuez aceste călătorii a fost dorința de a mă întîlni cu concetățenii mei americani, pentru ca ei să-și poată da seama ce fel de om ar avea ca președinte dacă aș candida la acest post, lucru pe care, desigur, nu-l voi face.

În același timp însă, la fel ca toate celelalte persoane care nu candidează la președinție, sînt profund îngrijorat de războiul din Vietnam, de valul crescînd al criminalității din orașele noastre, de marile cheltuieli guvernamentale, de prăpastia neîncrederii și de tineretul nostru neserios care a dat uitării adevăratele valori ale modului de viață american. Există mari probleme urbane care își așteaptă rezolvarea, ceea ce nu înseamnă că trebuie să-i uităm pe fermieri, sau pe bătrînii dependenți de asigurările sociale, sau pe vitejii noștri luptători împotriva incendiilor din păduri.

Întrebarea pe care americanii vor trebui să și-o pună în 1968, și la care eu nu pot să răspund pentru că nu candidez, este : mergem noi oare în pas cu timpul sau sîntem depășiți de evenimente, ceea ce ar avea efectul de a face din noi o putere de mîna a doua ?

Cei ce pun țara lor mai presus de orice, m-au întrebat dacă aș fi dispus să revin asupra hotărîrii irevocabile de a nu candida. Le-am răspuns că ar fi nejust să mă gîndesc măcar la acest lucru atîta timp cît Rocky, Dick, Ronnie, Charles și Jim au anunțat cu toții că nu candidează nici ei.

Așadar, dacă veți primi o invitație la un dineu pentru strîngerea de fonduri sau la o întîlnire politică, de la Comitetul „Cetățenii pentru Buchwald", vreau să știți că nu am nimic de-a face cu acest comitet, că aș respinge eforturile membrilor săi și aș înăbuși în fașă cuvîntul pe care-l reprezintă dacă aș ști cum s-o fac.

(Din International Herald Tribune)